

.x. non potest dubitari quin voluntarie regatur. idest sponte et conuertant se ad nuntum disponentis tanq̃ conuenientia. idest obedientia et contempata. idest coaptata suo rectori dicit. bo. Ita inq̃ necesse est. quia nō videretur bonum regimen si foret iugum detractiuum. i. recusatiuum sicut bos lasciuens recusat iugum et si non esset salus obrempatium. i. obedientium. ergo dicit pb̃a. nihil est quod naturā seruans

Vehemēter assentior inquam et id te pauloante dicturā tenui licet suspitōne prospexi. **P**. credo inquit iam enī vt arbitror vigilātius ad cernenda vera oculos deducis. Sed quod dicā nō minus ad contuendū patet. **B**. Quid inquam **P**. cū de^o iquit oīa bonitatis clauo gubernare iure credat eademq̃ oīa sicuti docui ad bonū naturali itētōe festinent

conet. idest laborat contrarie deo. d. **B**. Nihil inq̃. Nota q̃ cū gubernare nihil aliud sit nisi i finē ordinare nec aliud est deū per bonitatē gubernare q̃ per bonitatem in finem dirigere et cum omnia naturaliter tendāt ad bonū tāquā in finem manifestum est quod oīa spōte in finem dirigūt et ita naturaliter omnia sponte obediunt

gubernatori et p consequēs de^o regit omnia suauiter. Notandum q̃ voluntarium secundum perfectam sui rōnem tantum inuenitur in habentibus voluntatem sed ex tendendo voluntariū ad omnē appetitum nō coactū sicut pōt reperiri in omnibus et sic accipit hic. Nota q̃ nihil seruans naturā repugnat deo. licet enim peccator vī deat deo repugnare ipse non seruat naturā q̃ peccatū diminuīt et deprauat naturā etiā. **B**. loquit hic d appetitū nature vt p̃ ex supioribus. Quid si conetur ait nunt. et. hic ostendit. **P**. q̃ deus regit oīa fortiter q̃ nihil ē q̃ possit sibi resistere. scđo confirmat hoc per quādam fabulam ibi. Accepisti primo dicit. Si quid conet resistere deo nūquid aliqd pficiet aduersus eū quem concessimus esse potentissimū in re beatitudinis. i. ex eo q̃ est beatitudo. dicit. **B**. p̃sus nihil pōt resistere igit dicit **P**. non est aliqd q̃ hūc summo bono vel velit vt possit resistere. d. b. non arbitror ideo. d. **P**. summum bonū est q̃ regit cuncta fortiter suauiterq̃ disponit. d. **B**. quā. idest q̃tū me ea summa rōnum que modo p̃clusa est nōmō. i. nūmodo me delectat verū p̃ sed ip̃a quib⁹ vteris multo magis delectāt me ita vel stultitiā. i. me stultum lacerantē. i. mala resp̃bendentē magna q̃ tangunt dīnam gubernationē pudeat sui tunc p̃firmat per fabulā q̃ nihil pōt resistere deo q̃ talis est. Gigātes volētes expellere deos de celo posuerunt montē super montem vt ascenderent q̃ videns iupiter ip̃os fulmine deiecit et montibus depressit et hec in secundo methamor̃ose os. vnde dicit. **O** Boeci Accepisti. idest didicisti in fabulis gigantes lacerantes idest lacerare volentes celum. sed fortitudo benigna. scilicet dei illos disposuit. id est deposuit vt condignum fuit. Nota philosophia. hic alludit verbis sacre scripture que dicit.

Attingit ergo fine vsq̃ ad finem fortiter et disponit omnia suauiter. ideo dicit Boetius se non tantum delectari in istis rationibus quantum in suis verbis. Sed vis ne rationes ipsas inuicem hic philosophia concludit ex dictis q̃ malum nihil sit primo petit assensum Boetij dicens.

Libertus tertius.

vis ne ipsas rōnes. idest propositiones ratione probatas inuicem collidamus. idest componamus forsitan ex conflictatione huius dissiliat. idest procedat quedā pul-
era scintilla veritatis. et dicit Boetius. fiat inq̃ tuo arbitratu. idest tua voluntate.
Tunc ponit propositionem manifestam dicens. nemo dubitauerit deum esse omni
potentem. dicit boetius. nullus prozsus ambigat qui mēte consistat. i. qui sane mē

est. tunc assumit aliam p
positionez dicens. q̃ dō
est omnipotens nihil est
q̃d ille non possit. d. B
nihil inq̃. tunc ponit
aliam ppositionē. deus
non potest facere malū
dicit bo. minime igit̃ cō
cludit. P. malum nihil
est cū illō facere nō pos
sit ille qui nihil non pōt
facere. i. oīa facere. Nō
sicut deus est causa effi
ciens omniū ita est finis
oīm. vñ quicquid sit ab
eo ordinatur ad ipm tā
quam ad finē. si ergo de
us faceret malum ordi
naret ad ipm tanq̃ ad
finem et cū ipse sit bonū
malū ordinaret ad bo
num ergo de⁹ nō pōt fa

cere malū tanq̃ aliquid per se intentum. est ergo conclusio quā phia infert q̃ malū
nihil est. rō conclusionis est deus pōt facere omē q̃d est cum sit oīpotens. sed deus
non potest facere malū. ergo malū nihil est. Et si diceret si malū nihil est cū homo
damnetur p malo damnatur pro nihilo. dicendum q̃ malum dicit defectum boni
non negatiue s̃ priuatiue et ideo malū est defect⁹ boni q̃d deberet hē. q̃ in ptāte
hoīs est illud habere et si non habeat illud bonū cum deberet habere. idō damnatur
et ponitur exēplū. Aliquis tenet solvere centum libras et si non soluat incarcerabit̃
certum est q̃ nō solvere nō est aliquid sed nihil nō tamen simpliciter dicitur aliq̃s
incarcerari pro nihilo. sed ideo quia nihil erat quod debuit aliquid esse. Ludis ne
inquā. hic. B. mouet q̃stionem phie. Secundo phia soluit ibi. cum illa. P. mo. B.
admirans de cōnexionē et conuolutionē rationum quibus phia vsa est. Querit ṽ
trum ista connexio rāōnum sit ex delusione phie vel proueniat ex natura rei et bre
uiter illas rōnes recolligit et dicit. Q phia ludis. i. deludis ne me texens. idest for
mans laborintum. i. laborem difficilē rōnibus faciendo rationes circulares quo .i.
laborinto egrediaris ea pte qua introieras et egrediare eo loco quo introieris. tu cō
plicas qdē orbē admirabilē diuine simplicitatē. i. facis mirabilē circuladōm rōnis in diuina
simplicitate. et tunc breuiter recolligit rationes dicēs. tu paulo ante incipiens abe

Nūq̃ dubitari potest quin volūtariē re
gantur seq̃ ad disponētis nutum velu
ti conuenientia cōtemperataq̃ rectori
sponte conuertāt Boetius. Ita inquā
necesse est. nec beatum regimē eē vide
retur siquidem detractiuum iugum fo
ret. nō obtemperantium salus. p. nihil
est igitur quod naturam seruās deo cō
trarie conetur. Boe. Nihil inq̃. P
Quid si conetur ait. num tandem profi
ciet quicquā et aduersus eum quem iu
re potentissimum beatitudinis esse con
cessimus. Boetius. P. prozsus inquā ni
hil valeret P. Nō est igitur aliqd qd
sūmo huic bono vl' velit vl' possit obsi

attitudine dicebas eam esse summum bonum quam beatitudinem tu loquebare esse
sitam in summo deo et differebas deū esse sūmū bonū ⁊ plenā beatitudinem ex quo
dabas. i. inferebas quasi munusculum. i. correlariū neminē esse beatū nisi esset deus

stere. **B.** Non inq̃ arbitror. **P.** est igitur summū bonum inq̃t qđ regit cūcta
fortiter suauiterq̃ disponit. **B.** cū ego
quā inq̃ nōmō eaq̃ p̃clusa sūma rōnū
verum mltō magis hec ip̃a quib⁹ vte
ris verba delectāt vt tandem aliquādo
stulticiā magna lacerātes sui pudeat. p
accepisti inq̃t in fabulis laceſſētes celuz
gigātes sz illos quoq̃ vti p̃dignū fuit
benigna fortitudo disposuit Sz vis ne
rōnes ip̃as inuicē collidam⁹ forsitat⁹ ex
hmōi p̃ſictatōe pulchra quedā verita
tis scitilla disilliat. **b.** tuo inq̃ arbitrato
P. Deū inq̃t esse oīpotētē nemo dubi
tauerit. **B.** Qui quidē inq̃ mēte consi
stat null⁹ p̃sus abigat. **P.** Qui vero
est inq̃t oīpotēs nihil est qđ ille nō possit
B. Nihil inq̃. **P.** Num igit de⁹ face
re malum potest. **B.** Minime inq̃. **P.**
malum igit iquit. nihil est cuz id facere
ille nō possit q̃ nihil non pōt. **B.** Ludis
ne inq̃ me inextricabilem laborintum
rōibus terens que ne qđem qua egredi
aris itroeas. nunc vero quo introieris e
grediare. Admirabilez quādez diuine
simplicitatis orbem complicas.

Et ei paulo ante a beatitudine incipiēs
eam summum bonum esse dicebas
quam in summo deo sitam loquebare

rursum tu loq̃baris for
mam boni esse substātiā
dei et beatitudinis ⁊ di
cebas ip̃m vnum esse id
ip̃m qđ bonū ⁊ illud bo
num dicebas esse qđ ap
peteret a natura omniū
rerum et tu disputabas
idest disputando p̃ba
bas deus regere vniver
sitatē gubernaculis bo
nitatis et cūcta volētia
pere. i. obedire deo nec
vllā esse naturam maliz
hec oīa explicabas null⁹
rationibus sumptis ex
trinsecus. idest nō acci
piendo principia extrin
seca. sz insitis. idest intri
secis ⁊ domesticis. idest
proprijs ⁊ convenienti
bus probationibus rei
de qua agebatur altero
assumpto trabente fidē
idest certitudinē ex alte
ro. Nota laborintus
dicebatur dom⁹ dedali
quam cum aliquis intē
debat intrare exiit ⁊ ex
eundo intrauit et cōſue
uit depingi circularibus
p̃tractionib⁹ ⁊ trāsumis
hic ad designandum cir
culationes et reuoluti
ones rationum. Nota
qđ circūolutō et con
nexio rationum quibus
philosophia vsa est. nō ē
sic circularis qđ vna ⁊ e
adem propositio sit p̃ci
piū et conclusio res

pectu eiusdam quia sic non contingit demonstrare circulo vt patet Primo poste
riorum. sed dicitur connexio circularis quia rationes ex se inuicem depēdent ita qđ

Liber tertius.

propositio conclusa vna sit principium alterius conclusionis in alia nec ppter istas
diuersas cōclusiones est aliqua diuersitas in deo sed omnia sunt idem simpliciter.
Cum illa minime inquit hic pbia responderet. **B.** ad questionē 2. d. minime ludim⁹
sed nos exegimus. i. per
fecim⁹ munere dei quē
dudum deprecabamur
rem maximā omniū re
rum ea enim. idest talis
est forma idest dispositio
diuine substantie vt neqz
in externa. idest exterio
ra dilabatur. idest cadat
nec suscipiat aliquid ex
trinsecum in se quod p
bat auctoritate Perme
nidis quas primo ponit
in greco deinde sensum
eius subiungit in latino
dicens. Sed sicut per
menides ait de ea. i. sub
stantia diuina q̄ diuina
substantia rerum orbem
mobilem rotat. idest mu
tat res circulatione ge
nerationis et corruptio
nis et mutando res ipsa
non mutat sed se imobi
lem conseruat. **B.** nos
agitamus idest cognoui
mus rōnes non extra. i.
non ab extrinseco peti
tas. idest sumptas. s. col
locatas intra rei ambitū
quam rem tractauimus
Nihil est qd̄ de hoc am
mireris cum. i. ex quo tu
didiceris. Platone sancti
fiente. i. confirmante ser
mone oportere esse co
gnatos. idest p̄prios cō
uenientes rebus de qbus supple reb⁹ loquunt. **Nō** q̄ sermones accipiēdi sūt scōz
materiā subiectā qz certitudo nō est simpliciter q̄renda rōnib⁹ ex p̄ ethicoz vbi dicit
qd̄ disciplinati est tū ingreere certitudinē scōm vniūquodqz gen⁹ quātum natura rei
patitur. Cum igitur deus sic regat omnia preter hoc quod commisceatur cum eis
ex libro de causis sermones de diuina substantia accipiendi sunt secundum intranea

bare ipsū quoqz deū summū esse bonū
plenamqz beatitudinem differebas: ex
quo neminem beatū fore nisi qui p̄ter
deū eēt q̄si munusculū dabas. Rursus
ipsā boni formā dei ac beatitudinis lo
quebaris esse substantiam ipm qz vnum
idipm esse bonū dicebas qd̄ ad omniū
rerum naturam petere ē. Deum quoqz
bonitatis gubernaculū vniuersitatez re
gere disputabas volentiaqz cūcta para
re illi nec vllam mali esse naturam atqz
hec nullis extrinsec⁹ sumptis. s. altero
ex altero fidē trahēte. in sitis domesticis
qz pbatōib⁹ explicabas. **P.** Cum illa
minime inquit ludim⁹ remqz oīz maximā
dei munere quē dudū deprecabamur exe
gim⁹. Ea est ei diuine forma substantie
vt neqz in externa dilabatur nec in se ex
ternū aliqd̄ ipsa suscipiat. Sed sicut de
ea permenides ait. oēs tu circulo addu
cis spōte multitudinē. i. rerum orbē mo
bilem rotat dū se immobilez ipa p̄seruat
Quod si rōnes quoqz nō extra petitas
sed intra rei quā tractabamus ambitū
collocatas agitauimus: nihil est quod
admirare cum Platone sanctiente didi

diuine substantie et non secundum extranea cum non commisceatur cum eis.

Metrum duodecimum tertij libri.

Felix qui potuit boni fontē visere. Istud est duodecimum metrum et vlti-
mum huius tertij qđ dicitur gliconicum ab inuatore coriambici a pe-
de predominante primo enim ponitur spondeus dicendo felix. scđo co-

ceris cognatos de quibus loquuntur re-
bus oportere esse sermones

Metrum .xii. terciū libri.

Felix qui potuit boni fontem vi-
sere lucidum. Felix qui potuit
grauis Terre soluere vicula Quōdāz
funera coniugis. Vates traici? gemēs
Postquā flebilibus motionis Siluas
currere mobiles Amnes stare coegerat
Iussitq; intrepidū latus. Scuis cerua
leonibus Nec visuz timuit lepus. Iaz
cantu placidū canem. Cum flagratioz

riambus. dicendo. Qui
potui. tertio pirrichus
vel troche. In quo me-
tro postq;. P. ostendit
que sit vera beatitudo.
et vbi sit sita hortat nūc
ad perseverandum in cō-
templatōe illius btitudi-
nis et primo ponit illuz
esse felicem qui relictis
terrenis vacat diuine cō-
templationi. Secundo
ostendit quid huiusmo-
di contēplationem īpe-
diat. Tertio illud īpe-
dimentum vitare docet
Secūda ibi quondam.
Tertia ibi. nos hec fabu-
la. p. io dicit felix supple

est qui potuit visere. idest desideranter videre lucidum fontem boni. idest deum qui
est fons oīs boni et felix est qui potuit soluere vincula. i. affectiones grauis terre. i.
terrenorum que sua gravitate trahunt hominem deorsum. Notandum qđ felix
est qui speculatur fontes boni et qui contemnit delectationes terrenas. Unde in li-
bro de pomo et morte Aristo. scribitur beata est anima que non est infecta prauis
operationibus huius mundi et intellexit suum creatorem. ipsa est que reuertet i lo-
cum suum in delicijs magnis ve autem anime que non habet posse redeundi ad pa-
triam suam. turpia enim opera et delectationes corporales impediunt ascensum
eius sursum. Quondam funera coniugis vates. hic ostendit quid impediāt contem-
plationem diuinorum qđ affectus terrenorum quod declarat p quādam fabulam
que talis est. Orpheus caliope fuit citharista qui tam dulcedine cithare resonabat
qđ non tantum homines. sed etiam bruta allexit et intantum eademulsi qđ im-
petus suos naturales demittebant. siluas currere flumina stare fecit. hic habuit vx-
orem dictam Erudicem quam cum pastor Aristeus adamare vellet ipsa fugiens
per prata calcato quodam serpente interijt et ad inferos descendit. quam Orphe-
us volens ab inferis reducere deos supernos sua cithara placare cepit sed cum nō p-
ficeret ad infernum descendit et intantum deos infernales delinuit qđ et cōcessa ē
ei vxor tali conditione antequam exiret infernum non flecteret retro aspectū vxorē
respicendo. Cum autem iam prope exiisset. Orpheus amor alectus retrosperit et
sic vxorem perdidit. Circa istam fabulam sic procedit. Primo ostendit. quomodo
Orpheus ad inferos descendens pro vxore rogauit. Secundo quomodo mōstra

Liber tertius.

Infernalīa placauit. tertio ostēdit quomodo vxor ei concessa fuit et eam perdidit. Secunda ibi. Stupet. tertia ibi. tandem. dicit primo vates trābicius. idest orpheus de trābicia prouincia orlundus dictus vates. idest sapiens a multis ille quōdā gē mēns. idest deplorans funera. idest mortem coingis postq̃ coegerat amnes. idest fluuios stare. siluas currere mobiles post ipsum flebilibus modis. idest modulatione

nibus cithare quas flendo formauit et postq̃ cerua iunxit intrepidum lae tus leuis leonibus quia cerua cum leonib⁹ incedebat sequendo modulationē Orphei nec lepus timuit canem visum iam placidū. idest placatum cantu. idest sono cithare. q̃ lepus et canis simul sequebantur ipsuz Cum autem feruor. idē amor flagratior. i. ardē tior vzeret intima. idest

intima feruor pectoris vzeret. Nec qui cuncta subegerant. Mulcerent domi num moi. Immites superos q̃rens In fernas adiit domos Illic blanda sonan tibus. Cordis carmina temperans. Quicquid precipuis dee Matris fon tibus hauserat. Quod luctus dabat in potens. Quod luctum geminās amor defle. Trenara commouens. Et dulci Veniam prece.

interiora pectoris Orphei. et cum modi. idest modulationes qui cuncta subegerāt. i. subuicerāt non mulcerent. i. non placarent dominum. idest orpheum ipse querēs superos. idest deos immites q̃ placari non poterant. adiit domos infernales illic temperans blanda carmina sonantibus cordis ipse. deflet. idest flebiliter decantat in cithara quicq̃ hauserat ex precipuis fontibus matris. i. dee caliope et ipse deflet quod luctus impotens qui facit hominem impotentem sibi dabat. idest concessit et deflet illud quod dabat sibi amor geminans luctum quomodo mouens trenara. id est inferna et rogat dominos vmbiarum. idest infernales dulci prece veniam. idest relaxationem sue vxoris. Nō fm Aristo. ij. methaphisice et cōmētatozem. tertio celi et mundi non omnes accipiunt veritatem per eundem modum tum ppter di uersam p̃suetudinez. tñ ppter diuersam naturā. tñ ppter paucitatē instructionis in logica. Unde quidam recipiunt veritatem per modum demonstrationis. quidam p modum auctoritatum. quidam per modum fabularum. vt ergo phia talibus satis faciat aliquando demōstrationibus. aliquādo auctoritatibus vtitur. aliquando fa bulas interserit sicut in pposito. Notandum q̃ orpheus dicitur vates q̃ carmina composuit. dicitur autem vates a vi mentis vel a video. Notandum q̃ trenara dicuntur quasi lamentabilia a trenus treni q̃d est lamentatio. et trenarus in singulari est nomem cuiusdam mōtis in quo dicitur esse via ad infernum. in plu rali trenara significat loca infernalīa sicut dicit bugu. Communiter autem inueni tur istud nomen scriptum sine. r. in prima sillaba dicitur tenara vel tenerus sicut in doctrinali. tenarus infernus. tñ bugu. scribit tantum per. r. vt trenarus et trenara. vnde forsam ex vicio scriptorum quandoq̃ subtrahitur. r. Stupet tergemi nus nouo. hic ostēdit quomodo orpheus monstra inferni placauit dicens. Janitor inferni qui dicitur cerberus quasi vorator carnum ille tergeminus. idest habēs tria capita canina captus fuit nouo carmine. idest melodia prius inaudita et stupet idest

admiratur. Tunc ostendit quomodo alia monstra placaverit dicēs. q̄ tres furie infernales. Tbesiphone Alecto. Megera. que sunt vltices scelerū inferentes metuz peccatoribus iste lacrimabantur propter dulcedinem cithare. vnde dicit. dee i. furie tres vltices scelerum. idest peccatorum que dee agitant. i. verant fontes. idest peccatores metu. idest timore iste iam meste madent. idest fluit lacrimis. Tunc tā

Ambrar dños rogat Stupet tergemini
nus nouo captus carmine ianitor. Que
fontes agitat metu Vltices scelex dee
Jaz meste lacrimis madēt. Mō exionū
caput velox p̄cipitat rota. Et lōga siti
perditus Sp̄rnit flumina tantalus
Vultur dum satur est modis Non tra
xit ticiū iecur. Tandem vincimur arbi
ter Ambrarum miserās ait donam
comitem viro emptam carmine coniu
gem. Sed lex dona coherceat. Meduz
tartara liquerit phas est lumina flectere
quis legem dat amantibus. Maior lex

git remissionem pene q̄
rundam in inferno. Et
p̄rio exionis. Abi scien
dus q̄ exion voluit cōcū
bere cum Junone. cum
autē iuno interponeret
nubē exion p̄leat semen
in nubē ex quo nati sūt
centauri ip̄e autem ad
iudicatus inferno con
tinuo voluitur in rota q̄
rota stetit Orp̄eo mo
dulante. Unde dicit ve
lor rota non p̄cipitat. i.
nō deiecit caput exionū
i. exionis supple orp̄eo
canente. Tunc tāgit re
missionem pene tantali.
Abi nota q̄ tātalus di

Exion.

citur lacerasse p̄prium filium dans eum dñs ad commedendum p̄ quo damnatus
fuit. dicitur autem in inferno habere aquam vsq; ad mentū et poma pendentia ante
os et tamen deficere siti et fame cum enim vult sumere aquam vel pomum fugiunt
ab eo. iste Tantalus sp̄ruit flumina Orp̄eo canente. vnde dicit Tantalus perdis
tus. idest consumptus longa. idest magna siti sp̄rnit flumina. tunc ostendit remissi
onem pene siti. Unde sciendum q̄ titius voluit concumbere cum Laona matre
Appollinis quem appollo interfecit et in infernum relegauit cuius iecur vultur de
uorat. Orp̄eo autem canente vultur cessauit laniare iecur eius. vnde dicit. Dum
vultur est satur modis. idest modulationibus Orp̄ei non traxit. i. non laniauit ie
cur titij. Tandem vincitur arbitrer. hic ostendit quomodo orp̄eo vxor sua cōcessa
fuit et quomodo eā p̄didit dicens. tandem arbitrer. i. iudex vmbzarum iste miserās
idest misericordiam habens ait nos vincimur donam. i. restitua^m viro. i. Orp̄eo
comitem coniugem emptam. idest comparatam carmine suo. sed lex. idest conditio
coherceat ista dona ne phas sit sibi deducēt vxorē flectere lūia. i. oculos respiciēdo
vxorem dum liquerit. idest reliquerit tartara. Et tunc exclamat dicēs. Quis dat. i.
imponit legem amantibus quasi dicat. amor non debet coherceri lege. quia amor
maior lex est sibi. i. amor maior est lege et subdit. heu prope terminos noctis. idest
inferni Orp̄eus euridicem vxorem suam vidit respiciendo a tergo eaz perdidit ab
inferis non ducendo occidit in inferno eam relinquendo.

Ticius

Notandum q̄ apud inferos arbitrer. idest iudex vmbzarum dicitur adamāus
qui cogit animas ad satendū peccata commissa. et vnicuiq; secundum merita sua

Liber tertius.

penam distribuit. Iste adamantus dicitur. donemus viro coniugem. Notandum
q̃ amor non potest lege coherceri. nam ex intenso amore homo sepius transgredit̃
legem. et amor fortior est ad aliquid implendū quam lex ad cohercendum. ideo di-
cit. quis legez dat amantibus maior lex est sibi. q. d. ppter quid lex datur amantibus
cum per se lex dura sit amare. Nos hec fabula respicit. Hic philosophia applicādo
fabulam ad propositum
hortatur nos vitare im-
pedimentum cōtempla-
tionis summi boni. et. d.
¶ homines quicunqz
queritis. idest vultis du-
cere mentem. idest men-
tis contemplationes in
supernum diem. idest in
supernam claritatem hec
fabula iam dicta respicit
vos qz ad vestraz infor-

amor est sibi. Heu noctis prope termi-
nos. Orpheus eurydicez suā. Vidit p-
didit occidit. Nos hec fabula respicit
Quicūqz in supernuz diem Adentē du-
cere q̃ritis: Nā qui tartareum inspect⁹
Vicit⁹ lūia flexerit. Quicqd̃ precipuuz
trahit. Perdit dum videt inferos.

mationem inducta. Nam qui victus affectu terrenorum flexerit lumina. idest ocu-
los rationis et intellectus in tartareum specus. idest in terrena que ducunt ad ter-
renam profunditatē. Quicquid precipuum. idest bonum trahit laborando illud p-
dit dum vidit inferos. idest dum intendit terrenis et temporalibus que sunt infima
Nota q̃ concupiscentia et affectus terrenorum impedit contemplationem summi
boni. Uñ. B. in tractatu de sūmo bono dicit. Inordinata concupiscentia mltos ipe-
dit a sūmo bono. quosdā enī pigritiā sequi videm⁹ Quosdā ei delectatōes sēsuales
Quosdā ei desideria auri et argenti exceptis paucis viris honorādis. P. q. contē-
pnunt sensus desideria et secuntur desideria intellectus. et prope finem eiusdā tra-
ctatus dicit philosophus. maxime delectatur in primo principio in contemplatio-
ne sue bonitatis. et hec sola recta est delectatio. hec enim est vita philosophorum si-
ne qua nemo vivit vita recta. et subdit. philosophum autem voco omnem hominē
viventem ordine nature tendens in alta et finiens vitam acquirit vltimum finem. et
optimum vite humane qui est deus gloriosus benedictus in secula seculorum.

AD EIA.

Explicit liber tertius de consolatione philosophie

Hec cum philosophia dignitate vultus. Hic incipit quartus liber de consolatione philosophie cuius hec est prosa prima in qua philosophia assignat causas que mala concedantur in regno dei cum omnium rerum rector bonus existat scilicet deus et probat bonos semper esse potentes et malos impotentes. et sicut vicia nunquam sunt sine pena. ita virtutes nunquam sunt sine premio.

Libri quarti prosa prima.

Hec cum. Philosophia dignitate vultus oris gravitate servata leuiter suauiterque cecinisset. Tum ego nondum penitus insiti meroris oblitus intentionem dicere adhuc aliquid parantis abrupti. Et inquam Veri preuia luminis que usque adhuc tua fu-

Probat etiam quod omnis fortuna tam prospera quam aduersa bonis est ad perfectum malis autem ad interitum. Etiam probat quod omnia que fiunt a deo recte fiunt et alia plura sicut patebit et diuiditur ille liber in. xiiij. partes quia septem sunt prole et septem metra huius quarti de quibus patebit in processu. Primo ergo ostendit. b. quomodo intentionem

philosophie adhuc paratis plura dicere interrupit proponendo causas sui doloris. Secundo philosophia promittit sibi perfectam curam. Tertio dat modum curandi ipsum. Secunda ibi. Tum illa et esset. Tertia ibi. Et quoniam. Et quarto prosequitur intentionem ipsum curando in sequenti prosa ibi. Tum ego. Primo ostendit quomodo interrupit intentionem philosophie volens plura loqui. Secundo probat causas sui doloris secunda ibi. Sed ea ipsa est. Primo dicit cum philosophia cecinisset. idest decantasset hec. scilicet predicta servata leuiter. idest delectabiliter et suauiter. idest dulciter observata dignitate. idest reuerentia vultus. scilicet sui et gravitate oris. idest sermonis supple sui. Tum. idest post hoc ego scilicet Boetius nondum. idest non adhuc oblitus. idest immemor penitus. idest caino insiti meroris. idest intrinseci doloris ego. B. abrupti. idest interrupi intentionem idest propositum philosophie parantis. idest intendentis dicere adhuc aliquid et inquam. idest dico preuia. idest preambula veri luminis. idest perfecte cognitionis. scilicet illa que tua oratio. idest tuus sermo fudit. idest locutus est hucusque. idest ad istum librum quartum patuerunt. idest manifesta fuerunt inuicta. idest insolubilia.

Tum. idest aliquando diuina speculatione. idest sancta contemplatione. Tum. idest aliquando sui. scilicet ipsius. Tum. idest aliquando tuis rationibus. idest demonstrationibus. Et ea. idest illa predicta et si pro quantum oblita mihi nuper. idest aliquando ob dolorem iniurie supple quam perpessus sum a theodorico rege gottorum non tamen dixisti prius. idest omnino hec. scilicet predicta ignorata. idest ignota hactenus idest hucusque. Nota quod dignitas est honesta et imperiosa auctoritas. Dicitur autem philosophia habere dignitatem vultus propter sui honestatem quia secundum Tullium sola sapientia est que mereatur honores. et propter sui auctoritatem que digna est imitatione. etiam philosophia dicitur esse gravis ore. idest stabili sermone. quia sermones philosophici firmitate rationum sunt stabiles. Notandum cum philosophia ostendisset quid sit summum bonum et in quo situm sit et fecisset exhortationem ad illud querendum incidebat ostendere modum quo ad illud perueniret sed aliquas

Liber tertius.

expleret illam intentionem boetius velut audis ad sciendum quedam quorum ignorantia detinebat ipsum in meroze interruptit intentionem pbe volens plura dicere. Notandum qd pbia dicitur preuia veri luminis qd ipsa clarificat animam et trahit ea ab obscuritate ignorantie ad lucem sapientie et ad clauitatem intellectus ex libro 3 pmo Aristo. Vel ideo dicitur preuia veri luminis .qd p ipsam tanq per viam ho peruenit ad cognitionem veri luminis quod est deus qd scribitur i libro de pmo qd p. Pb. homo cognoscit suum creatorem q de nihilo fecit omnia qui est i ceptor omni inceptoz et omnium principioz principiu et ibidem scribit oportuit vt pbia mitteretur ad instruendum ignorantes et eos q no cognouerunt suum creatorem. Sed ea ipsa est vel maxima. Hic. B. p. ponit causas sui meror dicens. Sed ea ipsa est causa nri meroris et maxima causa qd euz rector rerum. s. deus bonus existat vel esse mala omnino possint vel pretereant impunita quod salte si nullum aliud inconueniens sequeretur considera

dit oratio. Tum sui speculatione diuina tum tuis rationibus inuicta patuerunt. Ea q mibi et si ob iniurie dolorem nup oblita. non tamen antehac pro fusus ignorata dixisti. Sed ea ipsa est vel maxima nostri causa meroris. qd cum rerum bonus rector existat vel esse omnino mala possint vel ipunita pretereant. Quod solum quanta dignum sit admiratione profecto considera. at huic aliud maius adiungitur. Nam imperante florēteq nequicia virtus non solu premiis caret verum etia sceleratorum pedibus subiecta calcatur. et in locum facinoruz supplicia luit. Que fieri i regno sciētis omnia potentis omnia sed bona tantummodo volentis dei: nemo satis potest nec admirari nec conqueri. Ibi.

qta sit dignum admiratione. anteq pro sed huic adiungitur. idest additur aliud admirandum na pro qd imperante idest precipiente et florēte. idest vigente nequicia idest nequiciosus hominibus virtus. idest homo virtuosus non solum. idest non tantum caret premiis. verum etiam ipsa virtus subiecta. idest subdita calcatur pedibus idest potentis sceleratorem. idest malorum et ipsa virtus luit. idest patitur supplicia. idest penas in locum facinoruz. idest viciosorum loco. que scilicet predicta fieri. idest permitti in regno. idest in mundo sciētis omnia. scilicet dei et potentis omnia. sed volentis et intendētis tantummodo bona nemo satis nec admirari nec conqueri potest. idest querimoniam facere. Nota qd mala sunt in mundo patet quia ratio semper deprecatur ad bonum. Cum ergo mali non regantur iudicio recte rationis. sed vincantur passionibus ire et concupiscentie ideo deficiunt a bono. Item superbabundantia et defectus sunt de genere malorum cum virtus consistat in medio. cum igitur in pluribus sit superbabundantia et defectus patet qd mala sunt in mundo. Cum autem omnia

Prosa.i.

dependeant a deo celum et tota natura et deus essentialiter sit bonus mirabile est quomodo mala esse possunt vel saltē permaneāt impunita. Nota qd qd boni attingunt finem omnium rerum scz summum bonum ideo sunt potentes. mali autē quia hoc ipsum attingere non possunt sunt impotentes. Et qd Bo. in primo libro sexta prosa dicit se ignorare quis sit finis oim rerum. ideo putabat bonos esse impotentes ma-

Tum illa et esset inquit infiniti stuporis omnib⁹ horribili⁹ monstris sicuti tu esti mas in tanti velut patrisfamilias dispositissima domo vilia vasa colerentur: preciosa sordescerent. Sed non ita est. Nam si ea que pauloante conclusa sunt inconuulsa seruantur ipso de cuius nūc regno loquimur autore cognosces semper quidem potētes bonos esse: malos vero abiectos semper atqz imbecilles. nec sine pena vnqz esse vicia: nec sine premio virtutes. bonis felicia: malis semper infortunata contingere. Multa qz id ē genus que sopitis querelis firma te soliditate corroborarent. Et quoniam vere formam beatitudinis me dudum mon-

los autē potentes. et de hoc Boetius amiratur ut patet in littera. et ista est vna cā sui doloris. Tum illa et esset inquit hic phia pmittit Bo. pfectam curā que cōsistit in pertractione huius materie dicens. Boeti et esset infiniti stuporis. i. amiratiois. et esset horribilius omnib⁹ monstris. i. disformitatibus. si in dispositissima idest in ordinatissima domo. i. in mundo tāti patrisfamilias. i. dei. colerentur. i. honorent. vilia vasa. i. mali homines et si preciosa vasa. i. boni homines sordescerēt. i. vilescerēt sicut tu estias si nō est ita. nam si ea q pauloante cōclusa sunt

seruantur. inconuulsa. i. integra in sui veritate tu autore. i. doctore ipso deo de cui⁹ regno nūc loquimur cognosces semper bonos esse potētes. malos vero impotentes nec vnqz vicia esse sine pena nec sine premijs esse virtutes. et cognosces bonis semper contingere felicia et malis infortunata. et cognosces multa id genus. i. hui⁹ generis que corroborarent te firma soliditate p aduersitatē fortune querelis tuis sopitis idest remotis. Notandū sicut postea patebit oia que fiunt recte fiunt a deo. cū igit ordo iusticie requirat vicia puniri virtutes remunerari si mali manerēt impuniti et boni irremunerati esset sic peruersus ordo in domo dei. i. in mundo quod est horribilius omnibus monstris. Et qm vere formā. hic phia dat modū curadi ipm boetium dicens. Quoniam dudum. i. in tertio libro vidisti formā vere beatitudinis me monstrante. i. docente. omnibus decursis. i. pertransitis que puto necessarium pretermittere ostendam tibi viā que te reuebat. i. reducat. domū. i. ad cognitionē vere beatitudinis. et ego affigam. i. apponā tue menti. pennas. i. rationes quibus mens possit se tollere in altum ut depulsa perturbatione ptingente tibi ex affectu bonorum temporalium reuertaris sospes in patriam meo ductu mea semita meis vehiculis. Nota qd per pennas quas phia pmittit affigere menti Boeti intelligit speculatio

Liber .iiii.

rōnis et intellectus. virtus et sapia. sicut. n. auis volando in altis deducit auxilio pēns
rū. sic mēs hūana speculatioe rōis et intellectus virtute et sapia erigit in p̄templatio
nem summi boni.

Metrum primum quarti libri.

Sunt etenim penne volucres mihi. Istud est primum metrum huius quarti cu
ius primus versus dicitur metrum alemanicum ab inuētoze. dactilicum a

pede p̄domināte. secun
dus versus dicitur me
trum archiloicum ab in
uētoze. iambicū a pede
predominante. in q̄ me
tro p̄bia ofidit viā per
quā peruenitur ad co
gnitiōem summi boni et
est per p̄sideratiōē cre
aturarum que gradatī
sūt trāscēdēde quousq;
inueniatur aliquid qd
p̄mineat omni creature
et istā viā tradit sub si
militudine auis volans
Primo ergo tradit viā
qua mēs perueniat ad
cognitiōē summi boni
Secūdo ofidit qd mēs
iudicabit cū illic puene
rit. Secūda ibi. huc te.
Primo dicit. dixi q̄ af
figā pennas menti tue.
Sunt etenim mihi pēne
volucres. i. veloces. i.
virtutes et sapia. que cō
scendit. i. penetrat cel
sa. i. alta poli. Quas pē
nas cum mens velox si

strante vidisti. quo etiam sita sit agno
uisti decursis omnibus que pretermitte
re necessariū puto: viam tibi te que do
mum reuebat ostendam. Pennas etiā
tue menti quibus se in altis tollere pos
sit affigam: vt perturbatione depulsa
sospes in patriam meo ductu: mea semi
ta: meis etiam vehiculis reuertaris.

Metrum primum libri quarti

Sunt eteni pēne volucres mihi
Que celsa conscendant poli
Quas sibi cum velox mens induit
Terras perosa despicit.
Aeris immensi superat globum.
Nubesq; post tergum videt.
Quiq; agili motu calet etheris
Transcendit ignis verticem.
Donec in astriferas surgat domos:
Debeoq; coniungat vias.

bi induit. i. assumit. ipsa perosa. i. odio habens terras despicit eas querendo vlti
creatozem. et mens superat globum. i. spericum corpus immensi aeris cognoscēdo
q̄ vltra aerem est creator. Nubes videt post tergum. q̄ vltra nubes querit cogni
tionem summi boni et transcendit verticem. i. summitatem ignis qui ignis calet ex
agili. i. veloci motu. etheris. i. celi. et vltius p̄cedit mēs inuestigādo donec surgat
idest eleuet in domos astriferas. i. in orbem planetarum. et cōiungat vias suas phe
bo. idest soli inuestigando q̄ sol non est deus donec comitetur iter gelidi senis. i. sa
turni qui est supra solem. mens inq; existens miles chomsci fideris. idest dei qui est
splendidum sidus. et vltius ascendit supra orbem planetarum donec pcurrat. idest
pertranscat circulum astri. idest celum stellarum. quo scz astro pingitur. i. ornat mi
cans nox q̄ nox stellis firmamētū illuminatur. vbi. idest postq̄ satis fuerit exhaustū

Aetrum.i.

idest speculatione euacuatum q nulla stellarum est deus. mens vltimus transcendet donec relinquat extremum polum. i. vltimum celum. ⁊ premat dorsa velocis etheris idest firmamenti. scz compos. idest potens reuerendi luminis. s. diet. Hic supra vltimum polum dominus regum tenet sceptrum. i. imperium. ⁊ temperat. i. moderatur habenas. i. regimina orbis. ⁊ manens stabilis in se regit volucrem. i. veloces currus

**Aut comitetur iter gelidi senis
Adiles coruscis sideris
Vel quocunq3 micans nox pingitur.
Recurrat astri circulum
Atq3 vbi iam exhaustum fuerit satis.
Polum relinquat extremum.
Dorsaq3 velocis premat etheris.
Compos reuerendi luminis.
Hic regum sceptrum dominus tenet
Orbisq3 habenas temperat:
Et volucrem currum stabilis regit:
Rerum coruscus arbiter.
Huc te si reducem referat via:
Quam nunc requiris immemor.
Hec dices. memini. patria est mihi.
Hinc ortus. hic sistam gradum.
Quod si terrarum placeat tibi
Noctem relictam visere:**

idest circularem motus
corporum celestium deus
extis coruscus arbiter.
idest splendidus iudex
rerum. Notandum q di
cit igne calere motu ce
li. ex quo videtur q ca
lor non sit propria ⁊ p
e qualitas ignis cu sibi
debeatur per motu celi
Sed dicendum q locus
no solum est causa pser
uatiua locati sed omni
um accidentium natu
raliter consequentium.
Unde qz celu est locus
ignis non solu est ca ip
sius ignis s etiam ipsi
caloris igne psequeris.
⁊ quia ppria dispositio
celi secundum quas ha
bet caliditatem sup om
nia est motus eius. ideo
dicit ignem calere mo
tu celi non excludens p
hoc qui calor p se sit q

litas ignis. Notandum q saturnum vocat gelidum senem non q sit gelidus for
maliter sed effectiue. Est enim effectiuus gelu et frigoris. ⁊ dicitur senex quia mo
tus eius tardus est ad modum senis. nam cursum suum complet pluri tempore q
sol vel luna. Huc te si reducem. hic ostendit philosophia quid mens iudicabit
cum transcendit creaturas et peruenit in cognitionem dei dicens. O mens si via
ducat te reducem. idest reuerentem a temporalibus. huc. idest ad cognitionem dei
quam viam nunc immemor requiris. tu dices. Ego memini que obnubilata fui af
fectu temporalium. hic scz in contemplatione dei est mihi patria. hinc scz a deo est
ortus meus quia ad eius ymaginem creata. hic sistam idest in contemplatione dei
figam gradum. idest ponam finalem quietem. Quod si placeat tibi existenti i co
gnitione dei visere. idest cum desiderio videre noctem terrarum relictam tu cernes.
idest videbis toruos tyrannos. idest crudeles principes quos miser populi timet il
los toruos esse exules a vera patria sua. Notandum secundum Apostolum Non ha
bemus hic manentem patriam sed futuram inquirimus. hec enim est vera patria a

Liber .iiii.

qua anima rationalis per creatorem a deo exiit ad quam nisi reuertatur esse quod a deo accepit affectione terrenorum disturbata prius amittit. propter quod dicit in secundo metro tertij libri Repetunt proprios queq; recursus. Redituq; suo singula gaudent. Nec manet ulli traditus ordo. Nisi quod fini iunxerit ortus. Stabilesq; sui fecerit orbem.

Prosa secunda quarti libri

Quam ego pape inq; hic incipit secunda prosa huius quarti. Circa qua est sciendum qd pbia in pmo libro sexta pfa i uestigando casz et radice infirmitat Bo. cognouit qd Boetius ex ignorantia finis rez malos homines potentes bonos vero impotentes putabat Itē qd ignorabat quibus gubernaculis mundus regat fortuitarum vices estimabat fluctare sine rectore. quia vero pbia ia ostēdit qd sit finis rerum a quibus gubernaculis mundus regatur. Nunc philoso

phia vult adhibere boetio perfectam curam remouendo dolores in quos Boetius incidit ex ignorantia premissorum. Et primo philosophia hoc petit. et philosophia secundo illud prosequitur. ibi. Primum igitur. Dicit primo. Tum igitur. scz finito sermone philosophie Ego boetius inq;. Pape est interiectio ammirantis. O pbia tu magna promittis ne dubito quin possis efficere. idest in effectum producere. tu modo ne moreris. idest non protrahas me quem excitaueris ad audiendum. Notandum qd sapiens nihil promittit quod adimplere non possit. qz opus sapientis est non mentiri. ergo dicit Boetius pbie. Sicut magna pmittis nō dubito qui efficere possis. Primum igitur inquit. hic pbia prosequitur intentum. et primo probat bonos semper esse potentes et malos impotentes. cuius oppositum putabat boetius. Et tangit primo modum per quem vult hoc ostēdere. Secundo ostēdit et probat intentum suum rationibus. ibi. Duo sunt. Primo dicit O Boetii primum licebit vt agnoscas bonis semper adesse potentiam et malos esse desertos. i. priuationem cunctis viribus. quorum alterum scz bonis semper adesse potentiam demonstratur ex altero scz ex hoc qd mali sunt viribus deserti. et huius causam subdit dicens. nam cum bonum et malum sint contraria si bonum esse potens constiterit liquet. idest manifestum fuerit imbecillitas. idest impotentia mali. at si fragilitas clarescat mali firmitas boni nota est. Sed vt habundantior sit fides nostre sententie alternitro calle. i. vtraq; via procedas confirmans proposita. nunc hinc. i. ex infirmitate

Quos miseri toruos populi timēt
Cernes tyrannos exules.

Prosa secunda quarti libri:

Quam ego pape inq; vt magna promittis: nec dubito quin possis efficere tu modo quez excitaueris ne moreris. P. Primum igitur inquit bonis semper adesse potentiam: malos cunctis viribus esse desertos agnoscas licebit. quorum quidem alterum demonstratur ex altero. Nam cum bonum malumq; contraria sint si bonum potens esse constiterit liquet imbecillitas mali. at si fra

Prosa.ii.

boni. nunc inde ex fragilitate mali. Notandum qd pbia dictum sum qd si boni sunt potentes mali sunt impotentes fundat super considerationem topicam si ppositus in pposito et oppositum in opposito. vt si sanitas est bona egritudo est mala. vñ qd velit pcedere vtraq; via ex potentia bonorum probando impotentiam malorum. et ex impotentia malorum potentiam bonorum. quia si tm vnum istorum pbaret et ex

gilitas clarescat mali boni ifirmitas nota est. sed vñ nostre sententie fides abundantior sit alterutro calle pcedam nunc hinc nūc inde pposita confirmās Duo sunt quibus omnia humanorū actuum constat effectus: voluntas scz actus potestas. quorum si alterutrum desit nihil est quod explicare queat. deficiente etenim voluntate ne aggreditur quidē quisq; quod non vult. at si potestas absit voluntas frustra fit. quo fit vt si quē videas velle adipisci quod minime adipiscatur. hinc obtinendi quod voluerit defuisse valentiam dubitare nō possis. **B.** perspicuum est inq; nec vllō modo negari potest. **P.** Quē vero effecisse quod voluerit videas: nū etiā potuisse dubitabas. **B.** minime. **P.** Quod vero quisq; potest in eo validus: qd vero nō potest in hoc imbecillis eē cēsend?

est vnum necessariū. secundo aliud. ibi. Admīstī ne. Primo dicit. Duo sunt pncipia quibus pstat. idest permanet omnis effectus humanorum actū scz voluntas et potestas. quorum si alterum desit nihil est quod queat effectus explicari. i. fieri. quod declarat. deficiente enim voluntate nullus effectus producit. quia nullus aggreditur quod non vult. at si potestas absit voluntas frustra fit. quo fit. idest ex q; sequitur vt si videas aliquem velle adipisci quod minime adipiscitur nō potest dubitari huic defuisse valentiam. idest potentiam obtinendi quod voluerit. et ideo dicit **Bo.** perspicuum est nec vllō modo dubitari potest. et subdit pbia. Quem vero videas effecisse quod voluerit non dubitabis cum non potuisse. idest non habuisse potentiam. Et dicit **Boetius.** Admīne. Tunc pbia concludit tanq; manifestus ex dictis dicens. Illud quod quisq; potest in eo est validus. idest potens. quod vero

hoc reliquū cōcluderet per locum a contrariis esset argumentum veri simile et non necessariū et ideo vtrāq; partē vult pbare et ex vtroq; reliquū concludere. Duo sunt quibus omnia hic pbia probat intentū rationibus. secūdo excludit quandam dubitationē. ibi sed possunt. tertio confirmat principale intentū auctoritate Platonis. ibi. ex quib; omnibus. Primo probat bonos semper esse potentes malos impotētes duabus rōnibus. secūdo ad idem ostēdēdum coacervat breues rōnes. ibi. h quoniam te. pma in duo fin rōnes secūda ibi. Rursus inquit. Primo premittit duo necessaria ad primā rōem. secūdo ex his arguit. ibi Omnes igitur homines. Primo pmit

Liber .iiii.

non potest in eo est censendus. id est iudicandus imbecillis. id est impotens. et dicit Boetius. fateor in q̄. Notandum q̄ p̄bia dicit nullus aggreditur quod non vult. Contra aliquis nolens interficit hominem vel ledit hominem. ergo aliquis aggreditur quod non vult. Item aliquis cogitur facere aliquid contra voluntatem suam et sic aggreditur quod non vult. dicitur q̄ p̄bia loquitur hic de effectu spontaneo qui ex intentione p̄cedit non de eo qui casu contingit. vñ dicendum ad primū q̄ voluntas p̄t p̄parari vel ad ipsam actionem quam aliquis primo aggreditur et sic nō deficit voluntas. vñ p̄t p̄parari ad p̄sequens illā actionem et sic p̄t deficere voluntas. vt si aliquis nolens hominem interfecit. Ad secundū dicendum. illud quod quis coactus facit est voluntarium mixtum tñ simpliciter est inuoluntarium. aliquis enī coactus magis hoc vult facere q̄ sustinere penas vel perdere vitam et ita respectu talis defectus non deest voluntas sed

est. Boetius. fateor in q̄. **P̄bi.** Meministi igitur inquit superioribus rationibus esse collectum intentionem omnes voluntatis humane q̄ diuersis studiis agitur ad beatitudinem festinare. **Bo.** Memini in q̄ id quoq̄ esse demonstratum. **Philosophia.** Num recordaris beatitudinem ipsum esse bonum: eoq̄ modo cum beatitudo petitur ab omnibus desiderari bonum. **Boetius.** Adini me in q̄ recordor quoniam id memorie fixum teneo. **P̄bi.** Omnes igitur homines boni pariter ac mali indiscreta intentione ad bonum peruenire nituntur **Boetius.** Ita in q̄ consequens est. **P̄** Sed certum est ad eptione boni bonos

q̄tum ad actum interiore voluntas semper libera est et cogi non potest. **De** ministri ne igitur inquit. hic p̄bia p̄mittit secundū vtile ad rōes. et est resumptio quorūdam prius dictorū dicens. meministi ne esse collectum. i. conclusum superioribus rationibus omnem intentionem humane voluntatis. festinare. i. tendere ad beatitudinem que voluntas agitur. i. ducitur diuersis studiis. **R̄s.** Idet bo. memini in q̄ illud esse demonstratū. Itē querit p̄bia nūquid recordaris beatitudinē eē ip̄m bonū et eo mō desiderari bonū ab oībus cū beatitudo petit. i. desideratur. **R̄s.** Idet bo. minime recordor q̄ illud teneo fixū memorie. Notandū q̄ recordari ē aliq̄ reducere ad memoriā q̄ per obliuionē est elapsam a memoria. et q̄ beatitudinē esse ip̄m summum bonū non exciderat a mēte **Bo.** sed sp̄ remanebat in habitu id dicit se nō recordari de hoc s̄ in memoria tanq̄ fixū tenere. Omnes igitur homines. hic p̄bia arguit ex dictis p̄bans bonos eē potētes et malos impotentes tali rōe. Quicūq̄ adipiscuntur quod volūt sunt potētes. et qui nō adipiscuntur q̄ volūt sunt impotentes ex primo p̄ambulo. sed boni adipiscuntur q̄ volūt. i. summū bonū. mali s̄ velint nō adipiscuntur ipsum. q̄ si mali adipiscerent summū bonū nō essent mali. ergo boni sunt potētes mali impotētes. vñ dicit in littera. **Dēs** homines boni et mali nituntur peruenire ad bonum indiscreta intentione. i. diuisa intentione. dicit **Bo.** Ita p̄sequens est

ad dicta subdit pb̃a certum est bonos fieri adeptione boni. Certum est dicit Bo. Igitur concludit pb̃a. boni adipiscuntur quod appetunt. idest volunt. dicit Bo. sic videtur si mali adipiscerentur bonum quod appetunt non possent eē mali. ita est dicit Bo. Igitur concludit pb̃a. Cum uterq; petant bonum sibi. s. boni illud adipiscantur. illi vero mali minime nō est dubiū bonos esse potentes qui vero mali sūt

fieri. B. Certum. P. Adipiscuntur igitur boni quod appetunt. Boe. Sic videtur. P. Hi. Mali vero si adipiscerentur quod appetunt bonum mali esse nō possent. Bo. Ita est. P. Cum igitur uterq; bonum petunt si hi quideq; adipiscantur illi vero minime. num dubiū est bonos quidem potentes esse: qui vero mali sint imbecilles. Bo. Quisquis inq; dubitat nec rerum naturam: nec consequentiam potest considerare rationem. P. Philosophia. Rursus inquit si duo sint quibus idem secundum naturam propositum sit eorumq; unus naturali officio idipsum agat atq; perficiat: alter vero naturale illud officium minime administrare queat: alio vero modo q; nature convenit non quidem impleat propositum suum sed imitetur implentem quemquam horum valentiores eē decernis. Boetius. Et si piecto inq; quid

imbecilles. i. impotētes Respondit Boetius. Quicq; dubitat de h nō pōt considerare naturam rerum nec consequentiā rationū. Notandum q; q; veritas ppositionum fundatur sup naturam rerum quas q negat veritatē propositionum non pōt cōsiderare consequentiā rationum. q; consequentia rationū supra veritatē ppositionum fundatur ideo dicit Bo. Qui dubitat de premis non potest cōsiderare naturam rerū nec consequentiā rationū. Rursus inquit. hic pb̃a ponit secundam rationem dicens. Si sunt duo quibus sit idem propositum idest eadem intentio faciendi aliquid secundū naturam et unus eorum agat idipsum et perficiat at ipsum naturali officio idest naturali organo.

alter vero minime queat administrare. idest adimplere illud officium. sed alio modo q; nature conveniat non impleat propositum sed imitetur implentem quem horum duorum decernis. idest iudicas esse valentiores. idest potentiores. dicit Bo. etsi pro quāvis coniecto. idest considerem quid velis tamen ego desidero plenius audire de te. Tunc philosophia declarat sibi in exemplo dicens. Non negas motum ambulandi hominibus inesse per naturam. Dicit Boetius. Adimne nego Et philosophia. Etiam non dubitas eius rei. idest actus ambulandi esse officium naturale pedum. Dicit Boetius. Nec hoc dubito. Et philosophia. Si quis igit ambulat valens incedere pedibus. alius autem cui hoc officium desit manibus nitens

Liber .iiii.

Id est laborans ambulare conetur quis horum potest existimari valentior. dicit bo-
etius. contere cetera. q. d. procede in ratione tua. quia nullus ambigit quin potes
naturalis officij sit valentior eo qui non potest in idem officium. Tunc philosophia
isti propositioni premisse tanq̃ maior ad iungit vnam minorem dicens. Sed sum-
mum bonum quod eque bonis et malis est propositum boni quidem petunt. id est

adipiscuntur officio na-
turali. s. virtute. mali ve-
ro conantur adipisci id
ipsum per variam cupi-
ditatem rerū temporali-
um quod non est offici-
um naturale adipiscēdi
boni. An tu o bo. existi-
mas aliter. Cui boeti⁹.
Adinime inq̃. ⁊ Boe.
quasi precurrendo con-
cludit principale inten-
tum dicens. Nam etiā
illud quod est psequēs
patet mihi. ex his enim
que concesseris necesse
est bonos esse potētes.
malos vero imbecilles
⁊ phia applaudēs bo.
dicit. Recte inquit pre-
curris. ⁊ illud est signū
sicut medici solent spe-
rare iudicium. i. signum
recte nature. et nature
resistēs supple ipsi mor-
bo. Notandū q̃ ex litte-
ra formatur talis ratio
quando duo intendūt
aliquod propositū na-
turalis quod id propo-
situm consequitur offi-
cio naturali est potens
⁊ qd nō psequitur illud
ppositum naturali offi-

cio est impotēs. s. tā boni q̃ mali naturaliter tendūt ad beatitudinē ⁊ boni ipsaz cō-
sequūtur naturali officio. s. virtute. mali autem non. ergo boni sunt potentes. mali
vero impotentes. Notandū circa vltimū q̃ medici solēt accipere signa p̃nostica sa-
nitatis ex egro q̃si patiens erigit se ⁊ per se nititur fortiori remedio. sic i Bo. signū
erat conualescentie ⁊ sanitatis q̃ ipse rōnem pbie remediātem quasi precurrens

Velis planius tamen audire desidero.

P. Ambulandi inquit motum secūdū
naturam esse hominibus num negabis

Bo. Adinime inq̃. **P.** Eiusq̃ rei pedū
officium esse naturale non dubitas. **B.**

Nec hoc quidē inq̃. **Philo.** Si quis
igitur pedibus incedere valens ābulat:

aliusq̃ cui hoc naturale pedum desit of-
ficium manibus nitens ambulare cone-

tur quis iure horum valentior existima-
ri potest. **Bo.** Contere inq̃ cetera. naz

qui naturalis officij potens eo qui idez
nequeat valentior sit nullus ambigat.

Phi. Sed summum bonum quidem
eque malis bonisq̃ propositū: boni qui-

dem naturali officio virtutum petunt:
mali vero variā per cupiditatē quod

adipiscendi boni naturale officium non
est id ipsum conantur adipisci. An tu

aliter existimas. **Bo.** Adinime inquā.

Nam etiam quod est consequēs patet
Ex his enim que concesseris bonos qui-

dē potētes: malos vero esse necesse est
imbecilles. **P.** Recte inquit precurris

Prosa.ii.

per se complent. Sed quoniam te. Hic phia coacervat quasdam alias rationes breves ad propositum ostendendum. et sunt quattuor rationes. Secunda ibi. Considera vero. tertia ibi. In qua re. quarta ibi. Cur enim. Primo dicit. Sed quoniam te conspicio promptissimum ad intelligendum ego coaceruabo. idest componaz crebras rationes. vides enim quanta pateat infirmitas viciosorum hominum. tamen nec ad

Idq3 vti medici sperare solent iudiciu est erecte iam resistentisq3 nature. Sed quoniam te ad intelligendum promptissimum esse conspicio. crebras coaceruabo rationes. Vides eni quanta viciosorum hominu pateat infirmitas. qui nec ad hoc quidem peruenire queunt. ad qd eos naturalis ducit ac pene copellit intentio Et quid si hoc tam magno ac pene inuicto premitis nature desererentur auxilio. Considera vero quanta sceleratos homines habeat impotentia ne q3 eni leuia aut ludicra premia petunt que consequi atq3 obtinere non possunt s3 circa ipsa reru summa verticemq3 deficiunt. nec in eo miseris contingit effectus qd solum dies noctesq3 moliuntur In qua re bonorum vires eminent. Sicut enim eum qui pedibus incedens ad eum locu vsq3 peruenire potuisset quo nihil vltius peruiu iaceret incessui ambulandi potentissimum esse censeris ita

sidera vero quanta. Hic philosophia ponit secundaz roem et dicit. Considera ex his q dicaz quanta impotentia habeat sceleratos homines. Nunc cum appetit premia leuia et ludicra. i. iocosa. s3 ipsi deficiunt circa ipsaru reru summa. i. pfectione atq3 vertice Nec ptingit ipsis miseris effectus boni in eo. i. ppter hoc quod ipsi moliunt. i. laborant acquirere dies et noctes. idest transitoria et temporalia bona. Nota ex littera formatur talis ratio. quanto maius est illud a quo aliquis deficit tanto maior est suus effectus et in maiorem impotentiam cadit. sed illud a quo mali deficiunt non est qd vile et modicum sed est summum bonum. ergo malorum maxima est impotentia.

hec queant puenire ad quod ducit et compellit eos naturalis intentio. et quid esset de istis malis censendum si desererentur hoc auxilio nature pre cunctis tam magno ac pene inuicto. quasi diceret nihil aliud censendum e nisi quod impotentie eorum hoc ascriberetur. Notandum q tam boni q3 mali vniuersaliter tendunt ad bonum. et mali deficiunt ab eo quod competit eis secundum naturam. ex hoc arguitur sic. maxima impotentia est deficiet ab eo quod natura intendit. sed hoc faciunt mali ergo mali sunt impotentes. Notandum q dicit pene inuicto q appetitus naturalis boni non habet contrarium repugnans quo vincatur s3 tamen per ignorantiam et errorem viciosuz peruertitur et ita aliquo modo vincitur licet non directe. Co

Liber quartus

In qua re bonorum. Hic phia ponit tertiā rōem pbando bonos maxime esse potē-
tes pertractando exemplum supra positū. et ex hoc concludit malos maxime eē im-
potentes. et dicit in qua re. s. assuetudine boni desiderati eminent vires bonorū su-
pra vires malorum. Sicut em censeret. i. iudicaret esse ambulandi potentissimum
qui pedibus incedens potuisset peruenire vsqz ad eum locum quo ulterius nihil

puū. i. manifestū iacerz
incessui. ita necesse ē q
ipm iudices potentissi-
mū qui apprehēdit finē
expetendorum quo ni-
hil est ultra. tales autē
sunt boni. ex quo fit. i.
sequitur qz huic obiacz
idest sūm est vt idem
scelesti. i. mali videatur
deserti omnibz viribus
Notandū qz sicut via-
tor aliquis dicis potēs
cū ambulat ad eū locū
vbi nihil amplius restat
de via. sic boni qñ pue-
niunt ad finem et ad bo-

cum qui expetendo:uz finem quo nihil
ultra est apprehendit potentissimū ne-
cesse esse iudices. Ex quo fit quod huic
obiacet vt idem scelesti viribus omni-
bus videantur esse deserti. Cur enim
relicta virtute vicia sectantur inscicia
ne bonorum: sed quid enervatius igno-
rantie cecitate. An sectāda nouerunt sz
transuersos eos libido precipitat. Sic
quoqz intemperātia fragiles sunt que
obluctari vicio nequeunt. An scientes

num quod transcendī non pōt. id dīcuntur potentes. mali autē qz ipsum attingere nō
possunt dīcuntur impotentes. Cur enim virtute. Hic phia ponit quartā rationē
Secūdo excludit quandā dubitationē. ibi Quod quidē. Itē quā intēdit in summa
est ista. Alii qñ relicta virtute declināt ad vicia aut sciunt bonū esse adherere vir-
tuti. aut nesciūt. Si nesciunt peccāt per ignorantia. Nihil autē est impotētius igno-
rantia. ergo mali peccantes ignorantia sunt impotentes. si autē sciāt bonū esse adhe-
rere virtuti et declināt ad vicia. aut volentes derelinquūt bonum aut non. si nō vo-
lentes sed attracti libidine passionū conuertuntur ad vicia sequitur qz sint impotē-
tes. quia magna potentia est non posse resistere passionibus. si autem scientes et vo-
lentes relinquūt bonum sequitur qz non sunt tantuz impotentes sed etiam qz om-
nino non sint. Cum enim omnis natura inq̄tum huiusmodi habeat ordinem ad fi-
nem inq̄tum aliquid desistit ab ordine ad finem intantum deficit a natura. et p cō-
sequens abesse ipsius nature. istam rationem pretendit in littera et dicit. cur enīz re-
licta virtute mali sectantur vicia. ne pro nunquid hoc est ex inscicia. idest ex ignora-
tia bonorum. sed quid est enervatius. idest debilius cecitate ignorantie. quasi dī-
ceret nihil. An ipsi nouerunt sectanda bona. sed ipsos transuersos libido. idest con-
cupiscentia precipitat in vicia. et sic ipsi fragiles intemperantia. idest propter intem-
perantiam libidinis nequeunt vicio obluctari. idest resistere. An scientes et voen-
tes deserunt bonum et deflectuntur ad vicia voluntate et scientia. sed hoc modo nō
solum potentes esse desinunt sed omnino desinunt esse. cuius assignat rationes. nā
qui relinquunt communem finem omnium que sunt. s. deū qui est ipsum esse piter
esse desistunt. Notandum qz primum ens verissime habet esse. ipsum enim est
causa esse omnibus vt sint vt patet per commentatorem secundo methaphisice. et

Prosa.ii.

primo celi et mundi. Ab hoc ente deriuatum est singulis esse et viuere. quanto ergo magis per vicia recedunt a primo esse tantomagis desunt esse. Unde be. Grego. in libro moralium loquens de diabolo dicit. quod diabolus bene dicitur non esse quia a summa essentia recessit. et per hoc quotidie ex crescente defectu tendit ad non esse. quoniam ab eo qui verum est esse cecidit. Notandum quod philosophia tres assignat causas ex quibus

Volentesque bonum deserunt: ad vicia deflectuntur. sed hoc modo non solum potentes esse sed omnino esse desinunt. Nam qui communem omnium quam sunt finem relinquunt pariter quoque esse desinunt. Quod quidem cuiuspiam mirum forte videatur: ut malos qui plures hominum sunt eosdem non esse dicamus: sed ita celeres habet. Nam qui mali sunt eos malos esse non abnuo: sed eosdem esse pure atque simpliciter nego. Nam uti cadaver hominem mortuum dixeris: simpliciter vero hominem appellare non possis: ita viciosos malos quidem esse concesseris: sed esse absolute nequeam confiteri. Est enim quod ordinem retinet: Seruatque naturam. Quod vero ab hac deficit esse etiam quod in sui natura situm est dereliquit. Sed possunt inquit mali

bus omne peccatum percedit. Dicitur enim peccans vel peccat ex ignorantia et hunc modum primo tangit. vel peccat ex impotentia resistendi. et istud secundo tangit. vel ex voluntate et malicia. et illi modum quia grauior est ultimo ponit. Quod quidem de cuiuspiam. hic philosophia excludit dubitationem. aliquis enim dubitaret quod aliquis possit esse malus et tamen dici non esse. hoc excludit philosophia. Mirum forte videatur cuiuspiam. id est alicui ut malos qui plures sunt hominum dicamus eos non esse. Sed ita res se habet. Quis mirum videatur. Nam qui sunt mali eos esse malos non abnuo. id est nego. sed simpliciter et pure esse nego. Nam sicut cadaver hominem mortuum dixeris:

simpliciter autem hominem appellare non possis. Ita viciosos malos esse concesseris: sed nequeam confiteri ipsos absolute esse sine determinatione distrabente. et replicat causam per vicia dicens. Solum enim est illud quod ordinem recte seruat in natura. quod autem ab hac natura et ab ordine deficit etiam quod in sui natura situm est dereliquit.

Notandum quod malum est determinatio distrabens sicut et mortuum. unde sicut concedendum est cadaver hominis esse hominem mortuum non tamen simpliciter concedendum est cadaver esse hominem. sic quicumque malum concedendum est esse malum non tamen simpliciter concedendum est ipsum esse. unde sicut patet tertio prosa homines conuersi in maliciam humanam amiserunt naturam. ergo per maliciam homines desinunt esse quod fuerant. Sed possunt inquit mali hic philosophia excludit dubitationem contingentem circa principale propositum. Ostensum enim est quod mali sunt impotentes. Aliquis dubitaret quomodo hoc verum

Liber quartus

fit cum tamen cōsuetum sit dicere q̄ mali possunt. hoc soluit p̄bia. Secundo offen-
dit q̄ potentia malorum nulla sit. ibi. nam si vti. dicit primo **B.** tu inquires ob-
ciendo contra predicta q̄ mali possunt secundum cōsuetum modū loquendi. Re-
spondet p̄bia. ego non quidem negauerim quin mali possunt s̄ hec potētia ipsorum
non descendit a viribus sed ab imbecillitate. idest a fragilitate. q̄ declarat. q̄ mali
possunt quōd mala que
minime valerēt. i. possēt
si potuissent manere in
efficientia eorū bonorū
idest si efficientia malo-
rum esset talis qualis il-
la quam habent boni q̄
potissima est vt patz ex
dictis. Que possibilitas
malorum qua possunt
mala demonstrat eos e-
videntius nihil posse.
Notandū q̄ dicit ma-
los minime posse mala
si permaneant in effici-
entia bonorum. ex quo
videtur q̄ boni nō pos-
sunt facere malū nec p̄
consequēs peccare. q̄
falsum est cū iustus sep-
ties in die cadat et for-
tior resurgit s̄m scriptu

ram. Ad hoc dicendum q̄ boni non possunt facere malum ex electōe recte ratiōis
que semper deprecatur ad optima. licet de potētia absoluta possint facere malum.
inq̄tum tñ potentia eorum p̄iungitur voluntati et electioni quia eligūt bonū et non
malum. sic dicuntur non posse facere malum. Nam sicut paulo ante. hic probat
q̄ potentia malorum nulla sit tripliciter. secunda ibi. Atq̄ vt intelligas. Tertia ibi
huc accedit. Primo dicit. sicut collegimus ante malum nihil est et mali tantum pos-
sunt mala. ex hoc liquet improbos nihil posse. et dicit Boetius perspicuum est.

Notandum q̄ ratio sic formatur. posse malum est posse nihil cum malum nihil sit. s̄
mali tñ possunt mala. ergo possunt nihil et per consequens nulla eorum est potētia

Notandum de hoc q̄ malum nihil sit visus est prius. et dicit beatus Augustin⁹
Cum vniverse nature per verbum dei facte sint iniquitas per ipsum facta non est.
quia iniquitas nulla substantia est. et peccatum non est natura sed vicin⁹ nature ap-
petentis illud quod non est sui ordinis. Atq̄ vt intelligas quenam sit huius.
hic probat idem alio modo dicens. **B.** Boeti quenam sit vis huius potentie qua
mali dicuntur posse sic considera ex dicendis. nos paulo ante diffinimus nihil eē
potentius summo bono. s. deo. Ita est dicit Boetius. et philosophia. Sed idē s̄
summū bonum non pōt facere malum. Adinime dicit Bo. et p̄bia. Est igit aliquis
qui p̄ter homines omnia posse. Nemo dicit Boetius nisi qui insanat et idē hoies

ne ego quidem negauerim: s̄ hec quid
eorum potentia non a viribus s̄ ab im-
becillitate descendit. Possunt etia; ma-
la que minime valerent si in bonorū ef-
ficientia manere potuissent. Que possi-
bilitas eos euidentius nihil posse demō-
strat. Nam sicut paulo ante collegim⁹
malum nihil est cum mala tatummodo
possint nihil posse improbos liquet. **B.**
perspicuum est. **P.** Atq̄ vt intelligas
quenā sit huius potētie vis summo bo-
no nihil potentius esse paulo ante diffi-
niimus. **B.** Ita est inq̄. **P.** Philo. S̄
idem inquit facere malum nequit. **B.**
Adinime. **P.** Est igitur inquit aliquis

Prosa.ii.

possunt mala facere utinā nō possent dicit Bo. Igitur pbia arguit. Cuius igitur tantū modo potens bonorū possit omnia non aūt possunt oīa potentes malorū manifestū est eisdem minus posse qui mala possunt. Notandū q̄ posse malum magis arguit impotentiam q̄ potentia. q̄ si argueret potentia tunc deberetur omni potētissimo s. deo qd̄ falsum est. Unde pōt argui ex littera sic. deus pōt oīa et nō pōt facere ma-

qui oīa posse homines putet. B. nisi q̄s insaniat nemo. P. atqui idē possūt mala. B. utinā quidem inq̄s non possent. P. Cū igitur bonorum tantūmodo potens possit oīa: non vero queant oīa potentes: etiā malorum eisdem qui mala possunt minus posse manifestū est huc accedit q̄ oēm potentiam iūter expetēda numerandā: oīaq̄ expetēda referri ad bonum velut ad quoddam naturę sue cacumē ostendimus. Sed patrā di sceleris possibilitas referri ad bonum non potest. Expetenda igitur non est. Atqui omnis potentia expetenda est. Liqueat igitur malorum possibilitatem non esse potentia. Ex quibus omnib⁹ bonorum quidem potentiam: malorū vero minime dubitabilis apparet infirmitas. Meramq̄ illam platonis eē sententiam liquet solos quod desiderēt facere posse sapientes: improbos vero ex cercere quideq̄ quod libeat: quod vero desiderēt explere non posse. faciūt enī que libet dum per ea quibus delectant id bonū quod desiderant se adepturos putāt: s; minime adipiscuntur: quoniā ad beatitudinem probra nō veniunt.

solos sapiētes posse facere qd̄ desiderāt. Improbos vero explere posse qd̄ libeat. i. qd̄ libidini placeat. qd̄ vō desiderēt rōnali appetitu malos explere nō posse. facit

lum. ergo posse malum magis arguit impotentiam q̄ potentia. Huc accedit. hic pbat idem tertio mō dicēs. huc accedit omnes potentias eē numerandā iūter expetenda et oīa expetenda idē desiderāda referri ad bonū. velut ad qd̄dam cacumē. i. ad pfectionē sue nature. h̄ possibilitas. i. potētia patrā di sceleris. i. faciēdi malū non potest referri ad bonum. igitur expetenda non est. omnis autē potentia expetenda est liquet igitur potentias malorum non esse potētia. Notandum q̄ rō sic potest formari ex littera. Omnis potentia que est potētia nature est appetenda et referri ad bonum. ergo potentia mali non est potētia

Ex quibus oībus bonorum quidem potētia malorum. hic ex dictis concludit conclusionē pncipalē pfirmādo eā auctoritate platonis di. ex qb⁹ iā declaratis appet mīme dubitabil potētia bonorū et infirmitas malorū. et liquet verā eē illā snīaz platonis

Liber quartus

enim quilibet. i. libido expetit dum putant se adepturos bonum quod desiderant per ea quibus delectentur. Sed minime adipiscuntur quoniam perbia. i. vicia vel homines viciosi non veniunt ad beatitudinem. Notandum quod desiderium est appetitus rationalis. libitum autem spectat ad appetitum sensualem. licet ergo mali affectent beatitudinem appetitu rationali tamen quod faciunt quodlibet sequentes appetitum sensitivum. id ad beatitudinem non perveniunt sapientes autem qui continent delectationes sensuales et nituntur intellectualibus ipsi sunt qui perficiunt animam suam scientia sui creatoris qui de nihilo fecit ens ut scribitur in libro de pomo Anima non tristabitur neque conturbatur cum recedit a corpore ut scribitur in eodem libro

Metrum secundum quarti libri.

Quos vides sedere celso.
Illum est metrum secundum huius quarti

Et est metrum mixtum. primum dicitur alemanicum ab inventore. et dicitur trochaicum a pede predominante. secundum dicitur feregratum ab inventore. spondaicum a pede predominante. In quo metro perbia ostendit quod potentia malorum sit consideranda in quibus maxime videtur esse sicut sunt reges et principes. et dicitur incipiendo constructionem in septimo versu. Si quis detrabat. id est removeat per considerationem et intellectum tegmina. i. tegmina vani cultus exterioris superbis regibus. quos reges vides sedere celso culmine. i. altitudine. solij. i. cathedre. quos vides claros purpura nitentes. septos. i. circumdatos. armis tristibus. i. tristitibus. Reges inquam dominantes. i. minas imponentes miseris. toruo ore. i. crudeli aspectu anbelos. id est cupidos. vel festinos. rabie cedis. i. crudelitate mortis. Jam videbit dominos tales ferre intus. i. in animo. artas cathenas. id est vincula viciorum. quod manifestat subdens. hinc enim. i. ex una parte. libido. i. concupiscentia. versat. i. precipitat corda talium tyrannorum avidis venenis. Hinc. i. ex alia parte ira turbida flagellat id est punit mentem ipsorum. ira inquam tollens. i. excitans fluctus. i. disturbia. aut captos infortunio aliquo meror ipsos fatigat aut spes lubrica. i. vana torquet. Cum ergo cernas unum caput. i. unum principem. ferre. i. sustinere tot tyrannos. i. passiones tyrannizantes. ipse pressus iniquis dominis. i. vicis dominantibus non facit quod optat.

Nota quod intentio perbie est dicere si quis visu possit penetrare corda principum quos videt sedere in altis solijs ornatos clavis indumentis habentes arma terrena toruo vultu respicientes miseros statim visu cognosceret ipsos ligatos multis cathenis insolubilibus passionibus ire spei timoris. et sic ligati passionibus non fa-

Metrum secundum quarti libri

Quos vides sedere celso: Solij
culmine reges: Purpura claros
nitentes Septos tristibus armis: Ore
toruo comminantes: Rabie cordis an
belos: Detrabat si quis superbis Va
ni tegmina vultus: Jam videbit intus
artas: Dominos ferre cathenas. Hinc
enim libido versat fluidis corda vene
nis. Hinc flagellat ira mentem. Fluctus
turbida tollens. meror aut captos fatigat
Aut spes lubrica torquet. Ergo cum ca

Prosa.iiii.

cū sit quos optant et p̄sequens sunt impotentes. Notandū q̄ dicit q̄ hō p̄fessus
iniquis dominis. i. vicijs dominatibus nō facit qd̄ optat. dicit beatus Augu. in li-
bro de ciuitate dei. Bonus etiā si seruiat liber est. malus autē si regnat seruus est.
Nec vnus hoīs s̄ quod grauius est tot dominorum seruus est quot vitiōrum

Prosa tertia quarti libri.

put tot vnum. Eernas ferre tyrannos.
Non facit quod optat ipse.
Dominus p̄fessus iniquis.

Prosa tertia libri quarti.

Ades igitur quanto in sceno p̄-
bra volūntur qua p̄bitas luce
resplēdeat. In quo perspicuū est nūq̄
bonis p̄mia nunq̄ sua sceleribus de-
esse supplicia. Rerū etenim q̄ gerūtur
illud propter qd̄ vnaqueq̄ res geritur
eiusdem rei p̄mium esse nō iniuria vi-
deri potest. Vti currētī in stadio p̄pter
quā curretur iacet p̄miū corona. S̄

cedente p̄spicuū est hoc p̄ns. i. nunq̄ bonis p̄mia. nunq̄ sceleribus. i. hoibus sce-
leratis deesse sua supplicia. Notandum q̄ mali dicuntur volū in sceno. q̄ mali et
maxime libidinosi subus assimilantur sicut postea patebit. q̄ volūntur in sceno fm̄
illud. Sus magis in sceno gaudet q̄ fonte sereno. De quibus dicit scriptura. peri-
erunt iumenta in stercore suo. probi autem luce resplendent quia virtus et probitas
vltra humanam naturam hominem prouebit et dijs assimilat. Rerum etenim
que geruntur. hic p̄bia p̄sequitur intentum. et probat p̄mo q̄ bonis nunquam
desunt p̄mia. Secundo q̄ malis nunq̄ desunt supplicia. ibi Que cum ita sint.
Primo ostendit q̄ bonis nunq̄ desunt p̄mia. Secundo ostendit quid sit illud p̄-
miū. ibi. Et cuius p̄miū. Primum probat duabus rōnibus. secundam ponit ibi
Postremo. Prima ratio talis est. Omnis res propter quam aliud geritur est p̄-
miū illius rei que geritur. s̄ p̄pter bonum omnia fiunt et geruntur. ergo bonum est
p̄miū oīm que geruntur. s̄ bonum a bonis separari nō potest. quia iā nō essent
boni. ergo bonis nunq̄ desunt sua p̄mia. Unde dicit in littera. Rerū que gerū-
tur. i. fiunt. illud propter quod vnaqueq̄ res geritur. idest sit illud videtur non in-
iuria esse p̄miū illius rei. hoc declaratur exemplariter ut currenti in stadio. idest
in aliquo spacio corona est p̄miū propter quam curritur. sed ostendim⁹ p̄us be-
atitudinem esse idipsum bonum propter quod omnia geruntur. ergo ipm̄ bonū est
veluti cōe p̄miū actibus humanis p̄positum. sed hoc bonū non potest separari

Ades ne igitur
Ista est prosa
tertia hui⁹ q̄r-
ti. in qua ostendit p̄bilo-
sophia malis nūq̄ dees-
se supplicia et bonis nū-
q̄ deesse p̄mia. Et p̄io
p̄bia continuādo se ad
p̄cedentia p̄io p̄mit-
tit intentū suū. secundo
p̄sequitur intentū. ibi.
Rerū rem. P̄io dicit
sic. Vides ne igit o bo.
in quāto sceno. i. i q̄ta
vilitate impotētie vol-
unt p̄bia. i. hoies pro-
brosi et viciosi. vides et
qua luce. i. qua clarita-
te potentie resplendeat
p̄bitas virtuosoz hoīm
in quo sicut in suo ate-

Liber quartus

a bonis. Non enim iure vocabitur bonus qui carebit bono: quare probos mores. si ho-
mines bene morigeratos non relinquunt sua premia. Quantiscunq; ergo sentiat ma-
li contra bonos tñ sapienti nō decideret corona. i. premiū. nec arefceret. i. minueret. qz a-
liena improbitas nō decerpit. i. nō aufert ppiuz decus probis animis. qz si boni re-
cepto premio extrinsecus letarentur poterit hoc aliquis auferre ab eis vel salte ille
qui contulisset. h qz illd
pmiū sua pbitas vni
cuiq; confert tñc quili-
bet carebit suo premio
cū deserit esse probus
Notandū qz p̄suetudo
fuerat apud romanos
currere in stadio. i. in a-
liquo spacio qd voca-
bāt stadiū. z qui citius
venit ad metāz sustulit
premiū. i. coronā vel ali-
quid aliud. sicut dicit
Apl'us. Nescitis z hi q
in stadio currūt omnes
quidē currūt h vnus ac-
cipit brauiū. sic currite
vt apprehendatis. ergo
id ppter quod currūt ē
pmiū currentium. No-
tandū qz Bo. non pōt
carere premio. qz illud
a quo bō denomiatur
bonus ē virt' vel opa-
tio virtuosa. qz fm ari.
fo. et bico. oīs virtus erit
vtiq; habitus ex q bo-
mo fit bonus. ppter qd
dignitas vtutis ē pmiū
virtuose operantis. h operās virtuose nō pōt p̄uari virtute. ergo bon' non pōt ca-
rere suo pmiō. Notandū qz tñcunq; mali sentiat tñ sapienti nō decideret corona. quia
fm Senecā Nunq; in tantū vitiū p̄bit nec malicia inualefcit z virtutes quin nomē
p̄bie sacrū z venerabile p̄maneat. sic similiter est de malis z stultis respectu bonoz
z sapientum. Postremo cum omne premiū. hic ponit secundā rationē que
talis est. premiū nō habet rōem premiū nisi in q̄tum bonū. qui igitur est cōpos boni
est compos premiū. sed bonus est compos boni ergo erit compos premiū. dicit er-
go in littera. Postremo cum omne premiū idcirco appetat qz creditur esse bonū
quis iudicet compotem boni expertum esse premiū. q. d. nullus. Notandū qz argu-
mētū p̄bie simile ē isti. actū arguat. homo non habet rōem hominis nisi quia ratio-
nalis. Quicūq; igitur est rationalis est homo. sic similiter premiū non appetitur

beatitudinem esse idipsum bonum pro-
pter quod omnia geruntur ostendim?
Est igitur humanis actibus ipsum bo-
num veluti premium commune propo-
situm: atqui hoc a bonis non pōt sepa-
rari. Neq; enī bonus vltra iure voca-
bitur qui careat bono: quare p̄bos mo-
res sua premia non relinquūt. Quātū
libet igitur sentiant mali sapienti tamē
corona non decideret: non arefceret. Ne-
q; enim probis animis propriuz decus
aliena decerpit improbitas. quod si ex-
trinsecus accepto letaretur poterat hoc
vel alius quispiam vel ipse etiā qui cō-
tulisset auferre. Sed quoniā id sua cui
qz probitas confert tum suo premio ca-
rebit cum probus esse desierit. Postre-
mo cum omne premiū idcirco appeta-
tur quoniam bonum esse credatur quis
boni compotem premiū iudicet expertū

Prosa. iii.

nisi qz boni. qui ergo est cōpos boni est ppos premiū. h bonus est ppos boni. ergo nō deest sibi pmiū. At cuius premiū. hic ostendit quid sit illud premiū quod boni assequitur. i. maximū z optimū quod est fieri deos. Unde dicit. At cuius premiū. i. boni nō sunt expertes. i. carentes. Itē dicit pbīa. omnino pulcherrimi z maximi pmiū quod pbat ex quodā correlario supra declarato dicens. Admēto correlariū illius

At cuius premiū omnium pulcherrimi maximiqz. Admēto enī illius correlariū quod pauloante precipuū dedi ac sic collige. Cum ipsum bonum beatitudo sit bonos omnes eo ipso qz boni sūt fieri beatos liquet. Sed qui beati sunt deos esse conuenit. Est igitur premiū bonorum qd nullus deterat dies: nullius minuat potestas: nullius fuscet improbitas deos fieri. Que cū ita sint de malorum quoqz inseparabili pena dubitare sapiens nequeat. Nam cum bonum malumqz item pena atqz premiū aduersa fronte dissideant: que in boni premio videmus accidere eadem necesse ē in mali pena contraria parte respondeant. Sicut igitur probis probitas ipsa sit premiū: ita improbis nequitia ipsa supplicium est. Jam vero quisqz affici

quod precipuū āte dedi. z sic collige. i. ex illo correlario pcludē. cum ipm bonū sit beatitudo liquet oēs bonos ee qz boni sunt fieri beatos. h qui beati sunt eos cōtingit esse deos. igit pmiū bonoz est fieri deos. qd premiū bonoz nullus dies deterat. i. psumit. nullius potestas minuet. nullius improbitas fuscet. i. obscurat. Notandū qz in ista deductione pbīa nō accipit beatitudinē p statū quē boni habituri sunt post hāc vitā h p statū beatitudinis qualis in hac vita haberi potest quē hō psequit p virtutes. vñ qui essentialiter est bonus essentialiter ē beatus z deus. et q nō est essentialiter bonus h picipative hic etiā est participatōe beatus et

deus. Que cū ita sint. hic ostendit pbīa qz malis nūqz desunt sua supplicia. Secundo ostendit quale sit illud supplicium. ibi. Vide aut. Prima in duas fm duas rōnes. secunda ibi. Jā vero. Primo dicit Que cū ita sint. i. qz boni nūqz carēt pmijs sequit qz nullus sapiēs possit dubitare de inseparabili pena maloz. Hā cū bonū z malum pena z pmiū aduersa frōte dissideāt. i. opponant adinuicē necesse est q in boni premio videmus accidere eadē necesse est qz respondeāt contraria parte in pena mali sicut igitur bonis ipsa pbitas sit premiū ita nequitia ipsa est improbis supplicium. Notandū qz cūqz subiectis cōtrarijs insunt cōtrarie passionēs si vñ subiectorum ostenditur inesse sua passio tūc p locū a cōtrarijs relicto subiecto assignatur inesse si militer sua passio. cū igit boni z mali sint diuersa subiecta premiū z supplicij sint diuersae passionēs si ostenditur bonis nō deesse pmiā ostensum est malis nō deesse supplicia. Jam vero quisqz afficitur pena malo se affectū. Hic ponit secundam

Liber quartus

rōnem que talis est. Pena non habet rōem pene nisi ex hoc q̄ malū est quoddam. ergo qui est affectus malo ipse est affectus pena. sed mali sunt affecti imo infecti malo ergo sunt affecti pena et per p̄is supplicio. Unde dicit in littera. Jā vero quisquis afficitur pena malo nō dubitet se esse affectū. cū supple pena nō habeat rōnem pene nisi q̄ mala. igitur si ipsi mali seipsos existimare velint possunt ne sibi videri exp̄tes

supplicij quos malos
oium maloz extrēa ne
quicia. i. maxima in ge-
nere mali nōmō. i. tācū
modo nō afficit. verum
p̄ h̄ vebementer inficit
quasi diceret nō. Nota
q̄ sicut argumentus te-
net sub hac forma hō n̄
est homo nisi q̄ est rō-
nalis. ergo qui est rōna-
lis est homo. sic arguit
in p̄posito. pena nō ha-
bet rōem pene nisi quia
malū est quoddā. ergo
qui est affectus malo ē
affectus pena. sed mali
sunt affecti malo. ergo
malū nō cēst malis et
per p̄sequēs supplicij.
Vide aut. Hic philoso-
phia ostendit quale sit
p̄missi maloz. i. trans-
formatio in bestialitatē
Secūdo ostendit quō
p̄ diuersa vicia homines
trāsformātur in diuer-
sas bestias. ibi. Auaritia.
p̄mo dicit. Vide o
Boeti que pena comi-
tetur improbos ex ad-

tur pena malo se affectus esse non dubi-
tat. Si igitur sese ipsi estiare velit pos-
sunt ne sibi supplicij exp̄tes videri.

Quos omnium malorum extrema ne-
quitia non afficit modo: Verum etiā ve-
hementer inficit. Vide autē ex aduer-
sa parte bonorum que improbos pena
comitetur. Omne nāq̄ q̄ sit vnū esse
ipsumq̄ vnum bonum esse pauloante
didicisti. Cui consequens est vt omne
quod sit id etiam bonum esse videatur
Hoc igitur modo quicquid a bono de-
ficit esse desistit. quo fit vt mali desināt
esse quod fuerant. Sed fuisse homines
adhuc ipsa humana corporis reliqua
species ostendit. quare versi in maliciā
humanam quoq̄ amiserunt naturam.

Sed cum vltra homines quenq̄ pue-
bere sola probitas possit necesse est vt
quos ab humana conditione deiecit in-
fra homines meritū detrudat improbitas
Euenit igitur vt quem transformatus

nera parte bonoz. i. per p̄rium ad bonos. didicisti. n. pauloante in tertio libro esse
quod est esse vnū. et didicisti vnū esse bonū cui p̄sequēs est vt oē quod sit videatur
esse bonū. igitur quicquid deficit a bono desistit esse. quo fit vt mali desināt esse q̄
fuerāt. h̄ ipsa reliqua species humani corporis adhuc manens in eis ostētat malos
fuisse homines. Quare versi in maliciā amiserunt humanā naturā. Sed cum sola
p̄bitas possit quēquam boiem puebere vltra homines. i. in naturā diuinā necesse
est vt quos improbitas ab humana p̄ditione deiecit ipsa detrudat boiem infra me-
ritum. i. dignitatem hominis in naturā bestialitatis. igitur euenit vt nō possis esti-
are boiem sed bestiam quem vides vicijs transformatum. Notandum q̄ cū gradus

Prosa.iii.

entium distinguantur secundum nobilitatem et ignobilitatem quia non potest accipere duas species eque perfectas sed una est dignior alia. id oportet quod omne ens quod non est homo sit supra hominem vel infra hominem. mali autem ut probatum est per maliciam desinunt esse homines. ergo necesse est malos esse supra homines vel infra. cum autem sola probitas verbat hominem supra humanam naturam sed ad naturam deorum. sequitur

Viciis videas hominem estimare non possis. Avaricia feruet alienarum opum. Violentus ereptor: similem lupi dixeris. Seror atque iniquis linguam litigiosis exerceat cani comparabilis. Insidiator occultus surripuisse fraudibus gaudet vulpeculis exequetur. Ire intemperas fremit leonis animum gestare credatur. Pavidus ac fugax non metuenda formidat cervis similis habeatur. Segnis ac stupidus torpet: asinum vivit. Levis ac inconstans studia permutat nil ab auriibus differt. Sedit immundisque libidinibus immergitur: sordide suis voluptate detinetur. Ita fit ut qui probitate deserta homo esse desierit: cum individuum conditionem transire non possit vertatur in beluam.

quod malicia deicit malos infra naturam humanam sed ad naturam bestialitatis. Avaricia feruet. hic philosophia offendit qualiter homines per diversa vicia transformantur in diversas bestias dicens. quod si quis homo feruet avaricia. id est violentus ereptor. id est ablato alienarum opum tale dixeris similem lupis. sed homo seror et inquietus qui exercet linguam litigiosis talis comparabilis est cani. Homo occultus insidiator qui gaudet surripuisse aliena fraudibus talis exequetur. id est comparatur vulpeculis. sed homo intemperans. id est imperatus supple ire fremit talis credatur gestare animum leonis. sed homo pavidus et fugax

qui formidat habeatur similis cervo. homo autem segnis et stupidus ille torpet. id est tardus est. et talis vivit asinum. id est asinine. homo autem levis et inconstans qui permutat studia sua. id est opera nil differt ab auriibus. sed homo qui immergitur sedit et immundis libidinibus ille detinetur voluptate sordide suis. id est comparatur suis. et sic de ceteris viciis contingit loqui. unde concludit philosophia dicens. Ita fit ut qui deserta probitate desierit esse homo cum non possit transire in conditionem humanam vertatur in beluam. id est in bestiam. Notandum quod in nobis est duplex virtus cognoscitiva scilicet intellectus et sensus. Intellectus est quid divinum in nobis per quem ad superiora ascendimus et deo similes sumus. Sensus autem in quantum non obedit rationi est quid brutale in nobis per quem infra naturam humanam redigimur et bestiis similes efficiamur. Ideo dicit Boetius in tractatu de summo bono. De vobis hominibus qui de numero bestiarum computati estis divinum quod in vobis est non cognoscentes per quod ad superiora ascen-

Libert quartus

ditis ⁊ deo similes estis. Diuinum autem in homine vocat intellectum.

Metrum tertium quarti libri.

Ala narici ducis. Istud est metrum tertium beatus quarti quod dicitur gliconicum ab inuatore. corambicum a pede predominante. In quo philosophia ostendit transformationem hominum in bestias per quādam

fabulam. Secundo

ostendit transformationem mentis per vicia esse peiores transformatione corporis. ibi. O leuem. Fabula quā intendit est de transformatione sociorum Ulixis. et est talis. Ulixes p^o bellum troianum cui redeundo ad propria diu errasset in mari peruenit in quādam insulā quā inhabitabat quādam dea nomine Circe filia solis que per gramina et portiones consuevit hospites suos mutare in diuersas bestias que etiā socios ulixis qui ad ipsam peruenerat per suas portiones mutauit. Sed mercurius dedit

ulixi album florem per quem mutauit transformationem ⁊ portione veneficam. Quis autem socij sui essent mutari in bestiam quātum ad figuram corporis tamen remansit in eis mens integra excluda omni bestiali seuitia. unde dicitur in littera. Eurys ventus talis appulit vela ducis narici. i. ulixis qui denominatur naricius a loco vel a regione de qua oriūsus erat. et appulit vagas rates. i. naves. pelago. idest mari cuidam insule qua. i. in qua insula residens pulcra dea Circe edita. i. genita ex semine solis. illa miscet nouis hospitibus. idest socijs ulixis pocula tacta. carmine. i. incantatione quos se hospites. ut. idest postquam manus Circe herbipotens. i. potēs barbarum verat. idest mutauit socios ulixis in varios modos. idest varias figuras bestiarum. hūc. idest vnum illorum tegit facies apri. Ille. idest alius marmaric^o leo ⁊ africanus leo factus crescit dente ⁊ vnguibus. Hic. idest alius nuper lupis additus. i. coniunctus dum parat flere ppter suam transformationem ipse ululat. Ille idest alius obambulat. i. circuit. testa. i. domus mitis ut indica tigris. idest tigris in die. Sed licet numen. idest deitas archadis. idest mercurij qui colitur in archadia qui dicitur ales eo quod fingitur habere alas in pedibus ad designandam velocitatē sui motus. Ille Mercurius miserans ducem. idest Ulixem. obstitum. idest circumdatus varijs malis. ipse abiouit. idest liberauit eum a peste hospitjs

Metrum tertium libri quarti.

Ala narici ducis Et vagas pelago rates Eurys appulit insule Pulcra qua residens dea Solis edita semine Adiscet hospitibus nouis Tacta carmine pocula. Quos ut in varios modos Vertit herbipotens manus. Hunc apri facies tegit Ille marmaricus leo Dente crescit et vnguibus. Hic lupis nuper additus: Siere dum parat Ululat Ille tigris ut indica Tecta mitis obambulat. Sed licet Varijs malis Numen archadis alitis Obstitum miserans ducem;

Cirice tamen remiges. i. socij vlixis iaz traxerant idest biberant mala pocula ore et
iam sues effecti verterant idest mutauerant pabula cerealia idest nutrimenta panis
qui panis est cibus hominū glande idest in glandes qui est cibus suis et nihil ma-
net integrū. i. de figura humana ipsis perditis. i. mutatis voce et corpore sola autez
mens stabilis manens gemit supra monstra idest supra transformationē corporis

Deste soluerit hospitis. **I**ā tamē mala
remiges. **O**re pocula traxerāt. **I**ā sues
cerealia. **G**lande pabula verterāt **E**t ni-
hil manet integrū. **V**oce corpore pditis
Sola mens stabilis super.

Monstra que patitur gemit.

Leuem nimium manum.

Nec potentia gramina.

Membra q̄ valeāt licet **C**orda vertere
non valent. **I**ntus est hominū vigor.

Arce conditus abdita. **H**ec venena
potentius. **D**etrahunt hominem sibi.

quā patitur. **N**otā
dum q̄ trāformatio ho-
minis in bestiam rema-
nente aīa rōnali non est
possibilis secundum rez
quia si esset possibilis vlt
esset possibilis secundū
transmutationes substā-
tialē vel accidentalem
non secundū substantia-
lem quia per tales intro-
ducitur noua forma sub-
stantialis et sic due for-
me substantiales specifi-
ce differentes vt forma
lupi et hominis simul in-
formarent idem corpus
quod falsum est. nec est

possibilis secundum accidentia propria que disponunt materiam ad determinatas
formas quia impossibile est materiam secundum vnā et eandem dispositionem
proportionari diuersis formis. **U**nde omnino est impossibile animam intellectū
vniri materie disposite ad formam lupi. ergo transmutatio de qua hic loquitur si est
possibilis erit solum secundum accidentia indiuidui prouenientia ab exteriorib⁹ cau-
sis quemadmodum videtur contigisse de rege **N**abugodonosor de quo legitur in
Daniele q̄ ex hominibus eiectus est et fenum comedit vt bos et roze celi corpus
eius infectum est donec capilli eius crescerent in similitudinem aquillarum et un-
gues eius quasi ungues auium. et quia transmutatio secundum talia accidentia du-
cit ab expressa representatione speciei humane propter difformitatem figure. **I**deo
vt sic potest dici transmutationem esse factam in bestiam anima remanente. **A**lii vi-
cunt q̄ huiusmodi transmutatio non sit possibilis secundum rem sed secundum quā-
dam apparicionem fantasticam. **U**nde non videtur rationabile q̄ **N**abugodonosor
transstulerit se ad iumenta comedens fenum nisi q̄ quadam mania et apparitio-
ne fantastica agitatus se ipsum reputabat iumentum aut bestiam propter quod cō-
sortio hominum eiectus est et cum feris habitabat.

Leuem nimium manus
Hic ostendit transformationem mentis per vicia esse deteriozem transformatione
corporis eo q̄ mens nobilior est toto corpore et dicit. **E**go dico manum circe idest
potestatem esse nimium leuem idest imbecillem nec dico gramina eius esse potētia.
quia licet valeant vertere membra corporis nō tamen valent vertere corda. quia
intus est vigor hominum conditus idest absconditus arce abdita. idest in mente
abscondita. sed hec dira venena idest vicia potentius detrahunt hominem sibi que

Libert quartus.

vicia penitus meant id est pertranseunt et non nocentia corpori sentiunt id est senti-
re faciunt hominem vulnere mentis. Notandum q̄ quia anima nobilior et
excellenter est corpore transmutatio facta in anima de virtutibus ad vicia stante
corpore humano ipsa ē deterior q̄ facta transmutatione corporis hūani in sp̄s bestie
aīa remanēte intrāsmutata q̄ anima intrāsmutata dato q̄ corpus transmutetur ad
huc homo dicitur homo
ratione anime sed rema-
nente corpore humano
et anima transmutata iā
homo nō dicitur homo
nisi equivoce. ergo trās-
mutatio anime peior est
transmutatione corpo-
ris anima remanente in
transmutata.

Prosa quarta li. quarti

Qum ego fateor in
q̄. Ista ē quarta
prosa hui⁹ quarti in qua
principaliter tria probat
Primo pbat malos ēē
miseriores qui cupita p-
ficiunt q̄ si ea non perfici-
erent. Secundo pbat
malos esse miseriores si
sint impuniti q̄ si sint pu-
niti. Tertio ostendit il-
los esse miseriores qui
faciunt iniuriam q̄ illi

qui patiuntur. Secunda ibi. Nam hoc quoq̄. Tertia ibi. Nam ne illud. Primo
Boetius consentiens predictis facit quoddam notum et philosophia sibi respō-
det. Secundo philosophia prosequitur principale intentum ibi. Etenim. Primo
dicit. Tum ego Boetius finito carmine inquam id est dixi ego fateor id est conce-
do verum esse quod dictum est. nec iniuria. id est non iniuste video dici viciosos
mutari in bestias qualitate id est vicio animorum tamen si pro quāvis seruent spe-
ciem humani corporis. Tunc Boetius facit notum dicens. Sed eis quorum mēs
atrox. id est crudelis leuit perniciē bonorum id ipsum noluissem eis licere scilicet vt
sentiant mali in bonos. Respondet philosophia. nec licet inquit vti monstrabitur cō-
uenienti loco. tamen si id ipsum quod creditur eis licere si hoc auferatur a malis re-
leuabitur pena sceleratorum hominum ex magna parte.

Notandum q̄ licet credatur malis licere q̄ sentiant contra bonos non ta-
men in rei veritate licet. quia in sexta prosa hui⁹ quarti ostendit philosophia q̄
nihil licet malis contra bonos nisi quantum permittitur ex ordinatione diuine pro-
videntie ad vtilitatem bonorum.

Etenim quod incredibile. Hic phia prosequitur principale intentū pbandō q̄

Dura que penitus meāt. Nec nocentia
corpore. Absentis vulnere sentiunt.

Prosa quarta libri quarti.

Qum ego fateor inquam nec iniuria
dici video viciosos tamen si huma-
ni corporis spēm seruent in beluas
tamen animorum qualitate mutari. S3
quorum atrox scelerataq̄ mens bono-
rum pnicie sentit idipsuz eis licere noluis-
sem. Philosopho. Nec licet inquit vti con-
uenienti monstrabitur loco. Sed tamē
si idipsū quod eis licere creditur aufera-
tur magna ex parte sceleratorum homi-
num pena releuetur. Etenim quod in-
credibile cuiquam forte viderant in

Prosa.iiii.

Improbis sunt miseres qui cupita perficiunt quod qui perficere non possunt. Secundo ostendit quod in hac vita nihil est diuturnum in comparatione ad vitam eternam. tertio ponit ammiratorem Bo. super quodam. Secunda ibi. neque enim. tertia ibi. Tu ego. primo dicit necesse est malos esse miseres cum perfecerint cupita quod si non possint implere quod forte videtur cuius. i. alicui incredibile. cuius probatio est. Nam si miserum est

feliciores esse necesse est malos cum cupita perfecerint quod si ea que cupiunt implere non possunt. Nam si miserum est voluisse prava potuisse miseri est sine quo voluntatis misere langueret effectus. Itaque cum singulis miseria sit triplici infortunio necesse est urgeatur quos videas scelus velle et posse perficere. B. Accedo inquit: sed uti hoc infortunio cito careant patrandi sceleris possibilitate deserti vehementer exopto. P. La rebunt inquit ocius quod vel tu forsitan velis vel illi sese estimant esse carituros. Neque enim est aliquid in tam breuibus vite metis ita seruum quod expectare longum immortalis presertim animus putet quorum magna spes et excelsa facinorum machina repentino atque insperato

voluisse prava miseri est potuisse sine quod. i. posse langueret. i. deficeret effectus misere voluntatis. Itaque cum singulis tribus. i. voluntati poterie et effectui sit sua miseria necesse est ut illi urgeantur triplici infortunio. i. malo quod vides scelus velle scelus posse. scelus perficere. Dicit bo. Accedo inquit. i. presentio sed ego vehementer exopto ut mali deserti possibilitate patrandi sceleris cito careant hoc infortunio. et d. probia. Carebit inquit oculis. i. citius quam si tu forsitan velis. i. velle doleas. vel quam illi existimantes carituros. Notandum quod probia dicit quod posse mali sit peius quam velle mali. hoc videtur falsum. quod posse peccare non est malum sed

velle peccare. vnde secundum Seneca. Omne peccatum in actus est et omnis actio est voluntaria. ergo omne peccatum est voluntarium. per tanto etiam dicit Augustinus. Tolle voluntatem et infernum non erit. ergo peius est velle malum quam posse malum. cuius primum hic dicit. Ad hoc dicitur ostendit quod si posse et velle secundum se et absolute considerent tunc peius est velle malum quam posse. Si autem accipit posse ut sequens mala voluntatem et subseruit eidem ut voluntas mala perficitur in exteriori opere sic peius est posse quam velle. quod sine tali posse langueret voluntatis effectus. i. non perficeret opus eius est. sicut autem dicto modo peius est posse malum quam velle. sic peius est perficere malum quam posse. ita quod vniuersum quod istorum trium velle posse perficere aliquid mali addit supra precedentem. Neque enim est aliquid. hic probia quod Bo. optauit malos citius carere potestate patrandi sceleris probat quod in hac vita nihil est diuturnum vel duratius in comparatione ad perpetuam vitam dicens. Neque enim est aliquid ferri. i. tardum vel durabile in tam breuibus metis. i. terminis presentis vite quod immortalis animus putet per longum tempus expectare. i. manere. quorum malorum magna spes quam habet de longanimitate vite. et excelsa machina. i. magna potentia facinorum sepe destruit sine

Liber quartus

id est morte. sine inq̄ sperato & repentino. q̄d. i. finiri morte statuit ip̄s malis mo-
 dum. i. terminū sue miserie. quod pbat per hoc. Nam si nequicia facit miseros vt p̄
 ex dicti necesse ē vt diuturnior nequā sit miserior quos malos iudicarem infeliciſſi-
 mos si nō extrema mors eorum maliciā finiret. Si em̄ conclusimus vera de infortu-
 nio prauitatis. quod infortūniū. i. malum tāto est maius q̄to est diuturnius liquet
 miseriam eorū eē infinitā
 quam p̄stat esse eternā
 Esset aut̄ miseria malo-
 rum eterna si morte nō
 finiretur. Notandū q̄
 de oppositis opposito
 modo iudicandum est.
 cum oppositorū oppo-
 site sint cause. Sicut er-
 go in bonis illud quod
 est diuturnius est meli-
 us. sic in malis quod ē
 diuturnius est peius.
 Cum igitur malicia facit
 miseros malos infinita
 esset eorū miseria si ppe-
 tuo durarent in vita.
 Sed q̄ mors terminat
 eorū maliciā id eorū mi-
 seria & infelicitatē dimi-
 nuit. Tū ego. hic philo-
 sophia ponit amiratio-
 nem Bo. sup. deductō
 ne phie di. O phia mi-
 ra est illatio tua & cōces-
 su. i. ad pcedendū diffi-
 cilis qua pbat̄ur miseria
 malorū diminui p mor-
 tem s̄ cognosco eam ni-
 miū conuenire his que
 concessa sunt prius. di-
 cit phia. Recte inquam
 estimas. i. q̄ predicte illatōni difficile creditur. sed qui durum. i. difficile putat acce-
 dere p̄clusioni ip̄am concedēdo equū est vt ipse demōstret aliqd falsum p̄cessisse in
 p̄missis. vel ostendat collatōem p̄positionis necessarie p̄clusionis nō esse efficacem
 alioquin p̄cessis p̄cedentib⁹ nihil est q̄d causet. i. p̄querat de illatōe. vñ necessariū
 est eā p̄cedere q̄tumcūq̄ videatur durū. Notandū q̄ si nō p̄sentit̄ p̄clusioni hoc ē
 vel p̄pter peccatū in materia vel p̄pter peccatū in forma. p̄pter peccatū in materia
 vt si aliqua p̄missarū sit falsa p̄pter peccatū in forma vt si nō sit debita p̄prio p̄po-
 sitionū respectu p̄clusionis incidere aliq̄ fallacia. Si aut̄ nihil istorū accidit necessario
 sepe sine destruitur. Quod quidē illis
 miserie modū statuit. Nam si nequicia
 miseros facit miserior sit necesse est diu-
 turnior nequā. Quos infeliciſſimos eē
 iudicarem si non eorum maliciam saltē
 mors extrema finiret. Etenim si de pra-
 uitatis infortunio vera conclusimus in-
 finitam liquet esse miseriam quā esse cō-
 stat eternā. Boetius. Tum ego: mira
 quidem inquā et concessu difficilis illa-
 tio. sed his ea que prius cōcessa sunt ni-
 mium conuenire cognosco. Ibi. Re-
 cte inquit estimas: sed qui conclusioni
 accedere durum putat equū est vel fal-
 sum aliud p̄cessisse demōstret vel col-
 lationem p̄positōnum non esse effica-
 cem necessarie conclusionis ostendat.
 alioquin concessis p̄cedentibus nihil
 proorsus est quod de illatione causetur.
 Nam hoc quoq̄ quod dicam non mi-
 nus mirū videatur sed ex his que sum-
 pta sunt eque est necessarium. Boeti⁹.

Prosa.iiii.

sequit̃ conclusio ex p̃missis. Nam hoc quoq; qđ dicam. hic p̃bia probat malos esse miseriores si nō puniantur q̃ si puniant. secundo soluit quoddā dubiū. Tercio ponit quendam epilogum predictoz. secunda ibi Sed queso. tertia ibi Id vero habet̃ ctenus. Primo p̃mittit conclusionem quā p̃bare intendit excludēdo quosdā modos p̃bationis quibus conclusio p̃bari posset. secundo ponit aliū modū p̃bationis ab istis

Quidnam inquā. **P.** feliciores inquit esse improbos supplicia luētes q̃z si eos nulla iusticie p̃ea coherceat. neq; id nūc molior quod cuius veniat in mentē cor rigi ultione prauos mores et ad rectuz supplicii terrore deduci. Ceteris quoq; exemplum esse fugiendī culpanda: sed alio quodam modo infeliciores esse improbos arbitror impunitos: tamē si nulla ratio correctionis nullus respect⁹ habeatur exempli. **Bo.** Et quis erit inq;z preter hos alius modus. **P.** Et illa bonos inquit esse felices: malos vero miseros nonne concessimus. **Boe.** Ita est inquā. **P.** hi. Si igitur inquit miserie cui iuspiam bonum aliquid addatur: nonne feliciores est eo cuius pura ac solitaria sine cuiusquā boni ammixtione miseria

ibi. Et illa. Primo dicit. hoc quoq; qđ dicā nō minus videt̃ mirū sed eque necessariū videtur concludi ex his q̃ sūpra sunt. et querit bo. Quid nam est hoc. dicit p̃bia. Ego dico improbos eē feliciores luētes supplicia q̃ si nulla pena iusticie eos coherceat. i. puniat. s̃ ego nō molior. i. nō itendo nūc q̃ alicui veniat in mentē prauos mores. i. homines prave morigeratos corrigi ultione. i. pena et terrore supplicij ipsos deduci ad rectū. et nō itendo ceteris bonis penam maloz esse exemplū fugiendī culpanda. i. mala. s̃ preter istas duas cās est alia a p̃dictis q̃ arbitror improbos esse feliciores punitos. tamē si

p̃ q̃uis nulla ratio correctionis et nullus respectus exempli habeatur. et querit bo. quis erit p̃ter hos alius modus. Notandū q̃ due sunt cause p̃pter q̃s videt̃ meli⁹ mal⁹ esse punitos q̃ impunitos. vna est q̃ p̃ penas mal⁹ corriguntur et respiciūt a malo. Secūda cā est q̃ alij terrore pene maloz declināt a malo et sic pena maloz est exemplū alijs fugiendī mal⁹. h̃ iste due cause sint vere tñ p̃bia ṽ eis nō intēdit s̃ vult assignare ellā cām p̃ter istas. Et illa. hic p̃bia ponit aliū modū p̃ter predictos probando malos impunitos esse miseriores q̃ punitos. Secūdo declarat quoddā assumptum in probatione. ibi. Sed puniri. Primo resumit quod supra probatū est tertia prosa dicens. Nonne concessimus bonos esse felices malos vero miseros. dicit Boetius. Ita est inq; et p̃bia. Si miserie alicui⁹ additur aliquod bonū nōne ipse est feliciores eo cuius miseria est pura et solitaria sine admixtione alicui⁹ boni. dicit Bo. sic inq; videtur. Alterius querit p̃bia si eidē misero qui cunctis caret bonis aliud malum fuerit añerum nōne censendus est infeliciores eo cuius infortuniz. id est malum releuatur. i. temperatur p̃cipatione boni. dicit Bo. Quid nō inq; i. quare.

Liber quartus

non igitur dicitur pbia mali cum puniuntur habent aliquo boni annexi. s. penam q
rōne iusticie bona est. et cū idem improbi carent supplicio. s. pena inest eis aliqd al
terius mali. s. ipsa impunitas. qui merito. s. iure iniquitatis. pfectus ea esse malū. dicit
Bo. negare nō possum. Igitur pcludit pbia q improbi multo sunt infeliciores do
nati. i. additi iniusta ipunitate. s. mala impunitate q̄ puniti iusta ultione. s. pena.

Notandū q ratio quā
pbia intrēdit est ista. cu
iusticiāq; bonis malicie
addit aliqd boni ipse fe
licior est eo cuius mali
cie nihil boni addit. sed
cū malus hō punit sue
malicie addit aliqd bo
ni. s. pena q̄ rōe iusticie
est bona. cū aut nō puni
tur eius malicie addit
aliquid malū. s. impuni
tas q̄ mala est. ergo ma
lus punitus feliciores est
malo ipunito. Sed pu
niri improbos iustus. hic
pbia declarat quoddā
assumptū in pbatōne. s.
q̄ pena maloz sit bōa.
et q̄ ipunitas sit mala di
cēt. manifestū ē q̄ puni
ri improbos ē iustū et ini
quos elabi. i. euadere i
punitos ē iniustū. dicit
Bo. Quis neget illud
subiūgit pbia. Nunquid
illū aliq; negabit omne
q̄ ē iustū ēē bonū et e
cōtrā. i. p̄p̄riū q̄ ē iniustū
est liquet. s. manifestū ē
ipm ēē malū. ego bo. di
xi ista tā dicta psequen
tia sūt eis q̄ pauloan cō
elusa sūt. Notādum q̄

pbia innuit duplicē rōem. Pbia talis est. pena maloz est iusta. s. iustū ē bonū. ergo
pena maloz est bona. secūda rō est. Impunitas maloz est iniusta. s. iniustū ē malū
ergo impunitas maloz est mala. S; queso inq. hic Bo. soluit dubiū. Querit enī
Bo. pbia queso te inquit nunquid nulla animaz supplicia post mortē quorum ma
lorum alia ego puto excerceri. i. puniri penali acerbitate sicut mala dānatoz. Alia
vero puniri purgatoria clemētia. i. igne purgatorio. sed differere. i. disputare v̄ his

est. B. sic inquā videtur. P. Quid si
eidem misero qui cūctis careat bonis p
terea quibus miser est malum aliud fue
rit annexū. nonne multo infeliciores eo cē
sendus est cuius infortunium boni par
ticipatōne releuatur. B. Quid nī inqz
P. Habent igitur improbi cum puni
untur quidem boni aliquid annexū. pe
nam ipsam scz que ratōne iusticie bona
est. idemq; cum supplicio carent eis in
est aliquid alterius mali ipsa ipunitas:
quam iniquitatis merito malū esse con
fessus es. B. Negare non possum. P
multo igitur infeliciores improbi sūt in
iusta impunitate donati q̄ iusta ultōne
puniti. Sed puniri improbos iustū im
punitos vero elabi iūquū esse manifestū
est. B. Quis id neget. P. Sed ait nec
illud quidē quisq; negabit bonum esse
omne quod iustum est: contraq; quod
iniustum est malum liquet esse. B. Tū
ego ista quidem consequentia sunt eis
que pauloante cōclusa sunt. Sed que
so inqz te nulla ne animarum supplicia

Prosa.iiii.

penis que debentur animabus post mortem nunc non est consilium. Notandum quod peccatum quodcumque est tale quod per ipsum in habituatur voluntas ad malum cuiusmodi est mortale peccatum. peccantes ergo mortaliter et in tali peccato decedentes puniuntur eterna pena post mortem. Ita secundum beatum Gregorium. Ad magnam iusticiam dei iudicantis pertinet ut nunquam careant supplicio qui nunquam carere voluit peccato. Quia

post defunctum morte corpore relinquitur. **P.**

Et magna quidem inquit quorum alia penali acerbitate alia vero purgatoria clementia exerceri puto. Sed nunc de his differere consilium non est. Id vero hactenus egimus ut quod indignissima tibi videbatur malorum potestas eam nullam esse cognoscere quosque impunitos querere videres nunquam improbitatis sue carere suppliciis. Licentiam quam cito finire precabaris nec longam esse diceres infelicioresque fore si diuturnio infelicitissimam vero si esset eterna post hec miseros esse improbos iniusta impunitate dimissosque iusta ultione punitos. Cui sententie consequens est ut tunc demum grauioribus suppliciis urgeantur impuniti esse credunt. **B.** Tu ego

quod autem peccatum est tale quod constat cum voluntate habituata ad bonum sicut est peccatum veniale tale non punitur eternaliter post mortem. sed quia ad iusticiam dei pertinet ut nullum peccatum maneat impunitum ideo oportet ut homo puniatur ad tempus pro peccato veniali. Et quia per tale penam anima purgatur ad receptionem plenam premii ideo illa pena dicitur pena purgatoria. Id vero hactenus egimus. Hic philosophia ponit quedam epilogum supra dictorum. Secundo ostendit Boetius opinionem vulgi esse contrariam opinioni philosophie. Tum ego. Primum dicit. Id egimus. id est pertractauimus hactenus. id est hucusque ut potestas malorum

que tibi videbatur indignissima nullam eam esse cognoscere sicut ostendimus in secunda prosa et illos malos quos tu querbaris impunitos tu nunquam videres carere suppliciis sue improbitatis sicut ostensum est tertia prosa. Et non etiam egimus. ut licentiam ferendi contra bonos quam tu cito precabaris finire diceres eam non esse longam et feliciores esse potentiam ad malum si esset diuturnior et infelicitissimam esse si esset eterna sicut in illa prosa ostensum est. Post hec probatum est eadem proba improbos esse miseros dimissos id est relictos iniusta impunitate quam punitos iusta ultione. Cui consequens est cum creduntur esse impuniti urgantur grauioribus suppliciis. Notandum circa predicta cum dicitur illum esse miseriores qui peccat impune quod qui punitur pro peccato. hoc est intelligendum de miseria presentis vite utrobique ut si conformis comparatio. Accipiendo enim miseriam presentis vite ex una parte et ex alia parte miseriam que est post mortem esse dissimilis comparatio et extra propositum quia hic non loquitur de miseria que est post mortem.

Tum ego. Hic Boetius ostendit opinionem vulgi esse contrariam opinionem philosophie. Secundo ostendit philosophia non esse consensendum

Liber quartus.

opinionem vulgari. secunda ibi. Quid igitur. Primo dicitur. O pbia est ego desidero tuas inquisitiones idest rationes puto nil verius dici supple illis. sed si reuertat ad iudicia hominum vulgariū supple aliter videtur. Quis enim est ille cui hec supple dicta tua non modo. i. in tantum videantur non credenda sed etiam non audienda. dicit pbia. Ita est quod vulgares nequeunt oculos rationis et intellectus assuetos. i. assuefactos te nebris passionum attollere. i. erigere ad lucem perspicue veritatis supple ut verum videant iudicio recte rationis. et sunt si miles anibus. i. noctuis et bubonibus quarum intuitum. i. visum non illuminat et dies cecat. Dicit enim vulgares non intuentur ordinem rerum qui habet se ad modum lucis sed intuentur suos affectus. i. desideria que habent se ad modum tenebrarum ipsi putant felicem esse impunitatem scelerum. i. malorum vel licentiam supple seuie di contra bonos quod tibi non est. Vide autem quid sanctat. i. statuat eterna lex idest diuina prouidentia si conformaueris animum tuum melioribus. i. virtutibus nihil est tibi opus iudice exteriori deferente premium quia tute ipse addidisti excellentioribus et per consequens factus es deus. Si autem studium deflexeris ad peiora. i. ad vicia ne pro non quesieris extra ultorem idest vindicem quia tu ipse detruxisti te in deteriora et per consequens factus es belua. hoc declarat in simili veluti si respicias humum et celum vicibus. idest vicissim nunc celum nunc et terram cunctis supple iudiciis extra cessantibus tu ipse sola ratione cernendi videris nunc interesse sceno. idest terre nunc syderibus. idest celo supple eodem modo cunctis extra cessantibus ipsa sola ratione operandi bene vel male assequeris premium vel supplicium diuina iustitia hoc ordinate sed vulgus ista non respicit propter predictam causam. Nota quia natura visus requirit medium illuminatum ideo secundum communem naturam visus noctue et bubones melius deberent videre in die quam in nocte cuius tamen contrarium accidit eis vel propter debilitatem naturalem visus sicut in nocte de quibus dicit Isidorus quod oculo splendore solis visus noctue ebetabatur vel propter

cum tuas inquisitiones rationes considero nihil dici verius puto. Et si ad iudicia hominum reuertat: quis ille est cui hec non credenda modo sed saltem non non audienda videantur. **P.** Ita est inquit illa. Nequeunt enim oculos tenebris assuetos ad lucem perspicue veritatis attollere similesque anibus sunt quarum intuitum non illuminat dies cecat. Dū enim non rerum ordinem sed suos intuentur affectus vel licentiam vel impunitatem scelex putant esse felicitatem. Vide autem quod eterna lex sanctat. Melioribus animū si conformaueris nihil opus est iudice premium deferente. tute ipse excellentioribus addidisti Si studiū ad peiora deflexeris: extra ne quesieris ultorem tute ipse in deteriora detruxisti veluti si vicibus sordidam humumque celumque respicias cunctis extra cessantibus ipsa cernendi ratione nunc sceno nunc si

ter consuetudinem ad tenebras sicut creditur esse de bubone. Cum enim bubo habeat alias aures sibi inimicas ideo de die in cavernis latitat. et alijs aures quiescentibus propter necessitatem victus de nocte volat. Notandum quod dicitur vide quid eterna lex sentiat. dicit beatus augustinus in libro de libero arbitrio. Lex eterna est qua iustum est ut omnia sint ordinata. et ideo secundum ordinem eius nunquam iustus destituitur pre-

deribus interesse videaris. At vulgus ista non respicit. Quid igitur his ne accedamus quos beluis similes esse monstrauimus. Quid si quis amissio penitus visu ipsum etiam se habuisse obliuisceretur intuitum nihilque sibi ad humanam perfectionem deesse arbitraretur. nunc videntes eadem cecos putaremus. Nonne illud quidem acquiescerent quod eque validis rationum nititur firmamentis infeliciores esse eos qui faciunt quod qui patientur iniuriam. Boetius. Vellem in quibus has ipsas audire rationes. Philo. Omnem inquit improbum num supplicio dignum negas. Boetius. Minime. Ibi. Infelices vero esse qui sunt improbi multipliciter liquet. B. Ita est inquit Philoso. Qui igitur supplicio digni

mus nec malum supplicium Quid igitur his ne accedamus. hic ostendit philosophia non esse consentiendum opinioni vulgari dicentis. Boetius. quid igitur dicis nunc quid debemus accedere per sensum his vulgaribus quos monstrauimus similes esse bestiis. quasi diceret non. et hoc manifestat per exemplum dicentis quid dicis si quis homo amissio penitus visu obliuisceret etiam seipsum habuisse visum et arbitraretur nihil deesse sibi ad perfectionem humanam nunquam boies videntes. id est iudicantes eadem cum ceco putaremus esse cecos. quasi dicitur. imo supple similiter si vulgares dicerent se recte iudicare et se non esse beluas adhuc non esset eis consentiendum. Notandum

tandem quod vulgares et imperiti iudicant tanquam longe distantes a veritate quod iudicant secundum consensum piscentiam non secundum rei veritatem. propter quod non est astandum eorum iudicio. Unde Seneca in de remedijs fortuitorum dicit. Male opinantur boies de te si mali. mouerent autem si sapientes hoc loquerentur. nunc autem malis displicere est laudari. male de te loquitur mouerent si hoc iudicio facerent. nunc autem morbo ignorantie faciunt male de te loquitur quod boni nesciunt loqui. Nam ne illud quidem acquiescerent. Hic philosophia probat illos esse miseros qui faciunt iniuriam quod qui patientur. secundo ex hoc concludit quod iniuria non est ipsius patientis sed inferentis. Tertio inuebitur contra oratores. secunda ibi. hic igitur. tertia ibi. Atqui nunc. Primo dicit. Nunquid vulgares non acquiescerent. id est crederent illud quod nititur eque validis firmamentis rationum. id est infeliciores esse eos qui faciunt iniuriam quod qui patientur. dicit Boetius. vellem audire has ipsas rationes sic philosophia intrat duos silogismos ad probandum intentum. quorum primus est. Omnis improbus est miser. sed omnis dignus supplicio est improbus. ergo omnis dignus supplicio est miser. et per consequens quanto dignior est supplicio tanto est

Liber quartus

miserior. Secundus silogismus est q̄to aliquis est dignior supplicio t̄to est miserior
 h̄ faciens iniuriā dignior est supplicio q̄ patiens. ergo faciens iniuriā miserior est
 q̄ iniuriā patiens. p̄mo innuit primū silogismū dicens. nūquid negas oēm impro-
 bum esse dignum supplicio. Boetius dicit. minime nego. et multipliciter liquet eos
 esse infelices qui sunt improbi. ita est dicit Boetius. Igit̄ dicit p̄bia. qui digni sunt
 supplicio non dubitas
 eos esse miseros. Dicit
 boetius. Conuenit inq̄
 supple p̄dictis. Tūc in-
 nuit secūduz silogismū
 per modū interrogatio-
 nis dicens. O bo. si tu
 resideres cognitor. i. iu-
 dex causarum cui puta-
 res inferendum suppli-
 cii vel ei qui fecisset in-
 iuriā vel ei qui pertulisset
 iniuriā. dicit Bo.
 nō ambigo. i. non dubi-
 to quin ego satisfacere
 passo iniuriā dolore.
 idest cū supplicio facies
 iniuriā. Igit̄ dicit p̄bi-
 losophia illator iniurie
 videtur tibi esse miserior
 q̄ acceptor iniurie. dicit
 Bo. p̄sequit̄ inq̄ sup-
 ple p̄dicta. Notādūz
 q̄ ad eandē p̄clusionēz
 sic possz argui. Quicūq̄ operatur malum ex p̄posito magis peccat et miserior ē q̄
 ip̄m sustinens sine p̄posito et voluntate. h̄ inferens iniuriā peccat ex p̄posito et vo-
 luntate. sustinens aut̄ sustinet cōtra voluntatem. ergo inferens iniuriā peior ē et mi-
 serior paciente iniuriā. Hac igit̄ alijsq̄ decausis. hic p̄bia p̄cludit ex dictis q̄ q̄
 libet iniuria non est miseria patientis sed inferentis dicens. hac igit̄ decausa q̄
 inferens iniuriā miserior est paciente et ex alijs causis ea radice. i. fundamento ni-
 tentibus. hoc scz fundamento q̄ turpitudine facit homines miseros suapte natura. i.
 sua p̄pria natura. Ex hoc apparet iniuriā cuilibet illatā non esse miseriam accipien-
 tis. idest patientis eam sed inferentis. Notandum q̄ ex littera sic pōt argui
 Turpitudine p̄pria natura sua facit hominem miserum. h̄ turpitudine est in inferēte in-
 iuriā et nō in paciente ergo inferens iniuriā est turpis et miser. et per consequēs
 iniuria nō est miseria patientis sed eam inferentis. At qui nūc ait. Hic philosophia
 inuebitur contra oratores. secūdo concludit ex dictis q̄ odium nō habet locū ap̄
 sapientes. ibi. Quo fit. Primo inuebitur cōtra oratores qui inducūt iudices ad mi-
 serandum patienti iniuriā cū tamen potius miserandū sit facienti iniuriā. et orato-
 res. i. causidici quorum officiū est persuadere iudici. Isti faciūt nūc cōtrarium quia

sunt miseros esse non dubitas. Boeti?
 Conuenit inq̄. Philosophia. Si igit̄
 tur cognitor ait resideres cui supplicium
 inferendūz putares ei ne qui fecisset: an
 qui pertulisset iniuriā. Boeti?. Nec
 ambigo inq̄z quin perpeſso satisfacerez
 dolore facientis. Philo. Miserior igit̄
 tur iniurie illator q̄ acceptor esse vide-
 retur. Boe. Consequitur inq̄z. Hac
 igit̄ alijsq̄ decausis ea radice nitenti-
 bus q̄ turpitudine suapte natura miseros
 faciat apparet cuilibet illatam iniuriāz
 non accipientis sed inferentis esse mise-
 riam. Phil. At qui nūc ait cōtra faci-
 unt oratores. pro his enī qui graue qd
 acerbū perpeſsi sunt miserationem iu-

Prosa.iiii.

ipsi conatur excitare miseratdem iudicii p eis qui perpeffi sunt graue & acerbū qd cū magis iustior misratio debeatut admittentibus. i. faciētibz malū quos iniuriā tes oportebat duci ad iudiciū velut egrotos ad medicū nō ab iratis accusatoribus s; a propicijs & miseratibz vt ressecaret morbos culpe supplicio. i. pena. Quo supple ordine pacto si boles mouerent misericordia erga facientes iniuriā. opera. i. diligē

dicium excitare conatur: cum magis ad mittentibus iustior misratio debeatut quos non ab iratis s; a ppicijs potius miserantibusq; accusatoribus ad iudici um ueluti egros ad medicū duci oportebat vt culpe morbos supplicio ressecarent. quo pacto defensorum opera vel tota frigeret: vel si prodesse hominibz mallet in accusationis habitū verteret Ipsi quoq; improbi si eis aliqua rimula verticem relictā phas esset aspicere. Viciozumq; sordes penarū cruciatibus se deposituros viderent cū pensatione adipiscende pbitatis nec hoc cruciat⁹ esse dicerent: defensorumq; operaz repudiarent: ac se totos accusatoribus iudicibusq; permitterent. Quo fit vt apud sapientes nullus prozsus odio locus relinquatur.

¶ Nam bo

tia defensor. i. defēder volentiū ipsos illa tota frigeret. i. cessaret. vt si mallet pdesse hominibz iniuriātibz tūc defensio eoz verteretur i habitum accusationis ita qd ille qui fuit defensor fieret accusator. Ipsi quoq; improbi si esset eis phas respicere sru tem relictā aliqua rimula. i. cognitiōe ipsi viderent se deposituros sordes vicioz cruciatibus penarū. ppenatione. i. causa adipiscende pbitatis. Nec ipsi dicerēt. idest reputarent cruciat⁹ s; ipsi repudiaret. i. spernerent. opera. i. diligētia defensor & se totos pmitterent accusatoribus & iudicibus. Notandū qd misericordia & misratio est virt⁹ in quā aliquis ppatif aliene miserie. Cui er

go uest maior miseria ei debetur maior misericordia. s; declaratū est maiore esse miseria inferent⁹ iniuriā q; paciētis. ergo ad miserandū eis maxie debet induci iudices cui⁹ p⁹riū facit oratores q; inducit iudices ad miserandū patientibz iniuriā. Notā dū qd faciētes iniuriā accusandi sunt nō ex ira s; ex ppassiōe & misericordia vt. penali remedio morbo culpe eoz auferat. Sicut. n. egris nō est insultandū s; poti⁹ p⁹dolē dum. sic & istis qui morbo vicioz affecti sunt & poti⁹ sunt accusandi q; defendēdi vt penali acerbitate eoz malicia minuat. etiā si mali perpenderent sordes vicioz et d⁹gnitates virtutū nō reputarent cruciat⁹ sed se accusatoribus & iudicibz volūtarie offerrent puniendos. Quo fit. hic pbia ex dictis pcludit qd odiū nō habet locus apud sapientes. & dicit. Quo fit. i. ex dictis sequitur vt apud sapientes nullus locus relinquatur odio. Nā quis odio bonos nisi stultos. malos vero odisse caret ratiōe idest irrationabile. Nam sicut languor est morbus corporū. ita viciū est morbus

Libert quartus

animarū. Cū ergo egros corpe minime iudicaremus dignos odio ſ; potius miſe-
ratōe. multo magis nō perſequendi ſunt odio ſ; potius miſerādi quoz mētes vrget
improbitas. i. malicia exiſ atrociōz. i. crudeliōz omni languore corpali. Morandū
q; ſapientes nō debēt odire malos. q; dicit Seneca ad lucillū. hūc affectū ſapiētes
habeant aduerſus malos quē habet medic⁹ aduerſus ſuos egros qui eos nō odio
ſed remedio ſtudet con-
tractare q; nec reliquias
egrozum nec etiā de
dignatur intueri.

Metru. iij. libri. iij.

Quid tantos iuuat excitare
motus. hic icl
pit quartū metru huius
quarti qd dicit valēti-
cū ab inuētoze. ſecūduz
dicit pētametrū ſiue e-
legiacū in quo pbia ex-
clamat cōtra boies qui
bellicis motib⁹ ex odio
ſemetipſos ad mortem
deducunt di. Quid iu-
uat. i. q; uilitas ē excita-
re tātos mot⁹. i. odiū. et
qd iuuat ſollicitat. i. ſol-
licite exquirere. fatū. i.
mortē. ppa manu. q. d.
nulla ē uilitas. Eſt autē
rō ſ; q; ſi mortē petiū. i.
deſiderat ſiue veſtrā ſi
ue alioz ppinquat ſua
nec remorat. i. retardat
volucres. i. veloces eqs
Dirādū ē ēt q; boies
q; leo. tigris. uſus ap-
pēte petūt. i. inuadūt qd

idē boies petūt. i. inuadūt ſe enſe vt ſe mutuo interficiāt. Et qrit pbia nūq; boies mo-
uēt iuſtas acies ⁊ fera bella ⁊ uolūt perire alteri⁹ telis. i. mutuis ſagittis id q; mo-
res eoz diſtant ⁊ diſſidēt. i. diſcordāt. Certe iſta rō ſe uicic nō eſt ſatis iuſta. uis er-
go referre. i. reportare ad aptā vicē. i. uiciffitudinē meritis tā boni q; mali dilige bo-
nos ⁊ miſereſce malis. Morandū q; dicit mortē nō retardare ſuos equos. p equos
mortis intelligūtur ptiales diſpōnes periodi p quas bō ad mortē rēdit. Quilz eniz
bō h; certā ⁊ determinatā periodū ſue uite eo q; forme oīm rez ſunt in terminis. i.
in corporibus celeſtibus uirtualiter ut p; ſecundo de generatione. Morandum q;
pbia hic nō excludit licetiā gerēdi iuſtū bellū ſ; iniuſtū. q; dicit iniuſta acies bellū

nos quis niſi ſtultiſſim⁹ oderit: malos
vero odiſſe ratōne caret. Nā ſicuti cor-
porū lāguor ira uicioſitas eſt quaſi mor-
bus aioruz. Cū egros corpore minime
dignos odio ſ; potius miſerātōne iudice-
mus. multo magis nō inſequēdi ſ; miſe-
randi ſunt quozū mentes omni lāguore
atrociōz vrget improbitas.

Metrum quartum libri quarti

Quid tantos iuuat excitare mot⁹
Et propria fatū ſollicitare manu
Si mortem petitis propinquat ipſa
Spōte ſua volucres nec imorā equos
Quos ſerpens leo tigris uſus aper
Dente petūt idem ſe tamē enſe petunt
An diſtant quia diſſidentq; mores
Iniuſtas acies et fera bella mouēt.
Alteriuſq; uolunt perire telis
Non eſt iuſta ſatis ſe uicic ratio
His aptam meritis uicem referre
Dilige iure bonos et miſereſce malis.

enim iustum conceditur et ideo geritur ut aliquis nitens contra iustitiam ad iustitiam reducat.

Prosa quinta libri quarti.

Hinc ego video. Ista est quinta prosa huius quarti qz B. pri^o cōquerebatur bonis mala et malis bona cōtingere ppter quod etiā reputabat istaz fortunarū vices nō ex ordine diuine prouidentie. sed ex casu pro

uenire. iō p. sup hoc cōsolatur. B. assignando causas quare bonis mala et malis bona contingant. et p B. exprimit suuz dolorē in hoc qz vices fortunaz vident cōfise et iordinate disponi secundo assignat. Pbi. causam hui⁹ apparētie. tertio ipm consolatur assignando causas predictorum. scda ibi. Nec mirū tertia ibi. Ita ingt. pno B. premitit quedā. secundo exprimit causam sui doloris ibi. Cū pfer tim. primo dicit ego video hic. i. ex dictis qz felicitas sit cōstituta in meritis pborū. i. deos fieri et que sit miseria cōstituta in meritis improborū scilz transformari in beluas h ego ppedo. i. indico nō nihil. i. aliquod boni vel mali eē in hac forma po

Prosa quinta quarti libri.

Hinc ego video inqz que sit v^l felicitas vel miseria in ipsis pborum atqz improborū meritis constituta Sed in hac ipsa fortuna populari nōnihil boni mali ve inesse perpēdo. Neqz enim sapientū quīqz exul: inops. ignominiosusqz esse malit potiusqz pollens opib⁹. honore reuerēd⁹. potētia valid⁹ in sua pmanēs vrbe florere. Sic enī clariustestāt⁹ qz sapientie tractatur officium sapientis. cū in contingentes populos regentium quodāmodo beatitudo transfundit. Cū presertim carcer lex ceteraqz legalium tormēta penaz perniciosius potius ciuibz propter quos etiam constituta sunt debeantur. Cur hec

populari. i. in prosperitate fortuita quod probat. Neqz enī quīqz sapientū magis vult esse exul inops ignominiosus. i. insan⁹ potiusqz pollēs opib⁹ qz reuerēd⁹ honore validus potētia. et in sua vrbe pmanēs florere sicut enī p bmoī bona fortie officii sapientis tractat clariust et testāt⁹. i. cū maiori testimonio qz talib⁹ plus credit cū btitudo regentiū diffūdit. i. dilabit in ppos cōtingentes. i. vicinos. Mōndū qz in bonis fortuitis ē aliquid boni qz p ipā sapiēs expeditius tractat officii gubernādi subditos Qui. n. diuitijs potētia et fama pcellit alios aptiores sūt ad regēdā rēpublicā qz aptiores sunt ad subueniēdū oppōsis et ad depūmēdū malos ad ptegendū bonos ad expugnādū inimicos et ita sapiēti q tractat negotiū reipublice necessaria est potētia et diuitiaz habūdātia. h sapiēti q vacat cōtēplationi diuitie sūt onerose. qz nimiam inde gerit sollicitudinē. Cū pferit carcer lex ceteraqz legalium tormēta. hic. b. exprimit causā sui doloris et admiratōis dicēs. Cum lex et carcer et cetera tormēta legalium penaz debeāt pnciosus. i. malis ciuib⁹ ppter quos constituta sunt. Ego vebemēter admiro: cur hec tormenta vicēuersa. i. contrario modo mutantur ita ut supplicia

Liber tertius.

scelerum. i. malorum premat bonos et mali rapiat premia. virtutis. i. virtuosorum et ego desidero o philosophia scire ex te quod videatur esse ratio. i. causa tam iniuste confusio. minus enim mirarer si crederem omnia misceri fortuitis casibus. Nunc autem deus rector omnium exaggerat. i. augmentat stuporem meum quod deus cum sepe bonis iocunda malis aspera tribuat et scilicet per contrarium bonis dura malis optata concedat nisi deprehendatur. i. cognoscatur causa huius quod est quod

boc videatur differre a fortuitis casibus. quod d. nihil. Respondendum quod tormenta legalia sicut carcer membrorum mutilatio flagella et homines sunt iniuncti propter malos et ista sepius videntur infligi bonis malis euadentibus super hoc admiratur. b. cum tamen deus debeat punire malos et remunerare bonos et nisi huius ratio cognoscatur quare hoc contingat nihil est quod talia videatur contingere a casu et a fortuna et non subiacere regimini providentie diuine quod absurdum est. Nec mirum inquit. Dic. Respondit assignat causam apparentie talis confusio quod sic videtur esse propter ignorantiam cause et d. Nec mirum si quod credatur confusum et temerarium. i. casuale in istis inferioribus ignorantia ratione ordinis diuine providentie. sed quis tu ignores causam ratione dispositionis diuine tamquam bonus rector. scilicet deus temperat mundum sua bonitate id non dubites cuncta recte fieri

Respondendum quod mirum est cuius causa nescit pro tanto enim multi mirantur de eclipsi solis quia causam ignorant. et quod b. ignorabat causas huius conclusionis quare bonis mala et malis bona contingant. id hoc ammiratur et causa admirationis eius fuit ignorantia dispositionis diuine providentie.

S

Igo arcturi sidera nescit. Istud est. v. metrum huius quarti quod dicitur alemanicus ab inventore dactylicum a pede pedante. tetrametrum. id est quatuor pedum

igitur versa vice mutantur: scelerumque supplicia bonos premant. premia virtutum mali rapiant vehementer admiro. queque tam iniuste confusio ratio videatur ex te scire desidero. Adin? etenim mirarer si misceri omnia fortuitis casibus crederent. Nunc stuporem meum deus rector exaggerat. qui cum sepe bonis iocunda. malis aspera. utraque bonus dura tribuat malis optata concedat nisi causa deprehendatur. quod est quod a fortuitis casibus differre videatur philosophia. Nec mirum inquit si quid ordinis ignorata ratione temerarium confusumque credatur sed tu quamvis causam ratione dispositionis ignores tamen quoniam bonus mundum rector temperat recte fieri cuncta ne dubites.

Adetrum quintum libri quarti.

Siquis arcturi sidera nescit
Propinqua summo cardine labi
Cur legat tardus plaustra boetes.
Adergatque seras equore flammās.
Cum nimis celeres explicet ortus

Adetrum quintum libri quarti.

ypocathalectici. i. habūdās in vna sillaba in quo metro. **P.** declarat. quō ea quorū
cause nō apparēt vident mirā. scō ostendit quō cognita causa cessat admiratō ibi.
Nemo mirat flāmīna. p. osidit q. ppter latentiā causaz boies mirant z inducit d. B
duo exēpla. Prīmū ē de eo qd accidit in stellis iuxta poli septētrionalē qz ille stelle
ceteris stellis remotiorib⁹ tardius mouēt z tñ veloci⁹ oriunt⁹ q aut ignorat causam

**Regem stupebit etheris alti.
Palleant plene cornua lune.
Infecta metis noctis opace:
Queq; fulgenti tererat ore.
Confusa phebe detegat astra.
Commouet gentes publicus error.
Lassantq; crebris pulsibus era.
Nemo miratur flaminina chori.
Littus frementi tundere fluctu.
Nec niuis duram frigore molem.
Seruente phebi soluiere estu
Hic enim causas cernere prōptum est**

hui⁹ illi videt hoc mirū
vñ. d. Sigs nescit fide
ra arcturi. i. maioris vz
se labi. i. volui ppinqua
summo cardine. i. cardis
ni ponēdo ablatiuū p
datiū causa metri. i. po
lo septētrionali ille stu
pebit. i. admirabit leges
alti etheris. i. firmamēti
cur boetes. i. stella tard⁹
legat. i. ptranscat plau
stra. idest stellas plaustrī
i. maioris vzse z mergat
seras flāmas equore. do
quens more poetico q
sequētes iudiciū vulgi
dicūt stellas ringi in ma

ri qñ occidit et dicitur boetes mergere seras flāmas. i. lumina sua tarda. qz nunq̃
ea mergit et ē mod⁹ loquēdi id qd nunq̃ tard⁹ fit cuz tñ boetes explicet ortus nimis
celeres eo q. in principio noctis nobis statim apparet. scdū exemplū est de eclī
psi lune q. nesciētes causam a deo aliq. amirant q. putant eius eclipsim contingere
per incantationē et volentes auxiliari lune et impedire ne audiat incantationē cōcu
tiunt oīa vasa erea z sonora tempore eclipsis. vnde. d. in littera. Cornua plene lune
palleāt qz incipiēte eclipsi luna icipit aparere corniculata cornua infecta metis. i. ter
minis opace noctis. i. ymbre terre et phebe. i. luna confusa puatione luminis dete
gat. i. aparere faciat astra minora que tererat. i. latere fecerat. fulgenti ore. i. habūdā
tia sui fulgoris. Tunc publicus error quo putatur luna incantari commouet gētes
et lapsant. idest fatigāt era. idest vasa erea. vel campanas crebris pulsibus. Notā
dum q. arcturus dicitur ab arctos quod est vrsa que est quoddam signum iuxta po
lum septentrionalem quod nos vulgariter plaustrū nominamus. et sic accipit bea
tus Gregorius super Job dicens. Arcturus septem stellis maxime lucet semp mo
uetur et nunq̃ mergitur. Notandum q. stelle circa polū articū mote sicut
arcturus et aliē stelle mouentur tardi⁹ alijs stell. remotiorib⁹ a polo artico quia mi
nozem circulum suo motu describunt et stelle remotiores maiorem. vnde cum stel
le remotiores in equali tempe pertranscant maiore circulum in quo stelle ppingo
res minorem qz abo circūuoluunt semel in die naturali p. per diffinitōem veloci
tatis et tarditatis q. stelle ppingores polo tardius mouentur z remotiores veloci⁹
Illud enī mouet tarde qd in eq̃li tpe pertransit minus spaciū et illd. mouet veloci
ter quod in equali tempe pertransit maius spaciū. Nōndū q. luna recipit lumen

Liber quartus.

num a sole. si ergo corpus opacū interponit impediens ne lumē solis perueniat ad lunam vel in toto vel in pte. necesse ē lumē lune deficere vñ in toto vñ in pte et hoc ē lunā eclipsari. Nemo mirat flāmina chozi. Idē ostendit. p. q. cognita causa cessat admiratio dicēs. Nemo mirat flāmina chozi tal' vēti tūdere. i. percutere litt' fremē ti fluctu. i. maris et hoc dicit pro tāto qz vento flāte aqua maris cedit et ad litt' refi

stens repcutit nec etia3 aliq3 miratur molē. i. magnitudinē niuis frigore durā. i. congelatā solui et. i. solui et hic ē parago ge. i. additio sillabe ad finē dictionis ppter ne cessitatē metri. ergo ponitur solui et p solui feruente estu pbebi. i. solis hic em. i. in istis exēplis pmpitū est cernere causas quare ventus ipellit mare quare sol liqfacit niuē. h. illic in pōib' exēplis latētes cause turbāt pectora supple p. admiratōnē et mobile vulg' stupet. i. mirat subit' i. s. subitaneis euentibus. et stupet cuncta q. puebit. i. pducit rara etas. i. q. raro eueniūt. h. si vis cessare admiratōem nubil' error inscicie. i. ignorantie causarū cedat. i. recedat et accedat notitia causarū pfecto i. p. certo tūc cessant videri mira q. pri' stāte ignorātia videbāt mira. Idē q. sacerdotes in egipto ppter admirari ceperūt pbāri vidētes. n. eclipses sol' et lune et ignorātes causas mirabāt causas eaz ingrentes. qbus inueniē habuerūt sciam eaz eclipsium eo q. scire est causam rei cognoscere. cognita ergo causa cognoscit res et p. psequēs cessat admiratio.

**Illic latentes pectora turbant.
Cunctaq3 rara prouehit etas.
Stupetq3 subitis mobile vulgus.
Cedat inscicie nubilus error.
Cessent profecto mira videri.**

Prosa sexta libri quarti.

Ita est inquā. s3 cum tui muneris sit latentium rerū causas euoluere: velatasq3 caligine explicare rationes. queso utiq3 hinc discernas et quoniam hoc me miraculum maxie perturbat edisseras. **Phia** Tum illa paulisp' aridēs ad rē me iquit omnium que scitu maximam vocas. cui vix exhausti qdq3 satis est. **Talis** nāq3 materia est vt vna

error inscicie. i. ignorantie causarū cedat. i. recedat et accedat notitia causarū pfecto i. p. certo tūc cessant videri mira q. pri' stāte ignorātia videbāt mira. Idē q. sacerdotes in egipto ppter admirari ceperūt pbāri vidētes. n. eclipses sol' et lune et ignorātes causas mirabāt causas eaz ingrentes. qbus inueniē habuerūt sciam eaz eclipsium eo q. scire est causam rei cognoscere. cognita ergo causa cognoscit res et p. psequēs cessat admiratio.

Prosa sexta libri quarti.

Ita est inquā. hic incipit prosa. vi. huius quarti in qua p. s. p. h. a. consolādo **Bo.** assignat causas predictōz q. vident' mira in diuina gubernatōe ppter ignorantiā cause. et primo **B.** petit sibi explicari istas causas et p. h. a. tangit difficultatem explicatōis eaz. scō p. mittit se velle assignare causas et tertio eas assignat. scōa ibi. Sed qm' tertia ibi. **Dim** generatio. primo **B.** concedit quod dictū est de amiratōe hoīm ppter ignorātiā causarū dicēs. Ita est inquā. Tūc petit explicari causas admiratōis eorum q. contingunt in diuina prouidentia et dispositōe dicens. **Phia** cum euoluere. idēst elucidare causas latentium rerū sit tui muneris. i. tue grē et explicare rōes velatas caligine. i. rōes obscuras et difficiles. **Queso** vt hic i. de ista difficultate discernas. i. iudices et edisseras. i. disputes qm' hoc miraculū ma

Prosa vi

prime me perturbat quare malis bona et bonis mala eveniant. et paulisper aridus. b. inquit ad rem maximam omnium questionem. i. ad maximam questionem vocas. i. scitis me cuiusque quod exbauisti satis est ei ad quam exhauriendam et solvendam vix aliquid sufficit. Talis namque est materia quam petis declarari vix una dubitatione succisa. i. soluta innumerabiles alie succrescant velut capita ydre quorum uno ablato tria succrescebant. nec fuerit modus. i. terminus du-

dubitatione succisa innumerabiles alie velut ydre capita succrescant. nec ullus fuerit modus. nisi qui eas vinacissio mentis igne coherceat. In hac enim de puritate simplicitate. de fati serie et repetitis casibus. de cognitione ac predestinatione divina de arbitrii libertate queri solet. Que quanti oneris sint ipse perpendis. Sed quoniam hec quoque te nosse quedam medicie tue portio est quam angusto limite temporis septi aliquid tamen deliberare conabimur quod si te musici carminis oblectamenta delectant hac oportet paulisper differas voluptatem dum nexas sibi ordie coterorones. B. At libenter. P. Tu velut ab alio orsa principio ita differuit

bitationum nisi que eas coherceat vinacissio ignis. i. ardenti investigatione mentis. In hac enim materia quod solet de providentia simplicitate deserie fati. de repetitis casibus. de predestinatione divina. de libertate arbitrii que omnia quanti oneris. i. difficultatis sint ad determinandum tuum perpendis. Non dum quod sapiens est scire omnia ut pertingit ex phemio methaphisice. et cum scire sit per causam. per posteriorum sapiens est evolueret causas rerum latentium. Ideo d. B. ad phias. Tui numeris est evolueret causas. Non dum quod d. phias paulisper sibi arrisissit. per hoc. P. inuit morem habitum sapientium quod audita simp-

plicitate imperitorum arrident eis congratulando quod ipsi cum auditate sapientiam querunt. Nondum secundum fabulas ydra fuit serpens in leerna palude habens plura capita quorum uno succiso tria excrecebant quem cum hercules sagittis interficere non posset greco igne ipsum consumpsit. Sed quoniam hec quoque te posse. Hic philosophia promittit velle assignare causas dicens. Quoniam hec nosse est quedam portio. i. pars tue medicine quam sumus septi. i. conclusi angusto. i. brevi limite temporis tamen aliquid deliberare conabimur. si te delectant oblectamenta. i. suavitates musici carminis. i. metri oportet quod differas paulisper. i. modicum hac voluntatem donec contero. i. formabo rationes sibi nexas. i. coniunctas ordine. dicit boe. ut libet inquit. i. ut tibi placeat. Tunc. P. orsa. idest incipiens loqui velut ab alio principio ita differuit. i. disputavit. Nondum per hoc quod dicit. Nos septi angusto limite temporis inuit. P. presentem materiam adeo esse difficilem quod totum tempus presentis vite quod breue est. vix sufficit ad predicta plenarie declaranda. Notandum quod d. philosophia orsas fuisse ab alio principio. nam illa que philosophia prius probavit deducitur ex hoc principio quod deus est perfectum bonum ultimus finis omnium que autem nunc vult demonstrare deducuntur ex hoc principio quod deus est principium effectuum omnium ut patebit.

Liber quartus.

Omniū generatio rerū cunctosq; mutabilium naturarū progressus recte. Hic philosophia prosequitur insētum volens assignare causas quare bonis mala ⁊ malis bona contingant et primo declarat quedā ad suā determinationem necessaria. secundo ponit suā determinationē. secunda ibi. Que vero inquires. Primo. P determinat de prouidentia diuina et de fato. Secdo ostēdit que sunt ea que fato disponuntur. secunda ibi.

Ea series. Primo ostēdit quid nominetur diuina prouidentia. et quid fatum. secudo tangit differentiā inter ea assignādo diffinitiones vtriusq; tertio ponit diuersas opiniones circa fatum. Quarto infert quandā conclusionem circa fatū et prouidentiam. secunda ibi. Que licet diuersa. tertia ibi. Siue igitur quarta ibi. Quo fit. Primo. d. generatio omniū

Omniū generatio rerū cūctosq; mutabilium naturarū progressus ⁊ quicquid aliquo mouetur modo causas ordinem formas ex diuine mētis stabilitate sortit: hec in sue simplicitatis arce posita multiplicez rebus gerendis modum statuit: qui modus cū in ipsa diuine intelligentie puritate aspiciat: prouidentia nominat. cū vero ad ea q; mouet atq; disponit refertur: fatū a veterib; appellatū ē

rerū cunctosq; progressus naturarū mutabilis. et quicquid alio modo mouet illud sortitur causas generationis et mutationis et ordinem generationis et mutationis et formas quibus generatur vel mouetur substantiales vel accidentales omnia a ista sortitur ex stabilitate diuine mentis. Hec enim mens diuina composita. i. stabilita in arce. i. in altitudine sue simplicitatis statuit rebus gerendis. i. sciendis multiplicem modum qui modus conspicitur. i. consideratur in ipsa puritate diuine intelligentie. i. scdm esse quod habet in intellectu diuino nominatur prouidentia. Cum vero iste modus refertur ad ea que mouet et disponit a veteribus. i. ab antiquis fatum appellatum est. Notandum q; omnia a primo sunt mutabilia. aliqua mouentur secundum substantiā vt generabilia ⁊ corruptibilia q̄tū ad illa dicit. omniū generatio rerū. Alia aut sunt mutabilia secundum locū et non secundū substantiā vt corpora celestia. q̄tū ad illa dicit. Cunctosq; mutabilium naturarū progressus. Alia sunt mutabilia solum secundum operationē. i. secundū intelligere nō secundū substantiā nec secundū vbi proprie sicut intelligentie. q̄tū ad illas dicit. Et quicquid aliquo mouetur modo. Aliter exponitur q; in rebus mutabilibus triplex est dispositio vna est qua transeunt de non esse ad esse p generationē q̄tū ad hoc dicit. omniū generatio rerū. Aut res pmanent in existentia per aliquod tempus postq; generate sūt q̄tū ad illas dicit. Cunctosq; mutabilium naturarū progressus. Aut res procedūt de esse ad non esse p corruptionem quantum ad illas dicit. Et quicquid aliquo mouetur modo. Notandū q; qdā dicit fatū esse quādā dispositionē derelictā in reb; inferiorib; ex actione corporū celestium scdm quā inferiora necessitat ⁊ cōstringuntur ad immobiles effectus et sic beat⁹ Gregorius in omelia epiphanie improbat fatū dicēs. Absit a fidelium cordib; vt fatū aliquod esse dicam⁹ supple necessitans inferiora quā sic omnia veniēt ex necessitate. Alio modo accipit fatū p dispositione rerū

Prosa vi

secundum quam res dependent ex diuina voluntate et potestate et sic fatum cōceditur aliquid esse. Est ergo prouidentia diuina ordinatio siue dispositio existēs in mente diuina qua cuncta inferiora sunt prouisa secundum statum sue nature. Fatum autem est dispositio diuina existens in rebus mobilibus qua singula suis annectuntur ordinibus ut magis patebit. Que diuersa esse facile liquebit. Hic ponit differ-

Que diuersa esse facile liquebit: si quis vtriusq; vim mente conspexerit. Ma3 prouidentia est ipsa illa diuina ratio in sūmo omnium principe constituta que cūcta disponit. Fatum vero inherēs reb⁹ mobilibus dispositio per quā prouidentia suis queq; nectit ordinib⁹. prouidentia nā q3 cūcta pariter quāuis diuersa quāuis infinita pplectitur. Fatum vero singula digerit in motū: locis: formis: ac tpi⁹ distributa. Ut hec tpalis ordinis explicatio in diuine mēris adunata p̄spectu

rentiam inter prouidentiam et fatum assignando diffinitiones vtriusq;.

Secundo ostendit qd vnum eorum dependet ex altero ibi. Que licet diuersa. Primo dicit.

Que duo scilicet fatum et prouidentiam diuinā liquebit. idest patebit eē diuersa si quis mēte cōspexerit. i. considerauerit vtriusq; vim. i. naturam et essentiam. et diffiniens prouidentiam. d. Prouidentia est ipsa diuina ratio que est in sum-

mo principe omnium rerū constituta que. s. ratio cuncta disponit. Tunc diffiniens fatum dicit. Fatum est dispositio inherēs rebus mobilib⁹. i. tpalib⁹ per quam dispositio prouidentia nectit queq; suis ordinibus. Tunc declarat istas diffinitiones ex p̄prietatibus vtriusq; intendens qd prouidentia pplectitur oīa simul. sed manifestum est qd omnia nūq; sunt simul nisi in mente diuina. ergo oportet qd prouidentia sit ratio existens in mente diuina. ad fatum vero spectat ut ea que fato subduntur distribuuntur per loca et tempora. Ita qd ordo fatalis quandam successionem temporalem importat talis autem successio non est nisi in ipsis rebus mobilibus. quare oportet qd fatum sit in rebus mobilibus. Unde dicit in littera. prouidentia namq; cūcta cōplectitur pariter quāuis diuersa et infinita. fatum vero diuidit singula distributa in motu locis formis temporibus. ita scilicet ut hec temporalis explicatio que ad fatum pertinet adunata in p̄spectu diuine mentis sit prouidentia. Eadem vero adunatio diuisa et explicata temporibus que successionem importat vocetur fatum.

Notandum qd qd prius dixit qd diffinitio rerum faciendarum ut est in intellectu diuino dicitur prouidentia. ut autem refertur ad res mobiles dicitur fatum. Posset alicui videri qd fatum et prouidentia significant eandem rem sub diuersis rationibus. ideo philosophia hoc excludens ostendit ea realiter distingui ponens diffinitionem vtriusq;.

Notandum qd cognitio dei habet se ad res sicut cognitio artificis ad artificata sicut ergo omnia artificata subduntur ordini et rationi actis sic necesse est omnes res subdi rationi et ordini diuine prouidentie propter quod ostendit qd prouidentia est diuina ratio que cuncta disponit.

Liber quartus.

Notandum q^d dispositio que ponitur in diffinitione fati accipitur p^o ordine et dicitur ille ordo inherens rebus mobilibus ad differentiam ordinis: qui est in ipsa ratione divina que iam vocatur providentia secundum que ordinem providentia divina amittit queque suis ordinibus. s. ut illa eveniant illo ipse et alia alio tempore. hec prius. illa posterius. Que licet diversa sunt. hic ostendit q^d licet fatum et providentia differant tamen unum dependet ab altero dicens. Que licet sint diversa tamen alterum dependet ab altero. s. fatum dependet ex providentia. nam ordo fatalis procedit ex simplicitate providentie sicut declarat in simili dicens. Sicut enim artifex puta edificator formam faciente rei sicut domus mente perspicit. id est perspicit ens movet. id est producit effectum operis. et q^d simpliciter et presentarie prosperat mente. sed formam domus cum suis partibus simul ducit p^o temporales ordines superple ad effectum primo factum

providentia sit. Eadem vero adunato digesta atque explicata temporibus fatum vocetur que licet diversa sint: alterum tamen dependet ex altero. Ordo namque fatalis ex providentie simplicitate procedit. Sicut enim artifex faciente rei formam mente precipiens movet operis effectum: et q^d simpliciter presentarieque prosperat p^o temporales ordines ducit. ita deus providentia quidem singulariter stabiliterque facienda disponit: fato vero hec ipsa que disponit multipliciter ac temporaliter administrat. Siue igitur famulantibus quibusdam providentie divinis spiritibus

amentum poltea parietes ultimo tectum. Ita deus providentia sua singulariter. i. simpliciter et stabiliter disponit omnia facienda sed fato. id est per fatum ea que disponit temporaliter administrat. Notandum q^d providentia divina habet esse in prima causa. fatum vero in rebus causatis. Item providentia divina habet motum unicum q^d est in uno simplici. s. in mente divina. fatum autem habet motum pluralitatis q^d in pluribus causatis habet esse. Item fatum dependet a providentia divina sicut effectus a sua causa. sed non e converso. Sicut enim forma rei artificialis dependet a forma preexistente in mente artificis et non e converso. sic fatum dependet a providentia divina non autem e converso. Siue igitur famulantibus. hic ponit diversas opiniones circa fatum et dicit. Siue fatum exerceatur quibusdam divinis spiritibus famulantibus divine providentie siue exerceatur anima siue tota natura inferniente siue exerceatur moribus corporum celestium siue angelica virtute. siue demonum solertia siue aliquibus horum vel omnibus hoc est incertum. tamen istud est certum providentiam divinam esse immobilem et simplicem formam rerum gerendarum. id est fiendarum sed fatum esse mobilem nexum. id est dispositionem et ordinem temporalem eorum que divina simplicitas disponit gerenda. id est producenda

Notandum q^d fatum est temporalis dispositio rerum in quantum ea que provisum sunt adeo producuntur ad effectum mediantibus causis secundis administrantibus de quibus causis diverse fuerunt opiniones quas. Boet. tangit in littera si nullam

earum affirmat. Nam quidam antiquorum dicebant fatum exerceri mediantibus diuinis spiritibus deo famulantibus. Alij dicebant ipsum exerceri ab anima munda. sicut platonici quod alij exponunt de anima humana. qz per ipsam tãqz p causã secundam exercentur actus liberi arbitrij qui sub prouidentia cadunt. Alij dixerint fatum exerceri tota natura inferuiente intelligẽtes per totã naturam cõplexionem

fatum exercetur. seu anima seu tota iseruiẽte natura: seu celestibus siderũ motibus. seu angelica virtute: seu demonũ varia solertia: seu aliquibz horum: seu omnibus fatalis series reritur: illud certe manifestum est imobilẽ simplicemqz gerendarum formam rerum esse prouidentiam: fatum vero eoruz que diuina simplicitas gerenda esse disposuit mobilem nexum atqz ordinem temporales. Quo fit vt omnia que fato subsunt prouidentie quoqz subiecta sint: cui etiã ipsum subiacer fatum. Quedam vero q sub prouidentia locata sunt fati seriem superent. Ea vero sunt que prime ppinqua diuinitati stabiliter fixa fatalis ordine mobilitatis excedunt.

omnium elementorum. Alij dicunt fatum exerceri motibz corporũ celestium sicut astrologi. Alij qz per variam solertiam demonum & dicunt de mones in proposito spiritus habitãtes circa hunc partem aeris secundum doctrinam quorundam platoniorum qui dicuntur cacodemonas. idest malum scientes. Alij dicunt fatum exerceri angelica virtute. Ubi notandum q in prima opinione fatum dicitur exerceri mediantibus spiritibus deo famulantibus quod est intelligendum de spiritibus omnia disponentibus sed imobiliter permanentibus. Quod autem dicitur in quinta opinione fatum

exerceri virtute angelica intelligendũ est de angelis siue spiritibus applicantibus se diuersis locis missis in ministerium. Angelus eni nuncius interpretatur & est nomen offitij non nature. Secundum Beatum Gregorium. Quo fit vt omnia. Hic infert quandam conclusionem circa fatum et prouidentiam secundo declarat eam in exemplo ibi. Nam vt orbium. Primo dicit ex quo dictum est fatum dependere a prouidentia diuina. quo fit. idest ex quo sequitur vt omnia que subsunt fato etiam prouidentie sint subiecta cui etiam prouidentie ipsum fatum subiacer. sed non econuerso. qz quedam que locata sunt sub prouidentia superat series fati scz ea que immediate per deum amministuntur. sicut creatio rerum et glorificatio creaturarum ronalium. ea vero que sunt propinqua prime diuinitati imobilia hec excedunt ordinem fatalis mutabilitatis. Notandum q quia fatum dependet a prouidentia sicut effectus a sua causa necesse est illa que dependent a fato etiam a prouidentia dependere non autẽ econuerso. quia effectus non adequatur sue cause. Prouidentia autem ad diuinum intellectum spectat fatum vero ad ea que in creaturis geruntur.

Liber quartus.

Nam ut orbium. hic declarat illam conclusionem per exemplum dicens quo modo quedam subiacent fato magis. quedam minus et quedam totaliter excedunt fatum. Secundo ex dictis concludit habitudinem fati ad providentiam per quedam similia ibi. Igitur uti est. dicit primo. nam sicut orbium. idest circulozū vertentium idest mouentium se circa eundem cardinem. idest axem ille qui est viciniōz. idest p-

rimioz ari accedit ad simplicitatem mediocritatis idest axis vel cētri quia tardiori motu mouetur et ideo magis accedit ad immobilitatē axis et iste circulus respectu exterioris habet se ad modum centri circa quod exterior versatur. unde subdit quod est veluti quidam cardo. idest centrum ceterorum orbium extra locatozū circa quē versantur Sicut mediolus in rota adheret ari et est sicut cardo quidam circa quem voluuntur cāti et radij. Extimus vero. idest ultimus orbis exterior rotatus. i. motus maiore ambitu tanto explicatur amplioribus spatijs quanto discedit a media individuitate puncti. i. centri. Si

quid vero illi medio se cōnectat illud colligitur in simplicitatem. idest immobilitatē axis et cessat diffundi et diffuere per magnum spacium. Similiter illud quod longius a prima mente discedit sicut creature corruptibiles maioribus nexibus fati implicatur. et tanto magis aliquid est liberum a fato quanto vicinius petit. idest accedit illum cardinem rerum. scilicet deum quod si firmitate superne mentis adhaerit supergreditur necessitatem fati.

Notandum quantomagis entia sunt propinqua primo causato minus sunt mutabilia. et quāto remotiora tantomagis mutabilia. quod declarat pbia exemplo diversorum circulozū ab eodem centro ductoꝝ in quibus circulus remotior a cētro est maior et velocius mouetur quia maius spacium pertransit in equali tempore Qui autem est viciniōz centro minor est et tardius mouetur minus spacium pertransit. Secundo. circuli vero medij medio modo se habent. et est optima comparatio centri circuli ad creatorem. sicut enim centrum est indivisibile et ab ipso possent plures circuli procedere Ita creator unus et indivisibilis existens infinita creat et gubernat

Nam ut orbium circa eundem cardinē se se vertentiū qui est intimus ad simplicitatē medietatis accedit. Ceterozūq; extra locatozū veluti cardo quidā circa quē versentur existit extimus vero maiore ambitu rotatus quāto a puncti media individuitate discedit tāto amplioribus spatijs explicatur. Si quod vero illi semedio cōnectat et societ in simplicitatē cogitur diffunditq; ac diffuere cessat Si miliratione quod longius a prima mente discedit maioribus fati nexibus implicatur. Alctāto aliquid fato liberum est quanto illum rerum cardines vicinius petit. Quod si superne mentis adherit firmitati motu carens fati quoq; supergreditur necessitatem. Igitur uti est ad intellectus ratiocinatio: ad id quod est id

Prosa.vi.

Igitur ut est. Hic. P. concludit habitudines fati ad prouidentiam diuinam per que
dam similia. et dicit series fati ita est. i. ita se habet ad stabilitatem simplicem diuine pro
uidentie sicut ratiocinatio se habet ad intellectum. Ubi sciendum quod illud quod intellectus
simplici veritate intelligit ratiocinatio per modum discursus et successive apprehen
dit. Etiam fatum se habet ad prouidentiam sicut illud quod gignitur habet se ad illud

quod gignitur ad eternitatem tempus. ad
punctum medium circulus. ita est fati se
ries mobilis ad prouidentie stabilem sim
plicitatem. Ea series celum ac sidera
mouet elementa in seinuicem temperat.
et alternammutatone transformat. Eadem
nascentia occidentiaque omnia per similes
fetuū seminūque renouat progressus. Hec
actus etiam fortunasque hominum indissolubili
causarum conexione constringit. que cum
ab immobilibus prouidentie perficiantur
exordis ipsas quoque immutabiles necesse
est esse. Ita enim res optime reguntur si
manens in diuina mente simplicitas inde
clinabilem causarum ordinem promat
Hic vero ordo res mutabiles et alioquin

quod est. Ubi sciendum
quod illud quod gignitur
est in quadam fluxibili
tate et motu. quod vero
actu est genitum est in qua
dam permanentia. etiam
habet se fatum ad prou
identiam sicut tempus ad
eternitatem. Ubi scien
dum quod in tempore est suc
cessio partium temporis
presentis preteriti et fu
turi. Eternitas autem est si
ne successione tota simul
existens. Itē fatum ha
bet se ad prouidentiam
sicut circulus ad medi
um punctum. Ubi scien
dum quod circulus disten
ditur et per partes diuis
ditur mobilis existens.
punctum autem est im
mobile et indissolubile. quod
ex primo euclidis. Pū

etum est cuius pars non est. Ea series celum ac sidera. Hic. P. ostendit que sint il
la que fato disponuntur. Secundo concludit quod illa que intellectui confusa videntur
in diuina gubernatione sunt rationabiliter ordinata ibi. Quo fit. Primo dicit ea series
fati de qua dictum est mouet celum et sidera. temperat elementa in seinuicem ne
totaliter se corrumpant et transformant ipsa alterna commutatione ita quod ex aqua fi
at aer et econuerso. et eadem series fati renouat omnia nascentia et occidentia idest
mouentia per similes progressus fetuum quo ad animalia et seminū quo ad vegetabilia.
et fatum etiam constringit indissolubili conexione causarum actus. idest operatio
nes et fortunas hominum que omnes res cum proficiantur. idest procedant ab ex
ordis diuine prouidentie necesse est eas esse immutabiles. Ita enim res optime
geruntur. i. reguntur si simplicitas manens in diuina mente promat. i. explicet in de
clinabile. i. immutabile ordinem causarum. Hic autem ordo diuine prouidentie coherce
at propria incommutabilitate res mutabiles et alioquin temere. idest casualiter fluitu
ras. Notandum quod fatum consideratur dupliciter. Quo modo ut est in causis se
cundis quarum ordo et dispositio dicitur fatum et sic fatum est mobile et res fato subia
centes sunt mobiles. Alio modo consideratur fatum secundum quod dependet a prouide

Libertus quartus.

etia vna que oio immobilis ē. et sic fatum sortitur imobilitatem et sic etia res fatales
v sic secundum substantiam sunt immobiles. Notandum q si aliquis possit decli
nare ab ordine prouidentie tunc prouidentia diuina deficeret a suo effectu et hoc re
dunderet in impotentia regētis. Et si dicis si omnia subiaccnt prouidentie diuine
ergo omnia eueniunt ex necessitate. Dicendū q nō q deus prouidet res sicut sūt

future. quedā prouidet
necessario euenire. et q
dam contingenter et de
hoc videbitur magis in
quinto huius. Quo fit
h philosophia ostendit
q ea que apparēt in re
bus cōfusa in diuina gu
bernatione sunt ordina
ta dicens. Quo fit. idest
et hoc diuina prouiden
tia inenitabilem ordinē
rebus constituit. sequit
ut si nobis minime vo
lentibus cōsiderare hūc
ordinem rerum videan
tur nobis omnia con
fusa et perturbata nihil
omin⁹ tamē modus su
us. i. ordo proprius di
uine prouidentie dispo
nit cuncta dirigēs ea ad
bonum. nihil enī est qd
causa mali nec etiam ab
ipsis improbis quos bo
num querentes prauus
error euerit ut prius d

tenere fluituras ppria icōmutabilitate
coherceat. Quo fit ut tam etsi vobis
hūc ordinē minime considerare valētib⁹
cōfusa oia perturbataq videāt nūbilo
min⁹ tamē suus mod⁹ ad bonū dirigēs
cūcta disponit. Nihil est enī quod mali
causa nec ab ipsis quidē improbis fiat.
quos ut vberrime demonstratū ē bonū
querētes prauus error euerit. nedum
ordo de summi boni cardine proficiscēs a
suo quēquā deflectat exordio. Que
vero inquires. potest vlla iniquior esse
confusio quam ut bonis tum aduersa
tū psp̄ra: malis etia tum optata tum
odiosa cōtigāt. Nū igit ea mentis inte
gritate hoies degūt ut quos p̄bos ip̄o
bosue cēsuerit: eos quoq uti existimāt
esse necesse sit. Atqui in hoc hominū
iudicia depugnāt: ut quos alii premio

monstratum est nedum. idest multominus ordo fatalis proficiscens de cardine sum
mi boni. idest ab ipso deo deflectitur a suo exordio. i. adeo qui est finis et principū
omnium.

Notandum q dicit malos nihil facere causa mali cuius opposi
tum patet. multi enim mali se ipsos interimunt. dicendum q nullus operatur respi
ciens ad malum quia omnia boni appetunt. Si autem quis malum operatur hoc
contingit sub fantasia mali. Nam aliquis in magna anxietate existens estimat
esse bonum fugere anxietatē et nihil aliud ipse considerās sequitur hanc estimatio
nem seipsum interficiens et talis priuans se bono ducitur fantasia boni. quia p tūc
putat bonum esse effugere anxietatē priuatione vite. Que vero inquires potest vlla
iniquior esse confusio. Hic phia soluit questionem quare bona malis et mala bonis
contingant. Et primo hoc ostendit in generali. secūdo magis in speciali ibi. Sed sit
aliquis. Primo assignat causam predicti accidentis ex defectuoso iudicio hominū
secundo ex contrario iudicio dei et hominum ibi. Nam ut pauca. Primo facit qd

dictum est. Secundo declarat se per simile ibi. Non enī dissimile. *Primo dicitur*
Boe. tu inquires que potest esse vlla iniquior confusio q̄ vt bonis aliquando
 prospera aliquādo aduersa eueniant. cū semper bonis deberent prospera euenire ⁊
 malis per contrarium aliquādo contingant optata aliquādo odiosa cum semp mal'
 deberent odiosa euenire dicit pb̄a. Nunquit homines degunt. idest viuunt ea ite

aliū supplicio dignos arbitrantur. Seu
 concedam⁹ vt aliquis possit bonos ma
 losne discernere. Nū igitur poterit itū
 erī illam intīmā temperiē velut in cor
 poribus dici solet animorum. Non enī
 dissimile est miraculum nescienti cur sa
 nis corporibus his quidem dulcia: illis
 vero amara conueniant. Cur egri etiā
 quidam leuibus quidam vero acribus
 adiuuantur. Ad hoc medic⁹ qui sanita
 tis ipsius atq; egritudinis modus tem
 peramentumq; dinoscit minime mirat'
 Quid vero animorum aliud salus vid'
 tur esse quā probitas: Quid egritudo
 quam vicia. quis enī alius vel seruatoz
 bonoz vel maloz depulsoz q̄z rector

gritate. idest integro iudicio mentis vt necesse
 sit eos esse probos vel improbos quos ipsi cē
 fuerint. idest indicant eē
 tales. Atqui pro certo
 in hoc depugnant. idest
 contrariātur iudicio ho
 minum vt quos alij pre
 mio. alij arbitrantur di
 gnos supplicio. sed con
 cedamus vt aliquis pos
 sit discernere bonos et
 malos. nunquid ipse po
 terit intueri illam itīmā
 temperiē. idest interi
 orem conditionē ⁊ qua
 litatem animorum velu
 ti solet dici in corporib⁹
 q. d. Ego loquor de ani
 mis secundum q̄ homi
 nes consueuerunt loqui
 de corporibus. No
 tandum q̄ ppter dese

nota.

ctuosum iudicium hominum contingit quod indicant eos esse bonos qui mali sunt
 et econuerso. si ergo iudicant malos esse bonos ⁊ si illis eueniāt mala putāt bonis
 euenire mala ⁊ si bonis quos iudicant malos eueniant bona putant malis euenire
 bona. Et ideo etiam sepe putat bonos deprimi cūz mali deprimuntur iudicantes
 malos esse bonos et putāt malos extolli cum boni extollunt qz indicant bonos esse
 malos. Non enī dissimile est miraculum. hic pb̄a declarat se per simile dicens
 Istud miraculum non est dissimile immo valde simile ad propositum nescienti ali
 cui cur sanis corporibus his conueniāt dulcia his amara etiam nescienti alicui cur
 quidam egri adinuantur leuibus quidam acerbis licet hoc videatur mirum nescien
 ti tamen medicus de hoc non miratur qui cognoscit modum ⁊ temperamentum sa
 nitatis et egritudinis. sicut similiter licet homo ignoret quid adueniat bonis et ma
 lis tamen deus qui est seruatoz cordium ista cognoscit videns q̄ bonis aliquando
 conueniunt aduersa malis quandoq; prospera ideo sic eis distribuit. et hoc est qd
 subdit applicando similitudinem ad animum dicens. Quid enim aliud iudicat esse
 salus animorum quam probitas quid aliud est egritudo animorum quam viciū
 et quis alius conseruator est bonoz et depulsoz maloz quam deus rector ⁊ me

Liber quartus.

dicator mentium. Qui cum respicit ex alta specula prouidentie ipse cognoscit quid unicuique conueniet et quod agnouit conuenire hoc accommodat hinc. idest ex hoc quod dictum est. fit insigne miraculum ordinis fatalis. idest fit illud quod admirant homines in ordine fatali cum a deo illud geritur. idest fit quod ignorantes stupeant. idest admirantur. Notandum quod est bona comparatio sanitatis et egritudinis corpo-

ralis ad medicum et per
bitas et vicij animorum
ad deum sicut enim medi-
cus cognoscens causas
sanitatis et egritudinis
scit quid conueniat sano
et egro alijs ignorantibus
et mirantibus. Sic
deus cognoscens quali-
tatem animorum scit quid
bonis conueniat et quid
malis et unicuique sibi con-
ueniens tribuit quando-
que malis prospera bonis
aduersa de quo stupent
ignorantes. Notan-
dum quod specula dicitur lo-
cus altus aptus ad cir-
cumspectum et quia
deus per prouidentiam
omnia circumspectat ideo
similitudinarie ipsa pro-
uidentia dicitur specula

Notandum quod quia homines ignorant qui sunt boni vel mali ignorant etiam quid uni-
cuique conueniat ideo aliqua credunt conuenire bonis quae tamen secundum iudicium dei eis
non conueniunt et ideo homines mirantur quare deus eis non attribuat quae vi-
dentur eis attribuenda. Ideo dicit philosophia ex dictis contingit hoc mira-
culum quod ignorantes stupent quae fiunt a deo sciente. Nam ut pauca. Hic phi-
losophia ostendit quod bonis mala et malis bona contingunt ex contrario iudicio dei
et hominum dicens. At ego pauca perstringam quae humana ratio valet acci-
pere de diuina profunditate illud supple declarabo. Boetius de hoc
supple hominem quem tu putas esse iustissimum et seruantissimum equi. idest equi-
tatis diuersum videtur. idest aliter videtur prouidentie scienti omnia idest deo quod
confirmat auctoritate Lucani qui describens bellum inter Pompeium et Iulium
caesarem cum quereretur ab eo cuius causa esset iustior dicit. victrix causa dijs pla-
cuit sed victa Carthoni. unde dicit victricez causas. idest Iulij caesaris placuisse dijs vic-
tam suo causam sed Pompeij placuisse Carthoni admonuit. Lucanus noster fami-
liaris ex quo concludit ea quae contra spem hominum veniunt esse confusionem in opi-
one hominum non tamen in re dicens. quicquid igitur videas geri. idest fieri vel
euenire contra spem hominis causam ignorantis. idest in rebus est rectus ordo se

qui dicitur
boni mali
mali boni

opinionem tue est peruersa confusio. Notandum q̄ Cattho vticensis propter suam sapientiam et virtutem maxime fuerat auctoritatis in populo. Cum autem Iulius pugnaret contra Pompeium Cattho indicauit Pompeium esse iustum attribuentes sibi causam victricem. Alij autem iudicabant iulium esse iustum attribuentes sibi causam victricem. ex quo patet q̄ de eodem pirario mō indicabant dñj et homi-

nes sapientes qui Ca-
thonem sequebant.

Sed si aliquis. Hic P.
assignat causas speciales
quare bonis et malis in
differēter eueniunt nūc
prospera nunc aduersa
Secundo excusat se de
ampliori pertractatione
huiusmodi causarum. se-
cunda ibi. Neq̄ enim
phas. primo declarat in-
tentum suum de bonis.
secundo de malis ibi.

Nam id quoq̄. Prio
assignat causam quare a-
liquis bonis non eue-
niunt mala. secundo qua-
re aliquando contingunt

confusio. Sed sit aliquis ita bene mori-
geratus vt de eo diuinū iudiciū pariter
humanumq̄ cōsentiat. sed est animi vi-
ribus infirmus. cui si quid eueniat aduer-
si desinet colere forsitam innocentiam
per quam non potuit retinere fortunā
Parcit itaq̄ sapiens dispensatō ei quē
deteriorē facere possit aduersitas. Ne
cui non conuenit laborare patiatur

Est alius cunctis virtutib⁹ absolu-
tus sanctusq̄ ac deo proximus. hūc cō-
tingi quibuslibet aduersis nephas pui-

eis mala ibi. Alijs mixta. Prio ostendit quare bonis non contingant mala. secū-
do q̄re ptingāt eis q̄doq̄ bona ibi sit aūt. Prio assignat duas causas q̄re bonis si
eueniant mala. secūda ibi est alius. Prima causa est infirmitas animi alicuius boni
cui si adueniret aduersitas ipse deterioraret. vñ. d. in littera. h. sit. i. ponam⁹ q̄ aliq̄
sit ita bene morigeratus q̄ diuinū et humanū iudiciū cōsentiant de eo forsam ipse est
infirm⁹ virib⁹ anī nō potēs resistere aduersitatib⁹. Cui si adueniat quid. i. aliq̄ ad-
uersi forsitas desineret colere innocentia. i. exercere virtutē per quā nō potuit retinere
fortunā q̄ imputabit sue innocentie q̄ prosperitas sua recessit quēadmodū legi⁹ de
Job cui vxor sua improperabat dicēs. Adhuc pmanens in simplicitate tua benedic
deo et morere parcit itaq̄ illi sapiens dispensatio. idest prouidentia dei quem ad-
uersitas possit facere deteriorē nec patit eum laborare aduersitate cui nō pueniat

Notandum q̄ quidam boni sunt ita imbecilles animi q̄ ex modica temptatione
aduersitatis mutarentur. quod videns deus parcit ipsis ne eos aduersitate deiciat
Unde apostolus. Fidelis deus qui non patit vos temptare vltra id quod potestis

Est alius cunctis virtutibus absolutus. Hic assignat aliam causam quare qui-
busdam bonis non adueniāt mala dicens. Est alius homo absolutus. i. perfectus
cunctis virtutibus et sanctus et proximus deo hunc hominem cōtingi. idest tangi
aliquibus aduersis prouidentia diuina iudicat nephas a deo. idest intantum vt nec
finat ipsum agitari morbis corporeis. quod confirmat auctoritate cuiusdam philoso-
phi dicens. nam vt ait quidam philosophus excellentior me. cuius auctoritatem ponit in

nota conclusi
omn.

Liber tertius.

greco que tantum sonat in latino. Corpus viri sacri edificauerunt virtutes supple
preservando ipsum ab aduersis. Nota q̄ secunda causa quare aliquibus non
adueniunt aduersa est excellens sanctitas ipsorum sicut enim deus excellenter ma
los non tantum punit in futuro sed etiam in presenti sic aliquos excellenter bonos
non tantum premiat in futuro. sed in presenti ab aduersitate custodit. Notan

duz quare pb̄ia dicat q̄
dam excellentior me vi
cit cum nullus sit excel
lentior pb̄ia. dicendum
q̄ littera sic v̄z exponi.

Nam quidam pb̄is ex
cellentior alijs pb̄iloso
pb̄is me. idest p̄ me pb̄i
losophiā dixit. Sit au
tem sepe. hic ostendit qua
re bonis sepe p̄tingant
bona dicēs. Sit autē. i. re
contingit sepe ut summa
rerū gerenda. idest p̄n
cipatus gerendi res de
seratur. idest concedat
probis non tantum pro
pter utilitatem bonorū
hominum. s̄ ut improbi
tas exuberans. idest ha
bundans malorū retun
dat. idest compescatur
vel reprimatur. Et sic as
signat causam quare bo
nis q̄q̄ contingāt ma
la dicens. Alijs. i. bonis
deus distribuit quedā
mixta. i. nunc bona nūc
mala pro qualitate ani
morū. quosdam enim bo

nos deus remordet aduersitatibus ut luxurient. i. superbiant longa felicitate. i. pro
speritate. Alios bonos patitur agitari. idest vexari duris. idest aduersitatibus ut vir
tutes animi ipsorum confirmet usu et exercitatione patientie ut patet in Job.
Alij plus equo metunt q̄ bene ferre possunt sicut. Thomas formidauit ingres
sum indie dicens. Domine mitte me quo vis preterq̄ ad indos. Alij plus
equo despiciunt quod ferre non possunt. quia quasi presumendo despiciunt tem
ptationes quas tamen ferre nō possunt. ut sanctus petrus qui dixit. Et si oportue
rit me mori tecum non te negabo. qui ad temptationem et accusationē ancille xp̄m
negauit. hos utroq̄ deus ducit. idest temptat tribus. idest aduersitatibus in ex
perimentum sui. idest in recognitionē sui ut sciant quid possint et quid non possint

dentia iudicat. adeo ut nec corporeis q̄
dem morbis agitari sinat. Nam ut qui
dam me quoq̄ excellentior ait.

Vir au
tem sacerdotalis ver^o nō laborat sācti
viri corpora aut sua edificauerūt virtu
te Sit autē sepe uti bonis summa rerū
gerēda deferatur ut exuberans retūda
tur improbitas. Alijs mixta quedam
pro animorum qualitate distribuit.

Quosdā remordet. ne longa felicitate
luxuriēt. Alios duris agitari: ut virtu
tes animi patiētie usu atq̄ exercitatio
ne cōfirmant. Alij plus equo metuunt
quod ferre possunt. Alij pl^{us} equo despi
ciunt quod ferre non possunt. Hos in
experimentum suis tribus ducit.

Nonnulli venerandum seculi nomen
gloriosē precio mortis emerunt.

et nonnulli idest aliqui emerunt precio mortis venerandus nomen seculi sicut martires quidam inerpugnabiles supplicij pretulerunt ceteris exemplum virtutem esse inuictam a malis que omnia q̄ recte et disposite fiant ex eorū bono quibus accedere videretur nulla est dubitatio. Notandum q̄ quidam plus timent q̄ timere deberent aliquam aduersitatem. de quibus dicitur in psalmo. Trepidauerunt timo-

Quidā supplicij inerpugnabiles exemplum ceteris pretulerunt inuictaz malis esse virtutē. Ne quā recte atq; disposite et ex eorū bono quib⁹ accedere videtur fiat nulla dubitatio ē. Nā illud quo q; qd̄ improbis nunc tristitia nunc optata proueniūt ex eisde; ducitur causis. Nec de tristibus quidē nemo miratur q̄ eos malo meritos omnes existimāt quorum quidem supplicia. tum ceteros a scelcribus deterrent. tum ipsos quibus inuehūtur emendāt. Veta vero magnus bonis argumentum loquūtur quid de huiusmodi felicitate debeant iudicare quam famulari sepe improbis cernūt.

reubi non erat timor. talibus deus immitit aduersitates quibus resistūt vt cognoscāt se gratia dei posse resistere ei qd̄ timebant. Alij autem presumētes de proprijs viribus despiciunt temptationes quasi potētes resistere eis. illis deus temptationes immitit et permittit eos succumbere vt cognoscāt q̄ fragilis sit humana natura sine diuina gratia. Nam illis quoq; Idic assignat causas quare malis q̄ q; bona quādoq; mala contingant. et primo ostēdit quare malis contingāt mala. secundo quare bona ibi. Veta vero

primo dicit. Ex eisdem causis dicitur idest probatur q̄ improbis nunc proueniunt tristitia nunc optata. sed de tristibus que malis eueniunt nemo miratur. quia omnes existimant eos. scz malos esse meritos idest dignos malo quorum malorum supplicia ceteros deterrent idest terrore retrahūt a sceleribus et ipsos malos emēdant quibus inuehūtur supplicia. Notandum q̄ philosophia innuit tres causas quare malis eueniunt mala. Prima est quia omnes homines estimant eos dignos malo. Secunda quia per supplicia malos alij a malo retrahuntur. Tertia causa est quia mali supplicij emendantur. Veta vero magnum bonis argumentum loquūtur Idic assignat causas quare malis bona eueniant. Secundo soluit tacitam obiectionē ibi. Nam vt probis. primo dicit. Veta vero idest prospera que malis eueniunt loquuntur idest indicant bonis magnum argumentum quid iudicare debent de huiusmodi felicitate quam sepe cernunt famulari improbis. habent enim probi ex hoc certissimum argumentum q̄ illa non est vera felicitas que malis aduenit sed falsa deceptio. Tunc assignat primam causam quare deus malis cōcedit bona et prospera qui quidem mali per prospera preseruantur a peioribus sceleribus ne fiant fures vel raptatores. et dicit. In qua re q̄ malis eueniant prospera illud credo dispensari idest dispensatione ordinari q̄ forsitam natura alicuius mali est tam preceps ad ma-

lum et importuna vt inopia rei familiaris idest paupertas possit eū exacerbare idest
 puocare ad scelera. scz ad furtum vel ad rapinam cuius morbo diuina puidencia
 medetur remedio collate pecunie. tunc assignat secundā causam talem q̄ ideo ma-
 lis eueniunt psp̄ra vt psp̄ritate emendent vitam quā timentes ne propter malici-
 am amittant psp̄ritatē. vnde dicit hic. i. aliquis malus spectans. i. cōsiderans con-
 scientiaz suā fedatā pro-
 bris. i. maculatā in vicijis
 et ipse cōparans secum
 fortū. i. psp̄ritatē suā
 fortūam p̄tmescit. vt cu-
 ius rei. scz psp̄ritatis io-
 cundus est et vsus illius
 fiat tristis amissio et dū
 metuit amittere fortū-
 nam derelinquit nequi-
 ciam. Tunc ponit terti-
 am causā dicens Alijs
 malis aduenit prosperi-
 tas vt incidant maiores
 miseriam aduersitatis.
 qz sicut dictū fuit secun-
 do libro proza quarta.
 In omī aduersitate for-
 tune infelicissimū genus
 infortunij est fuisse feli-
 ces. vñ dicit in littera qz
 felicitas indigne aucta.

In qua re illud etiam dispensari credo
 qz forsītā alicuius tam preceps atqz im-
 portuna natura est vt cum in scelera po-
 tius exacerbare possit rei familiaris ino-
 pia. huius morbo puidencia collate pe-
 cunie remedio medetur. Hic fedatā p-
 bris conscientiam spectans: et secūz for-
 tunam suam comparans: forsītā p̄t-
 mescit ne cuius ei iocundus vsus est sit
 tristis amissio. Adutabit igitur mores.
 ac dum fortūam metuit amittere nequi-
 ciam derelinquit Alios in cladē meritā
 p̄cipitauit indigne acta felicitas. Qui-
 busdā permissus puniendi ius vt exerci-
 cius bonis et malis esset causa supplicij

Alia littera habet acta. i. inducta alios malos p̄cipitat in meritā clades. idest mise-
 riam. et addit qz quibūsdam malis permissus est. i. concessum est ius puniendi. i. po-
 testas vt sit bonis causa exercicij in virtutibus et paciētia et malis sit causa supplicij.

Nota qz felicitas quosdā p̄cipitat in cladē aduersitatis. vñ Samareti. Idio-
 mouet iniustos fortuna volubilis vt quos scandere p̄cipites fecit ad yma rotet.
 Nam grauiore ruit turris tumefacta ruina. et grauius pulsat alta cypressus humus.
 Et notandū qz boni p̄ aduersitates in virtutibus et paciētia exercētur. vñ idem pan-
 per henricus. Aspera ferre decet naturā aspera mentē. et bene matura plen⁹ vna sa-
 pit. per nimios esus gelidas transitur ad vndas. Sicqz p̄ oppositū dulcia querit ho-
 mo. Nam vt p̄bis atqz improbis. hic soluit quandā obiectionē. secūdo infert quan-
 dam cōclusionē ibi. ex quo sepe. primo dicit. Aliquis diceret dixisti qz malis est con-
 cessum ius puniēdi vt sint causa supplicij alijs malis hoc nō videtur verū. qz malus
 nō punit malū cū sint similes. hoc soluit p̄bia di. Sicut p̄bis et improbis nullū est fe-
 dus. i. cōcordia. qz semp̄ inimicem cōtrariantur. ita ipsi im̄ p̄bi nequeant inter se cōue-
 nire. Quid nī. i. quare nō esset ita cū quicqz. i. qlibet mali dissentiāt a semetipsis vicijis
 discerpentibus idest distrahentibus conscientia ipsorū et sepe mali faciant que cum
 gesserint idest fecerint decernant idest iudicent non fuisset gerenda idest facienda.

Notandum qd tantum aliquis est bonus inq̃tum seruat ordinem in vltimuz
finez qui finis est summuz bonum. et quia illuz finem in ordinem om̃s boni seruant.
ideo om̃s boni in eo qd boni sunt inuicem cōcordant. mali autē qz hūc ordinem
cōseruant et a semetipsis discordant mutuo sibi cōcordare non possunt ꝛc. Ex quo
sepe summa illa. hic infert quādā cōclusionēz dicens. Ex quo mali puniūt malos ex

Nam vt probis atqz improbis nullū fe
dus est: ita ipi inter se im pbi nequeunt
cōuenire. Quid ni cū a semetipsis diser
pentibus cōscientiā viciis quiqz dissen
tiant. faciantqz sepe que cū gesserint nō
fuisse gerenda decernāt. Ex quo sepe il
la summa pudentia p̃tulit insigne mi
raculuz vt malos mali bonos facerent.
Nam dū iniqua sibi a pessimis quidaꝝ
perpeti videntur noxiōzū odio flagran
tes ad virtutis frugez rediere. dū se eis
dissimiles student esse quos adorant. so
la est enī diuina vis cui mala quoqz bo
na sunt. cū eis cōpetenter vtendo alicu
ius boni elicit effectū. Ordo enī quidē
cūcta cōplectitur vt qd ab assignata or
dinis ratione decesserit: hoc licet in aliū
tamen ordinem relabatur. ne quid in re
gno prouidentie liceat temeritati. For
tissimus in mundo deus cuncta peregit
cum omnia secula prouidet ac prospicit

boc diuina pudentia
p̃tulit insigne miraculū
scz vt mali facerent ma
los bonos quod decla
rat. Nam dū quidā ma
li videntur p̃peti iniqua
a pessimis. ipsi flagran
tes. i. ardentes odio no
xiōz. i. dānoz suoz ipsi
rediere ad frugē virtutis
idest ad vtilitatē duꝝ ta
les student se esse dissimiles
illis malis quos
oderant. et addit qd sola
diuina vis talis est cui
mali sunt bona. i. cedūt
in bonū. sicut cū malus
facit malū bonū. vñ sub
dit. Cum deus vtendo
cōpetenter malis elicit
effectum alicuius boni.
Ordo enī fatalis cūcta
cōplectitur vt qd disces
serit ab assignata ratioe
ordinis scz mali relabaf
in aliū ordinē scz boni.
ne in regno pudentie
dei liceat quid. i. aliqd
temeritati. i. inordinatō
ni et ponit auctoritatez

in greco que tantum sonat. Fortissimus in mundo deus omnia regit. Notan
dum qd bonū pueniens ex malicia improboꝝ nō est imputandū ipsis improbis. sed
tantū diuine virtuti que nouit ex malis efficere bona et licet deus malū dirigat ad
bonū sua intentione ꝛ potestate. non tamen homo ideo est extra culpā qui illud ma
lus agit mala intentione. Notandū aliud est ordo naturalis aliud ordo a deo p
uissus. Ordo naturalis est vt deū et p̃mū diligam⁹. ordo p̃uissus est tēporalis rerū
dispositō que facti vocat. et h̃ ordinē naturalē sepe dimittam⁹ aliqd plus deo diligē
do et p̃mū odiendo tamen ordinēz p̃uissum a deo nunq̃ effugies. qz nunq̃ aliter
prouenit qd deus prouidet. et si aliquid recedit ab ordine naturali relabatur in aliū

ut si aliquid est malum quo ad misericordiam ipsum est bonum in cōparatione ad iusticiam ita q̄ in regno diuine prouidentie nihil relinquitur temeritati idest inordinatiōi. Neq̄z em̄ phas est hōi. hic phia excusat se de ampliori indagatiōe causarū dicens. Neq̄z em̄ est phas hōi ingenio cōprehendere vel sermone explicare cunctas machinas. i. causas vel dispositiones diuini operis. hoc tantum sufficiat p̄spexisse q̄ deus proditor. idest productor omniū naturarū disponit cuncta dirigens ad bonū. Et dū ea q̄ p̄duxit festinat retinere in similitudinē sui idest in bono ipse eliminat idest excludit per seriem. i. per ordinem fatalis necessitatis omne malum de terminis sue publice rei. i. m̄fidi. quo fit ut mala credūtur habundare in terris si spectes prouidentia disponētem nihil perpendas vsq̄ esse mali. Tunc inuitat hō. ad consolationē metricam dicens video te esse oneratum pondere questionis que difficilis est ad fatigatum p̄lixitate orationis expectare aliquā dulcedinē carminis. igitur accipe haustum dulcedinis metricę quo reffectus idest

Neq̄z em̄ phas est hōi cunctas diuine opere machinas vel ingenio cōprehendere vel explicare sermone. Hoc tantū p̄spexisse sufficiat qd̄ naturarū omniū proditor deus idem ad bonū dirigens cuncta disponat. dumq̄ ea que p̄tulit in sui similitudinē retinere festinat. Ad alium omne de reipublice sue terminis p̄ fatalis seriem necessitatis elimiet. quo fit ut que in terris habundare creduntur si disponentem prouidentiam spectes nihil vsq̄ mali esse p̄pēdas. Sed video iam dudum te et pōdere questionis oneratum et rationis prolixitate fatigatum aliquā carminis expectare dulcedinem Accipe igitur haustum quo reffectus firmior in vltiora contendas.

Adetrum sextum quarti libri.

recreatus firmior cōcendas in vltiora. Nota q̄ dicit malū nusq̄ esse in cōparatione ad diuinam prouidentia. quia malum non est aliqua natura nec aliqua res. Omnis em̄ natura et res appetit suam perfectionem. Cum autē appetibile habeat rationem boni si malum esset natura et res appetens perfectionē malū esset bonū. Notandum q̄ nullum est malum simpliciter et totaliter in mundo quin in cōparatione ad diuinam prouidentia habeat rationem boni vnde expedit multos de reffectus contingere in vniuerso ne multa bona tollantur. Si em̄ non corripere aer ignis non conseruaretur. nec vita leonis conseruaretur nisi occideretur agnus vel asinus. neq̄ laudaretur iusticia nec pacientia si non esset iniquitas. Ex quo pater q̄ multa in cōparatione ad nos sunt mala que in cōparatione ad diuinam prouidentiam omnia disponentem secundum q̄ melius competunt vniuerso bona sunt.

Adetrum sextum quarti libri.

Metrum. vi.

Si vis celsi iura tonantis. Istud est sextum metrum huius quarti qđ secū-
dum quosdam dicitur adonicum. secundū quosdā archiloicū ab inuento-
re tetrametrum. dactilicum a pede p̄dante. In quo metro p̄bia cōmē-
dat diuinā prouidentia in dispositione rerum. et primo ex parte rerum que diui-
na dispositione reguntur secūdo ex parte dei regentis ibi. Sedet interea. Primo

Si vis celsi iura tonantis. Pu-
ra solers cernere mente. Aspice
summi culmia celi. Illic iusto federe re-
rum. Veterem seruant sidera pacem.
Non sol rutilo concitus igne. Gelidū
p̄hebes impedit axes. Nec que summo
vertice mundi. Slectit rapidos vrsa
meatus. Nunq̄z occiduo lota p̄fundo
Cetera cernens sidera mergi Cupit oc-
ceano tingere flammās. Semp vicib⁹
tēporis equis. Vesperus seras nūciat
vmb̄as Reuehitq̄z diem lucifer almū
Sic alternos reficit cursus. Alternus
amor sic astrigeris. Bellum discors exu-
lat oris. Hec cōcordia temperat equis.

cōmendat diuinā p̄u-
dētia in regimine cor-
porū celestium. secūdo in
regimine elemētōz. ter-
tio in regimine tempōz
quarto in regimie gene-
rabilium et corruptibili-
um. secūda ibi. hec cō-
cordia temperat. tertia
ibi. bis de causis. quar-
ta ibi. hec tempies. Pri-
mo dicit si tu solers. i. sa-
piens vis pura mente
cernere iura. i. regimīa
quibus mūdus regitur
celsi tonātis. i. dei aspice
culmia. i. altitudines sum-
mi celi. Illic sidera ser-
uant veterem pacem. i.
antiquā cōcordiā quaz
eis diuina p̄uidentia in-
vidit iusto federe qz sol

cōcitus. i. cōmotus rutilo igne. i. calore nō impedit gelidū axem p̄hebes. i. lune nec
vrsa que slectit rapidos motus circa polum septentrionalem nunq̄z lota occiduo p̄-
fundo. i. mari occidēali cupit tingere. i. mergere flāmas oceano. i. mari cernens ce-
tera sidera mergi in mare. et loquitur more vulgari. credit em̄ vulg⁹ stellas quādo oc-
cidit descendere in mare. et vesper. i. venus semp equis vicib⁹ tēporis nūciat seras
vmb̄as noctis et eadem venus existens lucifer reuehit diem almū. i. claz. Sic eter-
nus amor pueniēs ex diuina p̄uidentia reficit alternos cursus siderū sic. i. per talē
mutuā cōcordiā bellū discors exulat. i. expellitur ab oris astrigeris. i. a regionib⁹ ce-
lestibus que gerūt astra Notandū de hac dictione solers que secūdū fido. in-
terpretatur quasi solutus in arte vel vtilis et sic debet scribi p̄ duplex. i. sed secundus
bugnationē dicif a solon qđ est totū vel multū et ars artis quasi totus vel multus in
arte et sic debet describi p̄ simplex. i. Notandū qđ deus magis denotatur tonās
a tēpestare tonādī qđ ab alia tēpestare. qz maior horroz p̄ eā incutit mētib⁹ hoīm qđ
p̄ aliā. vñ p̄ tēpestatē tonādī hoies magis inducitur ad recogitādā diuinā potētā.

Nota qđ vrsa habēs septē stellas circa polū septentrionalē mota nūq̄z occidit sed
semp nobis apparet. licet alie stelle nobis oriātur et occidāt. de venere autē qđ de no-
cte sequit solē et de mane lucifer dicta p̄cedit solē vñ fuit in li. secūdo p̄io metro.

Hec concordia tempat equis. hic phia comendat regimen diuine prouidentie in elementis dicens. hec concordia pueniens ex diuina prouidentia tempat elementa equis modis ut humida elementa pugnancia idest contraria cedant siccis vicibus idest viceuersa ita quod quandoque preualeant humida quandoque sicca et quod frigora. idest elementa frigida iungant fidem. idest concordiam flammis. idest calidis elementis ne unum aliud totaliter corrumpat

et hec concordia facit ut pendulus ignis surgat in altum idest moueatur sursum et terre graues pondere sidant idest deorsum resideant. Tunc comendat regimen dei circa tempora dicens. hisdem causis idest similibus causis per diuinam prouidentiam ordinatis annus florifer. idest in quo habundant flores spirat odores ipso vere. idest tempore veris tepente. idest in calefcente. estas feruida siccatur. idest maturatur cerere

Elementa modis. Ut pugnancia. Vicibus cedant humida siccis. Jungant fidem frigora flammis. Pendulus ignis surgat in altum. Terreque graues pondere sidant. Hisdem causis vere tepenti. Spirat florifer annus odores. Estas cererem feruida siccatur. Remeat pomis grauis autumnus. Hiemem defluus irrigat ymber. Hec temperies alit ac profert. Quicquid vitam spirat in orbe. Eadem rapiens condit et aufert. Obitu mergens orta supremo.

idest fruges. Autumnus remeat idest reuertitur grauis idest onerosus pomis. ymber deflexus irrigat hiemem. Tunc comendat regimen dei circa generabilia et corruptibilia dicens. Hec temperies. idest temperata dispositio prouidentie diuine alit et profert quicquid in orbe spirat vitam idest quicquid viuunt et eadem temperies rapiens ea que fecit condit idest abscondit et aufert scilicet ab esse mergens orta idest producta supremo obitu idest ultima morte. Notandum secundum commentatorem octauo philosophorum primum antiquum nihil facit sine secundo antiquo idest celo. ergo prima causa generationem et corruptionem elementorum et omnium in mundo et temporum distinctionem operatur mediantibus corporibus celestibus. Unde in libro de pomo aristoteles scribitur quod creator omnium sua sapientia preparauit speras et in qualibet spera stellas lucidas et dedit ipsis virtutem diuini in hoc mundo faciendi bonum et malum mortem et vitam. et incedunt stelle secundum virtutem ipsis a creatore datam. secundum desiderium et voluntatem eius in ascendendo et descendendo nunc de oriente ad occidentem nunc de occidente ad orientem sine contradictione et omnes stelle sunt sicut serui domino obediunt. et cursus et motus earum non est a seipsis nec virtute earum. sed est creator qui facit eas moueri. Sedet interea conditor altus. Hic comendat diuinam prouidentiam diuinam ex parte regentis dicens. Interea dum res sic geruntur altus conditor idest summus creator rerum deus. sedet idest in se immutabiliter manet regens omnia flectit idest moderatur habenas rerum idest frenas existens rex per sapientiam gubernationis. dominus per potentiam creationis. fons omnis bonitatis et origo omnium et ipse a nullo lex omnia ligans et sapiens arbiter. idest iudex equus. idest iustus

omnibus tribuens secundum iusticiam. qui scz deus omnia regens concitat. i. exci-
tat entia ire. i. pcedere ad esse motu. i. per motum et sistit. i. pmanere facit ad temp⁹
in esse retrahens omnia ad nō esse. et ipse firmat per gratiam vaga. i. instabilia per na-
turam. Nam nisi deus reuocans rectos ictus idest rectum pgressuz qui est ab esse
ad non esse cogat idest reducat etiam flexos orbes idest in quasdā circulationes.

Sedet interea conditor altus.

Rerumq; regens flectit habenas.

Rex et dñs fons et origo. Rex et sapiēs
arbitr equi. Et que cum motu cōcitāt
ire. Sistit retrahens ac vaga firmat.

Nam nisi tectos reuocās ictus. Flexos
iterum cogat in orbes. Que nunc stabi-
lis continet ordo dissepta suo fonte fa-
tiscant. Hic est cunctis continu⁹ amor
Repetuntq; boni fine teneri. quia non
aliter durare queūt. Nisi cōuerso rursus
amore. Refleant cause que dedit esse.

Prosa septima libri quarti.

reguntur a deo per quandam circulationem secundum quā quodāmodo perpetua-
tur inesse verbi gratia deus sic disposuit res vt ex semine pueniat herba et ecōuer-
so ex herba producatur semen. sic in generatione elementoz sit quidā circulus. dñz
ex acre generatur ignis et iterum ex igne aer. Item in creaturis rationalibus
que pgressiūtur a deo pductione nature sit itez reflexio ad ipm deū p reductionē
gratie vt sic nihil pmaneat in rebus ens et pfectus nisi per quādā circulationē. et hoc
innuit phia in littera. Notandū q; finis ad quē oīa naturali appetitu tendūt est
ipm summū bonum quod est deus. hunc finē cōceduntur rationabiles creature per
operationē intellectus et voluntatis. sed irrationales creature cōsequūtur ipsum so-
lum per hoc q; ipsum representant per quandā participationē essendi. et ideo eodē
appetitu tendit in suum vltimum finem. et hoc innuit in littera cum dicit. hic est cun-
ctis cōmunis amor.

Prosa septima quarti libri.

Iam igitur vides. Ista est septima et vltima prosa huius quarti. in qua
Philosophia deducit quandam conclusionem ex premissis. Et primo
facit hoc. Secundo subiungit quandam exhortationem. Secunda ibi.
Quare inquit. Primo ponit conclusionem intentam. Secundo com-
parat eam ad opinionem vulgi. secunda ibi. Sed eam. primo dicit. Vides ne iam o-

ea que stabilis ordo di-
uine pudentie continz
ipsa dissepta idest sepa-
rata a suo fonte idest a
suo principio qd est de⁹
fatiscant idest deficient
et ad nihilum veniēt
Hic fons est cōmunis a-
mor cunctis entibus et
cuncta repetūt idest ap-
petūt teneri idest cōser-
uari fine boni idest p fi-
nes boni quia res aliter
non queunt durare. i.
inesse perpetuari nisi cō-
uerso amore refluant id
est redeant cause. i. ad
causam primam que de-
dit eis esse per creatōes

Notandū q; entia

Boe. que consequatur hec omnia que diximus. dicit boe. quid inq̃. et pb̃ia. omnes fortunā prorsus esse bonam. dicit boe. et quid inq̃. id est quo modo potest hoc fieri cui pb̃ia. Attende inquit. cum cuius fortuna siue iocunda siue aspera deferatur causa remunerandi vel exercendi bonos vel causa puniendi vel corrigendi improbos patet q̃ omnis fortuna est bona quā vel constat esse iustam sicut illa que punit malos et p̃miat bonos vel constat esse vtilem sicut que exercet bonos. et corrigit malos. dicit boe. ecius nimis. i. valde vera est ratio et si providēciaz quā pauloante docuisti et fatum considerem. Tunc sententia est vera. i. firmata firmis viribus id est rationibus.

Notādū q̃ ex quo secundū diuinam providentiam bonis et malis nunc p̃spera nūc aduersa eneniunt bonis propter remunerationē p̃spera et propter exercitationem in virtutibus aduersa patet q̃ p̃spera fortuna remunerans et aduersa exercitās est bona. Item cum p̃spera fortuna malos emendet ut visus est prius et aduersa ipsos corrigit

Ilm ne igitur vides quid hec oīa q̃ diximus cōsequatur. B. Quid nam inquā. P. omnē inquit bonam prorsus esse fortunā. B. et quid fieri potest. p. Attende inquit cum oīs fortunā vel iocūda. vel aspera: tum remunerandi exercendi ve bonos: tum puniendi corrigendiq̃ improbos causa deferatur oīs bona quā vel iustā constat esse vel vtilem. Bo. Nimis quidē inq̃. Vera ratio. Et siquā pauloante docuisti p̃videntiam fatum ve considerē. infirmus viribus vera sententia. Sed eaz si placet inter eas quas inopinabiles pauloante posuisti numeremus. pb̃ia. et quid inquit. Bo. Quia id hoīm sermo cōis usurpat. et quidē crebro quorūdam malam esse fortunā. p. Vis ne igitur inq̃.

et iuste puniat patet etiam ipsam esse bonam.. Sed eam si placet. Hic cōparat hanc cōclusionē ad opinionē vulgi ostendens eam vulgo esse inopinabile et inquit. rit quid vulgus sentiat de qualibet fortuna. secūdo ex opinione vulgi cōcludit quoddam contrariū ipsi vulgo. ibi. Vide igitur. dicit ergo. O philosophia si placeat eaz opinionem q̃ omis fortuna sit bona numeremus inter eas opiniones quas pauloante posuisti inopinabiles. dicit pb̃ia. quid id est propter quid. bo. dicit ga cōmunis sermo hominū istud usurpat. id est in vsum capit quorundam fortunam esse malam quorundam bonam et dicit philosophia. Vis ne o boeci accedamus paulisper sermonibus vulgi ne nimium videamur recessisse a cōmuni ṽsu hominū. dicit Boe. ut placet. et philosophia. Nonne censes bonum quod prodest. dicit Boe. Ita est et philosophia. fortuna que aut exercet aut corrigit prodest. dicit boe. fateor inq̃. et ideo cōcludit pb̃ia. oīs fortuna bona est que exercet et corrigit. dicit boe. quid n̄ id est quare non. et addit pb̃ia. hec fortuna que exercet est eorū hoīm qui positi in

Prosa.vii.

virtute gerunt bella contra aspera. sed fortuna que corrigit est eorum hominum qui declinantes a vicijs arripiunt iter virtutis. dicit bo. Negare nequeo. querit phia. Quid est de fortuna iocunda que tribuitur bonis in premium. Nunquid vulgus decernit. i. iudicat eam esse malam dicit boe. nequaquam sed iudicat eam esse optimam sicut est. Querit ulterius phia. Quid de reliqua fortuna que punit que cum sit aspera et cohercet

paulisper vulgi sermonibus accedam?
Ne nimium velut ab humanitatis usu recessisse videamur. B. Ut placet inquam phia. Nonne igitur bonum censes esse quid prodest. B. Ita est inquam. phia. Que vero aut exercet aut corrigit prodest. B. Sateor inquam. P. Bona igitur bo. Quid ni. P. Sed hec eorum est. qui vel in virtute positi contra aspera bellum gerunt. vel a vicijs declinantes virtutis iter arripiunt. Boc. Negare inquam nequeo. P. Quid vero iocunda que in premium tribuitur bonis. num vulgus malam esse decernit. B. Nequaquam. verum uti est ita quoque esse optimam censeat. Quid reliqua que cum sit aspera et iusto supplicio malos cohercet. Num bonam populus putat. B. Immo omnem que excogitari possunt iudicat esse miseram. P. Vide igitur ne opinionem populi sequentes quoddam valde inopinabile

ceat malos iusto supplicio nunquid vulgus putat eam esse bonam. di. boe. immo iudicat esse miseram omnem que excogitari possunt. Notandum quod omnis fortuna vel est ad exercendum bonos et corrigendum malos homines vel est ad remunerandum bonos et puniendum malos. fortuna que est ad exercendum bonos et corrigendum malos homines utraque est bona. etiam secundum opinionem vulgi quod probat phia. Illud quod prodest est bonum sed fortuna que exercet bonos homines prodest bonis et que corrigit malos prodest malis. ergo utraque est bona. Fortuna autem que exercet est bonorum qui gerunt bellum contra vicia. fortuna que corrigit est malorum qui declinant ad virtutes. fortuna autem que remunerat bonos

bona est etiam secundum vulgares. sed que punit malos omnem pessima est secundum vulgares. et hanc opinionem vulgi de utraque fortuna phia tangit in littera. Vide igitur hic phia ex concessis a vulgo concludit quoddam inopinabile et contrarium vulgo scilicet malam esse fortunam tantum malorum cum tamen opinetur vulgus et plurimum mala fortunam enervare bonis et dicit. vides ne nos sequentes opinionem vulgi conserimus. i. concludimus quoddam valde inopinabile apud vulgum. Quid inquam dicit boecius. ex his enim que concessa sunt secundum opinionem vulgarem evenit quod eorum que sunt in perfecta possessione virtutis vel in profectu vel in adeptione virtutis omnem fortunam esse bonam siue sit prospera siue adversa. manentibus autem in probitate omnem

fortunam esse pessimam. et dicit boe. hoc verum est secundum vulgares. Quis nemo audeat confiteri secundum veritatem. quia in rei veritate omnis fortuna bona est tam bonorum quam malorum ut probasti. Notandum quod omnis fortuna vel est remunerans vel erercens vel corrigens. fortuna remunerans est eorum qui sunt in possessione virtutis. fortuna erercens est eorum qui sunt in profectu virtutis. fortuna corrigens est eorum qui incipiunt esse virtuosus. Ex quo reliquetur quod eorum qui permanent in malicia sit fortuna pessima et hoc verum est secundum opinioniones vulgares. Nota quod que libet fortuna potest dupliciter considerari vno modo in comparatione ad causam vniuersalem que omnia regit et disponit ordinando singula in finem eis convenientem. sic omnis fortuna bona est ut probatum est. vel potest comparari fortis ad istum cui evenit et sic solam illam dicimus bonam que aliquod bonum profert illi cui aduenit et illa mala que nihil boni confert. Quare inquit hic philosophia facit quendam exhortationem dicit. Ex quo omnis fortis est bona sapiens vir non debet molestus ferre quotiens ducit in certamen fortis. id est cum fortis et non decet fortes virum indignari. id est turbari quotiens increpuit. id est insonnit bellicus tumultus id est strepitus. Nam ipsa difficultas bellandi et resistendi fortune est unicuique viro forti et virtuoso materia id est causa glorie propagande. exercitium enim bellicum est causa glorie viro forti. Illi vero scilicet viro virtuoso resistentia fortune est materia id est causa confirmande sapientie id est virtutis. ex quo id est ex qua victoria talis difficultas virtus vocatur. Dicitur enim virtus eo quod suis viribus nitens non superetur aduersis. et subdit. Neque enim vos positi in profectu id est in via virtutis venisti in mundum diffuere

le conferimus. Boetius. Quid inquam philosophia. Ex his enim ait que concessa sunt evenit eorum quidem qui vel sunt in perfectione vel in profectu vel in adeptione virtutis omnes quocumque sit bonam in improbitate vero manentibus omnem pessimam esse fortunam. Bo. Hoc inquam rerum est ira tam et si nemo audeat confiteri. philosophia. Quare inquit ita vir sapiens ferre moleste non debet quotiens in fortune certamine adducitur. Ut virum fortem non decet indignari: quotiens increpuit bellicus tumultus utriusque enim hinc quidem glorie propagande illi vero confirmande sapientie difficultas ipsa materia est. Ex quo etenim virtus vocatur quod suis viribus nitens non superetur aduersis. neque enim vos in propectu positi virtutis diffuere deliciis et emarcescere voluptate venistis. prelium cum omni fortuna nimis acre censeritis. Nec vos aut tristis opprimat aut iocunda corrumpat firmis medium viribus occupate.

Metrum. vii.

delictis et emarcescere voluptate prelium nimis acre censeritis idest indicabitis fieri cum omni fortuna ne tristis fortuna vos opprimat eiciendo in desperationem aut iocunda corrumpat alliciendo ad voluptatem. occupate. i. tenete ergo medium virtutis firmis viribus. quia quicquid infra subsistit a medio virtutis deficiendo aut ultra progreditur medium virtutis excedendo illud habet contemptum felicitatis idest virtutis

Quicquid aut infra subsistit aut ultra progreditur habet et contemptum felicitatis. Non habet premium laboris. In vestra est enim situm manu qualem vobis fortunam formare malitis. Quis enim que videtur aspera aut exerceat bonos et punit malos et sic bona est.

et non habet premium laboris et in vestra manu idest potestate situm est qualem fortunam velitis vobis formare. scilicet bonam vel malam. Omnis enim fortuna que videtur aspera aut exerceat bonos et punit malos et sic bona est.

Metrum septimum quarti libri.

Bella bisquinis operatus annis
Altor atrides frigie ruinis.
Fratri amissos thalamos piauit.
Ille dum graie dare vela classi.

Notandum quod philosophia hortatur sapientem ad magnanimitatem cum dicit Sapiens non debet moleste ferre fortunam. Nam secundum aristotelem in ethicis. Sapiens bene scit ferre fortunas quod habet se sine vitio sicut tetragonum. Corp⁹

enim tetragonum quocumque proicitur firmiter stat et magnanimum est qui contra disformes insultus fortune vniuersi mentis constantia militat. Notandum quod virtus consistit in medio inter duo vicia extrema ad quorum unum impellit prospera fortuna ad aliud aduersa. verbi gratia. Aduersitas impellit ad desperationem et timiditatem prosperitas autem ad presumptionem et audaciam inter que consistit medium virtutis cuius excessus vel defectus est viciosus. et hoc inuit philosophia in littera. Nota quod in potestate hominis est facere fortunam qualem vult scilicet bonam vel malam. quod declarat philosophia in aduersa fortuna. quod si eam accipimus bono animo per exercitium et correptionem ipsa est bona. Si autem eam tolleramus malo animo etiam pro pena ipsa mala est.

Metrum septimum quarti libri.

Bella bisquinis operatus annis etc. Hic incipit septimum et ultimum metrum huius quarti quod dicitur sapphicum ab inuentore trochaicum a pede predominante in quo philosophia confirmat suam exhortationem exemplo virorum fortium qui spreto voluptatibus magnos subierunt labores spe laudis et glorie. Et primo ponit plura exempla. secundo hortatur nos ad imitationem eorum ibi. Ite nunc fortes. prima pars posset diuidi in tot partes quot exempla ponit que parebunt. Primum exemplum est tale. Paris filius priami regis troianorum in grecias profectus rapuit helenam uxorem menelai et duxit eam in frigiam regionem. Menelaus autem conquestus fratri suo Agamemnoni hoc factum. Menelaus conuo-

Liber.iii.

catis principibus grecoꝝ transfretauit in frigiā et obsedit troiā decē annis quā
tandem destruxit et maioribus interfectis populū captiuauit. Cum autē agame-
non ꝑficeretur versus troiā in quandā insulā ubi factus est ei ventus contrari-
us et requisitū vates quid esset faciendū qui dixerunt qꝫ non haberet ventū ꝑspe-
rum nisi placaret dyānam sacrificando ei suā filiā. Cui licet hoc videtur durum

ppter pietatē paternas
 tamē suadente vlixe spe
 laudis ⁊ glorie super vi
 ctoria obrinendā cōsen
 sit vt eam imolaret quo
 facto obtinuit venturꝫ p
 sperum ad voluntatem
 dicit ergo in littera. atri
 des. i. agamenon atride
 filius existens vltor ope
 ratur bella bisquinis .i.
 decem annis piauit .i.
 purgauit vlciscēdo amif
 sos thalamos .i. vxores
 contentam in thalamo
 fratris menelai ruinis .i.
 destructionibus frigie.
 idest troie que sita fuit

Optat et Ventos redemit cruore.
Exiit patrem. miserumq; tristis.
Sederat nate iugulum sacerdos.
Slenit amissos yrbacus sodales.
Quos ferus vasto recubans in antro.
Abersit immani poliphemus aluo.
Sed tamen ceco furibundus ore.
Gaudium mestis lacrimis rependit.
Herculem duri celebrant labores.
Ille centhauros domuit superbos
Abstulit seuo spoliū leoni.
Sexit et certis volucres sagittis.

in frigia dum ille agamenon optat dare. i. exponere vela graie classi .i. navi grecali
et dum redemit ventos cruore filie sue ipse eruit idest deposuit patrem idest pieta-
tem paternam. et sacerdos tristis existens federat idest in federe sacrificat miserum
ingulum idest collum vel guttur nate idest filie agamenonis secundum huguicionem
enim ingulum est idem q. guttur vel gutturis incisio. Flenit amissos ytaeus sodales
hic philosophia ponit secundum exemplum in quo declarat fortia acta ipsius vlixis
intendens talem fabulam. Ulixes rediens de bello troiano decem annis errauit in
mari sustinens multa aduersa tandem casualiter venit ad antrum poliphemi qui erat
maximus gigas habens unicum oculum in fronte qui socios vlixis occidit et vorauit
super quo vlixes contristatus sustinuit usq. predictus gigas cibo repletus ob-
dormiret quo dormiente oculum quem in fronte habuit eruit. Qui euigilans furi-
bundus quesitum vlixem. sed executus cum inuenire non potuit. dicit ergo in litte-
ra. ytaeus idest vlixes ab ytaliam regione vel ab auo suo ytaco sic dictus ille fleuit id
est defleuit amissos sodales quos ferus poliphemus recubans idest morans in va-
sto antro idest in magno ventre. sed tamen vlixes furibundus rependit idest resti-
tuit gaudium mestis lacrimis idest suis tristitiae ore idest facie poliphemo ceco idest
exco. Hercules duri celebrant labores. hic ponit aliud exemplum in
quo describit acta herculis et labores eius quibus fingitur meruisse celum dicens.
duri labores assumpti celebrant idest celebrem reddunt herculem. Cuius ponit pri-
mum laborem scilicet domationem centaurorum dicens. Iste hercules domuit
superbos centaurus qui eum contempserunt.

$$f_x^{m, 2m}$$

103

Aetrum. vii.

Abi notandum q̄ centauri monstra quedā dicta sunt ex mediate hoīs et ex medietate thauri quos poete fingunt genitos ex semine Erionis qđ proiecit in nubem qua inno circumdederat se fugiēs a facie eius volentis cū ea concubere hos cēthaurus hercules domuit. Cum em̄ cōuenissent ad luduz. palestine in monte soloz hercules congressus cum eis ipsos vsq; ad effusionem sanguinis prostrauit.

Poma cernenti rapuit draconi.
Aureo leua grauior metallo.
Cerberum trabis triplici cathena.
Victor immitem posuisse fertur.
Pabulum seuis dominum quadrigis.
Hidra combusto perijt veneno.
Fronte turbatus achelous amnis:

Abstulit seno spoliū leoni. **H**ic ponit secunduz labores herculis dicēs Hercules abstulit spoliū idest pellem seno leoni. **A**bi notandum q̄ in silua neniā fuit quidam leo crudelissimus qui hoīes toti⁹ regiōis inuasit quē aggress⁹ hercules p liberatione patrie ipsuz interemit ⁊ ex

corians ipsum pellē p spolio abstulit. **F**ixit ⁊ ceteris volucres sagittis. **H**ic ponit tercium laborem dicens. hercules fixit volucres. i. arpias certis sagittis. **A**bi notandum q̄ rex sinus suos filios execauit qui nonercam suam de stupro accusauerant propter qđ inuidia deoz ipse est excecatus et apposite sunt ei arpie. i. volucres virginei vultus rapientes cibum de mensa eius quas hercules sagittis suis fixit et fugauit. **P**oma cernenti rapuit draconi. **A**ureo leua grauior metallo. **H**ic tangit quartū labores dicens. Hercules rapuit poma draconi cernenti. i. custodienti illa rapuit aureo metallo. i. cum claua aurea. hercules inq̄ factus grauior. i. fortior leua. i. manu.

Abi notandum q̄ septem fuerunt filie atblantis habentes ortum aureum cū pomis aureis que draco custodiebat. hercules autez supueniens draconi poma aurea abstulit. **C**erberum traxit triplici cathena. **H**ic ponit quintum laborem dicens. hercules cerberum idest canem infernalcm traxit ab inferis triplici cathena.

Abi notandum q̄ pirrtoeus volens sibi desponsare reginam inferni hercules et theseum et alios homīes fortes assumpsit quibus venientibus ad infernuz Cerberus tanitor inferni ipsos latratu suo impediuit. hercules autez ipsum tribus cathenis vinxit. vel secundum alios ipsum traxit de inferno triplici cathena. quia dicitur habere tria canina capita triplici cathena vincta. **V**ictor immitem posuisse fertur. **H**ic ponit sextum laborem dicens. victor scz hercules fertur posuisse immitem domini scz diomedem in pabulum seuis quadrigis. i. equis quadrigam trahentibus.

Abi notandum q̄ diomedes fuit rex tracie qui equos suos pavit humana carne quem hercules interfectum dedit suis proprijs equis deuorandum.

Hidra combusto perijt veneno. **H**ic ponit septimum laborem dicens. hidra idest serpens perijt combusto veneno suo. **A**bi notandum q̄ in leerna palude fuit quidam serpens habens plura capita quoz vno preciso succrescebant tria. quem hercules aggressus sagittando cum non videret se proficere collecta congerie lignoz ipsum combussit. **F**ronte turbatus achelous amnis. **D**ra demersit pudibunda.

Liber.iii.

ripis &c. **H**ic ponit octauum laborem herculis. **U**bi sciendum qd cum hercules velle deducere filiam cuiusdam regis que dicebatur deiamira fluius achelous que de bebat transire mutauit se in diuersas formas pugnando contra herculem. Cum autē ultimomutasset se in speciem ibauri. hercules ipso deiecto abstulit sibi vnus cornu qd sacrificauit copie idest deē fortune ppter qd achelous verecundia confusus surgit in aquis latuit. vnde dicit in litte. Achelous amnis idest ille fluius fronte turbatus ppter ablationem cornu ipse merfit in ripis ora pudibunda quia latuit pte pudore i ripis. **S**trauit anthem libicis arenis. **H**ic ponit nonū laborem dicens hercules strauit. i. occidit anthem illū gigantem arenis libicis. i. in arenis libie regionis

Ora dimerfit pudibunda ripis
Strauit anthem libicis arenis.
Cacus euandri faciauit iras.
Quosq3 compressos foret altus orbis.
Setiger spunis humeros notauit.
Altimus celum labor irreflexo.
Sustulit collo. preciumq3 rursus
Altimi celum inernit laboris.
Ite nunc fortes vbi celsa magni.

Ubi notandum qd anthem erat gigas de terra progenitus cuius erat talis virtus qd si aliquando ex fatigatione defatigaretur tactu terre statim recuperabat vires. Qui cum exerceret magnam tyrannidem in libia aduenit hercules. et cōgressus cum eo diu simul luctabantur. Cum autē anthem sentiret se debilitari sponte cecidit in terram et sic resumpsit vires. qd hercules cognoscens ipsum a terra eleuauit. et supra pectus suum ipsum tenendo oppressit quousq3 spiritum exaret.

Cacus euandri faciauit iras. **H**ic ponit decimum laborem. **U**bi notandum qd cacus fuit monstrum euomēs ignem per os. cuius pater fuit vulcanus. manebat autem cacus in monte auentino spolians et occidens homines et furto plurimum insistens. Cum autem hercules veniret de hispania ducens secum multos boues cacus quosdam boues herculis furabatur et traxit eos in antrum suum retrosum per caudas ne furtum pateretur. cum autem hercules quereretur boues per mugitus vnus bonis peruenit ad antrum caci. quo extracto ipsum interfecit cuius morte placata est ira euandri quem idem cacus multum offenderat. vnde dicit cacus supple morte sua quam passus est ab hercule faciauit idest compefcuit iras euandri quem cacus multum offenderat.

Quosq3 compressos foret altus orbis. **H**ic ponit vndecimū laborem herculis **U**bi notandum qd in archadia erat quidam aper deuasans totam regionem quem cum hercules agitare aper sibi insultans humeros herculis spuma maculauit que aper tandē interfecit. **A**nde dicit. **S**etiger idest aper gerens setas notauit idest maculauit humeros herculis supple spuma vel salua quos humeros altus orbis foret idest erat compressus. quia vt statim patebit hercules humeris suis celum sustulit. **A**ltimus celum labor irreflexo. **H**ic ponit duodecimum et vltimum laborem eius. **U**bi notandum qd achlas fingitur fuisse quidam gigas supportans celum humeris suis. **H**ic fatigatus rogauit herculem vt celum supportaret quousq3

ipse respiraret qđ et hercules fecit et per hoc celum meruit. Unde dicit ultimus la-
bor herculis fuit qđ sustulit idest supportavit celum collo irreflexo idest ininclinato
et rursus meruit celum tanqđ precium ultimi sui laboris. Ite nunc fortes vbi celsa
magni. Hic hortatur philosophia admirationem predictoz viroz fortium dicens.
Ite nunc fortes resistentes aduersitatibus ite illicybi ducit via celsa idest ardua ma-

**Duxit exempli via: cur incertes.
Terga nudatis superata tellus.
Sidera donat.**

Explicit liber quartus:

gni herculis que est via
virtutum et via magni
exēpli. ad aggrediendū
fortia et tunc inuebitur
contra tardos et vicio-
sos dicens. Cur vos in-
ertes idest homines sine
arte sicut homines desi-
diosi cur nudatis terga

idest dorsa vestra fugiendo labores et aduersa. nam tellus idest terrena concupiscē-
tia superata donat homini sidera idest celum. quia superata terrena concupiscentia
efficitur homo dignus celo quod est locus deoz et spirituz. Nam secundum Ari-
stotelem secūdo celiz mundi. Omnes cum locū qui sursum est deo attribuit et bar-
bari et greci quicunqz putant deos esse. de quo loco dicit Plato in sedrone. Viri
speculatiui viuentes secundum vitam contemplatiuā celestes sedes recipiunt in qui-
bus felicitate deoz potiuntur. qua felicitate nos faciat participes ihesus xp̄us qui
est deus super omnia benedictus in secula seculorum Amen.

Explicit liber quartus Boeci de consolatione philosophie.

Dixerat orationisq; cursum. Hic incipit quintus liber Boetij de consolatione philosophie. cuius hec est prima prosa in qua philosophia vult solvere quedā dubia suam determinationē consequentia de fato et providentia videtur em̄ ex dictis q; casus non sit. quia si oīa sint p̄dicta ita q; nihil eveniat p̄ter ordinem diuine providentie videtur q; nihil casualiter euenit. quia casus importat euentum inopinatum. Item videtur ex dictis q; liberum arbitrium non sit q; oīa disponuntur secundū ordinem fatalis necessitatis. liberum autem arbitrium necessitates excludit videt̄ ergo si ponit̄ providentia et fatū q; oīno excludatur liberū arbitrium. philosophia ergo in presenti libro inquit vtrū casus sit et quid sit. et inquit vtrum liberum arbitrium sit ponendo argumenta quibus liberū arbitrium cum providentia diuina non videtur

Libri quinti prosa prima.

Dixerat orationisq; cursum ad alia quedam tractanda et expedienda vertebat. Boe. tum ego. Recta quidē exortatō tuaq; prozsus auctoritate dignissima. sed q; tu dudū de providentia questionē pluribus aliis implicataz esse dixisti re experior. Quero enim: an esse aliquid omnino: et quidā esse casuz arbitrere: philosophia. Tūz illa. Festino inquit debitum promissionis absolvere: viamq; tibi qua patriā reueharis

posse stare. post hoc ponit falsam solutionem quorūdam quā improbat et ponit propriam quā rationibus cōfirmat. et de eternitate determinat et alia plura sicut patebit. Et diuiditur iste liber in undecim partes. q; sex sunt p̄se et quinq; metra eius. que partes et que in ipsis determinantur patebūt in p̄cessu libri. in prima p̄sa determinat de casu. et primo boecius tangit acta philosophie cōmendans eius exhortationē factaz. et mouet questionē de casu. Secūdo philosophia excusat se ab eius determinatione. et boe. illam excusationem remouet. Tertio philosophia determinat de casu secunda ibi. Tum illa festino. tertia ibi. Tum illa morem. Primo dicit philosophia dixerat hec predicta et vertebat cursum orationis idest sermonis ad tractanda quedam alia atq; expedienda tunc ego boecius inq;. Philosophia recta est exhortatio tua facta et prozsus est dignissima auctoritate. sed q; tu dudū dixisti sexta p̄sa quarti libri questionē de providentia implicatam esse pluribus aliis. scz questionibus ego experior re idest realiter. quero em̄ an arbitreris casum omnino aliquid esse supple in rerum natura. et quidnam arbitraris esse casum supple in rerum natura. Nota per hoc q; dicit boecius dixerat innuit philosophiam tam expediriisse que ad sui speculationem spectabant et ita determinasse principalem huius libri intensionem. et philosophia vertebat cursum orationis idest orationem currentem. quia oratio philosophie non impediebatur ignorantia docentis nec tarditate discantis. hanc orationē vertebat ad quedam alia tractanda. que autē fuerunt illa boe. non exprimit quia fortisaz sua opinione minus erant desideranda vel fortisam quantum ad propositum extranea.

Prosa.i.

Notandum q̄ dicit exhortationem philosophiæ fuisse rectam. quia philosophia hortatur ad virtutes et ad contemptum fortuitarum talis autem exhortatio que fit ad bonum prosequendum et ad malum fugiendum recta est. et dicit exhortationem philosophiæ esse dignissimam auctoritate. quia quod a sapientibus dicitur auctoritate sapientis dignum reputatur.

perire hec autem et sit perutilia cogniti tamen a nostri tramite paulisper aduersa sunt. Verendumq̄ est ne deuiis fatigatus ad emecendum rectum iter sufficerenō possis. Boetius. Ne id inquam proxius vereare. Mā quietis mihi loco fuerit ea quibus maxime delector agnoscere simul cum omne disputatōis tue latus indubitata fide cōstitit. nihil de sequētib⁹ ambigat. phia. Tū illa morē inq̄t gerā tibi et simul sic exorta ē si qdē inquit aliquis euentum temerario motu

Tum illa festino inquit. Hic philosophia excusat se de hui⁹ opinionis vel q̄stōis determinate et B. illā excusatōz remouet dicens. Phia inq̄t ego festino absoluerē id est perficere debitum pmissionis et aperire tibi viam qua reueharis ad patriam. Hec autem q̄ tu queris de casu et pro quantum sunt putilia cogniti id est cognitiōne tamen paulisper auersa sunt a tramite. i. via nostri ppositi. et dicit paulisper q̄ non sunt totaliter auersa s̄ aliquantulum

lucidant. premissa et est verendum id est timēdū ne tu fatigatus deuiis. i. q̄stionib⁹ extraneis nō possis sufficere ad metiendū. i. trāseūdū rectū iter dicit. Boetius. Phia ne illud vereare id est non timeas quia hoc fuerit mihi loco quietis agnoscere ea quibus maxime delector et cum omne latus. id est omnis constantia tue disputatōis mihi cōstitit fide indubitata nihil est q̄ ambigatur de sequentibus.

Notandum q̄ dicit qua via reueharis patriam. hic patriam vocat beatitudinē quam prius inuenire docuit illa autem per que homo peruenit ad ipsam sunt virtutes de quibus Boetius intendebat agere non in hoc libro sed in vltimis libris musice sue agendo de musica humana intentionem autem suam non compleuit quia a rege Theodorico morte preuentus fuit.

Tum illa morē inquit. Hic philosophia determinat de casu soluendo. premissas causas et questionēs. Primo soluit primam an casus sit Secundo secundam quid sit casus ibi. Licet igitur. Primo ostēdit quid significetur per nomen casus ponendo opinionem quorundam. Secundo improbat illam opinionem ibi

Quis enim. Primo dicit. O Boetie ego geram tibi morē id est conformabo me voluntati tue et simul sic est exorta. id est sic icēpit si aliquis deficiat quo ad nomen dicens casum esse euentum productum motu temerario. id est improuiso. et nulla conuersione causarum. ego Philosophia firmo casum sic omnino nihil esse et decerno id est iudico vocem casus proxius esse inanem preter significationem rei subiecte sicut hec vox chimera inanis est.

Notandū q̄ quāuis questio si est p̄cedat questionē quid est secundū q̄ q̄stio qd

Liber quintus.

est querit de quidditate rei. quia quid est rei nulli debetur nisi entis. tamen questio quid est querens de quod quid est nominis est prima cognitio. et ideo ex quo quid est nominis oportet scire de aliquo si est propter hoc philosophia ad querendum de casu utrum sit vel non accipit quod quid est quod significatur per nomen et dicitur. Si aliqui dicunt casum esse euentum temerarium sine omni causa productum ego vi-

deo vocem casus esse in anem tanquam sibi nihil correspondeat in re.

Quis enim coher-
cente. Hic philosophia in-
probat opinionem istam
ostendens casum nihil esse
secundum eam. secundo
soluit questionem secun-
dum rei veritatem ibi Ari-
stoteles mens. Primo
ponit unam rationem.
Secundo aliam ibi.

Nam nihil. Antiqui di-
cebant quod casus est euen-
tus temerarius. id est im-
provisus. Contra hoc
arguit philosophia sic.
Ubique omnia sunt pro-
uisa ibi nihil est temera-
rium. sed omnia que sunt
prouisa sunt a deo ergo
inter ea que sunt nihil est

temerarium. Hanc rationem breuiter innuit littera dicens. Quis enim locus
vllus potest esse reliquus id est relictus temeritati. id est improuisioni deo coher-
cente cuncta in ordinem. scilicet prouisum quasi dicat nullus

Notandum quod omnia a deo sunt prouisa cuius ratio est. Quorumcumque deus
est causa omnia talia prouisa sunt a deo. sed deus est causa omnis entis patet quia
ab ipso dependet celum et tota natura ut patet ex duodecimo metaphysice.

Nam nihil ex nihilo existere vera sententia est cui nemo et cetera. Hic ponit
aliam rationem probantem quod casus non potest esse sine omni causa productus si-
cut dicebant antiqui. et arguit sic. Quod est ex nihilo nihil est. sed quod ex nulla cau-
sa est ex nihilo est. ergo quod ex nihilo est nihil est. sed secundum antiquos casus est ex
nulla causa quia est productus sine omni conuexione causarum. ergo casus nihil est.
Unde dicit in littera. Vera scientia est cui nemo unquam veterum refragatus est
id est contradicit. scilicet ex nihilo nihil existere. quanquam illi antiqui illam propo-
sitionem ex nihilo nihil existere tegerint. id est posuerint quasi quoddam fundamen-
tum non de operante principio. scilicet de deo creatore quia ille ex nihilo aliquid fe-
cit sed intellexerunt hoc de naturali subiecto. id est de tota natura fundata in mate-
ria exponit seipsum dicens. Hoc est de natura omnium rationum id est de materia

nullaque causa rerum conuexione productus
casum esse definiat nihil omnino casum esse
confirmo et preter subiecte rei significa-
tionem inane proorsus esse vocem decerno
Quis enim cohercete in ordine cuncta deo
locus esse vllus temeritati reliquus potest
Nam nihil ex nihilo existere vera sententia est.
cui nemo unquam veterum refragatus est
quaque id illi non de operante principio sed
de materiali subiecto hoc est omnino de na-
tura rationum. Ut si nullis ex causis aliquid
oriatur id de nihilo ortum esse videtur. quod
si hoc fieri nequit nec casum quidem hu-
iusmodi esse possibilem est qualem pau-
lo ante diffiniuimus. Boetius.

conferri

natura casu

Prosa. i.

que est subiectum formarum naturalium. Sed si aliquid oriatur ex nullis causis id videtur esse ortus ex nihilo. sed hoc fieri nequit ut aliquid oriatur ex nihilo. ergo non est possibile casum esse huiusmodi id est talem qualem paulo ante diffiniimus secundum antiquos quod sit eventus temerarius sine connerione causarum. Quid ergo dicendum est de casu querit Boetius. Est ne nihil in rerum natura quod iure pos-

Quid igitur inquā. Nihil ne est quod vel casus vel fortuitum iure appellari queat. An est aliquid tametsi vulgus lateat cui ista vocabula conveniunt. **P.** Aristoteles meus id inquit in phisicis. et breui et veri propinqua ratione diffiniuit. **R.** Quoniam in quibus modo. **P.** Quoties ait aliquid cuiuspiam rei gratia geritur aliudque quibusdam de causis quas quod intendebant obtingit casus vocatur: ut si quis colendi agri causa fodiens humum defossi auri pondus inveniatur. hoc igitur fortuito quidem creditur accidisse. Verum non de nihilo est. Nam proprias causas habet quarum improprie inopinatusque concursus casum videtur operari. Nam nisi cultor agri humum foderet nisi eo loci pecuniam suam depositus obruisset aurum non esset inuentum

qui de natura sentiunt. Aristoteles meus inquit in phisicis. Hic philosophia soluit questionem de casu. Et primo ostendit eam esse solutam ab Aristotele. et ostendit modum eius. Secundo declarat quod casus licet non habeat causas per se habet tamen causas per accidens ibi. Hec sunt igitur. Primo dicit Aristoteles meus. id est doctrina mea nutritus et edoctus diffiniuit casum in phisicis id est in secundo phisicorum breui ratione et propinqua veri. id est veritati. et querit Boetius.

Quoniam inquam modo. dicit Philosophia.

Quotiens aliquid geritur id est fit gratia cuiuspiam rei. id est alicuius rei et aliud contingit quibusdam de causis quam quod intendebatur illud vocatur casus vel si aliquis causa colendi agri fodiens humum inveniatur pondus auri defossum hec inuentio auri creditur fortuito id est a casu accidisse verum pro sed talis eventus casualis non est de nihilo id est de nulla causa sicut dicebat diffinitio antiquorum. Nam eventus casualis habet proprias causas quarum concursus inopinatus et improprie supple ab eo qui aliquid fecit causa alterius rei videtur operatus esse casum.

sit appellari casus vel fortuitum vel est aliquid tametsi pro quibus lateat vulgus cui ista vocabula conveniant. Notandum quod hec propositio ex nihilo nihil existere vera est in comparatione ad causam particularem que in sua actione supponit materiam tamen in comparatione ad causam universalem que est causa totius entis non est vera. unde dicimus deum omnia creasse ex nihilo et fide tenemus sed antiqui de isto modo productionis per creationem non loquebantur sed primo modo. Unde Aristoteles primo phisicorum. Impossibile est aliquid fieri ex hijs que non sunt. in hac enim opinione conveniunt omnes

Casus.

Liber quintus.

*nota de
casu opinionis
aristotelis.*

nisi enim cultor agri foderet humū que supple fossio est vna causa inuentionis auri et nisi eo loco depositor obruisset idest abscondisset pecuniam suā que est alia causa inuentionis auri aurum non esset inuentum. Notandum q casus fm Aristo. est quādo aliquid fit propter aliquē finē. vt fossio agri propter seminationē si aliqd aliud euenit ex quibusdam causis preter hoc quod intēdebatur hoc est casus vt inē

tio thesauri casualis est que nō intēdebat a fof-
fore agri. Ex quo patet
q inuētio thesauri est ca-
sualis non iō q nō est p-
uisa a deo sed qz non est
preuisa ab homine. et ita
casus nihil ē quo ad deū
sed est aliqd quo ad ho-
minē preter cuius inten-
tionē et prouisionē eue-
nit. Hec sūt igit fortuiti
hic ostendit pbā q l3 cas-
habeat cās nō tñ habet
cās per se sed per acci-
dens dicens. Hec igit
sunt cause fortuiti com-
pendij. i. fortuiti euent-

Hec sunt igitur fortuiti cause cōpendij
quod ex obuiis sibi et cōfluentibus cau-
sis non ex gerentis intentione prouenit
Neqz enim vel qui aurū obruit vel q
agrū exercuit vt ea pecunia reperiretur
intendit sed vt dixi quo ille obruit hūc
fodisse conuenit atqz concurrir. Licet
igitur diffinire casuz esse inopinatū et ex
cōfluentib⁹ causis i hisq ob aliqd gerūt
euentū. Cōcurrere uero atqz cōfluere cau-
sas fecit ordo ille ineuitabili connerio-
ne procedens qui de prouidentie fonte

quod fortuitum compendium prouenit ex causis obujs et confluentibus non ex in-
tentione gerentis. non enim ille qui aurum obruit vel qui agrum exercuit. idest fo-
dit intendebat vt ea pecunia reperiretur sed vt dixi preter gerentis intentionem e-
uenit hunc fodere quo ille obruit pecunia et occurrit supple inuentio pecunie.

Notandum q causa efficiens non agit nisi moueatur a fine. Finis autem nō
mouet nisi secundum q est in intentione et ideo respectu illius effectus qui est in in-
tentione agens est causa per se si aliquid contingat in actione preter intentionem a-
gentis illius agens est causa per accidens. et sic casus quia contingit preter inten-
tionem agentis non habet causam agentem per se sed per accidens.

Licet igit diffinire. hic philosophia soluit secundam questionem ostendendo
quid sit casus. Concludit ergo diffinitionem eius ex iam dictis dicens.

Licet igitur diffinire casum esse euentum inopinatum ex causis confluentibus in
his que geruntur ob aliquid aliud. Tunc ostendit quomodo effectus casualis ca-
dit sub ordine prouidentie. dictum est enim q casus prouenit ex causis confluen-
tibus. q autem cause confluant hoc prouenit ex ordine prouidentie. vnde di-
cit. Causas vero concurrere et cōfluere facit iste ordo scz fatalis procedens ineu-
tabili connerione scilicet causarum qui descendens supple ordo de fonte prouiden-
tie cuncta disponit suis temporibus et locis.

Notādū q diffinitio casus est bona. qz per eas casus distinguitur ab alijs p hoc
q dicitur casus est euentus inopinatus excluditur effectus necessario eueniēs vel
vt frequenter. sicut solem oriri vel boiem nasci cum quinqz digitis in vna manu. ta-
lia em non eueniunt casualiter et iopinate. per hoc quod dicitur ex confluentibus

Metrum. i.

causis excluditur casus primo modo dictus qui secundum antiquos ponebatur p
duci ex nulla connexione causarum per hoc autem q̄ dicitur in hys que geruntur
ad aliquid aliud per hoc excluditur a casu casualitas per se. casus enim et fortuna
sunt cause per accidens. et sunt preter intentionem agentis.

Metrum primum quinti libri.

descendens cuncta locis temporibusq;
disponit:

Metrum primum quinti libri.

R **A**pis achamenie scopulis vbi
versa sequentum.

Pectoribus figit spicula pugna fugar
Tigris et eufrates uno sese fonte resoluunt
Et mor abiuinctis dissociantur aquis.
Si coeant cursuq; iteru reuocent i vnu
Confluat alterni qd trahit vnda vadi
Conueniant pupes et vulsi flumine truci
Mirta q; fortuitos implicat vnda mos.

Apis achamenie
scopulis. Istud e
primum metrum illius quic
qd dicitur metrum elegia
cum et primum metrum est
dactylicum hexametrum. scilicet
e trochaicum pentametrum
vel dactylicum pentamete
trum. In quo proba ostē
dit quomodo euentus
casualis se habet ad pro
nidentia diuinā. Est autē
materia exempli q̄ tigris
et eufrates sūt duo flu
uij ab eodem fonte pro
cedentes qui postea ab
inlicem diuiduntur et si
iterum concurrāt neces
se est naues et alia que
per ista flumina deferunt

C. 8. d.

concurrerent qui quidem concursus prouenit inq̄tum reguntur decursu istorum fl
uioz et tñ e pter intentionē istorū q̄ regūt naues eodē mō cōcursus causarū casualis
Quis sit pter intentionē ipsoz agentū tñ cōcurrūt scdm defluxuz ordinis fatalis et
regimine diuine prouidentie. et quis nobis ignorantibz ordinē diuine prouidentie videat a
liquid casuale et fortuitū tñ in cōparatione ad deū oia sunt ordinata et prouisa. vñ
dicit in littera. Tigris et eufrates resoluunt se vno fonte scopulis idest cōcanitibz
rupis achamenie idest montis parthie vbi. i. in parthia fugat pugna versa spicula. i.
sagittas figit pectoribz sequētur. Est em cōsuetudo parthozū q̄ fugiēdo pugnāt sa
gittando a tergo cōtra insequētes et mor. i. post parū spaciū tigris et eufrates dis
sociant ad iunctis aq; supple alijs et si dicti flumi iterū coeāt. i. cōueniant et reuocent
in vñ cursū. cōfluat. i. oportet cōfluere illud quod vnda alterni vadi. i. vtriusq; flu
minis trahit. i. secū ducit. et conuenient pupes et trunci vulsi. i. eradicati flumine. i.
per flumē et vnda mirta idest confluens implicet. i. implicabit fortuitos mōs quia
vnda faciet cōcurrere fortuitū naues et truncos quos tamē vagos casus. i. casuales
euentz regit ipsa decliua terre. i. de p̄ssio terre dās viā flumio et defluo ordo lapsi gur
gitis. i. currētis aq̄ regit illos vagos cursus et ita ē de euentu casuali respectu prouide
cie. vnde dicit fors. i. casus vel fortuna q̄ videtur fluitare permissis habentis id ē sine
regimine illa patitur frenos idest regimina et meat idest transit ipsa lege. idest per
ipsam legem diuine prouidentie.

Nota q̄ scribitur in Genesis. Tigris et
eufrates sunt flumina quorum ortus est in paradiso. Sed Hieronimus auctoritate

Liber quintus.

Salustij dicit qd ortus tigris et eufratis demonstrat in armenia idest in parthia cui videt Boe. consentire. Beatus aut Augustinus sup. genesi ad litteram ista contra rietate concordat dicens. Illud contingit in istis fluminibus qd in alijs experimur scz qd aliquando absorbet a terra et iterum oritur et qd hoc sepe potest contingere. Ideo de ortu ipsorum fluminum diuersa possunt dici. qm cum Moyses dicit in Gen. qd oriuntur in paradiso potest intelligi

de prima origine eorum sed quod dicit ab alijs qd alias oriuntur potest intelligi de ortu eorum secundario. Notandum qd parthia est regio que dicitur alio nomine dicitur Armenia. unde dicunt homines parthi qd vincunt hostes suos fugiendo sagittas a tergo mittendo et sic amor vincendus est fugiendo. vbi poeta dicit Quia specie martis cedit victoria parthis. Ciprius ea parte simili quoque vincitur arte. Ciprius. i. venus qd colebat in cipro. et paup. Henricus. Pro scribas igitur gladius et fustibus ipsum supple amorem. Et fugiendo fugam quem fuga sola fugat.

Prosa. li. quinti libri.

Quos tñ ipsa vagos terre declinia cas?
Surgitis et lapsi defluus ordo regit.
Sicqz pmissus fluit arcuidetur habenis
Sors patit frenos ipsaqz lege meat.

Prosa secunda quinti libri.

Adinaduerto inquam idqz vti tu dicis ita esse consencio. Sed i hac berentium sibi serie causarum est ne vlla nostri arbitrii libertas. an ipsos quoque humanorum motus animarum fatalis cathena stringit. Philosophia Est ne inquit. Illeqz cum fuerit vlla rationalis natura quin eidem libertas assit arbitrii. nam quod ratione vti naturaliter potest id habet iudicium quo quodque discernat per se igitur fugienda optanda ve dinoscit.

Adinaduerto inquam. Hic incipit secunda prosa huius quinti in qua incipit determinare de conuenientia liberi arbitrii ad prouidentiam diuinam. Et primo querit an liberum arbitrium possit stare cum prouidentia diuina et probat liberum arbitrium esse. Secundo ostendit quod diuersificat in diuersis. et tertio ostendit actus liberi arbitrii cadere sub prouidentia diuina. scilicet ibi. Sed hac. tertia ibi. qd tñ. Primo. d. Adinaduerto inqz. i. cognosco quod casus stat cum prouidentia et ita sentio sicut dixisti et querit. B. Est ne vlla libertas arbitrii in hac serie causarum sibi berentium. an fatalis cathena. i. fatalis necessitas constringit motum. i. effectum humanorum actuum. Tunc philosophia probat liberum arbitrium esse dicens. Libertas arbitrii est non obstante predicta conexione causarum neque enim fuerit. i. esse poterit vlla rationalis natura quin libertas arbitrii eidem absit. et accipit hic rationalis natura large pro eo quod habet cognitionem intellectualem. probat autem quod omni nature rationali insit liberum arbitrium dicens. Illud quod potest naturaliter vti ratione id habet iudicium quo discernat vnumquodque igitur per se discernit fugienda et optanda quod autem quis iudicat optandum id petit. i. prosequitur et refugit illud quod estimat fugiendum

Prosa.ii.

quare quibus inest rō illis inest libertas volendi ⁊ nolendi. pōt ergo rō sic formari
Omne quod potest vti rōe habet iudiciū cognoscendi fugienda ⁊ optanda. sed qđ
quisq; iudicat optandū psequitur ⁊ quod iudicat fugiendū hoc refugit. ergo omne
quod pōt vti rōe habet libertatē volendi ⁊ nolendi. Notandū qđ dicit illud qđ vti
tur rōe habet iudicium quo dicernat vniūquodq; hoc dicit ad differētiā iudicij na

Quod vero quis optandū iudicat esse
petit. refugit vero quod estimat esse fu
giendum. Quare quibus inest ratio ip
sis etiam inest volendi nolendiq; liber
tas. Sed hanc non in omnibus equam
esse pstituo. Nam supernis diuinisq;
substantiis et perspicax iudiciū ⁊ incor
rupta voluntas ⁊ efficax optatorūz pre
sto est potestas. Humanas vero aias
liberaliores quidem esse necesse est cum
se in mentis diuine speculatōe pseruāt
minus vero cuz dilabuntur ad corpora
minusq; etiam cum terrenis artub⁹ ca
ligantur. extrema vero est seruitus cum
viciis dedite rationis proprie possessio
ne ceciderint. Nam vbi oculos a sum

turalis quod est in bru
tis. quo non iudicatur
vnumquodq; agendū
s; aliquod particulare.
sicut ouis non iudicat
de quolibet fugiēdo s;
tū de lupo. ⁊ apes non
habet industriā ad faci
endum aliquod op⁹ ni
si ad fauos mellis. s; iu
diciū rōnis est de qđ
bet que agitur. Notā
dum qđ dicit habēs ra
tionis iudiciū p se in
dicat prosequendū vel
fugiendum. licet. n. bru
ta quodāmodo cogno
scant fugienda vel pse
quenda non tamē p se
q; nō sunt causa iudicij
Homo autē non solū co
gnoscat finem ⁊ ordina
ta in finem s; cognoscat

vniversaliter per modū collationis ⁊ per modum silogisticū etiam homo suū iudi
cium iudicat ⁊ discernit. q; intellectus ē virtus conuersa supra se.

Sed hanc nō in omnibus. Hic ostendit pbā quō liberum arbitrium diuersificatur
in diuersis. s; in angelis ⁊ hominibus dicens. Hanc. s; libertatem arbitrij nō consti
tuo esse equam. i. equalem in oibus. q; maior est in substantijs diuinis q; in homi
nibus. Nā supernis ⁊ diuinis substantijs inest pspicax iudiciū. i. infallibile iudi
cium. ⁊ inest eis incorrupta voluntas. i. inflexibilis ad malū. ⁊ i eis est psto. i. para
ta efficax ptās optatorum. q; non est in eis impedimentū executionis. Animas vō
humanas necesse est esse liberiores qn conseruant se in speculatione diuine mētis.
minus vero libere sunt cum dilabuntur ad corpora. i. ad curā rerum temporalium
⁊ adhuc minus libere sunt cum colligantur terrenis artubus. i. affectibus quibus
minus resistere possunt passionibus insurgentibus. Extrema vero. i. maxima est ser
uitus animarum qn dedite vicijs ceciderint a possessiōe pprie rōnis qua regi. s; di
rigi deberent in agendo. Nam vbi. i. postq; anime deiecerint oculos rōnis ⁊ intel
lectus a luce summe veritatis ad inferiora ⁊ tenebrosa. i. ad terrena ⁊ carnalia mor
caligantur. i. obscurantur nube inscie. idest ignorantie. ⁊ turbantur perniciosas af
fectibus. i. passionibus quibus accedendo ⁊ consentiendo adiungant. i. augmentāt

Liber .v.

seruitutem quam sibi inuexere. idest induxerunt et anime viciosorum sunt quodam modo captiue propria libertate. Notandum quod liberum arbitrium est libertas iudicandi et exequendi res. velle secundum Boetium super primo periarmentias liberum arbitrium est de voluntate iudicium animi nullo extrinseco aut violenter cogente aut violenter impediente nullo cogente ad faciendum quod displicet nullo impediēte

de libero arbitrio

ne fiat quod placet.

Notandum quod liberum arbitrium in duobus consistit. in libertate iudicandi et in libertate exequendi. ut iudicata. primum scilicet libertate. iudicandi impedit ignorantia. sed libertatem exequendi impedit impotentia executionis et corruptio voluntatis. Quandoque enim possumus bonum perficere tamen voluntate corrupta vicio non perficimus. In substantiis autem separatis non est ignorantia iudicandi nec im-

potentia perficiendi nec corruptio voluntatis. ergo in eis est maxima libertas arbitrii. Intelligentie enim in nullo falluntur. ergo habent perspicax iudicium et nunquam volunt nisi bonum. ergo inest eis incorrupta voluntas et possunt perficere quicquid desiderant. ergo in eis est efficax potestas optatorum. Notandum quod quidam dixerunt fuisse de intentione Platonis animas humanas simul esse creatas in celo et postea descendere in corpora et in eis detineri tanquam in vinculis. secundum illos gradus libertatis animarum humanarum quas ponit in littera sic distinguunt. scilicet quod anime cum sint in celo create in contemplatione diuine mentis sunt maxime libere. cum autem iam sunt colligate corporibus adhuc sunt minus libere. sed minima libertas est in eis quando subduntur viciis. ista tamen expositio non teget secundum veritatem. ideo aliter exponitur quod illas animas necesse est esse liberiores que contemplationi diuine inserviunt ut anime virtuosorum et contemplatiuorum quorum conuersario in celis est. Ille autem sunt minus libere que dilabuntur ad corpora. idest que descendunt ad curam rerum temporalium sicut sunt practici qui negociantur circa bona temporalia ad communem utilitatem dispensanda. adhuc minus libere sunt anime que terrenis artibus colligantur. idest que descendunt ad curandum proprium corpus et propriam utilitatem. minime autem libere sunt que subdite viciis rationem amittunt. viciosus enim non vnius tantum domini est seruus sed tot dominorum quot viciozum secundum beatum Augustinum. Que tamen ille. hic ostendit philosophia quomodo actus liberi arbitrii cadit sub prouidentia diuina. quia propter hoc quod diuina cognitio se extendit ad omnia dicē

me luce veritatis ad inferiora et tenebrosa deiecerint mox inscie nube caligantur perniciosis turbantur affectibus.

Quibus accedendo consentiendoque quam inuexere sibi adiuvant seruitutem. et sunt quodammodo propria libertate captiue. Que tamen ille ab eterno cuncta prospiciens prouidentie cernit intuitus. et suis quoque meritis predestinata disponit.

idest omnia

Videt et omnia audit.

Metrum.ii.

que omnia dicta quo ad diversos gradus libertatis et quo ad omnes actus inde provenientes cernit ille intuitus providentie diuine cuncta prospiciens et queq; predestinata disponit suis meritis reddendo bonis bona et malis mala. et hoc confirmat auctoritate greca que sonat in latino. Omnia videt deus et omnia audit. vel secundum alios sonat. Deus illustrat omnia clarius q̄ sol. Notandum q̄ licet di-

Metrum secundum libri quinti

Pro clarum lumine phebū
 Melliflui canit oris homerus.
 Qui tamen intima viscera terre:
 Non valet aut pelagi viscera radioꝝ
 Infirma prorumpere luce.
 Haud sit magni conditor orbis
 Huic ex alto cuncta tuenti
 Nulla terre mole resistunt.
 Non nox atris nubibus obstat
 Que sint que fuerint veniantq;
 Vno mentis cernit in ictu.
 Quem quia respicit omnia solus
 Verum possis dicere solem.

uina providentia ab eterno omnia prospere rit non tamē propter hoc necessitatur liberum arbitrium ad faciendū bonum vel malum. q̄a secundum Aristo. tertio ethicorum. Homo est dominus suarum operationum a principio usq; ad finem. Et ergo secundum merita operationum liberi arbitrii recipit penam vel premiū
 Metrum secundum
 quinti libri.

Pro clari lumi
 ne phebū. Istud
 est metrum secundum
 huius quinti quod dicitur
 archilochum ab inventore.
 dactylicū a pe-

de predominante. In quo philosophia commendat excellentiam diuine cognitionis in comparatione ad solem materiale dicens. Homerus oris melliflui. i. dulcis eloquentie canit. idest describit. phebū. idest solem clarū puro lumine. forsan. n. Homerus fecit librum de claritate solis. qui. s. sol non valet prorumpere. idest penetrare. intima viscera. idest profunda terre et pelagi. idest maris. infirma. idest debili luce radioꝝ. haud sit. idest non sic habet se conditor magni orbis. scilicet deus. s. ipse sua cognitione penetrat omnia cum nihil possit ipsum latere huic. s. conditori tuenti. idest respicienti cuncta ex alto celo terre sibi resistunt nulla mole. idest magnitudine sicut obstant radijs solis. nec etiam nox obscura obstat sibi atris nubibus. immo in vno ictu mentis. idest in vnico mentali intuitu cernit que sunt quātū ad presentia. que fuerunt quantum ad preterita. que veniunt quantum ad futura. quem scilicet conditorem quia respicit omnia solus tu poteris dicere verum solem

Notandum licet deus omnia cognoscendo preuideat etiam illa que fiunt ex libero arbitrio voluit tamen quasdam creaturas esse liberi arbitrii. q̄ hoc magis decet diuinam bonitatem. sicut enim melius et nobilius est regnum in quo non tantum seruitur regi a seruis sed etiam a liberis q̄ vbi tantum seruitur a seruis. Sic melius erit regnum dei et decentius ex hoc q̄ sunt aliquę creature libere seruien-

Liber quintus

tes sicut homo et angelus quā si essent sole creature seruilliter operātes cuiusmodi sunt omnes creature preter hominem et angelum que ex determinatōne nature necessitantur ad sua opera.

Prosa tertia libri quinti.

Cum ego enī inq̃. Hic incipit tertia prosa huius quinti in qua Boe. obicit contra predicta ostendens non posse simul stare prouidentiam et liberū ar-

bitrium. et primo p̃mit-
tit q̃ dicta possunt ha-
bere dubitationem. se-
cundo ponit rationem
dubitationis. ibi. Nimi-
um inq̃. Primo dicit.
Tum p̃ tūc finitis ego
bo. inq̃ o phia rursus
ego confundoz difficil-
iori ambiguitate. et q̃rit
phia. Quenā ē ista ābi-
guitas. iā enim cōiecto
idest indico quibus tu
pturbare. i. perturbari
Notandū q̃ p̃iectare
est ex aliquibus signis
aliquid putare. et sic phia
coniecit per locū a cōi-
ter accidentibus dubi-
tatōem Boetij. q̃ cōi-
ter quicūq̃ loquebant̃
de prouidentia et libero
arbitrio dubitabant de
passibilitate eorū.

Nimium inq̃. Hic Boe.
exprimit suā dubitatio-

nem ostendens prouidentiam et liberum arbitrium esse incompatibilia. Primo fa-
cit hoc. secundo excludit quasdam vias quibus aliqui conabantur defendere pro-
uidentiam. ibi. Quid igitur. Ad probandum ergo incompatibilitatem predictorū
ponit tres rationes. Secunda ibi Ad hec. Tertia ibi. Postremo. Primo ponit
primam rationem. Secundo excludit quandam solutionem eius. ibi. Neq̃ enī vel
factum aliud. Primo dicit. nimium videtur aduersari et repugnare deum prenoscere
re vniuersa et esse vllam libertatis arbitrium. q̃ autem ista repugnant probat. Nam
si deus prospicit cuncta neq̃ vllō modo falli potest necesse est euenire illud quod
prouidentia prouiderit esse futurum. quod si non eueniret falleretur prouidentia.
Quare si ab eterno non modo. idest non tantum facta hominum sed etiam consi-
lia et voluntates prenoscit nulla erit libertas arbitrij sed omnia euenirent de ne-
cessitate. q̃ autem deus sua prouidentia omnia prenoscit declarat. Neq̃ enī
poterit existere aliquod factum vel aliqua voluntas nisi quam presenserit. idest pre-

Prosa tertia libri quinti.

Cum ego. Enī inq̃z difficiliori
rursus ambiguitate confundoz
P. Quenam inquit ista est. iā enī q̃b?
conturbare cōiecto. B. Nimum inq̃z
aduersari ac repugnare videtur: preno-
scere vniuersa deū et esse vllū libertatis
arbitriū. Nam si cuncta prospicit deus
neq̃z falli vllō modo potest euenire ne-
cesse est quod prouidentia futurū esse
prouiderit. Quare si ab eterno nō facta
hominum modo sed etiā consilia volu-
tatesq̃ p̃noscit nulla erit arbitriū liber-
tas. Neq̃z enī vel factum aliud vllum
vel quelibet existere poterit voluntas:
nisi quam nescia falsi prouidentia diuī
na presenserit. Nam aliorū quā prouise

seuerit providentia diuina nescia id est non potes falli nec possunt aliter euenire q̄ preuisa sunt. Nam si valent detorqueri aliosum scilicet: ut aliter eueniant q̄ preuisa sunt non erit iam firma prescientia dei sed potius erit incerta opinio q̄ iudico nehas credere de deo. Notandum q̄ ex littera sic formatur rō. Illa q̄ prouidentur infallibiliter de necessitate eueniunt sed omnia prouident a deo infallibiliter

sunt detorqueri valent nō iam erit futuri firma presciētia sed opinio potius incerta quod de deo credere nehas iudico. Neq̄ enim illam probo rationē qua se quidam credūt hunc questiōis nodum posse dissoluere. Aliunt enim non ideo quid esse euenturum quoniam id prouidentia futurum esse prospererit sed eō trario potius quoniam quod futurū est id diuinā prouidentiam latere nō posse. Et q̄ modo necessarium est hoc in contrariam relabit partes. Neq̄ enim necesse est cōtingere que prouidentur sed necesse est que futura sunt prouideri. Quasi uero que cuiusq̄ rei causa sit p̄scientia ne futurozū necessitas sit an fu

quidam credunt se posse dissoluere difficultatem questiōis. Aliunt enim non ideo quid esse venturum sed potius econuerso quoniam quod futurum est illud nō posse latere prouidentiam diuinā quasi dicat euentus rei est causa prescientie et non econuerso et ideo ex euentu debet concludi necessitas prescientie non econuerso secundum eos. Et isto modo necessarium est hoc quod concluditur de euentu relabi in contrariam partem scilicet ut quod concluditur de euentu hoc concludatur de presentia. Neq̄ enim necesse est contingere que prouidentur secundum eos sed que futura sunt necesse est prouideri.

Notandum q̄ prior ratio pretendebat q̄ omnia futura de necessitate eueniant quia deus futura infallibiliter pretendit responsio autem quorundam dicit contrarium. Dicit enim non ideo quia deus prouidet futura necessario eueniunt. sed quia futura sunt ideo deus ea prouidet.

Quasi uero que cuiusq̄ rei causa sit prescientia. Hic excludit istā respōsionē dicens. Ista responsio preccedit quasi laboraretur querēdo cuius rei causa sit prescientia virum sit causa necessitatis futurozū vel utrum necessitas futurozū sit causa prouidentie sed nos nitamur id est laboramus hoc demonstrare. In necessariū esse euentum rerum prescitarum quoquomodo id est quocunq̄ modo se habeat

ergo omnia de necessitate eueniunt et sic perit libertas arbitrii. Notandum q̄ scientia dei non est opinio. quia opinio est eorum que sic et aliter se possunt habere ex primo posteriorum. Scientia autem est eorum que nō possunt se aliter habere ergo scientia dei non est dicenda opinio.

Neq̄ enim illam probo rationē. Hic philosophia excludit quādam respōsionem que posset variā predictā rationem. et primo ponit eam secundo. eam oras excludit ibi quasi uero. Primo dicit. Neq̄ enim probo id est approbo illam rationem. id est respōsionem qua

Liber quintus.

ordo causarum. Et si pro quāvis scientia non videatur inferre necessitatē euentū
di rebus futuris quod declarat exemplo dicens. Si aliquis sedeat necesse est opinio-
nem esse veram que coniectat eum sedere et econverso si de aliquo vera sit opinio
quia sedet necesse est eum sedere. igitur in utroque scilicet in opinione et sedente est
necessitas in hoc scilicet in sedente est necessitas sedenti in altero scilicet in opinio-
ne est necessitas veritatis.

sed non idcirco quisque se-
det supple casualiter quoniam
vera est opinio quia ve-
ritas opinionis non est cau-
sationis. sed hec scilicet
opinio potius est vera
quoniam precessit quē-
piam idest aliquē sedere
et ita causa veritatis ex
altera parte procedit ta-
men in utroque est com-
munis necessitas et eo-
dem modo contingit ar-
guere de providentia et
de hijs que provident
Unde dicit patet idest
manifestum est ratiocina-
ri de providentia et de
rebus futuris. Nam et
si pro quāvis idcirco pro-
videntur quoniam futura sunt
non tamen ideo prove-
niunt quoniam providē-
tur nihilominus tamen
necesse est a deo vel ven-
tura provideri vel pro-
visa euenire ita quod utriusque
parti inest necessitas quoniam
vis alteri casualitas quod
solum satis est. idest suf-
ficit ad perimendam li-
bertatem arbitrii.

Notandum quod responsio
ista quā innuit in littera

videtur fuisse ipsius origenis quod supra epistolam ad Thimotheum sic dicit. Non propterea aliquid erit quia
illud deus scit futurum sed quia futurum est id scilicet a deo antequam fiat quod tamen potest intelligi dupliciter.
Uno modo quod euentus rei sit causa prescientie secundum rationem consequentie et sic responsio est vera.
Alio modo potest intelligi quod euentus rei sit causa prescientie secundum existentiam et sic est falsa. et hoc modo
improbatur hic a Boetio. Primo ergo ostendit Boetius quod ista responsio non est ad
propositum. Secundo ostendit quod non includit veritatem ibi.

tutorum necessitas causa providentie la-
bores. Nec non illud demonstrare nitamur
quoquomodo se habeat ordo causarum
Necessarium esse euentum prescientiarum rerum
etiam si prescientia futuris rebus eueniendi
necessitatē non videatur inferre. Et tamen si quis
piam sedeat opinionemque cum sedere coniectat
veram esse necesse est. Et itaque conuersio rursus
si de quopiam vera sit opinio quoniam sedet
cum sedere necesse est In utroque igitur neces-
sitas inest. In hoc quidem sedenti at ve-
ro in altero veritatis. Sed non idcirco
quisque sedet quoniam vera est opinio sed hec
potius vera est quoniam quēpiam sedere pre-
cessit. Ita cum causa veritatis ex altera
parte procedat inest tamen communis in
utroque necessitas. Similia de providē-
tia similisque rebus ratiocinari patet.

Nam et si idcirco quoniam futura sunt pro-
videntur non vero ideo quoniam providē-
tur eueniunt nihilominus tamen a deo
vel ventura provideri vel provisum eue-
nire necesse est quod ad perimendum arbitrii
libertatem solum satis est.

Prosa.iii.

Jam vero quam preposterum est. Hic phia ostendit q̄ ista responsio includit falsitatem quia ponit q̄ aliquod temporale sit causa eterni dicunt enim q̄ res future sint causa provisionis eterne. Unde dicit. Jam vero preposterum est. idest p̄uersum est vt euentus rerum tēporaliū dicatur esse causa eterne prescientie quod dicitur in ista responsione. Unde subdit. Quid est aliud arbitrari deum ideo pro-

Jam vero quam preposterum est vt eterne prescientie temporalium rerū euentus causa esse dicatur. Quid est autē aliud arbitrari ideo deum futura quoniam sunt euentura prouidere q̄z putare q̄ olim acciderunt causam summe illius eē prouidentie. Ad hec sicuti cum quid eē scio id ipsum esse necesse est ita cū quid futurum noui id ipsum futurū esse necesse est sic fit igitur vt euentus presciterei nequeat euitari. Postremo si quid ali quis aliorum q̄z sese res habet existimet id non modo scientia non est sed est opinio fallax ab scientie veritate longe diuersa. Quare si quid ita futurū ē vt eius certus ac necessarius non sit euentus id euenturum esse presciri qui poterit. sicut enim scientia ipsa impermixta ē falsitati ita id quod ab ea concipitur esse aliter q̄z concipitur nequit.

uidere futura quoniam sunt ventura q̄z putare que olim acciderūt. i. ipsa futura esse causam summe prouidentie. q. d. nihil est aliud dicere.

Notandum est q̄ nullū temporale est causa eterni sed potius econuerso Indignius enim non ē causa dignioris eo q̄ cā dignior est effectū temporale autem est indignius eterno sicut corruptibile incorruptibili ergo et cetera. Ad hec sicuti cum quid esse scio hic ponit secundam responsionem ad probandum secundam conclusionem dicens. Ad hec supple predicta addenda est hec ratio sicuti cū scio esse quid. idest aliqd necesse est ipsum esse. ita cum noui quid futurum necesse est id ipsum esse futurum. sic igitur fit. id est contingit vt euentus

rei presciterei nequeat euitari. Nota q̄ ratio sic potest formari sicut se h̄z scia respectu scibilis p̄stis sic p̄scia respectu effectus futuri. S̄z cū scio in p̄stis aliquid esse necesse est ipm eē. Ergo cū presciscit aliquid futurū eē necesse est ipm futurum esse. sed deus presciscit omnia futura ergo necessario eueniunt et sic iterum tollitur libertas arbitrii

Postremo si quid aliquis. Hic ponit tertiam rationem ad idem dicens. Si q̄s existimet aliquid esse aliorum idest aliter q̄z res se habeat illud non modo. idest non tantum non est scientia. sed est fallax opinio longe diuersa a veritate scientie. quare si aliquid ita futurum est vt eius euentus non sit certus et necessarius quomodo illud poterit presciri euenturum. q. d. nullomodo. Cuius rationem assignat dicens. Sicut ipsa scientia est impermixta falsitati sic illud quod concipitur ab ea non potest aliter esse q̄z concipitur. quia si posset aliter se habere tunc scientia posset esse falsa.

Libertus quintus.

unde subdit. ista est causa quare scientia caret mendacio quia necesse est vnamquam rem ita se habere si eam scientia comprehendit eam se habere. Notandum quod ratio quam intendit est ista. Quicumque existimat rem aliter esse quam est eius estimatio est falsa et non est scientia sed fallax opinio. ergo si deus prescit aliquod futurum esse et si ipsum non necessario euenit sicut presciuit prescientia dei non erit scientia sed fallax opinio. ergo futura

ra a deo preuisa necessaria eueniunt et sic perit liberum arbitrium. Quid igitur. hic probat modos quibus aliqui nituntur saluare prouidentiam. Et primo querit quomodo possit saluari prouidentia vana improbando duos modos quibus aliqui conabantur ipsam saluare. Secundo ponit tertium modum similiter ipsum improbando secunda ibi. Quod si appo. Primo dicit. Quid igitur dicemus. Quoniam modo dici potest quod deus presciscat hec futura incerta. Primus modus est ut dicatur deus ea quae prouidet iudicare infallibiliter quamuis possint non euenire. sed id est inconueniens quia tunc falleretur sua prouidentia.

Unde. d. Nam si deus censet id est iudicet euenire infallibiliter quae etiam possibile est non euenire fallit supple deus quod non modo. i. non tamen nephas est sentire de deo sed etiam nephas est voce proferre. Secundus modus est ut dicat deus prouidere futura indeterminate sicut futura sunt. huiusmodi prouidentia dei non est certa. vbi dicit. Si deus discernit ista futura esse quae prouidentur indeterminate sicut sunt ut. scilicet cognoscat ea eque. i. equaliter posset fieri vel non fieri quae est ista prescientia quae nihil certum nihil stabile comprehendit. q. d. talis prouidentia nulla est et quid hec prescientia differt ab alio vaticinio ridiculoso. Tiresie quae dicebat. quicquid dicam hoc erit vel non erit. Quo etiam. i. in quo diuina prouidentia praestiterit id est praeualebit humana opinione si iudicat incerta sicut homines ea quorum euentus est incertus. quasi dicat in nullo differre

Notandum quod cum Tiresias vidisset duos serpentes simul cohibere proiecto baculo ipsos separauit abinuicem et mutatus fuit in mulierem post septennium iterum serpentes cobeuntes baculo separauit et mutatus fuit in virum.

Ea namque causa est cur mendacio scientia careant quod se ita rem quamque habere necesse est vbi eam sese habere scientia comprehendit. Quid igitur. Quoniam modo deus hec incerta futura presciscit. Nam si inenitabiliter Ventura censet. quae etiam non euenire possibile est fallitur quod sentire non modo nephas est sed et voce proferre. At si ita vti sunt ita ea futura esse decernit ut eque vel fieri ea vel non fieri posset cognoscat. quae est hec prescientia quae nihil certum nihil stabile comprehendit. aut quid hoc refert vaticinio illo ridiculo Tiresie quicquid dicam aut erit aut non. Quid etiam diuina prouidentia humana opinione praestiterit si vti homines incerta iudicat quorum est incertus euentus.

Cum autem orta esset dissensio inter Iouem et Junonem an maior esset delectatio in coitu viri quam mulieris electus fuit Tircias in iudicem qui expertus erat sortem viriusque sexus. Cum autem diceret maiorem esse delectationem mulieris. Juno commota excecavit ipsum. Jupiter autem sui miseratus in recompensam amissi visus dedit sibi spiritum vaticinandi. Fuit autem hec sua vaticinatio quicquid dicam erit vel non erit.

Quo si apud illum rerum omnium certissimum fontem nihil incerti esse potest. certus eorum est euentus que futura firmiter illa presciet. Quare nulla est humanis consiliis actionibusque libertas quas diuina mens sine falsitatis errore cuncta prospiciens ad vnum alligat et constringit euentum. Quo semel recepto quantus occasus humanarum rerum consequatur liquet. Frustra enim bonis malisque premia pene vel proponuntur. Que nullus meruit liber ac voluntarius motus animorum.

Si ergo deus non aliter presciet futura indeterminata nisi quia erunt vel non erunt non differret sua prescientia a prescientia Tirciasie quod est ridiculosum.

Quo si apud illorum rerum. Hic ponit tertium modum conantium saluare providentiam. Et est ut ponamus omnia euenire de necessitate et auferamus liberum arbitrium. Primo ergo ponit istum modum. Secundo ostendit que inconuenientia sequantur ad ipsum ibi. Quo semel. Primo ergo concludit istum modum dicens. Quo si apud

illum certissimum fontem omnium rerum nihil potest esse incertum certus est euentus eorum que ipse firmiter presciet futura. quare nulla erit libertas humanis consiliis et actionibus quas diuina mens sine errore falsitatis cuncta prespicies alligat et constringit ad vnum euentum. Notandum quod nulla mutatio cadit circa fontem omnium rerum quia cognitio eius non potest esse incerta. etiam si esset incerta esset imperfecta et diuina. si ergo est certa respectu futurorum necesse est ut omnia futura presciant a deo necessario eueniant. Quo semel receptor. Hic ponit inconuenientia que sequuntur si auferatur liberum arbitrium. Et primo ostendit que inconuenientia sequuntur ex parte hominum. secundo que ex parte dei. tertio que ex parte coniunctionis hominum ad deum. secunda ibi. Quo nihil. tertia ibi. igitur ne sperandi. Inconuenientia ex parte hominum sunt si non sit liberum arbitrium frustra proponuntur hominibus pene vel premia et iniuste puniuntur mali et premiaque boni nec erunt vicia nec virtutes in hominibus sicut nec in aliis qui agunt necessitate nature et non libertate animi. Unde dicit. Quo semel posito. scilicet ut negetur liberum arbitrium liquet. id est manifestum est quantum occasus id est quanta destructio humanarum rerum consequatur. Frustra enim proponuntur bonis premia et malis pene ita statuta et leges humane erunt inutiles que penas et premia statuunt que nullus motus animorum liber ac voluntarius meruit. et illud videbitur iniquissimum omnium quod nunc indicatur equissimum. scilicet puniri improbos et remunerari probos quos ad alterum. id est ad probitatem vel improbitatem non amittit propria voluntas.

Liber quintus.

sed cogit certa necessitas futuri. igitur virtutes et vicia nō erūt quicquē sed potius erūt iuxta et indiscreta confusio omnium meritorum scilicet bonorum et malorum.

Nota q̄ omnes virtutes et vicia oriuntur ex libera electione boni et mali et si mi liter punitō et remuneratō sūt ppter liberā actōnē boni vel mali. Si ergo tollit libertas arbitrij non erit libera electio nec libera actio bona vel mala. et p consequēs nulla erit virtus nullum

viciū et iuste malus punietur cū ex necessitate malū operetur et iniuste bonus premietur cū ex necessitate operetur bonum q̄ est absurdū dicere. Quod nihil sceleratius.

Hic ostēdit inconvēniēs quod sequit̄ ex parte dei. s. q̄ de⁹ erit auctor malorū. vñ dicit Cū oīs ordo rerū ducatur ex providentia dīna et si nihil liceat habere fieri ex humanis cōsilijs fit. id est sequitur ut vicia nostra referant̄ in auctore oīm supple deum quo nihil sceleratius ex cogitari pōt q̄ deū dicere auctorem malorū q̄ tamē necessarium est ab lata libertate. Morā dum q̄ defectus in operatione qui defectus nō ē in potestate dei ut evitatur necessario est ab a gente et a producente si

ergo actio voluntatis nostre non est libera defectus actionis secundum voluntatē reducetur in deū et sic deus erit causans defectum nostrum quod est absurdum.

Igitur nec sperandi aliquid. Hic ponit inconvenientia que sequuntur ex coniunctione hominis ad deum quia tolleretur actus deprecandi et actus sperandi quibus maxime coniunguntur deo. Unde dicit. Igitur si tollitur liberum arbitrium nec vlla rō est spandi aliqd nec deprecandi inter deū et hoīes. Quis em̄ quis q̄ deprecet vel speret si series indeflexa cōnectit oīa optāda. q. d. frustra fieri vñ q̄ igit̄ auferē illō vnicū cōmerciū. s. sperādi et deprecādi iter deū et hoīes vocat ap̄ spē et deprecationē cōmerciū. q̄ istis mercamur oīa beneficia unde subdit siquidē p̄ dīne gratie quia modus deprecandi solum est quo homines videntur posse colloq

Idq̄ omnium videbitur iniquissimū quod nūc equissimum iudicatur vel puniri improbos. vel remunerare probos quos alterutrum non propria mittit voluntas sed futura cogit certa necessitas Nec vicia igitur nec virtutes quicquā fuerint sed omnium merito potius mixta acq̄ indiscreta cōfusio Quoq̄ nihil sceleratius ex cogitari potest cum ex providencia rerum omnis ordo ducatur nihilq̄ liceat cōsilijs humanis fit vicia queq̄ nostra ad bonorum omnium referantur auctorem. Igitur nec sperandi aliquid nec deprecandi vlla ratio est.

Quid enim vel speret quisq̄ vel etia deprecetur quādo optādo oīa indeflexa series connectit Auferetur igitur vnicū illud inter homines deumq̄ commercium sperandi. s. et deprecandi si quidem iuste humilitatis precio inestimabilem

Metrum. iiii.

cum deo et coniungi inaccessibili luci supple deo priusq; homo impetret quod petit prius ei preces porrigimus q; effecti nostre petitionis consequamur q. s. spes et depreciosi nihil credantur habere virium recepta. i. concessa necessitate futurorum quid erit quo coniungi possumus illi summo principi reru. q. d. nihil quare necesse erit genus humanum disseptu. i. disiunctu suo fonte. i. a suo principio supple a deo fatiscere. i. deficere uti paulo ante cantabas in vi. metro quarti libri.

Vicem diuine gratie promeremur q; solus modus est quo cu deo colloqui homines posse videatur: illiq; i accessu luci prius quoq; quam impetrat ipsa supplicanda ratione coniungi que si recepta futurorum necessitate nihil virium habere credantur. quid erit quo summo illi rerum principi conecti atq; adherere possumus. Quare necesse erit humanum genus uti paulo ante cantabas disseptu atq; disiunctu suo fonte fatiscere

Metrum tertium libri quinti.

Quam discors federa rerum causa resoluit. Quis tanta de⁹ veris statuit bella duobus: Ut que carptim singula constant

sequendum bonum quo indigemus sed si huiusmodi bonum necessario eueniret vel impossibile esset euenire uterq; actus tam deprecandi q; sperandi esset inutilis.

Metrum tertium quinti libri.

Quam discors federa rerum causa resoluit quid tanta deus. Hic incipit tertium metrum huius quinti quod dicitur ab onticu vel secundum alios archiloicu ab inuatore dactilicu a pede predominante unde facit exclamationem super impassibilitate que apparet inter prouidentiam et liberum arbitrium. Et primo querit quare sint impassibilia cum per se considerata sint passibilia. Secundo ponit responsionem ad hoc. Tertio contra responsione obicit. quarto obiectionem soluit. secunda ibi. An nulla. tertia ibi. sed cur tato. quarta ibi. An cuius mentem. Primo dicit Quam discors causa resoluit. i. sepat federa. i. concordias reru. s. puidetie diuine et liberi arbitrii ne compatiuntur se simul aut quis deus tanta bella statuit duobus veris ut singula vera que carptim. i. sigillatim vel diuisim accepta constant idest permanent eadez tamen mixta idest coniuncta noluit iugari idest copulari se inuicem compatiendo. Tunc ponit responsionem dicens q; istis duobus

cere. i. deficere uti paulo ante cantabas in vi. metro quarti libri.

Notandum q; actus deprecandi spectat ad intellectus et est expositio secundu Joha. damasce. ascensus intellectus ad deum vel in deum quocumque actu insinuamus deo indigentia nostra non q; deo per insinuationem nostram aliquid innotescat quod prius ignorauerit sed ut nos ipsa insinuatione ut deo consideremus in his esse recurrendum ad diuinum auxilium. Actus autem sperandi pertinet ad voluntatem q; eius obiectum est bonum futurum per istum actum adheremus deo tanq; perfecto principio bonitatis innitentes eius auxilio ad con-

de Actum deprecandi

Liber quintus.

veris. scilicet prudentie et libero arbitrio nulla est discordia. sed apparentia discordie puenit ex debilitate nostri intellectus unde dicitur. An est nota solutionis nulla est discordia veris si scilicet certa cohereret sibi sed mens nostra obruta. id est oppressa membris cecis id est cecis tibus animam illa nequit igne id est splendore oppressi luminis scilicet intellectus noscere subtiles nexos id est conjunctiones rerum que videntur discordare. Notandum si consideremus prudentiam

divinam per se possibile est eam esse. si consideremus liberum arbitrium per se etiam possibile est eum esse ut patet ex dictis. Sed si consideremus utrumque simul tunc videntur inconpassibilia sicut patet ex rationibus superioribus. secundum veritatem autem se bene compatuntur. sed nobis non apparet. quia intellectus noster oppressus mole corporis non potest se eleuare in huiusmodi cognitionem. Nam

secundum sapientem corpus quod corrumpitur aggrauat animam et terrena habitatio opprimit sensum multa cogitantem. Sed cur raro flagrat amore. hic philosophus obiectura solutionem. Si enim anima ignoret istas subtiles conjunctiones unde est quod desiderat eas scire cum nihil ignotum possit desiderari. unde dicitur. Sed cum anima flagrat id est ardet tanto amore id est desiderio reperire notas tectas id est notificationes latentes veri id est veritatis. Scit ne mens illud quod ipsa anxiosa id est sollicita appetit nosse. quod dicitur. non quia nemo appetit scire illud quod sciret hoc est quod dicitur. Quis laborat scire nota. quod dicitur. nullus. oportet igitur dicere quod nesciat. et tunc sequitur aliud inconueniens scilicet quod anima desideret illud quod nescit. Unde dicitur. Si nescit illud quod petit quid petit id est desiderat mens ceca. id est ignorans. Quis enim nescius optat quicquam. Quis enim potest sequi nescita. aut quis nescius potest noscere quo inueniat supple illud quod querit et quis nescius potest noscere formam repertam. quod dicitur. nullus. Notandum quod dictum est in responsione quod anima ignoret compassibilitatem prudentie et liberi arbitrii. sed desiderat eam scire. Contra hoc arguitur sic. Nullus appetit scire quod scit. Si anima desiderat scire aliquid vel ignorat illud vel scit. si scit ergo non desiderat ipsum scire quia nullus appetit scire quod scit cum omnis appetitus sit ratione carentie. Si autem ignorat illud quod desiderat quod ignotum desideratur cum voluntas non querat incognitum. ideo si ignorat nunquam cognosceret. Quis enim ignotum inueniet. Si enim paterfamilias quereretur seruum fugitiuum quem ignoraret posset sibi multotiens occurrere quod ipsum non inueniret sicut dicitur Linconiensis super primo posteriorum. An cum mentem cerneret aleph hic soluit obiectionem. Ubi notandum quod Plato posuit animas esse in celo creatas et habere cognitionem omnium perfectas sed per lapsum ad corpora eam obliuisci

Prosa.iiii.

cognitionem rerū in particulari et retineri eam in vniuersali et postea per exercitū recuperare cognitionē rerum in particulari. vnde dicit sic. An est nota solutiōis cuius aīa cerneret. i. specularetur altam mentē. i. profundā mentē dei ipsa pariter et simul no-
derat summā. i. vniuersalem cognitionē et singula. i. singularem cognitionē rerum. sed nunc ipsa condita. i. tecta nube mēbroz non est oblita sui per totum. i. totaliter.

An cum mentem cerneret altam **P**ari
summa et singula nozat. Nunc mēbroz
condita nube: Non in totum est oblita
sui. Summamq; tenet singula perdēs
igitur quisquis vera requirit neutro est
abitu. nam neq; nouit. Nec penitus ta-
men omnia nescit. Sed quam retinens
meminit summam Consultat alte vise
retractans. At seruatis queat oblitus
addere partes.

Prosa quarta libri quinti.

Quam illa vet⁹ inquit hec est de
puidencia q̄rela a marcoq; tul-
lio cū diuinatōez distribuit vebemēter a-
gitata tibi q; ipi res diu p̄sus multūq;

sed ipsa tenet summam
id est cognitionē vniuer-
salem rerū perdens sin-
gula. i. singularem cog-
nitionem. igitur quisquis
requirit. i. inuestigat co-
gnoscere vera talis est
neutro habitu supplevit
perfecte cognoscat vel
qđ oīno ignoret. vñ di-
cit Nam neq; nouit. scz
in speciali et p̄fecte illud
qđ querit nec penit⁹ ne
scit oīa sed ipse meminit
id est in memoria habet
summā. i. vniuersalē co-
gnitionēz quā retinens
cōsuluit supple actuali
cōsideratōne retractās
id est reuocans p̄ studiū
alte id est subtiliter visa.
id est prius in speciali co-
gnitav⁹ ipse queat adde-
re oblitus partes parti-

bas seruatis supple in memoria. Notandum qđ secundū istam viam Platonis
solueretur ratio p̄sus tacta vel anima scit qđ desiderat vel nescit. dico qđ nescit
in speciali et in p̄pria forma. sed scit in vniuersali et cum dicitur nullus desiderat nō-
tum. verum est sicut est notum in vniuersali. tamen desiderat ipsum vt est ignotum
in speciali et cum dicitur si ignoret nunq; inueniet et verum est si ignorat tam in ge-
nerali q̄ in speciali. et si ignorat in potentia et in actu. si tamē scit in potētia et in vni-
uersali et ignorat actu et in p̄pria forma potest ipsum inuenire et adiscere.

Prosa quarta vltimi libri.

Quam illa vetus inquit. Hec est quarta p̄sa hui⁹ quinti in qua p̄bia incl-
pit dissoluere questionē de cōpassibilitate puidencie et liberi arbitrij et
p̄rio tāgit difficultatē hui⁹ qđis et causaz difficultatis et tāgit modū p̄-
cedēdi circa ei⁹ solutiōez. secūdo dissoluit eā ibi. Quero em. P̄rio dicit hec querela
i. questio hec de puidencia est vetus et est vebemēter agitata. i. p̄tractata a marco tul-
lio cū distribuit. i. diuidit diuinatōez. i. in li. diuinatōnū ubi diuidit diuinatōez in suas
spēs nō solū hoc sed et res multū diu q̄sita. Sed haudquaq; i. nō alicubi
ab vilo vestrū satis diligēter et firmiter expedita cui⁹ caliginis. i. difficultatis causa ē

quod motus idest actus humane rationis non potest admoeri idest applicari ad simplicitatem diuine prouidentie que si vilo modo queat excogitari nihil relinquetur prozsus ambigui qz scz rationem et causam difficultatis ita demū patefacere et expere temptabo si prius expēdero. i. declarauero ea quibus tu moueris. Notandum qz questio de prouidentia diuina et libero arbitrio est oim questionū difficilima

de qua multi antiquoz dubitabant et nonnulli modernoz ppter ei⁹ difficultatē lapsi sunt. quaz Tullius in libro diuinationis pertractans et nō valens dissoluere eius difficultatem negat penitus prouidentiaz et prescientiaz futuroz a deo in predicto libro diuinationis. Quero em. hic phia accedit ad solutionem questionis et pzo discutit motū boeci. Secundo soluit dubitationē siue questionē ibi Quoniam igitur. Circa primū sciēdum qz dno fuerunt motus boeci principalia circa hanc questionē. Primū qz videtur necessarii si deus preuidet futura qz necessario euentus. Secundū motū qz futura quoz euentus est incertus sicut sunt futura contingētia non possunt a deo certa prouideri. Primo ergo ptractat primū motū. secundo secundū ibi. Sed hoc inquis. Primo ostendit qz si deus prouidet futura non ppter hoc necessario eueniunt. secundo mouet dubitationē ibi. Sed quid fieri potest. Primo ostendit qz ex prescientia dei non infertur necessitas libero arbitrio. Secundo ostendit qz prescientia dei non sit signū necessitatis futuroz ibi. sed prescientia. Circa primum sciēdū est qz prius improbauit quandā responsionē qua quidā nitebantur impedire rationē ostendentē nō esse liberū arbitriū ppter prescientiā diuinā quā responsio nez. hic resumit ostendens eam aliquo mō esse bonā. qz sufficienter impedit intentōnem aduersarij. Nam aduersarius ex nullo alio probat necessitatē futuroz nisi quia sunt prescīta a deo.

quesita. sed haudquaquā ab vilo vestrū hactenus satis diligenter ac firmiter expedita. Cui⁹ caliginis causa est. qz humane ratiocinationis motus ad diuine prescientie simplicitatē nō possit admoeri. Que si vilo mō cogitari queat: nihil prozsus relinqueretur ambigui. qd ita demū patefacere atqz expedire temptabo si prius ea quib⁹ moueris expēdero. Quero enī cur illā soluenciū ratioez minus efficacē putes. que qz prescientia nō esse futuris rebus causas necessitatis existimat: nihil impediri psciētia arbitrii libertatē putat. Nū enī tu aliūde argumētū futuroz necessitatis trahis nisi qz ea que psciūtur non euenire nō possunt Si igitur prenotio nullā futuris rebus adicit necessitatem. quod tu etiam pauloante fatebare. quid est qz voluntariū exitus rerum ad certū cogantur euentū

Cum igitur ex responsione habeatur qz prescientia nullam

Prosa. iiii.

causalitatem habet super futura videtur sufficienter ostensum esse quod ea que pcedunt ex libero arbitrio non sunt necessaria. Primo ergo ponit istam responsionē resumendo eius solutionem dicens. Quero enim cur istam rationem soluentū putas minus esse efficacem que putat libertatem arbitrii non impediri a prescientia quia estimat prescientiam non esse causam necessitatis futurorum. Qued autem

Etenim positionis gratia ut quid consequatur aduertitas statuamus nullam esse prescientiam num igitur quantū ad hoc attinet que ex arbitrio eueniunt ad necessitatē coguntur Boetius. Minime. Statuamus iterum esse sed nihil rebus necessitatis iniungere manebit ut opinor eadem voluntatis integra atqz absoluta libertas. Sed prescientia inquires tam etsi futuris eueniendi necessitas non est signum tamen est necessario ea esse ventura. Hoc igitur non etiam si precognicio non fuisset necessarios futurorum exitus esse constaret. Omne etenim signū tātū quid sit ostēdit non vero efficit qd designat. quare demonstrādū prius ē nō nihil ex necessitate pringere ut pnotōez

per istā responsionē impediat illatio necessitatis futurorum patz ex hoc q tu nō trabis aliunde argumentū necessitatis futurorum nisi q ea que prescuntur non possūt non euenire. Si igitur prenotio idest prescientia futurorum nullam imponit necessitates rebus futuris. ut dicit responsio et tu etiam fatebare pauloante quid ē idest quid esse poterit q voluntarij exitus cogant ad certum euentum. et ita per istam responsionem excludit necessitas futurorum et manifestat se in exemplo dicens. Et aduertitas quid cōsequatur gratia positionis id est exēpli statuamus. i. ponamus per impossibi

le nullā esse pscientiā posterorū igit hoc posito qstū ad hoc. i. qstū ad istā illationem quā ex prescientia concluditur necessitas futurorum ea que veniant ex arbitrio cogantur ne ad necessitatem. dicit Boe. Minime. et pbia statuamus iterū esse providentiam. sed nihil necessarium iniungere rebus futuris manebit ut opinor eadem libertas voluntatis integra et absoluta ab omni necessitate. Notandum q prior solutio improbata fuit bona et mala. in hoc fuit bona quia posuit prescientiam non esse causam necessitatis futurorum. Dixit ei. Ideo futura eueniunt nō quia deus ea providet. sed in hoc fuit mala quia posuit futura esse causam prescientie dei. dixit ei quia futura sunt ideo deus ea providet. patet ergo ex responsione antiquorū q prescientia non est causa necessitatis rebus futuris. Sed prescientia inquires. Hic ostendit pbia q prescientia diuina non sit signum necessitatis rebus futuris. Secūdo ostendit q modus probandi ex signo nō est efficax ibi. Jā vero. primo dicit. Tu inquires. i. dicere poteris etsi p qbus prescientia nō sit necessitas eueniendi rebus futuris tamē est signū ea necessario esse vutura. et ita ex prescientia potest inferri necessitas futurorum tanq ex signo. Hoc igitur modo ponēdo prescientiā ēē signum

Liber quintus.

necessitatis futurorum constaret esse exitus. i. euentus futurorum esse necessarios etiam si non fuisset precognitio qđ probat ex natura signi dicens. Omne nāq; signum tantum ostēdit quid sit. i. manifestat illud cuius est signū sed non efficit quod denegat quare ut preuotionē idest prouidentia appareat esse signū necessitatis futurorum demonstrandum erat prius nihil contingere non ex necessitate idest oia

euenire necessario alioquin si hec necessitas futurorum nulla est. nec illa prescientia poterit esse signum eius rei que non ē et ita non valet arguere necessitatē futurorum ex prescientia tanq; ex signo. Notādū qđ signum nō est cā eius cui est signū sed tantū manifestat signatū esse ut circulus nō est causa venditionis vini sed tantū est signū venditionis. Si ergo prescientia ēē signū necessitatis futurorum p̄supponeret esse necessaria et sic ad ostendendū prescientiam esse signū necessitatis futurorum o

porteret prius ostendere futura necessario esse futura anteq; prescientia esset signū necessitatis futurorum alias prescientia esset signum alicuius rei que nō ē qđ ē absurdum. Jam vero. hic ostendit modum probandi ex signo non esse efficacem et dicit. Constat. id est manifestum est rationem subnixam. idest firmatā demonstratiōe eā nō esse ducendā ex signis neq; ex argumentis extrinsecus petitis. i. acceptis. sed firma rō ducenda ex cōuenientibus. i. ex p̄p̄is et necessarijs causis. Cū ergo predicta ratio processerit ex signo non est efficax et demonstratiua cum sit a posteriori Demonstratio autē qđ est potissima probationū ipsa ē a priori cum sit ex causis per se immediatis prioribus et notioribus et pro tātō etiā demonstratio est sillogismus faciens scire efficax ad probandum ex primo posteriorum. Sed qui fieri potest hic philosophia mouet quandam dubitationem et soluit eam videtur enim ex dictis sequi qđ aliqua possunt presciri que tantum non necessario eueniunt. si autē non necessario eueniūt possunt non euenire. et sic sequitur qđ aliquod prescitum a deo nō eueniat. Primo ergo phia dubitando de hoc querit dicēs. Ex quo ita ē qđ ea qđ sunt prescita nō sunt necessaria sed possunt nō euenire qui. i. quomodo fieri potest ut ea qđ prouident futura esse nō eueniāt ymo oportet dicere qđ prescientia eueniāt s̄ tamen nō eueniāt de necessitate. Vñ dicit quasi vero. q. d. Ista dubitatio procedit quasi nō credamus ea qđ prouidentia p̄noscit nō esse ventura sed hoc non est verū sed potius arbitremur illud scilicet qđ licet futurum eueniat nihil tamen necessitatis

signū esse hui⁹ necessitatis appareat alioquin si hec nulla est nec illa quidē eius rei signū poterit esse que nō est. Itaq; vero probationes firma rōe subnixam constat. nō ex signis neq; petitis extrinsecus argumentis sed ex cōuenientib⁹ necessarijsq; causis esse ducendam. Sed qui fieri potest ut ea nō perueniāt que futura ēē prouident. Quasi vero nos ea qđ prouidentia futura ēē p̄noscit nō euentura credamus ac non illud potius arbitremur licet eueniāt nihil tamen ut euenirent sui natura necessitatis habuisse.

Quod huic facile perpendas licebit

Prosa. iiii.

habuisse in sui natura ut eueniret et manifestat in exemplo quomodo aliquid certe cō
prehenditur quod tamē non est necessarium dicens. quod aliquid cognitū eueniat et tñ nō
necessario licebit quod tu hoc ppendas hinc. i. ex tali exemplo inueniuntur enim plura ex
empla oculis dum fiunt idest dum sunt in fieri sicut ea quae videntur aurige facere in
moderandis et flectendis quadrigis et cetera. Videmus ad hunc modum ut quae fiunt

Plura enim dum fiunt subiecta oculis in
tueamur ut ea quae in quadrigis mode
rādis atque flectēdis facere spectantur au
rige atque ad hūc modum et cetera. **N**ū igit
quicquid illorum ita fieri necessitas vlla cō
pellit. **B.** Minime. **P.** Frustra enī es
set artis effectus si omnia coacta moue
rentur. quae igitur cum fiunt carēt existē
di necessitate eadez priusquam fiāt sine
necessitate futura sunt. Quare sunt quae
dam euentura quorum exitus ab omni ne
cessitate absolutus sit. **N**ā illud quidez
nulluz arbitroz esse dicturum quod quae
nunc fiunt priusquam fierent futura nō
fuerint. **H**ec etiam igitur precognita li
beros habent euentus.

in aliis actibus volūta
rijs nūquid vlla necessi
tas cōpellit aliquod illo
rum ita fieri sicut oculis
videtur. dicit **Bo.** **A**d
uime et assignat rōnem
frustra enim esset effectus
artis si omnia moueren
tur coacta et frustra eēt
ars flectendi quadrigas
si necessario flecteretur
igitur illa quae cum fiunt ca
rent necessitate existēdi
eadem sunt futura sine
necessitate priusquam fiant.
Ex quo concludit quod quae
dam sunt ventura quo
rum exitus idest euentus
est absolutus ab omni ne
cessitate et forsan aliqis
diceret ea quae nunc fiūt
non erant futura anteqū
eēt. hoc excludit dicens

nullum arbitroz esse dicturum quod quae nunc fiunt euentura non fuerint hoc enim
esset nimis irrationabile ideo necessario cōcluditur quod hec etiam precognita habent eue
tus liberos. quia sicut scientia presentium nihil importat necessitatis his rebus quae
fiunt in presenti sicut patet in exemplo predicto de regimine quadrigae. Ita presen
tia futurorum nihil importat necessitatis his quae ventura sunt.

Nota quod licet futura in comparatione ad diuinam prouidentiam sint necessa
ria necessitate condicionata non tamen omnia sunt necessaria necessitate absoluta
Aulta enim libere eueniunt sicut ea quae fiunt ab arte et a voluntate ut regimen
qua drigarum. Si enim regimen quadrigarum necessario eueniret frustra esset res
regendi quadrigam. **N**otandum quod sicut res actu fiunt ita erunt future. sed quae
dam actu libere fiūt ergo erūt libere future et per cōsequēs nō omnia sunt necessario
futura licet necessitate condicionata in quantum comparatur ad prouidentiam di
uinam non tamen in sui natura considerata necessario eueniunt necessitate absolu
ta sicut postea videbitur ubi distingue duplicem necessitatem conditionatam et ab
solutam.

Sed hoc inquis. **H**ic philosophia dissentit motuum. **Boetij** ut
futura incerta sicut sunt contingentia possint certe presciri. et primo mouet dubita
tionem de hoc et tangit rationem dubitationis. **S**ecundo assignat causam erroris

Libet quintus.

ibi. Cuius erroris causa est. dicit primo. Sed tu inquis o Boetij hoc ipsum dubitatur an possit esse vlla prenotio. idest prescientia illarum rerum que non habent necessarios exitus idest euentus hoc enim nullomodo est possibile. Cum enim videntur hec dissonare. scilicet prescientia et continentia. Tu enim putas si prouideatur contingentia necessario ipsa consequi et si necessitas desit minime ipsa presciri et pu-

tas nil posse comprehendere di prescientia diuina nisi si certis. Et si ea que sunt incerti exitus idest euentus sicut contingentia si prouidentur illa quasi certa tu putas illud esse caliginem opinionis non veritatem scientie. et in hoc tu deciperis cuius deceptionis causa est error tuus circa iudicium cognitionis. Credis enim diuersum esse ab integritate scientie aliter arbitrari rem quam se habeat et in hoc erras.

Notandum quod quia non possumus futura contingenta certe prenotare putamus similiter de hoc non posse. res enim eodemmodo se habens diuersimode a diuersis potest cognosci. Unde cognoscere res aliter quam se habet ex parte rei cognite non est scientia sed

cognoscere rem aliter quam se habeat ex parte cognoscentis bene est scientia et sic futura contingentia licet in se sint incerta possunt tamen presciri a deo sine errore falsitatis. Cuius erroris causa est. Ibi assignat causam erroris. Ubi notandum quod causa erroris quare putamus futura incerta non posse certe presciri quia putatur quod facultas cognitionis sit secundum facultatem rei cognite et non ipsius cognoscentis quod est falsum. Primo ergo premitit huiusmodi causam erroris. Secundo improbat ipsam ibi. Nam ut hoc breui. Dicit primo. Cuius erroris causa est. quia existimatur quod omnia que quisque nouit illa cognoscit tantum ex vi et natura ipsorum que sciuntur et non ex vi cognoscentis quod totum est contra idest per contrarium. quia res magis cognoscuntur secundum naturam cognoscentis. Omne enim quod cognoscitur non comprehenditur secundum sui vim. idest secundum modum sue nature sed potius secundum facultatem cognoscentis.

Nam sicut scientia presentium rerum nihil his que fiunt: ita prescientia futurorum nihil his que ventura sunt necessitatis importat. Sed hoc inquis ipsius dubitatur an earum rerum que necessarios exitus non habent vlla possit esse prenotio dissonare etenim videntur putari si prouideantur consequi necessitatem. si necessitas desit minime presciri nihilque scientia comprehendere posse nisi certum. Quod si que incerti sunt exitus ea quasi certa prouidentur opinionis id esse caliginem non scientie veritatem. Aliter ei sese res habeat arbitrari ab integritate scientie credis esse diuersum. Cuius erroris causa est quod omnia que quisque nouit ex ipsorum naturam vi atque natura cognosci estimat que sciuntur. quod totum contra est. Quod ei quod cognoscit non secundum sui vi sed secundum cognoscentium potius compre-

Prosa quarta.

Notandum qd si cognitio esset secundum facultatem rei cognite tunc res ab omnibus eodem modo cognosceretur et sic aliquid cōprehenderetur eodē mō ab intellectu humano et diuino quod falsum est. qz q sunt icerta cōprehensione humana sunt certa cōprehensione diuina. cognitio ergo potius attēdit secundū facultatē potentie cognoscentis. ita qd qsto potentia ē efficacior et certior tāto certius et limpidi

henditur facultatē. Nam vt hoc breui liqueat exēplo eandem corporis rotunditatem aliter visus. aliter tactus agnoscit. Ille enim manens totū simul iactis radiis intuetur. Hic vero coherēs orbi atqz coniunctus circa ipsuz motus ambitum rotunditatem partibus comprehendit. Ipsuz quoqz hominē aliter sensus: aliter imaginatio. aliter ratio aliter intelligētia contuetur. Sensus enī figuram in subiecta materia cōstitutaz. Imaginatio vero solaz sine materia indicat figurā. Rō vero hanc quoqz trāscendit speciemqz suam que singularibz

us rem comprehendit.

Nam vt hoc breui exemplo liqueat. Hic pbat qd facultas cognitio nis est secundum facultatem potentie cognoscentis et non rei cognite. Primo declarat hoc exēplis. Secundo pbat hoc idem per rationem ibi. Neqz id iurā. Prima in duas secundum duo exempla ibi. Ipsuz quoqz. pzo dicit. qd cognitio sit secundum facultatem cognoscentis liqet breui exemplo. nam visus aliter cognoscit eandem corporis rotunditatem et aliter tactus. Ille enim visus manēs

eminus idest a longinquo intuetur totum corpus simul iactis radiis visualibus. hic supple tactus coherens et cōsuetus orbi idest rotunditati et mot^o circa ipm ābitū. idest circa corpus rotundum comprehendit eius rotunditatez partibus. i. p partes

Notandum qd innuit duplicem differentiam inter modum cognoscendi visus et tactus. Prima est qd visus a remotis existens cognoscit aliquod corpus rotundū. Tactus autem non cognoscit ipsum nisi coniunctus. Secunda differentia est qd visus totum corpus simul comprehendit tactus autem per partes talis autem diuersitas in cognoscendo non esset si res cognosceretur ex sui natura cuz eadem res manet in vtraqz cognitione.

Notandum qd quidam dixerunt visionem fieri per emissionez radioz visualium ab oculis vsqz ad rem visam sed hec opinio est contra Aristotelem visio enim non fit extra mittendo sed intus suscipiendo patiente ei aliqua sensitio sic ipsum videre secundo de anima. Hic autē loquitur opinione antiquorum cum dicit qd visus totum corpus intuetur iactis radiis.

Ipsuz quoqz hominem. Hic ponit secundum exemplum in virtutibus cognoscitiuis subordinatis. secundo ostendit quomodo iste virtutes se habeant adinuicē ibi. In quo illud. Primo ergo declarat quomodo idem a diuersis potētis diuersi mode comprehenditur dicens. sensus exterior aliter contuetur ipsum hominem aliter imaginatio aliter rō aliter intelligentia diuina. Sensus enim exterior sicut visus indicat figuram hominis in subiecta materia idest in sensibili materia. sed inagi-

Liber quintus

natio solas figuram discernit sine materia idest in absentia rei materialis. Ideo vero hanc imaginationem transcendit et ipsam speciem idest naturam specificam hominis que singularibus inest perpendit idest discernit vniuersali consideratione oculus vero idest consideratio intelligentie est excelsior. quia intelligentia diuina supergressa ambitum vniuersitatis qui existit in singularibus illam simplicem formam. scilicet ideam hominis que est in men-

te diuina constituitur acie. id est speculatione pure mentis. Notandum quod primum fuit de virtutibus cognoscitivis non subordinatis sicut de visu et tactu. istud autem exemplum est de virtutibus subordinatis que sunt quatuor scilicet sensus exterior qui inest omnibus animalibus. imaginatio que tantum inest animalibus perfectis. ratio que tantum est in hominibus. et intelligentia per quam intelligit diuinam cognitionem iste virtutes habent diuersum modum cognoscendi eandem rem scilicet ho-

minem ut declaratur in littera quod non esset nisi cognitio fieret secundum facultates virtutum cognoscentium et non rei cognite. In quo illud maxime considerandum est. hic ostendit philosophia quomodo predictae virtutes cognoscitivae se habent ad invicem ostendens quod quicquid potest virtus inferior potest etiam et superior et amplius. Et primo hoc ostendit de intelligentia respectu aliarum virtutum. secundo ostendit idem de ratione. secunda ibi. Ratio quoque. Primo dicit. In quo. idest in ordine istarum virtutum illud est maxime considerandum quod vis apprehendendi superiorum amplectitur in se inferiores quia virtus superior cognoscit omne illud quod inferior. Inferior autem non consurgit ad superiorem ita ut apprehendat illud quod superior. quod manifestat in exemplo dicens. Neque enim sensus aliquid valet apprehendere extra materiam et imaginatio constituitur species vniuersales. idest minus particulares sed ratio capit simplicem id est vniuersalem formam. Intelligentia autem diuina quasi de super spectans cum sit in supremo gradu cognitionis ipsa concepta forma ideali diuine indicat etiam cuncta que subsunt illi forme ut cognoscendo ideam hominis cognoscit omnia que sunt in homine sed eodem modo comprehendit ipsam formam quomodo nulli inferiori virtuti nota esse poterit. Nam ipsa cognoscit vniuersum idest vniuersalem formam rationis et figuram imaginationis et materiale sensibile quod spectat ad sensum exteriorem non utens ratione nec imaginatione nec sensibus sed prospiciens cuncta vno actu mentis idest absque discursu cognoscit quod

inest vniuersali consideratione perpendit. Intelligentie vero celsior oculus existit supergressa namque vniuersitatis ambitum ipsam illam in simplicem formam pura mentis acie constituitur. In quo illud maxime considerandum est. Nam superior vis comprehendendi amplectitur inferiores. Inferior vero ad superiorem nullo modo surget. Neque enim sensus aliquid extra materiam valet. Vel vniuersales species imaginatio constituitur vel ratio capit simplicem formam sed intelligentia quasi de super spectans concepta forma que subsunt cuncta diiudicat sed eo modo quo formam ipsam

Prosa quarta.

non facit ratio. Notandū q̄ quia virtus superior virtutem includit inferiorē sicut tetragonum includit tragonū. ut patet secundo de anima. ideo quicquid pōt virtus inferior pōt et superior et magis. quia modo magis vniuersali comprehendit q̄ inferior mō magis particulari licet non econuerso. Ideo que potest intelligentia hūana cōprehendere potest et diuina intelligentia licet non econuerso. Ratio

que nulli alii nota esse poterat cōprehēdit. Nam et rationis vniuersum et imaginationis figuram et materiale sensibile cognoscit. Nec ratione vtēs nec imaginatione nec sensib⁹ sed illo vno ictu mentis formaliter vt ita dicā cuncta pspiciēs. Ratio quoq̄ cum quid vniuersale respicit nec imaginatione nec sensibus vtens imaginabilia vel sensibilia cōprehēdit. Hec est enim que conceptio nis sue vniuersale ita definit. Homo ē aīal bipes rōnale que cum vniuersalis notio sit tamen imaginabilē sensibīlēq̄ esse rez nullus ignorat quod illa nō imaginatione vel sensu sed in rōnali cōceptione cōsiderat. Imaginatione quoq̄ taz et si ex sensibus visendi formādiq̄ figuras sumpsit exordiū sensu tamē absente

quoq̄ cui quid respicit. Hic ostendit idē de rōe q̄ sicut intelligentia cōprehendit alias tres virtutes inferiores sic ratio etiam comprehendit sub se alias duas virtutes. s. imaginationē et sensum dicens q̄ ratio concipit quid vniuersale nō vtēs imaginatione nec sensibus et cōprehendit imaginabilia et vniuersali cōprehensione. Hec enim est ratio que ita diffinit vniuersale sue conceptō nis homo est animal bipes rationale. que diffinitio cum sit vniuersalis notio. s. notificatio cum nullus etiam ignoret re esse imaginabilem et sensibilem q̄ hac diffinitione explicatur. Illa ratio cōsiderat vniuersale nō vtens imaginationē vel sen-

su sed rationali conceptione. Tunc ostendit q̄ sicut ratio comprehendit imaginationem et sensum. sic imaginatio sensum comprehendit dicens. imaginatio quoq̄ taz et si pro quib⁹ sumpsit exordium ex sensibus visendi et formandi figuras. tamen absente sensu exteriori imaginatio collustrat idest cognoscit queq̄ sensibilia non sensibili. sed imaginaria ratione indicandi et tunc concludit dicens. Vidēs ne igitur quomodo cuncta potius vtantur sua idest propria facultate in cognoscendo quam facultatem eorum que cognoscitur. Notandum q̄ licet ratio in comprehendēdo suum vniuersale non vtatur imaginatione et sensu. tamen in actu suo presupponit imaginationem et sensum quia nihil est intellectu nisi fuerit in sensu. Similiter licet imaginatio in sua operatione non vtatur sensu tamen presupponit sensum fuisse in actu. quia fantasia quam hic vocat imaginationem est motus factus a sensu secundum actum ex secundo de anima.

Neq̄ id iniuria. Hic confirmat dictum suum per rōnem dicens. Illud. s. q̄ res cognoscitur non secundum sui naturam sed secundum naturam cognoscentis illud

Liber quintus

non contingit iniuria. i. irrationabiliter. Nam est omne iudicium cognitionis sit actus et operatio iudicantis id est potentie cognoscitive necesse est ut quisque cognoscens perficiat suam operam. i. suam operationem cognoscendi si ex alia parte. s. rei cognite sed ex propria parte actus. i. ex virtute cognoscentis. Nota quod ex littera formatur talis ratio. Disactus et operatio sequitur conditionem illius potentie cuius est actus et operatio. s. iudicare siue cognoscere est actus et operatio potentie cognoscentis. et non rei cognite. ergo iudicare et cognoscere sequitur modum et conditionem potentie cognoscentis et non rei cognite.

Metrum quartum libri quinti.

Quondam porticus attulit. Istud est quartum metrum huiusmodi quod dicitur gl' conici ab iureore corambicum a pede pre dominante. In quo metro improbat opiniones stoicorum ex qua videtur sequi contrarium dictis suis. Fuit enim opinio Stoicorum quod cognitio intellectiva solum perficeretur ex hoc quod corpora exteriora suas similitudines imprimunt in mentem. ita ut mens solum se habeat in ratione patientis et res extra in ratione agentis. Ex quo sequitur cum patiens trahatur ad naturam agentis et non e converso quod cognitio sequeretur naturam rei cognite et non naturam cognoscentis quod est contra dicta. Primo ergo ponit opinionem stoicorum. Secundo improbat eam ibi. Sed mens. Primo dicit. Quondam porticus attulit senes supple stoicos qui dicebantur senes propter maturitatem morum. senes inquam nimium obscuros supple in sententiis qui stoici credunt sensus et imagines id est rerum sensibilium formas imprimi mentibus ex corporibus extrinsecis id est exterioribus et posuerunt corpora illa eo modo imprimere imagines mentibus ut quondam mos fuit alicui scribenti sceleri stilo figere pressas litteras equore id est in planitie que pagina nulla prius notas habebat.

Notandum quod stoici dicuntur a stoa grece quod est porticus latine quia athenis in manifestissima portico et alijs locis publicis stoici disputare solebant illi posuerunt animam tantum habere rationem patientis respectu rerum exteriorum et quia cognitio passiva videtur sequi virtutem actiuam quam passivam ideo secundum eos cognitio potius debet attendi secundum facultatem rei cognite que est activa quam anime cognoscentis que est passiva.

sensibilia queque collustrat non sensibili sed imaginaria ratione iudicandi. Vides ne igitur ut in cognoscendo cuncta sua potius facultate quam eorum que cognoscuntur utantur. Neque id iniuria. Nam cum omne iudicium iudicantis actu existat necesse est ut suam quisque operam non ex aliena sed ex propria voluntate perficiat

Metrum quartum libri quinti.

Quondam porticus attulit: Obscuros nimium senes. Qui sensus et imagines et corporibus extrinsecis. Credunt mentibus imprimi. Ut quondam sceleri stilo Mos est equore pagine Que nullas habeat notas pressas figere litteras

Sed mens si proprijs vigens. Hic improbat hanc opinionem. Secundo ponit suā veritatem ibi hec est efficiens. Primo ergo deducit ad plura inconuenientia istam opinionem dicens. Sed si mens vigens nihil explicat proprijs moribus. i. nullas actionem propriam habet sed tantus iacet patiens subdita notis. i. similitudinibus corporum et si ipsa reddit. i. representat cassas imagines rez. i. similitudines inuicē speculī. i. admo

Sed mens si proprijs vigens. Nihil motibus explicat. Sed tantus patiens iacet. Notis subdita corporum. Cassas q3 in speculi vicem. Rerum reddit imagines. Unde hec sic animus viget. cernens oīa notio. Que vis singula pspicit. Aut que cognita diuidit. qui diuisa recolligit Alterq3 legēs iter. Nūc summis caput inserit. nūc decidit in infima. Cuz sese referēs sibi. Veris falsa redarguit. Hec est efficiēs magis. Lōge causa potentior. Quā que materie modo. Impressas patitur notas. Precedit tamen excitans. Alc vires animi monens. Vivo in corpore passio. Cum vel lux oculos ferit. Vel vox aurib9 instrepat

diū speculī tūc querit vñ viget h notio. i. h conitō aīa q aīa est. cernēs oīa non tātiū corporalia sed etiam incorporea.

Motādū q primū inconueniens est si cognitio intellectiva fieret per solam impressiones corporū in anima tunc nō esset virtus p quam aīa cognosceret incorporea. quia per solam impressionē corporū tātum cognosceret corporalia. nunc autē manifestum est q etiam incorporea cognoscit. aliud inconueniens ponit di. si aīa tantus est passiva q vis aīe singula pspicit. i. iudicat aut que vis aīe cognita diuidit aut di

uisa recolligit aut que vis anime legens. i. apprehendens alterum iter cōponendi et diuidendi nunc inserit caput summis. i. generalissimis ascendēdo a specialissimis ad generalissima colligendo multitudinem et nunc decidit vel decedit secundum alias litteram idest cadit in infima idest in specialissima procedēdo a generalissimis ad specialissima diuidendo. Cum idest tandem anima referens idest componens se sibi redarguit falsa veris idest per vera. Nota q ex littera talis formatur ratio. Illa anima non est tantum passiva sed actiua que indicat. componit et diuidit et vera falsis redarguit. sed anima intellectiva est huiusmodi. ergo etc. Maior nota est quia in dicare. componere. diuidere. redarguere. videntur esse operationes actiue. minor apparet anima indicat inter verum et falsum componit predicatum cum subiecto. aliquando diuidit predicatum a subiecto et falsas opiniones redarguit. Hec est efficiens magis. hic philosophia ponit veritatem dicens. hec mens est magis causa efficiens que est causa longe potentior q illa que modo materie idest similitudine materie patitur notas impressas. et quia aliquis crederet q in aīa nulla esset passio. ideo subdit quedam passio precedit operationes anime in vivo corpore excitās et mouēs vires animi ad operandū vt quando lux ferit oculos tunc patitur visus

vel cum vox instrepit. i. insonat auribus tunc patitur auditus et tandem vigor me-
tis excitatus. i. excitatus vocans species quas intus tenens ad similes motus appli-
cat eas notis exteris. i. similitudinibus exterioribus. et miscet. i. applicat ymagines
exterioribus corporum formis. i. speciebus introsum. i. in anima reconditis. Notandum
q. boecius hic utitur sententia platonica que ponit species rerum a principio natu-
raliter iditas anime. sed

anima sopita est in corpore
ita q. non intelligit per
eas nisi excitetur p. inu-
tatione sensuum exte-
riorum. excitata autem euo-
cat species simile illi qua
sensus exterior impres-
sit et applicando eas rei
exteriori et sic intelligit
per eam. ad hanc inten-
tionem etiam loquitur
linconiensis p. poste-
riorum dicens. Ratio in
nobis sopita non agit ni-
si prius p. operantes sen-
suum quibus admiscetur

Tuz mentis vigor exitus Quas intus
species tenet ad motus similes vocans
notis applicat exteris. Introsum reco-
ditis. Formis miscet ymagines.

Prosa quinta libri quinti.

Quod si in corporibus sentiendis
quis afficiat instrumenta sensuum
forinsecus obiecte qualitates: atque agentis
vigore passio corporis antecedit que in
se actum mentis prouocet: excitatque inte-

fuerit expecta. Notandum q. ex littera videtur q. intellectus possibilis intelligen-
do etiam sit actiuus cum sit causa efficiens. ut dicit in littera. Aristoteles autem tertio de
anima vult q. intelligere sit pati et q. intellectus nulla habet naturam nisi q. est possibilis
vocatus. Ad hoc dicit aliqui q. q. anima comprehendit tam intellectum possibilem quam age-
tem. anima est actiua imo causa effectiua intellectionis ratione intellectus agentis. sed
est passiuua ratione intellectus passibilis. vel dicendum q. intellectus passibilis est po-
tentia passiuua saltem quo ad primum eius actum cum intelligere sit pati. Sed omnis poten-
tia passiuua de necessitate requirit potentiam actiuam quod reducat ipsam ad actum. Tale autem
actuum non potest esse res corporalis extra cum agens sit prestantius passio. ideo tale actuum
ex parte anime erit intellectus agens cuius operatio est facere potentia intellecta actu in-
tellecta. ita q. a rebus extra virtute intellectus agentis imprimatur aliquid intellectui
passibili p. quod in actum intelligendi reducitur. Non est ergo intentio boecii negare quod
mens sit passiuua ratione intellectus passibilis. sed vult q. mens siue anima magis habeat
efficientiam in intellectione quam sit passiuua ab ipsis corporibus extra. et p. consequens ef-
ficientia intellectus non debet attribui rebus extra quod erat de intentione stoicorum.

Prosa quinta libri quinti.

Quod si in corporibus sentiendis. Hec est quinta prosa huius quinti
libri in qua probat specialiter diuinam cognitionem esse secundum modum co-
gnoscentis et non rei cognite. Secundo ostendit insufficientiam eorum
qui ex nostro modo cognoscendi improbant prudentiam diuinam ibi. Quid igitur et.
Primo facit quod dictum est. Secundo infert duas conclusiones ibi. Hac itaque. pri-
mo dicit. Si in sentiendis id est in cognoscendis corporibus animus noster non tan-
tum insignitur id est efficitur passione corporis. sed ex sua vi indicat passionem sub

Prosa quinta.

lectam corpori ita q in cognoscendo sequitur proprium motus quāvis qualitates obiecte forinsecus afficiant idest mutant instrumenta idest organa sensum et passio corporis antecedit vigorem agentis animi que passio prouocet actum mentis in se et excitet formas intrinsecus quiescentes. Si hoc est in animo nostro multo magis ea que absoluta sunt cunctis affectiōib⁹. i. qualitatibus corporum sicut intelligentie

rim quiescentes intrinsec⁹ formas si i sensitiuis inqz corporib⁹ anim⁹ nō passione insignitur. sz et sua vi subiectā corpori iudicat passionē quāto magis ea q cūctis corporū effectiōib⁹ absoluta sūt i discernēdo nū obiecta extrinsecus sequuntur. sz actū sue mentis expediūt. Hac itaqz rōe multiplices cognitiones diuersis ac differentib⁹ cessere substantiis. Sensus enī solus cūctis alijs cognitōib⁹ destitutus i mobilibus aiantib⁹ cessit qles sūt cōche maris queqz alia saxis herētia nutriūtur ymaginatō vero mobilib⁹ beluis qbus tā in eē fugiēdi appetēdi ne aliqz videt effectus. Ratio vero humani tantū generis est sicuti sola intelligentia diuini.

missis dicēs. Ex quo cognitio sequitur naturam cognoscētis et non rei cognite. et cum cognoscētia sint diuersa secundum naturam oportet diuersis cognoscētibus conuenire diuersas cognitiones. unde dicit. Hac itaqz rōe quia cognitio sequit naturā cognoscentis multiplices cognitiones cesserunt diuersis ac differentibus substantijs. sensus enim solus destitutus alijs cognitionibus cessit aiantibus immobilibus qualia sunt conche maris et quecunqz nutriuntur herentia saxis ymaginatio vero cessit mobilibus beluis que mouentur motu progressiuo quibus videtur inesse affectus idest appetitus fugiendi malum vel appetendi bonum. Ratio vero p quā cōprehendimus vniuersale tantū est humani generis sicut intelligentia est diuini generis. Tunc ponit secundā conclusionem q illa conclusio ē notior et nobilior que non solū apprehēdit propriū obiectū sed etiā obiecta aliarū noticiariū. idest cognitionū. vñ dicit. Quo fit ut ea notio. i. cognitio p̄stet. i. nobilior sit ceteris que suapte natura. i. propria natura non modo idest non tantummodo propriū obiectum cognoscit sed etiā cognoscit subiecta ceterarū noticiarū. Nota circa primā conclusionē q cū actus et operationes diuersificētur secundū diuersitatē agentium opantiū sequit si agētia et operātia sint diuersa q habeāt diuersas opatio

separate et precipue de illa in discernendo non cōsequunt obiecta extrinsecus sed expediūt idest perficiunt actum sue mentis idest opationē intellectiuiam secundū naturā propriā. Notādū q ex littera potest sic argui Si id de quo minus videtur inesse inest. et de quo magis. sed minus videt q animus noster in cognoscēdo sequatur motus suus et nō rei cognite et tñ sequitur facultates sue cognitionis ergo multo magis intelligentia diuina sequitur i cognoscendo propriū motum sue cognitōis quā ipsius rei cognite. Hac itaqz ratione. hic infert duas cōclusiones ex p̄

Libertus.

nes et cognitiones ppter qd sensus sine alijs cognitionibus cessit aialibz ignobilibz et accipit hic sensus stricte p appbitione sensitiua qd soli immutat ad pntia sensibili. Sic enim distinguitur cōtra ymaginationem que nō tantū apprehēdit rem p sentem sed etiā absentē. Notandum circa istā cōclusionē qd quacunq; potētia plura cognoscit videt esse pstantior ea qd cognoscit pauciora. si ergo aliqua potētia

cognoscit propriū obiectum et cū hoc obiecta aliarū potentiarū inferiorum sicut est intelligētia dīna et nō eōuerso sequitur qd potentia superior plura cognoscēs sit nobilior inferiori. Quid igitur. Hic pbia ostēdit insufficientiā eorū que ex modo cognoscendi nostro improbat dīnaz pntiā. Secūdo hortatur nos ad considerandum modū diuine cognitōis ibi. Quare i illi. primo manifestat insufficientiam eorū per simile. Secūdo applicat illud simile ad propositū ibi. Simile ē similitudo aut quā intēdit talis ē. Sensus et ymaginatio sunt cognitōnes inferiores qd rō si ergo sensus et ymaginatio vellent iudicare modū cognoscēdi rōes ex modo cognoscēdi pntio et dicere qd vniuersale nō

Quo fit vt ea noticia ceteris prestat qd suapte natura non modo propriū sed ceterarum quoq; notitiarū subiecta cognoscit. Quid igit si rōinationi sensus ymaginatioq; refragentur nihil esse illud vniuersale dicentes quod sese intueri ratio putet. Quod ei sensibile vel ymaginabile est id vniuersū esse nō posse aut igitur rationis verū esse iudiciū nec quicquam sensibile aut quoniam sibi notum sit plura sensibus et ymaginationi esse subiecta inanem cōceptionem esse rationis que quod sensibile sit ac singulare quasi quoddam vniuersale cōsideret. Ad hec si ratio contra respōdeat se quidem et quod sensibile et qd ymaginabile sit vniuersitatis ratione conspiciere Illa uero ad vniuersitatis cogitōez aspirare non posse quoniam eorū noticio corporales figuras non possit excedere.

bil eēt qd ratio appbēdit vel si verū esset iudiciū ratiōis vel si esset particulare et sensibile rō vero diceret cōtrariū. manifestū ē qd nos qd vgem⁹ vtrāq; cognitōe potius assentirem⁹ rōi iudicādo motiū sensus et ymaginatiois eē insufficientes. Dicit ergo qd igit si sensus et ymaginatio refragent. i. tradicāt rōi dicētes nihil eē vniuersale id qd rō putat se intueri sic arguēdo. Qd ei est sensibile vlt ymaginabile id nō posse esse vniuersale secūdū iudiciū sensus et ymaginatiois. aut igit iudiciū rōis necesse esse verū et p consequēs nec quicquā esse sensibile quod est absurdum. Aut qm notum est sibi. i. sensui et ymaginationi plura esse subiecta sensibz et ymaginationi qd necesse est esse sensibilia crederes ne conceptionem rōis esse inanem qd considerat illud quod est sensibile et singulare quasi quoddā vniuersale. Ad hec si ratio respōdeat cōspicere in ratione vniuersali illud quod est sensibile et ymaginabile.

Prosa.v.

Illa vero scz sensum et ymaginationem nō posse aspirare idest peruenire ad cognitionem vniuersalis. quia cognitio eoz non excedit figuras corporales et dicerz ratio potius esse credendum firmiori et perfectiori iudicio rerū. In huiusmōi igitur lite scz inter sensum et ymaginationem ex vna parte et rationem ex altera parte nos quibus inest tam vis ratiocinandi q̄ ymaginandi et sciendi nonne potius pbare

De rerum cognitione firmiori potius pfectioniqz iudicio esse credendum In huiusmōi igitur lite nos quibus taz ratiocinandi quā imaginandi etiā sciēdiqz vis inest nōnerōnis poti⁹ causā pbare⁹. Simile est q̄ hūana ratio diuinaz intelligentiam futura nisi vt ipsa cognoscit non putat intueri. Nam vti differis si qua certos ac necessarios habere nō videantur euentus: ea certo euentura presciri nequeūt. Harum igitur rerū nulla est presciētiaquā si etiā in his esse credam⁹ nihil erit q̄ non ex necessitate pueniat. si igitur vti rationis participes sumus ita diuine iudiciū mentis habere possemus: sicut imaginationē sensumqz rationi cedere oportere iudicauim⁹ sic diuine sese menti humanam submittere rationem iustissimum censeremus. Qua

mus causam rationis et reputarem⁹ mortua sensus et imaginationes esse insufficientiam. q. d. ymo. Notandum q̄ iudicio nobilioris potētie potius est astandum q̄ iudicio potentie igit nobilioris. enz igitur ratio sit potentia nobilior q̄ sensus et ymaginatio eo q̄ ratio cōprehendit propriū obiectum et obiectum sensus et ymaginationis et non ecōuerso. ergo potius astandū est iudicio rationis q̄ potentiaz inferior. Simile est. hic applicat illud simile ad ppositū et dicit. Illud qd est dictuz de sensu et ymaginatione respectu rationis simile est ei q̄ hūana ratio nihil putat diuinā intelligentiam intueri nisi vt ipsa ratio cognoscat. qd apparz ex ipso mō arguē

di. Nam ita differis idest arguis si qua videantur non habere certos et necessarios euentus talia nequeūt presciri certe euentura igitur taliz rerum nulla est prescientia quā scz prescientiam si credimus esse in his nihil erit q̄ non proueniat ex necessitate. Si igitur sicut sumus participes rationis ita possemus habere iudiciū diuine mentis sicut nunc indicamus ymaginationē et sensuz oportere cedere rationi. sic censeremus idest iudicaretur iustissimuz humane rationi se submittere diuine menti.

Notandum q̄ simile est de iudicio sensus et imaginationis respectu rationis et rationis respectu intelligente diuine. Nam sensui et ymaginationi videtur q̄ ratio aliter non possit comprehendere rem nisi sicut ipsa comprehendit qd falsum est. Sic similiter videtur rationi humane q̄ intelligentia diuina non possit res incertas cognoscere aliter quam ipsa cognoscit quod falsum est nam que ratio humana incer

te cognoscit intelligentia diuina comprehendit. Quare in illius intelligentie. hie
phia hortatur ut dirigamus nos ad cognitione diuine intelligentie dicens. Quare
si possumus erigamur per diligentem consideratione in cacumen illius summe intel
ligentie supple diuine. Illic em ratio videbit qd in se non potest intueri. scz quomodo
certa et diffinita prenotio dei cognoscat illa que non habent certos exitus et illud
non erit opinio sed po
tius erit simplicitas sum
me scientie nullis termi
nis inclusa. qz simplici
tas summe sapientie est
infinita. Notanduz
qz si cognitio sequeretur
facultatem rei cognite
et non virtutis cogno
scientis tunc sicut ratio
humana cognoscit futu
ra contingentia incerte
sic similiter intelligentia
diuina ea icerte cogno
sceret. h qz facultas co
gnitionis est secundum fa
cultate virtutis cogno
scientis et intelligentia
diuina in cognoscendo
excedit ratione humanam
poterit ipsa certe cogno
scere. que ratio huma
na incerte cognoscit.

Metrum quintum.

Quam varijs
terras. hic in
cipit quintus
metri huius quinti qd
dicitur archiloici ab in

uentore datilici a pede predicante. In quo ostendit hominem esse dispositum ad contem
platione celestium ex figura corporis sui. et primo describit figuram corporalem aliarum
bestiarum. secundo figuram hominis ibi. unica gens. primo dicit. Aialia pmeant terras qv
arijs. i. valde varijs figuris namqz alia aialia extento corpore sicut sunt serpentes et re
ptilia illa verrunt. i. verrunt puluerem et incitata. i. modo vi pectoris trabunt continuu sul
cum supple in puluere. Sunt alia aialia quibz inest vaga leuitas alarum que verberant
ventos et enatat. i. transeunt liquido volatu spacia longi etheris. i. aeris. Sunt alia
que gaudet vestigia pisse solo. i. terre gressibus suis et transmittere. i. ptransire virides
campos et gaudet subire siluas q oia aialia lz videas ea discrepare varijs formis tñ fa
cies eorum pna. i. ad terram inclinata valet ignorare. i. ignoratos ostendere sensus. ebetes

re in illius summe intelligentie cacumē
si possumus erigamur. Illic enī non vi
debit quod in se non potest intueri. Id
autē est. quonāmodo etiam que certos
exitus non habent: certa tamen videat
ac definita prenotio. neqz id sit opinio
sed summe potius scientie nullis termi
nis inclusa simplicitas.

Metrum quintum.

Quam varijs terras aialia pme
ant figuris. Namqz alia exten
to sunt corpore pulueremqz verrunt:
Continuuqz trabunt vi pectoris inci
tata sulcum. sunt quibus alarum leuitas
vaga verberatqz ventos. Et liquido
longi spacia etheris enatet volatu. hec
pessus solo vestigia gressibus gaudet
Vel vides campos transmittere vel
subire siluas.

Prosa.vi.

Notandum qd pbia tangit tria genera animalium. scz reptilia. volatilia. et gressibilia que licet differant in formis. quia quedam formantur ad reptandum vt serpētes. quedam ad volandum vt aues. quedam ad gradiendum vt bestie. tamen in hoc omnia cōueniunt qd habent faciem inclinātam ad terram. *Unica gens hoīm celsum leuat altius cacumen. hic describit figuram hoīs dicens. Unica gens hoīm. i.*

Que variis videas licet omnia discrepare formis. Proina tamen facies hebetes valet ingrauare sensus. Unica gens hoīm celsum leuat altius cacumen: At qz leuis recto stat corpore despiciatqz terras hec nisi terrenus male decipis amonet figura. Qui recto celū vultu petis ererisqz frontē. In sublime feras aim quoqz ne grauata pessum. Inferior si dat mens corpore celsius leuato.

Prosa sexta et vltima.

Quoniam igitur vti paulo ante monstratum est. omne qd scitur non ex sua sed ex cōpcedentiū natura cognoscitur. intuantur nunc quantū fas est quis sit diuine substantie status vt que natura scientie eius sit possimus agnoscere

solum genus humanū leuat celsum cacumen. i. caput suū altius et leuis stat recto. i. erecto corpore et despiciat terras vltu eleuato ad celum. tu homo terrenus qui recto vltu petis celsum ereris id est erigis frontem hec recta figura ammonet qd tu male decipis nisi etiā feras. i. extollas animum tuū in sublime. i. in celestia. ne mens grauata id est grauedine depressa pessum. i. sub pedibus vel subtus. et est pessum ad uerbum loci ne illa mens fidat. i. resideat inferior leuato corpore celsius.

Notandum est hō habeat figurā corpis erectam ad celū si aīa non erigeretur ad cōtemplationē celestium videretur corpus esse nobilius aīa

Nota secundū Ari-

stotelem in. xvi. de animalibus homo inter omnia animalia habet figuram rectilinearem. de qua figura etiam loquitur Quidius in libro methamorphoseos dicens. Proinaqz cum spectant animalia cetera terram. Os homi sublime dedit celumqz videre. Iussit et erectos ad sidera tollere vultus.

Prosa sexta vltimi libri.

Quoniam igitur vti paulo ante. hic incipit sexta prosa et vltima huius libri quinti in qua determinat veritatem de cōpassibilitate p̄scientie diuine et liberi arbitrii. Et primo ponit suam determinationem. Secundo subiungit vtilem exhortationem circa finem libri ibi. Aduersamini igitur. primo ostendit modum diuine cognitionis. Secundo soluit obiectiones factas contra diuinam prouidentiam. Tertio concludit cōpassibilitatem liberi arbitrii cum prouidentia diuina. Secunda ibi. Quid igitur postulas. tertia ibi. Que cum ita sint. Primo determinat de statu dei qui est eternitas. Secundo ex hoc declarat modum

diuine scientie ibi. quoniam igitur omne iudiciū. Primo premitit q̄ determinādū sit de eternitate. Secūdo determinat de ea ibi. Eternitas igitur est interminata &c. primo dicit. Quoniam monstratum est paulo ante q̄ omne qd̄ scitur cognoscitur non ex sui natura. i. ex natura rei scite. sed ex natura cognoscentiū intueamur nunc q̄tū phas est quid sit status diuine essentie vel substantie vt possimus agnoscere que sit eius sciētia. et subdit q̄ cōe iudiciū cūctoz de gentium. i. vrentiū ratō ne est deū esse eternum ideo consideremus qd̄ sit eternitas. hec em̄ nobis patefecit naturā et diuinā scientiā. Mo- tandū q̄ viri degentes ratione sunt viri predicti luce sapientie. et omēs isti concedūt deum esse eternū. Nam phis. viij phisicor. Ex eternitate motus ostendit eternitatem motoris. et oēs tū greci q̄ barbari putantes deos esse. estimant

Deum igitur eternum esse cunctoz ratione degentium cōmune iudiciū est. Quid sit igitur eternitas considerem? Hec enī nobis naturā pariter diuinā scientiāq̄ patefecit. eternitas igitur est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. Quod ex collatione tēporalium clarius liquet. nam quicquid viuit in tempore: illd̄ presens a preteritis in futura procedit. Nihil est in tempore constitutum. quod vltimū vite sue spaciū pariter possit amplecti.

eos imortales. Notandū q̄ q̄ eternitas dei et natura & scientia dei nō differunt secūdnz substantiā. ideo cognita eternitate cognoscitur natura & scientia dei. Eternitas igitur est. Hic psequit de eternitate. et p̄io ponit eius diffinitōez. Secūdo declarat eam ibi. quod si ex collatōe. primo dicit. Eternitas est possessio vite interminabilis existens tota simul et perfecta. Nota secundum Albertū super libro de causis. Aliquid est eternum et in eternitate. et est ipsa eternitas sicut deus. Aliqua sunt eterna et sunt in eternitate. sed non sunt ipsa eternitas sicut motus. tempus. et mūdus. Nota cum dicit eternitas est possessio. ibi vtitur nomine possessionis ad designandum immutabilitatem et indeficientiam eternitatis. quia ipsa firmiter possidetur et quiete habetur. et dicit vite. ad inuendū q̄ non viuentia non mensuratur eternitate. et dicit interminabilis ad differentiā illius vite. que habet terminum a parte ante et a parte post. Sicut vita hominis. vel a parte ante tantum. sicut vita angelor. et dicit tota simul ad differentiā vite angelice. q̄uis em̄ esse angeli secūdnz substantiam sit totum simul non tamen secundum operationem cum habeat operationes successiuas et intellectiones. et dicit perfecta ad designandum q̄ eternitati nihil deest perfectū enim est cui nihil deest. primo celi et mundi.

Quod ex collatione. Hic declarat diffinitionem. Secundo redarguit quosdam qui vocabulo eternitatis abutebantur ibi. vnde non recte. Primo ergo declarat diffinitionem eternitatis in comparatione ad tempus dicens.

Unde dictum est q̄ eternitas est possessio tota simul interminabilis vite. quod liquet clarius ex collatione idest ex comparatione temporalium.

Prosa.vi.

Nam quicquid vult in tempore illud presens existens procedit per successivas mutabiliterem a preteritis in futura et nihil est in tempore constitutum quod pariter possit amplecti id est comprehendere totum spacium vite sue. sed crastinum nondum apprehendit. Hesternum vero tempus iam perdidit. et in hodierna vita non amplius vivit. Nihil igitur est presens de hodierna vita. nisi quod in isto mobili et transitorio momento continetur de vita. et dicitur momentum illud indivisibile instans quod futurum copulatur cum preterito quicquid igitur patitur temporis conditionem id est successionem licet nunquam inceperit esse se nec desinat esse. sicut Aristoteles censuit de mundo et licet vita id est duratio eius tendatur. id est extendatur cum infinitate temporis. nondum tamen tale est ut iure credatur esse eternum. quia non comprehendit neque amplectitur simul totum spacium vite. id est sue durationis licet infinite. id est infinito tempore duret. sed infinita nondum habet transacta id est pretransita et preterita non habet. Quicquid igitur apprehendit et possidet pariter totam plenitudinem interminabilis vite cuius nihil absit futuri nec aliquid fluxerit preteritum illud iure perhibetur esse eternum. quia illud eternum sui compos eo quod nihil sibi desit necesse est semper sibi assistere presens et est necesse presentem habere infinitatem. id est infinitam durationem temporis mobilis. id est successivi.

Sed crastinum quidem nondum apprehendit. Hesternum vero iam perdidit. In hodierna quoque vita non amplius vivit quicquid in illo mobili transitorioque momento. Quod igitur temporis patitur conditionem: licet illud sicut de mundo censuit. Aristoteles nec cepit unquam esse nec desinat vitaque eius cum temporis infinitate tendatur. nondum tamen tale est ut eternum esse iure credatur. Non enim totum simul infinite licet vite spacium comprehendit atque complectitur: sed futura modum transacta iam non habet. Quod igitur interminabilis vite plenitudinem totam pariter comprehendit ac possidet cui nec futuri quicquid absit nec preteriti fluxerit: id eternum esse iure perhibetur.

Adque necesse est et sui compos presens sibi semper assistere. et infinitatem mobilis tempus habere presentem.

Notandum quod quia per cognitionem temporis devenimus in cognitionem eternitatis eo quod opposita iuxta se posita magis elucescit. ideo per naturam et successionem temporis declarat nobis naturam eternitatis. Sicut enim ratio temporis consistit in successione et apprehensione prioris et posterioris in motu cuius una pars preterit et alia futura est. sic ratio eternitatis per oppositum consistit in apprehensione uniformitatis illius quod omnino est extra motum comprehendens simul preteritum et futurum tamquam presens.

to continetur de vita. et dicitur momentum illud indivisibile instans quod futurum copulatur cum preterito quicquid igitur patitur temporis conditionem id est successionem licet nunquam inceperit esse se nec desinat esse. sicut Aristoteles censuit de mundo et licet vita id est duratio eius tendatur. id est extendatur cum infinitate temporis. nondum tamen tale est ut iure credatur esse eternum. quia non comprehendit neque amplectitur simul totum spacium vite. id est sue durationis licet infinite. id est infinito tempore duret. sed infinita nondum habet transacta id est pretransita et preterita non habet. Quicquid igitur apprehendit et possidet pariter totam plenitudinem interminabilis vite cuius nihil absit futuri nec aliquid fluxerit preteritum illud iure perhibetur esse eternum. quia illud eternum sui compos eo quod nihil sibi desit necesse est semper sibi assistere presens et est necesse presentem habere infinitatem. id est infinitam durationem temporis mobilis. id est successivi.

Notandum qd ipsius eterni nil transit in preteritum. ideo semper sibi presens ab-
sistit quia vero nunq̄ deficiet sicut nec vnq̄ incepit cum habeat vitam interminabi-
lem necesse est qd absint quelibet differentie temporis. etiaz si ponatur tempus infi-
nitum. et quia eodem modo absistit differentijs temporis per quez modū in se subsi-
sit. motus autē quo in se subsistit est presentarius. ideo etiam absistit differentijs tē-
poris per motus presen-
tē. id dicit qd necesse est
et vnū p̄sentē habere in-
finitatem temporis mo-
bilis. Unde quidam nō
recte. Hic p̄bia probat
quosdam qui abuteban-
tur vocabulo eternita-
tis. Secundo docet p̄-
prium modum loquen-
di ibi. Ita si digna p̄-
mo facit qd dictum est.
secūdo manifestat quo-
modo temporalia defi-
ciunt a simplicitate di-
uine nature quā nitunt̄
imitari ibi. hunc em̄. p̄-
mo dicit. Dicitur est qd
eternitas non solum di-
cit interminabilitatem.
sed etiam simplicitatem
vnde non recte quidaz

Unde quidā non recte: qui cum audiūt
visum platonī mūdū hunc nec habuī-
se incium temporis. nec habiturū esse
defectum. hoc modo cōditori. conditū
mūdū fieri coeternum putant. Aliud
est enī per interminabilem duci vitam
quod mundo plato tribuit. Aliud inter-
minabilis vite totam pariter complexā
esse presentiaz qd diuine mentis propri-
um esse manifestum est Neq̄ deus con-
ditis rebus antiquior videri debet tem-
poris quātitate. sed simplicis potius p̄-
prietate nature. Hunc enim vite imo-
bilis presentarium statum infinitus ille
temporalium rerum motus imitatur

putant qui cum audiunt visum esse Platonī mundum non habuisse incium tem-
poris nec habiturum defectum id est finem. Hoc modo putant mundum con-
ditum fieri coeternū conditori. Causa autē quare non recte putant est quia aliud
est duci per interminabilem vitā cū quadā successione qd plato attribuit mūdū aliud
est simul esse cōplexā totā presentia vite interminabilis qd est p̄prium diuine mentis
et qd aliquis diceret. Si mūdus nunq̄ incepit videtur esse coeternus deo. Ad qd
respondet qd deus est prior mūdū nō antiquitate tēpis sed simplicitate nature. vñ di-
cit. Neq̄ em̄ deus debet videri antiquior rebus conditis q̄titate temporis sed p̄-
prietate simplicis nature. Notādū sicut p̄ ex libro thimei. Plato voluit mūdū in-
cepisse sed finē nō habere. et hoc idē Aristoteles sibi ip̄onit in. li. celi et mūdū dicens
qd solus plato generat mūdū. Quid est ergo qd. d. B. qd plato non posuit mūdū in-
cepisse. Ad hoc dicis. qd dum plato dixit mūdū habuisse incium intelligit qd habuit
incium institutis nō autē tēporis. sicut ponit exemplū de vestigio pedis ut si pes ab
eterno stetisset in puluere pes esset causa vestigiū naturaliter p̄cedens vestigiū licet
non tempore. Hunc em̄ vite immobilis. Hic manifestat quomodo temporalia
deficiunt a simplicitate diuine nature quam nituntur imitari dicens.

Prosa. vi.

Ille infinitus motus rerum temporalium imitatur quoniam potest hunc presentem statum vite immobilis. i. eternalitatis et cum eum non potest effingere. i. exprimere et equare deficit ab eius immobilitate successive acquirendo quod simul habere non potuit et ex simplicitate presentie. decrescit infinitam quantitatem preteriti et futuri et cum nequeat possidere pariter totam plenitudinem vite sue hoc ipso quod aliquo modo nunquam esse desinit.

Cumque eum effingere atque equare non possit ex immobilitate deficit in motu et simplicitate presentie decrescit in infinitam futuri ac preteriti quantitates. Et cum totam pariter vite sue plenitudinem nequeat possidere: hoc ipso quod aliquo modo nunquam esse desinit: illud quod implere atque exprimere non poterit aliquatenus vi emulari. alligans se ad quaecumque presentiam huius exigui volucris quod momenti. Que quoniam manentis illius presentie quandam gestat ymaginem quibus cumque contingit id prestat ut esse videantur. Quoniam vero manere non potuit. infinitus temporis iter arripuit. eo quod modo factum est ut continuaret vitam eundo cuius plenitudinem completi non valuit permanendo. Itaque si digna rebus nomina velimus imponere. platonem sequentes: deum quidem eternum mundum vero dicamus esse perpetuum.

videtur aliquatenus emulari illud quod impleri non potest. alligans se scilicet status temporalis ad quaecumque presentiam huius momenti. i. instantis exiguus. i. indivisibilis. et volucris. i. transitorius que scilicet presentia instantis temporis habet quandam imaginem manentis presentie. i. eternitatis. et prestat quibuscumque attingit ut illa esse videatur. Nam illa dicimus esse que sunt in presenti momento: quod vero non potuit manere scilicet presentia instantis propter naturam rei mobilis ideo arripuit infinitum iter temporis per successiones. et eodem modo factum est ut continuaret vitam eundo. de uno esse in aliud. cuius plenitudinem non potuit complecti permanendo. Nota quod infinitus motus rerum temporalium quoniam potest imitari

statum eternitatis. quod non potest eum totaliter exprimere. quia status temporalis est successivus status eternitatis non est status temporalis respicit preteritum et futurum. status eternitatis tantum in presens tamen in hoc imitatur status eternitatis quod sicut eternitas nunquam deficit sic infinitus motus rerum temporalium nunquam esse desinit. et sicut in tempore est dare instans quod habet quandam imaginem cum eternitate ita quod sicut in eternitate aliquid dicitur esse. sic illa dicimus esse que sunt in presenti instanti. ideo status rerum temporalium licet non possit imitari statum eternitatis presentialiter permanendo tamen ipsum imitatur suam durationem successive continuando.

Lib. v.

Itaq; si digna. In ista parte pb̄ia docet quomōdō proprie loquēdum sit de deo et de mundo dicens. Si nos loquētes platonē velimus imponere noīa digna. i. conuenientia rebus dicamus deū esse eternū. mūdū vero dicamus perpetuū. et hoc cōsonat dicto auctoris Grecissimi. Eternū vere sine principio sine fine. ppetuū cui principii sed sine carebit. Quoniā igitur omne iudiciū. hic pb̄ia ex dictis ostendit modū

scientie diuine. Primo ergo ostendit qualis sit sciētia diuina. et qualiter sit noīanda dicens. qm̄ omne iudiciū cōprehēdit ea que sūt sibi subiecta idest sua obiecta scēdū sui naturā. i. scēdū naturā cognoscentis. Natura autē dei talis est q̄ semp̄ ipsi deo est status etern⁹ et p̄sentarius ex quo sequitur q̄ scientia dei sup̄gressa omēz motionez temporis manet in simplicitate presentie ⁊ cōplectēs infinita spacia p̄teriti et futuri temporis oīa cōsiderāt qua

Quoniā igitur omne iudiciū secundum sui naturam que sibi subiecta sunt comprehendit. est autēz deo semp̄ eternus ac presentarius status. Scientia quoq; eius omne temporis supergressa motionez in sue manet simplicitate presentie. infinitaq; p̄teriti ac futuri spacia complectens: omnia quasi iam gerātur in simplici cognitione considerat.

Itaq; si p̄scientiaz pensare velis quacuncta dinoscit: nō esse p̄scientiā quasi futuri. Sed scientiam nunquā deficientis instantie rectius estimabis.

si iam. i. p̄sentialiter geruntur in sua simplici conditione. Tunc ostendit quomōdō sciētia dei est nomināda dicens. Itaq; si velis pensare presentiam que cuncta cognoscit nō diceas diuinā scientiam esse p̄scientiam quasi futurū sed rectius estimabis diuinam scientiam esse instantie idest presentie. nunq; deficientis. qd̄ cōfirmat per etibz mologiam huius noīs p̄uidencia dicens. vnde cognitio diuina non dicitur p̄uentia. q̄ illa importat ordinē ad futurū. sed dicitur p̄uidencia quasi porro idest procul a rebus infimis constituta ab excelso cacamine rerum cuncta prospiciat.

Nota q̄ cognitio sequitur modum rei cognoscentis ideo cognitio et scientia dei sequitur statum et dispositionez dei status autēz dei est eternus et presentarius cum esse diuinum mensuretur eternitate. ergo scientia dei erit eterna et presentaria Ita q̄ oīa que sunt p̄terita et futura cognoscit quasi sint presentia. Notandum q̄ aliquis diceret. Non ens non potest alicui esse p̄sens. sed p̄teritum ⁊ futurū est non ens. ergo non potest esse p̄sens cognitioni diuine. Dicendum q̄ dupliciter p̄sens alicui enīz nihil sit. Aliud est nō ens nō simpliciter. sed q̄ actu nō ē ens ⁊ licz h̄mōi ens nō possit realiter coexistere tēpori p̄senti potest tamē coexistere eternitati. q̄ eternitas cū sit infinita excedit tēpus p̄sens extendendo se ad p̄teritū et futurū. Et si p̄teritū et futurū sunt eternitati coexistentia p̄sentialiter. q̄ in eternitate nō est successio. vñ nō sequitur si aliquid coexistit eternitati q̄ p̄ tanto simpliciter existat. q̄ eternitas etiā extendit se ad nō existens sicut ad p̄teritū et futurū

Prosa. vi.

Notandū q̄ deo oīa sunt presentia et sibi nihil est futurū. ideo scientia sua nō est dicenda prescientia que sonat aliquid futurū. nec debet dici preuidentia ppter eandem causam. sed debet prouidentia quasi pcul cōstituta a rebus inferiorib⁹ oīa pspiciens. Quid igitur postulas. Hic soluit obiectiones supius factas contra prouidentia. Primo ergo ostendit qualiter hūmōi obiectiones saluātur. Secūdo resumit

Unde non preuidentia sed prouidentia potius dicitur q̄ porro ab rebus infimis constituta quasi ab excelso rerū cacumine cuncta pspiciat. Quid igitur postulat vt necessaria fiant que diuino lumine lustrantur. cum nec hoies quidez necessaria faciant esse que videatur. Num enī que presentia cernis aliquā eis necessitatem tuus addit intuitus. Boe. Ad nime. phia. Atqui si est diuini hūaniqz presentis digna collatō. vti vos vestro hoc temporario presenti quedā videtis ita ille omnia suo cernit eterno. Quare hec diuina prenotio naturā rerū pprietatemqz mutat. Taliaqz apd se presentia spectat. qualia in tempore olim futura prouenient. Nec rerum iudicia con

primā obiectionē ipsaz fortificando vt formali⁹ soluat. secūda ibi. hic si dicas. Circa primum notandū q̄ tres erant rationes quaz prima et secūda fundant sup hoc s. q̄ nihil potest esse prescitus adeo nisi id sit necessariū. Tertia fundat sup hoc q̄ euentus incertus non potest certitudinaliter cognosci. facit ergo duo. Primo ostendit q̄ prescitiā nō imponit necessitates rei pscite p qd soluitur prima et secūda ratio. Secūdo ostendit q̄ sciētia dei nō mutat naturā rei sed simul stant certitudo a parte scientie. et incertitudo a parte euer⁹ p qd etiā soluitur tertia ratio. secūda ibi. Quare

hec diuina pno di. Ex quo de⁹ cognoscit oīa tanqz pscientia. quid igitur postulas vt illa fiant necessaria que lustrantur. i. que cōprehendūt diuino lumine. i. diuina cognitione cū nec hoies faciant ea necessaria que presentialiter vident. verbi gratia. Quod homo videt in presenti non facit esse necessarium. Nunquid enim intuitus tuus dabit aliquam necessitatem eis que tu cernis presentia. dicit Boecius. Ad nime. et philosophia. si digna collatio diuini et humani intuitus respectu presentis sicut vos videtis quedam hoc presenti temporario idest in presenti tēpore. ita deus suo eterno intuitu omnia cernit tanqz presentia.

Notandum q̄ intuitus noster rei presentis nullā imponit necessitatem rei presentis. quia visio sortis currentis non imponit necessitatem sorti currētis. quia potest sortes currere vel non currere. si etiam intuitus diuinus qui omnia presentialiter cognoscit nullam imponit rebus necessitatem. sed videt ea presentialiter. sicut fruura sunt necessario futura. et contingētia videt contingenter futura.

nota q̄ sumat

Liber. v.

Quare hec diuina prenotio. Hic ostendit q̄ circa contingentia simul stant certa cognitio dei et incertus euentus rei dicens. Quare hec diuina prenotio qua deus nouit futura illa non mutat proprietates rerum quo ad necessitatem et contingentiam. q̄ non imponit necessitatem rei que contingens est. sed talia apud se spectat presentia qualia olim puenient futura nec confundi rerum iudicia et corrigens faciat non esse contingens sed vno intuitu

tu mentis cognoscit tam necessitate q̄ non necessarie futura q̄ declarat in exemplo dicēs. sicuti vos hoīes quādo pariter .i. in eodem instanti videtis hoīem ambulare in terra et solem oriri in celo licet vtrumq̄ simul sit cōspectus tamen discernitis hoc esse voluntariū. scz hoīem ambulare in terra et illud esse necessarium. scz solem oriri. Ita similiter diuinus intuitus cuncta despiciens. i. deorsus aspiciens minus perturbat rerum qualitatem. scz cōtingentiam et necessitatem rerum. Dico apud se presentius ratione eternitatis. sed futurarū ad conditionem temporis Quo fit vt cognitio futurorū dei tanq̄ presentis non sit opinio. sed cognitio veritate nixa. i. cōfirmata cum cognoscit aliquis esse exiturum id est futurum quod idem non nesciat id est

carere potest necessitate existendi. Notandum de hoc q̄ dicitur deum omnia presentialiter cognoscere. scz preterita et futura. ponunt quidam exemplū de baculo fixo in aqua qui successine toti fluuiō presens est. quia partibus eius. sic eternitas simul est cum toto tempore et cum omnibus que fluunt in tempore ita q̄ totum tempus et quicquid est successuum in tempore est presens eternitati. vt si ponatur eternitas sicut centrum et totum tempus. sicut circumferentia. tunc licet circumferentia continue moueatur et pars toti succedat. tamen in comparatione ad centrum vniiformiter se habet.

Aliud exemplum ponitur de aliquo qui vadit per viam et non videt homines post se venientes. sed ille qui de alta turri respiceret videt totam viam et homines per eam transeuntes tam

fundit vnoq̄ sue mentis intuitus necessarie quā non necessarie Ventura dignoscit. Sicuti vos cū pariter ambulare in terra hoīem et oriri in celo solem. Videtis quanq̄ sit simul vtrūq̄ cōspectus tamen discernitis. et hoc voluntarium illud esse necessarium iudicatis. Ita igitur cuncta despiciens diuinus intuitus qualitatem rerum minime perturbat. apud se quidem presentium ad conditionem vero temporis futurarū. Quo fit vt hec nō sit opinio. sed veritate potius nixa cognitio cum exiturus quid esse cognoscit q̄ idem existendi necessitate carere non nesciat. Hic si dicas. quod euentum deus videt id non euenire non posse. quod autem non potest non euenire id ex necessitate contingere neq̄ ad hoc nomen necessitatis astringas. Satebor rem quidem solidissime veritatis. sed

Prosa.vi.

precedentes q̄ sequētes. sic deus de speculo sue eternitatis respiciens oīa presentia aliter videt tam presentia q̄ futura. Hic si dicas. hic p̄bia reddit ad primā rationē superius positā ipsam fortificando vt formali⁹ soluat et fortificat eam. Secundo soluit. Tercio resolutionē declarat. secūda ibi. Respondebo. tertia ibi. due em̄. si dicās hic obiciendo illud non posse nō euenire qđ deus videt euenturū. q̄ tunc de⁹

cui vir aliquis nisi diuini speculator accesserit. Respondeo namq̄ idem futurum cū ad diuinā notionē refertur necessarium: cū vero in sua natura perpenditur liber⁹ prorsus atq̄ solut⁹. Vide ri. Due sunt enim necessitates. simplex vna veluti q̄ necesse est oēs hoīes esse mortales. Altera conditionis. vt si aliquē ambulare scias eū ambulare necesse est. Quod enī quisq̄ nouit id esse aliter quā not⁹ est nequit. sed hec cōditio minime se cum illam simplicem trahit. Hanc enī necessitatem non propria facit natura sed cōditionis abiectio. Nulla enī necessitas cogit incedere volūta te gradientem. q̄uis enī tamen eū graditur incedere necessarium sit. eodem

falleretur. qđ aut potest nō euenire id ex necessitate cōtingere et sic alit⁹ gas me ad nomē necessitatis vt cōcedā cōtingens aliquo mō esse necessariū. Ego fatebor rē solidissimē veritatis cui vir aliquis accesserit eam cōcedendo nisi speculator diuini. i. diuine nature. Tunc soluit obiectionē dicēs. Si coartaueris me vt cōcedā aliquid uecessitatē futurorū respondebo idem q̄ futurū est quo ad nos cū refertur ad diuinā notionem cui ipsū est presens. Dico necessariū esse scz uecessitate cōditionata. scz ratione presentie. cū aut idem futurū p̄peditur i sui natura rōne cui⁹ h̄z futuritōne

et determinationē in sui causa nec esse est videri liberū.

q̄ in se est cōtingens quādo est nobis presens ratione presentie sortiunt quādam necessitatē qua necesse est ipm esse dū presens sit. q̄ oīa sunt deo presentia. rōe istius presentie in ordine ad ipam diuinā cognitionē sortiunt quādam necessitatē licet in sui natura prorsus videantur libera. Due em̄ sunt necessitates simplex vna. hic p̄bia declarat solutionē per quandā distinctionē necessitatis et eam applicat ad p̄positum. Secundo concludit ex premissis simul stare q̄ aliqua sunt secundum se contingētia et incerta que tamen eueniunt certitudinaliter inq̄tum a deo p̄uifa. Secūda ibi. sicut igitur p̄culdubio cuncta. primo dicit due sunt necessitates. Vna simplex que est necessitas nature. sicut omnes homines necessario esse mortales. Alia est necessitas conditionis. vt si scias hominem ambulare illum ambulare necesse est quia q̄ quisq̄ nouit illud non potest aliter esse q̄ notum est. sed hec cōditio id est necessitas conditionata minime trahit secum simplicem necessitatem. quia necessitatem conditionis non facit propria natura sed adiectio conditionis. Nulla enim necessitas cogit ambulare voluntarie ambulanti q̄uis necessarium sit eum ambulare. tunc cum ambulat. hanc distinctionem applicat ad p̄positum dicens.

Liber.v.

Eodem modo si quis providentia divina presens videt illud esse necesse est scz ea cō
 ditione qua pūsus est ⁊ qua ponit sibi p̄sens q̄uis nullā habeat necessitatē nature
 Sed de⁹ ea futura cōtueitur tanq̄ p̄sentia que ex libertate arbitrii pueniunt. igitur
 hec relata ad intuitū diuinū sunt p̄ cognitiones diuine notionis p̄ se vero id in sui
 natura nō habito respectu ad diuinā cognitiōez ipsa nō deficiūt ab absoluta. i. a per
 fecta libertate sue natu
 re. Notandū secūdu
 intentionē Bo. Ista ra
 tio. Quicq̄ est pūsus
 a deo necessario euenit
 necessitate cōditionata
 sed nō necessitate abso
 luta. alij aliter solūt q̄
 illq̄ ppositio est vera in
 sensu cōposito sed falsa
 in sensu diuiso. vñ cum
 dicitur. Quicq̄ pūsus
 est necessario euenit ve
 rum est in sensu diuiso.
 Vñ cū dicitur quicq̄
 prouisum est necessario
 euenit verū est in sensu
 cōposito q̄ impossibile
 est pūsus a deo nō eue
 nire tamen in sensu diui
 so falsa est. q̄ euenit⁹ rei

igitur modo siquid providencia presēs
 videt .id esse necesse est. tam etsi nullā
 habeat nature necessitatē. Alit qui deus
 ea futura que ex arbitrii libertate proue
 niunt presentia contuetur. Nec igitur
 ad intuitum relata diuinū necessaria fiūt
 per condicionem diuine motionis. per
 se vero considerata ab absoluta nature
 sue libertate non desinunt. Siēt igitur
 proculdubio cuncta que futura de⁹ esse
 prenoscit. Sed eorum quidaz de libero
 proficiūtur arbitrio q̄ quāuis eueniūt
 existēdo tamē propriā naturā n̄ amittūt
 q̄ priusq̄ fierēt etiā n̄ venire potuissēt

salte cōtingētis in se nō ē necessarius. Fient igitur p̄cul dubio cuncta que. hic p̄bia
 cōcludit ex predictis q̄ ista simul stant q̄ aliqua secūdu se sunt cōtingentia et incer
 ta. que tamen certitudinaliter eueniūt inquātuz prouisa a deo. Secūdo obicit con
 tra hoc ibi. Quid igit refert nō esse necia cū p̄io dicit. Proculdubio cūta figura
 sunt que deus prenoscit esse alioquin falleretur diuina providentia. sed quedā eorū
 proficiūtur idest p̄cedunt de libero arbitrio. ita q̄ q̄stuz est de esse ipsoz possunt nō
 euenire. vnde subdit que q̄uis eueniant tamen nō amittūt p̄piā naturā libertat
 tis. q̄ priusq̄ fierent potuissent nō euenire. Nota q̄ tota intentio Beecij funda
 tur sup hoc. q̄ aliqd libere futurū ex sui natura in p̄paratiōe ad p̄scientiā diuinā ne
 cessario euenit. et tal⁹ ē necessitas cōditōata. q̄ inq̄tū pūsus est sic necessario euenit
 sed nō absolute circūscripta prouisione. Quid igitur refert non esse necessaria. Hic
 obicit cōtra solutionem et soluit obiectionē. Secūdo cōtra illam solutionē iterum
 obicit ibi. Sed si inquires in mea. Obiectio in hoc cōsistit. Ex quo futurū cōtingens
 p̄scitum certitudinaliter euenit et necessario non videtur esse differentia inter
 contingens et necessarium. vnde dicit. Quid igitur refert contingentia et libere
 futura non esse necessaria cum ipsa eueniant iustar. i. ad similitudinē necessitatis
 Tunc soluit dicens. q̄ inter euentum necessarium et cōtingentē hoc refert quod
 manifestū apparet per exēpla que pauloante posui. i. q̄ sol ories et homo gradies
 que dū fiūt nō fieri possunt. et ita vtrūq̄ ē necessariū sub conditiōe p̄sente. p̄sētia

Prosa. vi.

em necesse est esse dum sunt presentia. tamen vnū eorū. s. sol oriens priusq̃ fieret ne-
cesse erat existere. Alterū vero. s. hō gradiens mīme habet necessitatē fieri anteq̃ fi-
at ita etiā illa que deus habet p̃sentia. p̃culdubio existit p̃pter necessitatē cōditōis
qua sunt p̃sentia euenire tanq̃ p̃sentia. sed eorū que sic sunt p̃sentia hoc de rerū necessi-
tate descendit sicut solē oriri aliud de p̃tate faciētis. s. hōiem ambulare. ex quo con-

Quid igitur refert nō esse necessaria cū
diuine scientie conditionē modis oībus
necessitatis instar eueniant: Hoc sc̃z q̃
ea que pauloante proposui sol oriens ⁊
gradiens homo. que dum sunt non fie-
ri non possunt. eorum tamen non vnū
prius quoq̃q̃ fieret necesse erat existe-
re. alterū vero mīe. Ita etiā que presen-
ti dens habet p̃culdubio existunt. sed
horum hoc quidem de rerū necessitate
descendit illud vero de potestate faciē-
tium. Naud igitur iniuria diximus hec
si ad diuinā noticiā referatur necessaria
si per se considerētur necessitatis esse ne-
xibus absoluta. sicuti omne q̃d sensibus
patet si ad rationem referas vniuersale
est. si ad seipsa singulare respicias Sed
si inquires in mea potestate situm est mu-
tare propositum euacuabo p̃uidentiā
cum que illa p̃noscat forte mutauero

cludit. ideo non iniuria
dixim⁹ hoc prius q̃ il-
la que cōtingenter eue-
nit si referant⁹ ad diui-
nā noticiā sunt necessa-
ria. s. ex cōditōe diuine
scientie. Si vero p̃ se cō-
siderent⁹ ip̃a sunt absolu-
ta nexib⁹. i. a viculis ne-
cessitatis q̃d manifestat
p̃ simile. sicuti id q̃d pa-
tet sensib⁹ referas ad ra-
tionē tūc est vniuersale
Si autē referas ad sen-
sum tunc est singulare.

Notandū q̃ si idem
relatū ad diuersa pōt es-
se vniuersale et singula-
re videt⁹ similiter q̃ idē
cōpatū ad diuersa pos-
sit esse cōtingēs ⁊ neces-
sariū. Nam p̃ticulare ha-
bet ratōem cōtingētis
et vniuersale ratōem ne-
cessarij. Sed videm⁹ q̃
hūana natura op̃ata ad
intellectū agentē abstra-
hentē a cōditōib⁹ indiui-
duatib⁹ ⁊ cōpata ad in-

tellectū possibilē habet ratōem vniuersalis. sed cōpata natura hūana ad sensus q̃ p̃ti-
culare cōprehendit h̃z ratōez singularis. Nam vniuersale est dū intelligit⁹ p̃ticulare
duz sentitur. similiter erit de futuro cōtingenti q̃ ipsuz cōpatuz ad diuinā p̃scientiā
est necessariū p̃dictionaliter. in se autē cōsideratū h̃z se p̃tingēt. Sed si inq̃es i mea
hic obicit cōtra solutionē iam dictā ⁊ soluit illā obiectionē. secūdo mouet dubitatō-
nē ibi. quid igit. p̃rio dicit. Tu obijcies cōtra solutōez sic. Si i mea potestate est mu-
tare p̃positū meū sc̃z currēdo vel nō currēdo ego euacuabo. i. frustrabo p̃uidentiā
diuinā cū ego mutauero illa que p̃noit esse futura. ip̃e soluit di. Ego respondeo te
posse flectere. i. mutare p̃positū tuū. sed veritas p̃uidentie illa intuetur illud te posse
sc̃z mutare p̃positū. et an facias q̃d p̃positū mutas et intuet⁹ quo cōuertis p̃positū
tuū. ideo scias te non posse vitare diuinā p̃scientiam sicut q̃uis libera voluntate

cōuertas in varias actiones tu non potes effugere intuitum presentis oculis. Nota q̄ licet hō possit mutare p̄positū suū per hoc tamē non effugit p̄scientiā diuinā q̄ dens illā mutationē p̄noscit. posito em̄ q̄ deus p̄nideret te cras iturū ad forum q̄uis possis non ire et p̄ponas nō ire nō tamen non ibis. q̄ deus p̄nideret siml̄ et p̄positū et potestātē nō eundi et mutationē p̄positi et actōez esūdi et inq̄stū potest aliquo mō effugere eius p̄scientiā. Quid igit̄ inq̄ies. hic mouet dubitationē di. Tu forte inq̄ies quid igit̄ cōtigat ex ista solutiōe mutabit̄ ne scientiā diuina ex mea dispositiōe. i. ex mea variatiōe. sc̄z cū ego nūc uolo hoc nūc aliud videbitur ne p̄scientiā diuina ex hoc alternare. i. mutare vices suas cognoscendi ipse rīdet mime p̄tingit hoc q̄ diuina scientiā mutetur. q̄ diuin⁹ intuitus p̄currit om̄e futurū et re torquet illud ad p̄scientiā diuine cognitiōis cognoscēdo oīa siml̄ tanq̄ p̄sentia. nec alternat. i. mutat vices suas p̄noscēdi nūc hoc nūc illud successive sic tu estimas sed manēs liber a mutatione vno ictu p̄uenit et cōplectit̄ etiaz tuas mutationes quā p̄sentia cōprehēdi oīa tanq̄ p̄sentia deus nō sortitur ex reb⁹ futuris. sed ex p̄pria simplicitate. ex quo resoluitur. i. declarat illud q̄ pauloante posuisti sc̄z indignū esse si futura nostra dicant p̄stare causas sciētie dei. virtus em̄ sciētie diuine cōplectēs p̄ficialiter ipsa imponit modū oībus rebus. q̄ sciētia dei est causa rerū ipsa vero nihil debet ipsis rebus. q̄ nihil ab eis accipit sic nos accipim⁹ sciam a reb⁹. Nota si de⁹ siml̄ nō cognosceret ea q̄ successive eneniūt in tpe tūc scia dei esset variabil̄ p̄pter hoc q̄ cognitiōez vni⁹ succideret cognitio alterius. sed q̄ oīa siml̄ cognoscit tanq̄ p̄sentia id in sua scia nō cadit variatiō ut pri⁹ nesciat eē alicui⁹ et postea sciat hoc nō esse et postea eē ymo simul esse oīa cognoscit et ideo simul scit aliquid nō esse in vna differētia tēporis nec

Respondeo. p̄positū te quidem tuū posse deflectere: sed quoniā et id te posse et an facias quo ve cōuertas p̄sens p̄uidentie veritas intuetur: diuinā te p̄scientiam nō posse vitare sicuti p̄sentis oculi effugere nō possis intuitū: q̄uis te in varias actōes libera volūtate cōuertas. Quid igitur inq̄ies. Ex mea dispositiōe scientiā diuina mutabitur. Ut cum ego nūc hoc nūc illud velim: illa quoq̄ nō scendi vices alternare videātur. Boe. Adinime. P. Omne nāq̄ futurū diuinus p̄currit intuit⁹. et ad p̄sentia p̄prie cognitiōis retorquet ac reuocat nec alternat ut tu extimas nūc hoc nūc illud p̄noscendi vices. sed vno ictu mutationes tuas manēs p̄uenit atq̄ cōplectitur. quā cōprehēdi oīa vincēdiq̄ p̄sentia nō ex futurarū p̄uentu rerū. sed ex p̄pria de⁹ simplicitate sortitus est. ex quo illud quo q̄ soluitur quod pauloante posuisti: in dignū esse si scientie dei causas futura

Prosa. vi.

furatis re et esse i alia differētia tēporis. Que cū ita sint. Hic cōcludit ex pmissis cōpassibilitatez liberi arbitrii cū pscia dīna dicēs. Que cū ita sint vt predictus est et manet libertas arbitrii intemerata. i. incorrupta nec leges pponunt hoib⁹ penas et p̄mia inq̄. i. iuste volūtatib⁹ nris solutis. i. liberatis ab oī necessitate. manet etiam imobliter de⁹ psci⁹ p̄sēs cūctoꝝ et p̄sēs eternitas sue visionis cōcurrit cū futura qua

nostra p̄stare dicāt. Hec enī scie vis p̄sētaria notione cūcta cōplectēs reb⁹ oī b⁹ modū ipa cōstituit. nihil v̄ro posteriorib⁹ d̄z. Que cū ita sit manz itemera ta mortalib⁹ arbitrii libertas. nec iūque leges solutis oī nccitate volūtatib⁹ p̄e mia penasqz pponūt. M̄ime etiāz spec tator d̄sup cūctoꝝ p̄sci⁹ de⁹ visionisqz ei⁹ p̄is sēp eternitas cū nrōrū actuuꝝ fu tura qualitate cōcurrit: bōis p̄mia mal' supplicia dispēsās. Nec frustra sūt i dō posite spes p̄cesqz q̄ cū recte sit necessi tates esse nō p̄nt. Aduersamī igit vicia colite virtutes. ad rectas spes animum subleuate. Humiles p̄ces i excelsa porri gite. Adagna vobis est si dissimulare n̄ vultis necessitas indita probitatis. cū āte ocl' os agitis iudicis cūcta cernētis.

litate. i. bonitate et mal' cia nrōꝝ actū dispēsās. i. distribuēs bōis p̄mia et mal' supplicia. nec fru stra sūt posite preces et spes in deo q̄ nō possūt esse iefficaces cum sint recte. Nota ex quo p̄p̄ liberū arbitriū p̄nt res sic aliter enenire non i iuste bonis p̄miis et ma' lis supplicia pponūtur nec spes et p̄ces frustra tur. frustrarēt aut oīa b̄ si oīa viculo necessitatū vterentur sicut patet ex dictis. Aduersamī igit tur vicia. hic. P̄. subiu git exhortatōez vtilē dī. Ex quo sic est q̄ nō estis coacti necessitate ad fa ciendū aliquid sed ma' net in vobis libera volū tas. ideo aduersamī. i. spernite vicia ne per ea iuste incurratis penas

colite. i. exerceite virtutes p̄pter quas merita consequamī. subleuate aīm vestrū ad rectas spes que in veram beatitudinē tendūt. porrigite in excelsū scz ad deūz hūi les preces et hoc merito faciatis. qz si non vultis dissimulare aduertēdo aīm vestrū ab his tūc magna vobis est indita necessitas p̄bitatis. i. virtutis. qz illud qd agitis nō pōt latere eū qui est iudex actū vestroꝝ. vñ subdit. Cū agatis ante ocl' os. i. cū actōes vestre sint in p̄spectu iudicis cūcta cernētis. i. dei. Nota vicia sunt sp̄nēda que reddūt hoīez seruile nā q̄ facit peccatū seru⁹ est peccati. et Sene. dī. Si scirem deos peccata ignoscituros et hoīes ignoraturos adhuc p̄pter vilitatē peccati pec care erubescerē. virtutes aut sunt colēde. qz virtus est que hūitez p̄ficit et opus eius bonū reddit. Recta spes et recte p̄ces sunt deo porrigēde qz his deo cōiūgimur et ipm̄ allogimur. et si nō dissimulam⁹ negligēdo p̄dicta magnā virtutis p̄bitatē nobis indicā et p̄missam inde cōsequemur. qm̄ omnia que agimus sunt in p̄spectu dei cūcta cernētis. sic enim scribitur ad hebreos quarto. omnia nuda et aperta sunt oculis eius qui est deus benedictus in secula seculorum. ADETA.

nota de peccatis

Incipit Tabula super libris boetij de consolatione Philosophie secundum
ordinem alphabeti.

- A**latus tardus et vicius arguuntur. li. iij. metro. vij.
Alatus crudelis. li. i. prosa. iij.
Alatus Boetij erga regem habuit tria vicia. li. i. prosa. iij.
Alus quilibet requirit ordinem temporis et loci. li. i. me. vi. In
vere flores autumno vne colliguntur. li. me. vt supra.
Alus sequitur conditione potentie cuius est actus. li. v. prosa. iij.
Aduersa fortuna plus prodest q̄ prospera. li. ij. prosa. vij.
Aduersa bonis prospera malis quare contingant. li. iij. prosa. vi.
Aduersa et prospera adueniunt bonis et malis. li. iij. prosa. vij.
Aduersitas veros amicos ostendit. li. ij. prosa. vij.
Aduersitati fortune volendum non est propter quinqz. li. ij. prosa prima.
Aduersitate non debet sapiens molestari nec fortis multitudine hominum terreri.
libro quarto prosa septima.
Aduersitate et in prosperitate vt se homo equaliter habeat hortatur exemplis li.
bro quarto me. septimo.
Affectiones quatuor. gaudium. spes. timor. dolor. impediunt cognitionem veri li.
bro primo metro. septimo.
Affectus quatuor sunt. require infra carbene.
Ager mentem hominis designat. li. iij. metro primo.
Aliena probitas et pulchritudo hominem non decorant. li. ij. prosa. v.
Amantibus quis dat legem libro. iij. me. xij.
Amicitiam dissimilitudo dissoluit libro secundo prosa. iij.
Amicorum triplex genus. li. secundo prosa. iij.
Amicus verus. require aduersitas supra.
Amicos fortuna infortuitum inimicos facit. li. iij. prosa quinta.
Ammirationis exemplum de septem stellis et eclipsi lune. li. iij. metro. v.
Ammirantur homines de illo quod raro fit ibidem.
Ammirari fecit sener philosophari. ibidem.
Amor diuinus tria facit in hominibus. li. secundo metro octavo.
Anaxagoras philosophus stulticiam hominum solem pro deo recollensium repre-
hendit libro primo prosa tertia.
Anni sunt quatuor partes libro primo metro septimo.
Anni partes quatuor. require regimen dei.
Anni transformatio peior est q̄ corporis. li. quarto. me. iij.
Antiquorum etas fuit sine cupiditate libro secundo. me. quinto.
Appetunt omnia permanere. require bonum est.
Appetitus require permanentia.
Appetitus est duplex. libro tertio prosa vndecima.
Appetitus. require desiderium.
Area fortune quare mundus dicitur. libro secundo prosa prima.
Arma philosophie. libro primo prosa secunda.

Artes liberales dicuntur lac ibidem.

Asinus ad liram est homo sine attentione verba sacra audiens. li. i. prosa quarta.

Asinus dicitur piger seu tardus. libro quarto prosa tertia.

Auari dicuntur canes. li. primo. prosa iiij. et idem habetur li. ij. metro secundo.

Auari insatiabiles. libro tertio metro tertio.

Aues tenebrarum require tenebra.

Auriga require currus.

Auarus require lopus.

Autumnus. require tempus autumnale.

Auxilium diuinum in minimis debet inuocari. libro tertio prosa vndeclima.

Auxilij diuini inuocatio a Boetio. libro tertio metro nono.

Arbitrator require in securita.

Beaute tunc respublice sunt si per sapientes et studiosos regantur. libro primo prosa quarta.

Beatitudo siue felicitas est duplex. libro secundo prosa quarta.

Beatitudo non est in dignitatibus. libro secundo prosa sexta.

Beatitudo siue felicitas non consistit in bonis fortuitis. libro secundo prosa quarta et probatur tribus rationibus ibidem.

Beatitudinis descriptio. libro tertio prosa quarta.

Beatitudines ad veram omnes vocantur. libro tertio metro decimo.

Beatitudinem attingere require ambulare.

Beatus omnis deus est. libro tertio prosa decima.

Beatitudo require patria Item omnes Item in verbo voluptas.

Bellum iustum licet libro quarto metro quarto.

Bestie non beatificantur libro tertio prosa septima.

Bibliotheca vnde dicitur libro primo prosa quarta.

Boetio multa nomina anectuntur in prohemio.

Boetius ordinauit suos actus ad communitatem vtilitatem patet septem exemplis libro primo prosa quarta.

Boetius quare infirmus indicabatur libro primo prosa sexta.

Bona corporis sunt vilia libro tertio prosa octaua.

Bona hominis sunt ratio et intellectus non temporalia libro primo prosa sexta.

Bona temporalia querens in varia incidit. li. iij. prosa octaua.

Bona temporalia nec sufficientiam nec potentiam prestant. li. iij. prosa nona.

Boni semper sunt potentes mali vero impotentes. li. quarto prosa secunda.

Bonum est duplex libro secundo prosa sexta.

Bonorum premia. require premia.

Boni premio hic priuantur. require iusti.

Boni veri ymagines vbi inueniuntur. li. tertio prosa nona.

Bonum et vnum idem sunt require vnum.

Bonum est quod omnia appetunt. li. tertio prosa nona.

Bonum summum cuilibet videtur id quod appetit. li. iij. prosa ij.

Boreas ventus significat philosophiam libro primo me. iij.

Breuitas vite humane. li. iij. prosa quarta.

Brutum. require vires.

Quamitas unde dicatur libro. ij. prosa prima.
Anis dicitur rixosus et lupo auarus. li. iij. prosa tertia.
Aro nihil est nisi sanguis coagular⁹ libro primo metro primo.
Alus non est euentus prouisus. libro quinto prosa prima.

Casus diffinitur ibidem

Carbone rationis sunt quatuor affectus libro primo metro secundo.

Causa mali. require nihil.

Celum quare dicitur stabile. libro primo metro secundo.

Celum mouetur duplici motore. ibidem.

Celum quare dicitur stare eiusq; stelle. libro primo metro tertio.

Circulo comparatur vita hominis. libro tertio metro secundo

Circe dea. require vires

Claritas solis require prouidentia dei.

Cognitio summi boni fit per creaturas gradatim transcendendo. li. quarto me. pmo

Cognitio sequitur naturam cognoscentis. libro quinto prosa quinta.

Cognitionis veritatis impedimenta require turbationes.

Cognitio veri repellit cecitatem ignorantie. li. iij. prosa quarta.

Cognitiua virt⁹ aliter in nobis intellectiua et aliter sensitiua. li. quarto prosa iij.

Cognoscitur rotundum aliter visu et aliter tactu. libro quinto prosa quarta.

Cognoscit hominem aliter sensus aliter ymaginatio aliter ratio et aliter intelligencia diuina ibidem.

Color philosophie libro primo prosa prima.

Comedere parentes in certis partibus laudabile est. libro secundo prosa septima.

Concordari non possunt mali cum bonis nec etiam inter se. lib. quarto prosa sexta.

Concordia elementorum require regimen dei.

Concupiscentia terrena superata homo fit diuinus. li. iij. metro septimo.

Confitere non abscondas si medicantis opus expectas oportet vt vulnus detegas libro primo prosa quarta.

Conscientie libertas et conscientia libera. li. primo prosa quarta.

Concupiscentia praua punit malum intrinsece si exterius non punitur. li. iij. p. iij.

Consolatio philosophie libro primo prosa tertia.

Consules erecti ducti in pretorium secundum consuetudines romanorum. li. ij. prosa iij.

Contemplatio supernorum est nostrum et stultos propugnaculum. li. primo prosa. iij

Contingens. require necessarium.

Conuictus. require dampnari.

Crapula hominem debilitat. libro secundo prosa quinta.

Cupiditas multorum malorum causa est. libro secundo metro quinto

Cupiditas veri boni naturaliter est incerta hominibus. libro tertio prosa secunda.

Currus per aurigam necessario non vebitur. li. quinto prosa quarta.

Dampnari nullus debet nisi conuictus. libro primo prosa quarta.

Dampnatorum pena. require pena.

Esiderium siue appetitum eorum implere soli sapientes possunt. li. iij. prosa. ij

Esiderium et libidinis differentia ibidem.

Deus intuetur omnia. li. v. prosa sexta.
Deo sunt preces offerende ibidem.
Deus presidet et conditor mundi. libro primo prosa sexta.
Deus commendatur de gubernatione celestium et terrestium. li. i. metro. v.
Deus siue summum bonum non inuenitur in terrenis sicut nec aurum in arboribus libro tertio metro octauo.
Deus regit omnia libro tertio metro nono.
Deus a nullo compulsus sed sua bonitate fecit omnia et commendatur ex parte sapientie sue ibidem.
Deus omnia gubernat libro tertio prosa duodecima.
Deo omnia recta sunt libro quarto prosa prima.
Deus rotat orbem dicit Permenides. li. iij. prosa duodecima.
Deus tonans require tonitru.
Deus verissime est require esse.
Deus fons omnis bonitatis per omnipotentiam iudex equitatis per iustitiam. libro quarto metro sexto.
Dei regimen. li. iij. metro sexto.
Deum eternum. omnes sapientes dixerunt. li. v. prosa sexta.
Deus omnia videt libro quinto prosa sexta.
Dignitas siue potestas duplex. libro. ij. prosa sexta.
Dignitas reddit malos peiores vt patet de romanis. libro secundo prosa sexta.
Dignitas reddit peiores patet de Nerone cuius ponit quatuor malicias Libro secundo metro sexto.
Dignitas si esset bona non adueniret pessimis. li. secundo metro sexto.
Dignitas collata improbis non efficit dignos sed ostentat indignos. li. ij. psa. vi.
Dignitas non reddit hominem honorabilem si non est virtuosus. libro tertio prosa quarta et probat quadruplici via.
Dignitas prefecture. Dignitas senatoria ibidem.
Displicere malis laudabile est. li. primo prosa tertia.
Diuicie in quinque consistunt. libro secundo prosa quinta.
Diuicie disperse minuuntur scientia vero dispersa augmentatur. li. ij. prosa. v.
Diuicie non sunt appetende tribus rationibus probatur ibidem et propter diuicias ibidem multi perierunt ibidem.
Diuites soli reputantur honore digni ibidem.
Diuicie non auferunt indigentiam. li. iij. prosa tertia.
Diuinatio quid sit. libro quinto prosa quarta.
Diuina prouidentia. require ingenium.
Diuino amore tria reguntur. scilicet astra elementa et tempora. li. secundo me. viij.
Diuinus amor tria facit in hominibus ibidem.
Volendum non esse. require aduersitati.
Volere faciunt tria Boetium. libro primo prosa quarta.
Volo. ira. metus. libro primo prosa quinta.
Vola duo vini in limite Iouis. libro secundo prosa secunda.
Vno principia rerum bonum et malum. require pictagorici.

Durare malum. require miserioz.

E Betatur et egressatur mens humana temporalibus. li. pmo metro .i.
Buiis volens ire domum sic errans ad felicitatem. li. tertio prosa secunda.
Clipsis lune. require admirationis
Set omnis eo quod desiderat. libro tertio pfa tertia.

Elementorum concordia. require regimen dei.

Eloquentia sine sapientia et eloquentia cum sapientia. libro secundo pfa pma.

Epicuri stoyci. libro primo pfa tertia.

Equaliter se habere. require aduersitate.

Error sapientis est duplici de causa peior q̄ insipientis. li. pmo prosa .i.

Esse malos simpliciter non conceditur sed esse homines malos sicut cadauer esse hominem. libro quarto prosa secunda.

Esse verissime habet primum ens. quanto ergo aliquis magis per vicia recedit a primo esse tanto magis desinit esse. libro quarto pfa secunda.

Etas philosophie. libro primo pfa pma.

Etates quatuor per poetas distinguuntur. libro secundo metro quinto.

Eternitas deo attribuitur perpetuitas mondo. libro quinto pfa sexta

Eternitas diffinitio. li. quinto prosa sexta.

Eternitas cognitio habetur ex cognitione temporis. ibidem.

Eternitas vocabulo multi sunt abusi. ibidem.

Eternum triplex. libro quinto pfa sexta.

Euenire. require liberum arbitrium.

Euentus. require casus. Item fortuiti.

Exilium. require miseria.

Euphratis et Tigris duplex origo. libro quinto metro pmo.

A Acies sine vultus philosophie. libro pmo prosa tertia.

Alii non potest deus. require prouidentia diuina.

Alia felicitas dicitur mendax. libro tertio prosa nona.

Fama popularis non prouenit ex recto iudicio rationis. li. tertio prosa sexta.

Familiaris inimicus efficacissima pestis. li. tertio prosa quinta.

Familiares regum. require potens

Fatalis ordo. libro quarto prosa sexta.

Fatum duplex notificatur. ibidem.

Fatum ad prouidentiam habet differentiam. ibidem

Fatum dependet a diuina prouidentia exemplum. ibidem.

Fati diuerse opiniones. ibidem.

Fato omnia. que subsunt etiam diuine prouidentie subsunt. ibidem.

Fatum se habet ad prouidentiam sicut ratio in ratio ad intellectum. ibidem.

Fatum incipit ubi motus et quicquid supra motum factum est. ibidem.

Felicitas est duplex. scilicet politica et speculativa. libro pmo metro pmo.

Felicitas temporalis in tribus consistit. li. secundo prosa quarta

Felicitas nemini totaliter aduenit. ibidem

Felicitas falsa. libro tertio metro pmo.

Felicitatem a vo bono errantes in quinq; posuerunt p̄sistere. lib. iij. prosa secunda.

Felix quantumcumque quid sit tamen alterius status apparet felitior. li. ij. p. sa sexta
Fortuna non est in potestate hominis. ibidem.
Figura siue forma hominis et etiam brutorum. libro quinto metro quinto.
Finis cum sit causa causarum ideo nihil potest perfecte sciri nisi sine cognito. li. i. p. vi
Finis et principium in vnum confidunt patet in circulo ergo cognito principio co
gnoscitur finis omnium rerum. scilicet deus. li. i. p. sa sexta.
Fictus duplex verus et fictus siue adulatorius. libro i. metro pmo.
Fortuna non est in potestate hominis. ibidem.
Fortuna depingitur cum rota. ibidem.
Fortuna non assuescit in oppositum nec natura. ibidem
Fortuna quelibet dupliciter consideratur. libro quarto p. sa sexta.
Fortunam esse bonam vel malam stat in voluntate hominis. li. quarto p. sa vij.
Fortuna superba quia nulla veretur. libro secundo metro pmo.
Fortuna inuebitur contra auaritiam. li. secundo metro secundo.
Fortune bona non efficiunt quod promittunt. li. tertio p. sa tertia
Fortuna omnis aut iocunda aut aspera. li. quarto p. sa septima
Fortuiti euentus declarantur per flumina paradisi. scilicet tigrim et eufratem
quorum duplex est origo. libro quinto metro pmo.
Fons bonitatis. require deus.
Fortis. require aduersitate.
Fortitudo siue potentia vera. require refrenare.
Fortune bona transitoria et deceptorum nulli seruant fidem. li. i. metro pmo.
Fortuna caduca propter duo duplicem hanc faciem ante albam et retro nigram ibidem
Fortuna ceca depingitur duplici fronte capillata et calua. libro secundo p. sa i.
Fuga passionum siue affectionum. libro quarto metro septimo.
Futura ex necessitate eueniunt. require spes.

Gloria mundana non dicitur beatitudo. libro tertio p. sa sexta.
Gloriandum non est in vestibulis. li. secundo p. sa quinta.
Gloriandum non est in multitudine seruorum. li. secundo p. sa v.
Gloria siue fama non spectat ad virtuosos. li. secundo p. sa ij.
Gloria humana non est appetenda propter quatuor. li. ij. p. sa vij.
Gloria vana ex nobilitate sanguinis. li. ij. p. sa sexta.
Gubernatio celi et terre. require deus.
Gubernaculum quo deus regit mundum est bonitas dei. li. i. p. sa vi.
Gubernare omnia. require deus.

Herculis labores duodecim. libro quarto metro vij.
Homo diuinus. require concupiscentia.
Omnia bona sunt ratio et intellectus non temporalia. li. i. p. sa vi
Omni proprium. require ratiocinatio.

Homines mali naturam amittunt humanam et in bruta conuertuntur. li. iij. p. sa iij.
Hominis forma est sursum ad celos creata. brutorum vero deorsum ad terram. li.
quinto metro quinto.
Homo non vtilis sed nobilis pars mundi. li. primo metro v.
Homo vere scit qui seipsum scit et ignorat qui seipsum ignorat. li. i. p. sa vi.

Homo non est homo nisi rationalis. libro quarto prosa tertia.

Humani actus reguntur a deo. libro primo metro quinto

Ignorantia est duplex interna sine naturalis et hec est inuenum exterra
sive extra naturam et hec est senum et negligentium. li. primo metro scdo.
Ignorantia sui ipsius require homo.
Ignorantia. require cognitio veri.

Imagines veri boni. require boni veri.

Infelicissimi. require miserimi.

Inclinatio capitis signum est profunde ymaginationis. libro tertio prosa secunda.

Ingenium humanum non valet ordinem diuine prouidentie comprehendere. Li
bro quarto prosa quinta.

Impedimenta cognitionis veritatis. require turbationes.

Impunitas. require pena.

Impuniti mali. require veritas.

Insecuritas regie potestatis patet indiuisio. libro tertio prosa quinta.

Intellectus. require sol.

Inuenire deum. require deus.

Iudex equitatis. require deus.

Inuictus comparatur veseno monti ardenti. libro primo metro quarto.

Ira quid sit. libro primo prosa quinta.

Iudices mouentur ad misericordiam duplici de causa. libro primo prosa quarta.

Iudicium vulgare dicit infortunatum miserum fortunatum felicem. li. i. pfa iij.

Iudicium naturale et rationale differunt. libro quinto prosa secunda.

Iustitia quid sit. libro secundo prosa prima.

Iusti siue boni non solum hic premijs priuantur sed a malis calcantur. libro quarto
prosa prima.

Iuuentus viridis et felix differunt. libro primo metro primo.

Libores duodecim. require herculis

Ac. require aries liberales.

Liborintus domus multis circulis constricta. libro tertio pfa duodecima.

Libere presentem dupliciter contingit. li. secundo prosa prima.

Lecto siue thoro studium assimilatur. libro primo prosa tertia.

Leuia documenta precedere debent difficilia. li. primo pfa secunda.

Liberum arbitrium est in rationali creatura. li. v. prosa secunda.

Liberum arbitrium aliter est in angelis aliter in hominibus bonis et aliter in pra
uis ibidem.

Liberum arbitrium non necessitatur. sed deus omnia prospicit ibidem.

Liberum arbitrium sequuntur premia et pene. li. primo pfa tertia.

Liberi arbitrij et prouidentie diuine non est discordia sicut aliquando apparet. li
bro quinto metro tertio.

Liberi arbitrio possunt res sic et aliter euenire. li. quinto prosa sexta.

Libidinis et desiderij differentia. libro quarto.

Ligatus catenis. require princeps malus.

Lecargia qualis infirmitas. libro primo prosa secunda.

Lumen .require tenebre.

Lupus dicitur auarus .libro quarto prosa tertia.

Luxuriosi comparantur rabiei maris .libro primo metro quarto.

Luxuriolus .require porcus

Magistrum quere assumpsit .B .libro primo prosa quarta.

Malicia sent in mundo .libro quarto prosa prima.

Malit et stulti non sunt timendi .libro primo p[ro]sa tertia.

Malos esse non simpliciter cōceditur .require esse.

Malum posse siue velle require posse.

Malicia eternaliter duraret .libro quarto prosa quarta.

Malum nusq[ue] est .libro quarto prosa sexta.

Manus philosophie .libro primo prosa prima.

Malum nihil est .libro tertio prosa duodecima.

Medicus qualiter inuestigat morbum .libro primo prosa secunda.

Medica dicitur philosophia .libro primo prosa tertia.

Medicus non solum per signa vrine querit morbum sed etiam per interrogatio-
nes .libro primo p[ro]sa sexta.

Memorari .require recordari.

Mendacium est triplex .libro primo prosa quarta.

Mendax .require felicitas falsa.

Meroz .require dolor.

Meretrici assimilantur muse poetice .libro primo prosa prima.

Metro et prosa vtitur Boetius propter duo .libro p[ri]mo .metro primo.

Miseria et exilium .libro primo p[ro]sa quinta.

Misericordia .require iudices.

Miser est omnis malus .libro quarto prosa quarta.

Miserior tanto quis quanto supplicio dignior .ibidem.

Misericordes essent mali si non punirentur .ibidem.

Miserrimi sunt infelicitissimi si malicia eternaliter duraret .li .iiij .prosa .liij.

Mors .require periodi.

Mors eterna semper ardet .libro secundo prosa quinta.

Mors .libro secundo metro septimo.

Mors felix et infelix secundum vulgares .libro primo metro p[ri]mo.

Mondus .require area fortune.

Mondus comparatur mari .libro primo prosa tertia.

Mondus .require deus.

Mondum posuit Plato incepisse .libro quinto prosa sexta.

Murem velle muribus dominari ridiculosum est .libro secundo prosa .vi.

Mutabilitas rerum probatur tribus exemplis .s .sole floribus .7 mari .li .iiij .p[ro]sa .viij.

Mutabilia omnia preter deum .libro quarto .p[ro]sa sexta.

Natura non assuescit in oppositum nec forma .libro secundo p[ro]sa p[ri]ma.

Natura est triplex .libro tertio metro secundo.

Natura humana paucis minimisq[ue] contenta est .libro secundo p[ro]sa .v.

Natura si interdum violentatur tamen quandoq[ue] ad id redit quod natu-

raliter sibi conuenit ut patet de leone. vegetabilib⁹ et volatilibus. li. iij. metro. ij.

Naturale iudicium differt a rationali. libro quinto p^a secunda.

Necessitate. require presentia. Item require signum.

Necessitates sunt due. libro quinto p^a sexta.

Necessarium idem potest esse et cōingens ad diuersa relatum. li. v. p^a vi.

Neronis quatuor malicie. require dignitas.

Neronis luxuria libro primo metro quarto

Nescire. require homo vere.

Nihil est causa mali. libro quarto p^a sexta. Ex nihilo nihil fieri quomodo intelli-
gitur libro quinto p^a prima.

Nigromanticum presumpserunt Boetium propter duo. li. primo p^a iij.

Nobilis quinis preter illum qui est deditus vicij. li. tertio metro sexto.

Nomen significat substantiam cum qualitate. libro quarto metro. iij.

Non ens est duplex. libro quinto p^a sexta.

Nouum antiquum. require pari.

Nox est duplex accidentalis. et naturalis. libro p^{mo} metro septimo.

Obediunt deo cuncta naturaliter existentia. libro quarto metro sexto.

Cum dicitur studium secundum vulgares. li. primo p^a quarta.

Culi philosophie ratio et intellectus et triplici ratione dicuntur ardentes
libro primo p^a prima.

Odium non habet locum apud sapientes. libro quarto p^a quarta.

Omnes laborant licet diuerso calle ad vnum beatitudinis finem prouenire. libro
tertio p^a secunda.

Omnes tenent ad beatitudinem vi naturaliter cōpuli s^h varie. libro tertio p^a ij.

Opinio vulgarium. require veritas.

Opus quod facere vis. require voluntas et potestas. li. tertio. p^a quarta.

Oratio siue deprecatio quid sit. libro quinto p^a tertia.

Orationes siue preces sunt a deo porrigende. li. quinto p^a sexta.

Oratores qui sunt. libro quarto p^a quarta.

Ordo debitus temporis et loci debet esse in quolibet opere siue actu. li. p. me. vi.

Ordine debito saluatur res in suo esse. ibidem.

Ornamentis ornari est error. libro sec^{do} p^a quinta.

Orpheus citarista. li. tertio p^a duodecima.

Orphei fabule moralitas. ibidem.

Parentes. require comedere.

Eripatetici. libro p^{mo} p^a tertia.

Assio est quidam motus cellule appetitiue. li. p^{mo} p^a sexta

Passiones animi impediunt rectum rationis iudicium. libro primo p^a sexta.

Et ibidem. metro septimo.

Pati sapientes non est nouum sed antiquum. li. p^{mo} p^a tertia.

Patria est beatitudo via ad eam sunt virtutes. libro quinto p^a p^{ma}.

Paupertas duplex. libro sec^{do} metro quarto.

Paulinus senator romanorum. li. secundo p^a secunda.

Pax siue tranquillitas mentis. li. p^{mo} p^a quinta.

Peccata. require vicia.
 Pellende sunt affectiones. libro primo metro septimo.
 Pena malorum bona impunitas mala. li. quarto prosa quarta.
 Pene dampnatorum siue purgandorum non sunt edifferende. li. quarto prosa. iij.
 Pene malorum quare fieri permittuntur bonis et malis iocunda que debentur bonis libro quarto prosa quinta.
 Pene. require liberum arbitrium.
 Pene mentis speculo rationis. libro quarto prosa prima.
 Periclitari. libro tertio metro septimo.
 Periodi mortis siue mete vite. libro quarto metro quarto.
 Permanentia est appetitus naturalis non voluntarius. li. tertio prosa vndecima.
 Piger. require finis.
 Pythagorici posuerunt duo principia rerum bonum et malum. li. tertio prosa. xi.
 Philosophari. require. ammirari.
 Philosophia dicitur mulier propter tria. libro primo prosa prima.
 Philosophie statura ibidem.
 Philosophie partes tres mathematica. naturalis. metaphisica. ibidem.
 Philosophie vestes artes liberales. ibidem.
 Philosophie vestes erant filis tenuissimis. ibidem.
 Philosophia manibus suis texerat vestem. ibidem.
 Philosophie vestes obscurantur quia non visitata vt gladius in quiete rubiginosus erit ibidem.
 Philosophia diuiditur in pratican et speculatiuam. ibidem.
 Philosophia practica habet ethica yconomica et politica. sed speculatiua seu theoric triplex est. scilicet phisica. mathematica. et metaphisica. et in talibus est ordo per modum scale. ibidem.
 Philosophie vestis scinditur vario modo. ibidem.
 Philosophie ornamenta. ibidem.
 Philosophie ira ibidem.
 Philosophia magistra omnium virtutum et a deo. li. primo prosa tertia.
 Philosophia est via ad cognoscendum verum lumen. libro. iij. prosa. i.
 Philosophus fuisset si tacuisset. libro secundo prosa septima.
 Plato. require scire. Item. require mundus.
 Poeta. require meretrici
 Poeta ars philosophia fugatur. libro primo prosa prima.
 Popularis. require fama.
 Porcus dicitur luxuriosus. libro quarto prosa quarta.
 Posse malum peius est q̃ velle. libro quarto prosa. iij. qualiter intelligitur
 Posse malum non est posse. libro quarto prosa secunda.
 Posse implere. require desiderium.
 Potentia non potest in liberum. libro secundo prosa sexta. vt patebit de illo quimo mordit linguam.
 Potentia vera. require refrenare.
 Potentia. sufficientia. reuerentia. claritudo. iocunditas. sunt vnum in re. li. iij.

prosa nona.

Potentia ligata. require princeps malus.

Potentia plus. require actus.

Potentium familiaritate Seneca et plures mortui sunt. li. iij. prosa. i.

Potentes huius mundi non sunt timendi. li. i. metro. iij.

Potens e contra patitur potentiam exemplum de Busiride interfecto ab hercule.

Item de Regulo Romano. libro secundo prosa. v.

Potestas regia nō est vera potestas. li. iij. prosa. vi.

Potestas gladio super caput pendenti comparatur. ibidem.

Potestatis inseguitas. require inseguitas.

Potestates pceduntur malis. libro quarto prosa. vi.

Potestas plus. require dignitas.

Pieces. require orationes.

Premia nunq̃ defunt bonis nec malis supplicia. li. iij. prosa. iij.

Premia. require liberum arbitrium.

Premium extrinsecum non curat bonus cum habeat in animo intrinsecū. Libro quarto prosa quarta.

Prescientia dei. li. v. prosa tertia.

Prescientia dei nullam necessitatem ponit futuris. li. v. prosa. iij.

Prescientia dei non mutat proprietatem rei. li. v. prosa. vi.

Presentialiter omnia sunt in deo. li. v. prosa sexta.

Pretorio inducebant consules romani. require consules.

Principia duo. require pictagorici.

Principium malorum potentia ligata est multis casibus. li. iij.

Prodigium quid sit. li. secundo prosa. i.

Promittere. require sapiens.

Propositionum veritas est super naturam rerum. libro iij. prosa. ij.

Proprium bonum hominum. require ratio recta.

Protopopeya est fictio noue psonae. libro i. prosa prima.

Prospere. require aduersa.

Providentia dei solis claritatem excellit. li. v. prosa. ij.

Providentia diuina quo ad diuersos actus hominis non fallitur. li. v. prosa. vi.

Prosa et metro utitur boetius duabus de causis. li. i. metro primo.

Prudens tria respicit tempora. li. ij. prosa prima.

Pulchritudo quadruplex. li. ij. prosa quinta.

Pulchritudo corporis velociter rapitur. li. iij. prosa. viij.

Pulchrum videri non reddit natura sed oculorum debilitas. ibidem. exemplum 3 Alcibiade.

Puniantur alibi grauius mali hic impuniti. li. iij. prosa. iij.

Puniri intrinsece. require conscientia pura.

Puniri non. require miserior.

Vies mentis. require pax.

Vinqz vnum in re. require potentia.

Quid nominis et quid rei differunt. libro quinto prosa quinta.

Ratio recta est homini proprium bonum. libro primo psalms quinta.
 Rationalis. require homo.
 Recordari quid sit. libro quarto psalms secunda.
 Refrenare animum est potentia vera. li. tertio psalms quinta.
 Regendum tria requiruntur. libro secundo psalms septima.
 Regere. require deus.
 Regimen dei in concordia elementorum apparet et in partibus anni. li. liij. me. vi.
 Respublica. require beate.
 Rixosus. require canis.
 Rotare orbem. require deus rotat.
 Ruge. quare in senibus non in iuuenibus. li. primo metro primo.
Sacrilegium. li. primo prosa tertia.
 Anitas corporis tridiane febris soluitur ut libro tertio psalms octava.
 Apiens habet se uniformiter ad utranque formam. li. secundo psalms i.
 Apiens. require tetragonum.
 Sapient non est promittere que non potest implere. li. quarto prosa secunda.
 Sapiens. require desiderium. Item. require aduersitate. Item. require odium.
 Sapiens non odit stultum. libro quarto psalms quarta.
 Sapiens est declarare difficulta. libro quarto prosa septima.
 Sapientum est simplicibus arridere cum sapientiam acquirant. ibidem.
 Scientia dispersa augmentatur oppositum de diuitijs. require diuitie.
 Scientia diuina qualis sit nominanda. li. quinto psalms sexta.
 Scire. require finis.
 Scire seipsum require homo scit.
 Scire secundum rem Platonem. libro quinto metro tertio.
 Senes quare rugosi. libro primo metro primo.
 Senium generatur tripliciter. libro primo metro primo.
 Senium multa incommoda ibidem.
 Sensualitas contrariatur rationi. libro primo metro secundo.
 Sermones accipiendi sunt secundum materiam subiectam. li. tertio metro. xij.
 Serenitas vespertina. libro quinto prosa quarta.
 Sex dolorosa. require dolore.
 Signum ostendit signatum non necessitate. libro sexto prosa quarta.
 Socrates phis in nomine vnius dei bibit venenum et nihil sibi nocuit. li. i. p. iij.
 Socrates docet semper pendere veritatem. libro primo psalms quarta.
 Sol quidque significat intellectum. libro primo metro tertio.
 Solis color. libro primo metro secundo.
 Solis claritas. require prouidentia dei.
 Spes et deprecatio cessarent si futura de necessitate euenirent. libro. v. psalms tertia.
 Status non placens. require felicitas.
 Stelle septem. require admirationis.
 Stoici unde dicantur. li. quinto metro quarto. Item plus. require epicuri.
 Studium duplex florens et aridum. li. primo metro primo. Item plus. require lecto.
 Item plus. require ocium.

Stupor quid sit. libro primo prosa prima.

Stupor Boetij ibidem.

Stupor et pudor differunt. libro primo prosa secunda.

Superbus comparatur fulmini. libro primo metro quarto.

Contra superbos vanam gloriam. libro quinto metro septimo.

Supplicia require premia.

M Aciturnitas dupliciter prouenit. libro primo prosa secunda.

Aciturnitas triplex. libro secundo prosa prima.

Actus. require cognoscitur.

Ardus. require asinus.

Temporalia ebant et ingrossant mentem humanam. li. primo metro primo.

Tempus vernale conuenit vite humane. ibidem

Tempus autumnale dat vuas. ibidem.

Tenebris assueti non queunt lumen intueri ut sunt certe aues. libro quarto psa. iij.

Terra habitabilis solum ad tres partes. libro secundo prosa septima.

Terrena bona excecant vulgares. li. quarto psa quarta.

Tertis conditiones. libro primo prosa quarta.

Tetragonum corpus comparatur sapienti. libro quarto psa septima.

Tigris flumen. require enfratit.

Tyresias vaticinavit. require vaticinatio.

Tonitru dicitur deus tonare ut sic diuina prouidentia recogites. libro. iij. me. vi.

Transformatio. require animi.

Transformatus require vltis.

Turbationes animi impediunt cognitionem veritatis. libro primo me. vij.

Alucinatio Thiresie quid dicam hoc erit vel non erit. li. v. prosa. iij.

Bi nunc fabricius vbi Carbo. libro secundo metro septimo.

Elle malum. require posse.

Enenum bibere. require socrates.

Quatuor principales a quatuor partibus mundi quilibet duos habet colla-
terales et sic sunt duodecim. libro primo metro tertio.

Quatuor generatio. libro primo metro secundo.

Veritas. require socrates.

Veritas qualiter latet in principio in nostro intellectu. libro tertio metro vndecio.

Veritatem non omnes eodem modo capiunt. nam quidam demonstratiue quidam
auctoritatiue quidam per modum fabule. libro tertio metro duodecimo.

Veritas propositionum. require propositio.

Veritas contrariatur opinioni vulgarium qui putant malos impunitos felices. li-
bro quarto prosa quarta.

Vertex capitis tres habet partes. fantasia in anteriori cogitativa in medio memo-
ratiua in occipite. libro primo prosa prima.

Vespertina. require serenitas.

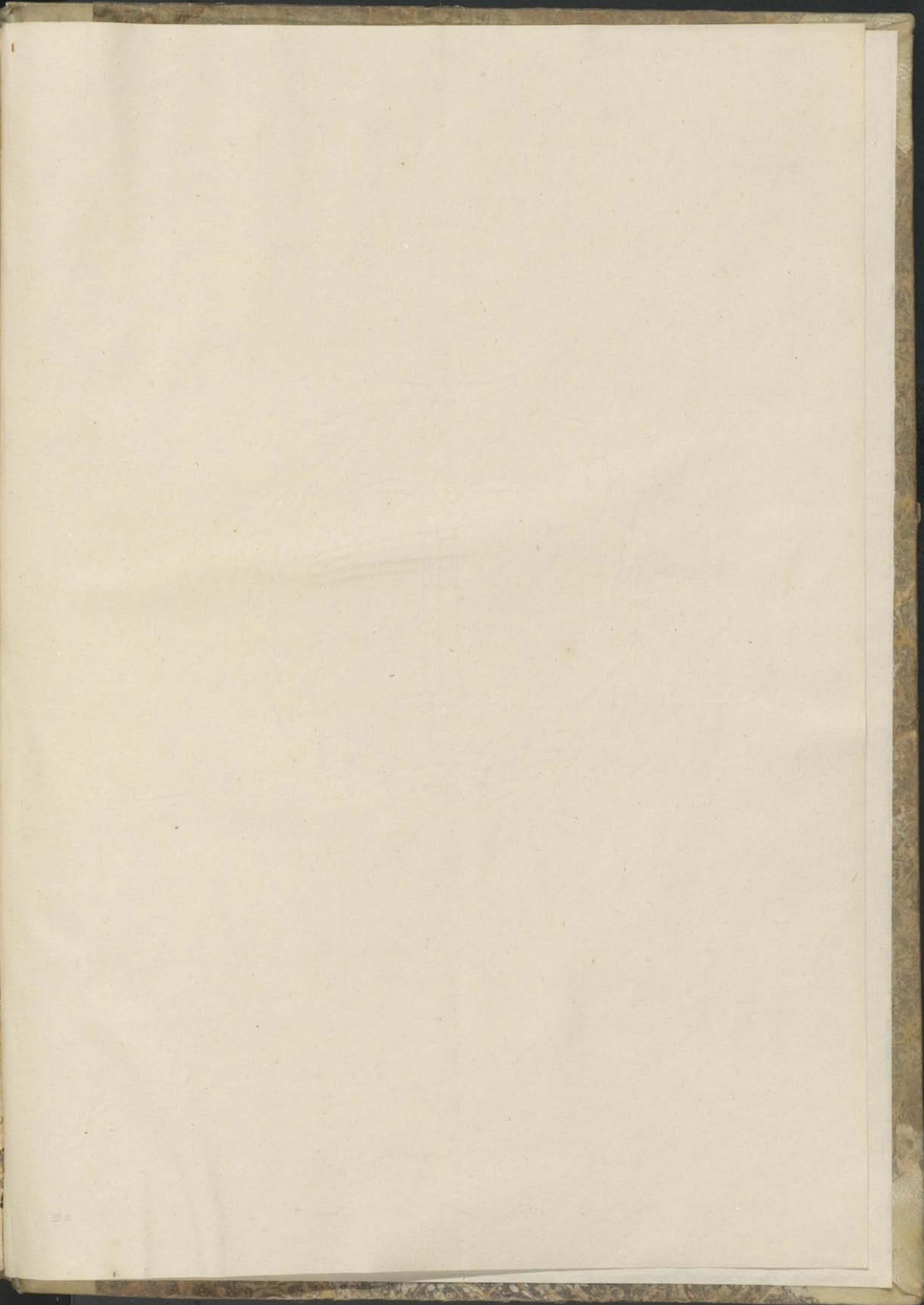
Vestibus non est gloriandum. libro secundo prosa quinta.

Via ad beatitudinem. require patria.

Vicia sunt spernenda. libro quinto prosa sexta.

Vicia non sunt sine penis. libro quarto prosa prima.
 Viciosus require accidiosus.
 Videre omnia require deus.
 Vini duo dolia in limite Iouis. libro secundo prosa secunda.
 Virtutes sunt colende. libro quinto prosa sexta.
 Virtus interpretatur. libro quarto prosa septima.
 Virtutes sunt via ad beatitudinem. require patria.
 Visus. require cognoscitur.
 Vita humana. require tempus vernale.
 Vita virtuosa est status mediocris ppter similitudinem edificij. libro. ij. metro. liij.
 Vita hominis. require circulo.
 Vita hominis. require periodi.
 Vixis socij per potum Circis in bruta sunt transformati. li. quarto metro tertio.
 Vires plus. require aduersitas.
 Vnum et bonum idem sunt. libro tertio prosa vndecima.
 Vnum manet interim quod est vnum. ibidem.
 Volitum nihil nisi cognitum. libro quinto metro tertio.
 Voluntas require opus.
 Voluntas et potestas requiruntur ad omnem actum. libro quarto prosa secunda.
 Voluntas duplex. libro tertio prosa. vij. In voluntate non est beatitudo ibidem.
 Voluntas pluralis h3 anxietatem annexam vide exemplum notabile. li. iij. psa. vij.
 Voluntas est sicut stimulus apum. li. iij. me. vij.
 Voluntatem quid mali sequitur ibidem.
 Vultus detegere require confiteri.
 Vultus require facies.
 Vultus reuerendi dicitur philosophia q: sicut vultus honestus facit hominem re
 reuereri. sic philosophia amatores suos. li. i. prosa pma

Explicir Tabula Boetii.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 lines, though it is extremely faint and mostly illegible. Some words are difficult to discern, but appear to include:

...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...
...the ...

Small handwritten text or signature at the bottom center of the page.

379/4 11003295

Will. G.
(-f. - alt, h. on the)

